KAFFED'den olağanüstü genel kurul kararı

Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED) Başkanlar Kurulu, 10 Eylül'de Ankara'da toplanarak, Dünya Çerkes Birliği'ne (DÇB) üye olup olmama ve tüzük değişikliği gündemleriyle, ilk çağrı 16 Ekim 2022 ve ikinci çağrı 23 Ekim 2022 olmak üzere olağanüstü genel kurul toplantısı yapma kararı aldı.

Olağanüstü genel kurul toplantısı gündeminin önemi, yoğunluğu ve tüzük değişikliğinin teknik bir konu olması nedeniyle genel kurul toplantısı iki gün, iki ayrı oturum şeklinde yapılacak.

Ayaayra kutlandı

1992-93 yılları arasında yaşanan Gürcistan-Abhazya Savaşı, Abhazların zaferi ile sonuçlanmıştı. 30 Eylül "Ayaayra" Zafer Bayramı'nın 29. yılı Abhazya ve Türkiye'nin çeşitli kentlerinde yapılan etkinliklerle kutlandı.

JİNEPS

Bağımsızlık Demokrasi Özgürlük Eşitlik Birlik

Çerkeslerin Özgür Sesi www.jinepsgazetesi.com 25 TL • EKİM 2022

Demokrasiye çıkış ancak böyle mümkün

Emekçi Hareket Partisi (EHP), Emek Partisi (EMEP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Sosyalist Meclisler Federasyonu (SMF), Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Toplumsal Özgürlük Partisi'nin (TÖP) oluşturduğu "Emek ve Özgürlük İttifakı" kuruluşunu ilan etti.

S 24

Anneler isyanda 'Bu bizim değil Putin'in savaşı'

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in 21 Eylül'de ülke tarihinin üçüncü seferberliğini ilan etmesinin yarattığı şok dalga dalga yayılırken, protesto eylemleri başladı. Sürgün ve soykırımdan artakalan bir avuç Çerkes, Ukrayna'da namluların ağzına sürülüyor

Kabardey-Balkar'ın Baksan şehrinde halk, şehir yönetim binası önünde toplandı. Bilgi talep eden halk ile şehir yönetimi arasında yapılan toplantıda anneler, çocuklarını savaşa göndermek istemediklerini ifade ettiler.

Adigey Cumhuriyeti'nde Çerkes nüfusunun yoğun olduğu Adıgeysk şehri giriş ve çıkışına polis kontrol noktası kurulduğu, şehre giriş ve çıkış yapan tüm toplu taşıma araçlarının durdurulup, erkeklerin araçlardan indirilerek seferberlik emir celplerinin verildiği de gelen bilgiler arasında.

Çerkes aktivist İbrahim Yağan, sosyal medya hesabı üzerinden Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in kısmi seferberlik ilanına karşı Rusya Federasyonu içerisindeki Çerkeslere seslendi. Çerkes nüfusunun sayıca az olduğunu söyleyen Yağan, çocukların savaşa katılmaması için Çerkes anne-babaları uyardı.

Çeçenyalı anneler de oğullarının, eşlerinin ve akrabalarının Ukrayna'daki savaşa gönderilmesini protesto etmek için 21 Eylül'de Grozni'deki Çeçenya'nın Kalbi Camisi önünde toplandı.

Seferberlik duyurusundan bu yana, Rusya genelindeki protesto eylemlerinde 2 binden fazla kişi gözaltına alındı.

S 3

'İnsanları zorla kendi cennetinize götüremezsiniz!'

İran'ın başkenti Tahran'da 13 Eylül'de ahlak polisi tarafından 'başörtüsü kurallarına uymadığı' gerekçesi ile gözaltına alındıktan sonra ölen 22 yaşındaki Mahsa Amini'nin ardından ülkenin birçok noktasında protesto gösterileri yapıldı.

S 4

'Pitsunda Bizim'

Abhazyalı gençler, Pitsunda meselesinde farkındalık oluşturmak için örgütlenerek "Ҳараҳшшцунда - Pitsunda-Bizim" hashtagi ile çeşitli faaliyetler organize ediyor.

S 12

Bak sen şu işe!... Aydan Çelik

Eğitim-öğretim yılı başladı.

Suat Derviş

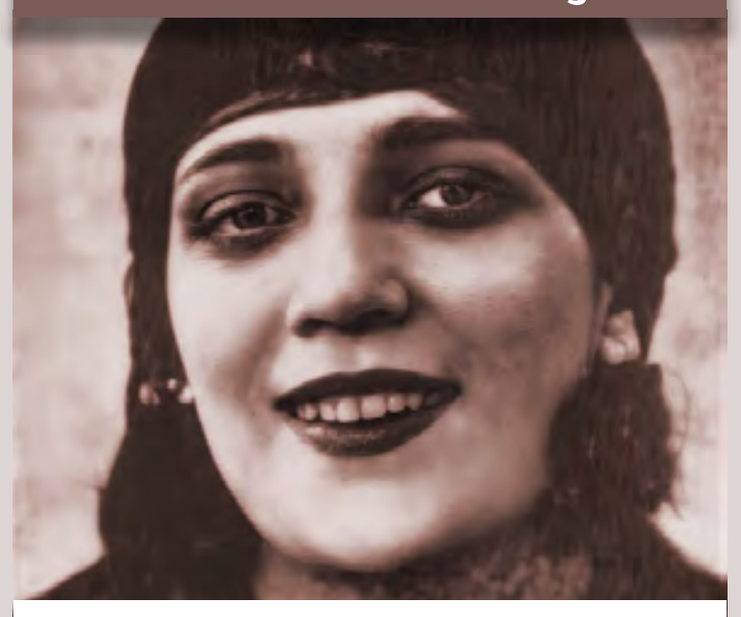

Gölgelerin gücü adına!

Suat Derviş kimdir diyen olursa; dimdik duran, güzel bakan, işveli gülümseyen, dünyanın tüm yoksulluklarını, acılarını, kimsesizlerini kendine dert eden, yazan, okuyan, kalemini biledikçe yazan, yazdıkça bileyen, boyun eğmek nedir bilmeyen Çerkes bir yazardır. Benim canımdır. Onun kadın yazarlığı, bir yazarın erkek yazar olarak anılacağı günü bekler!

Yazar yazardır, çiçek babandır!

S 5

'Kim Mihri' Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde

Abaza ressam Mihri Rasim Açba'nın hayat hikâyesini konu alan "Kim Mihri" belgeseli, 1-6 Ekim tarihleri arasında düzenlenecek olan 59. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin "Ulusal Belgesel" kategorisinde yarışacak.

S 26

Yaşar Güven	S 7	Ali Çurey	S 9	Jiy Zafer Süren	S 9	Osman Güdü	S 17
Cemil Aksu	S 17	Mahir Özkan	S 18	Hakkı Yüksel	S 19	Süha Baytekin	S 22
Dr. Hajbeviko Fatma Yılmaz	S 22	Alaattin Bayram	S 23				

SÖYLEŞİ

Canberk Yıldız
Ridade'den modern dansa uzanan sanat yolculuğu

S 8

Ürdün'de festival coşkusu

Diaspora gençlerinin iletişimlerini artırmak ve uzun vadeli ilişkiler kurulmasını sağlamak amacıyla Ankara Çerkes Derneği ve Ürdün'deki Al Jeel Kulübü'nün düzenlediği proje kapsamında Elbruz Halk Dansları Topluluğu, Marem Gökhan Şen ve Badin Müzik Grubu 45 kişilik kadrosuyla Ürdün'de iki gece sahne aldı.

Al Jeel Kulübü'nün 60. kuruluş yılının kutlandığı, açılışını Ürdün Kültür Bakanı Hayfa Alnagar'ın yaptığı festivalde ayrıca Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı (KAFDAV) Genel Koordinatörü Yahya Koşar'ın "Fotoğraflarla Türkiye Çerkesleri'nin Tarihi" sergisi ile Çerkes El Sanatları eğitmenlerinden Şeneser Tokmak'ın sergi ve atölye çalışmaları gerçekleşti.

Değerli okurlarımız, biliyorsunuz gazetemiz gönüllülük temelinde yayın yapmaktadır. Toplumumuza dair haberler için yararlanabildiği bir haber ajansı ve muhabir ağı yoktur. Sizler bu boşluğu doldurmak istemez misiniz?

Derneğinizdeki çalışmaları, etkinlikleri; köyünüzde kültürümüzle ilgili herhangi bir olayı, etkinliği fotoğraflar eşliğinde bizimle paylaşmanızı rica ediyoruz.

Birbirimizden haberdar olmamız hepimize iyi gelecektir.

Kfar Kamalı Çerkes gençlerle kültür çalışmaları

Ankara Çerkes Derneği (AÇD) Gençlik Komisyonu ve Kfar Kama Gençlik Ekibi arasında gerçekleştirilen proje kapsamında etkileşim, bilgi alışverişi ve kültür aktarımının sağlanması amacıyla düzenlenen gezi ve atölye çalışmalarının ikinci ayağı Türkiye'de yapıldı.

Kfar Kama'dan gelen gençler, 10-17 Eylül tarihlerinde AÇD'nin misafiri oldu. Eskişehir, Düzce ve İstanbul'daki Çerkes gençlerinin de bir araya geldiği süreçte kültürel geziler ve çalıştaylar düzenlendi.

Nartspor'a destek toplantısı

İstanbul Süper Amatör Lig'in yeni ekiplerinden Nartspor (önceki FK1864), Marmara Bölgesi'nde faaliyet gösteren 33 Kafkas derneğinden temsilcilerin katılımıyla 6 Eylül'de bir istişare toplantısı düzenledi.

Katılımcı derneklerin temsilcileri, Nartspor'a destek sözü verdi. Yeşil-Sarılı kulübün başkanı Tarık Tekin, 15 Ekim'de Türkiye'nin dört bir yanından Kafkas derneklerinin katılımıyla sezon açılışı gerçekleştireceklerini dile getirdi.

Kafkas şenliği

Ödemiş Kafkas Kültür Derneği ve Ödemiş Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği, Gülcan Altan'ın şarkılarıyla renk kattığı "Geleneksel Kafkas Şenliği", 13 Eylül'de 125. Yıl Kültür Parkı'nda yapıldı.

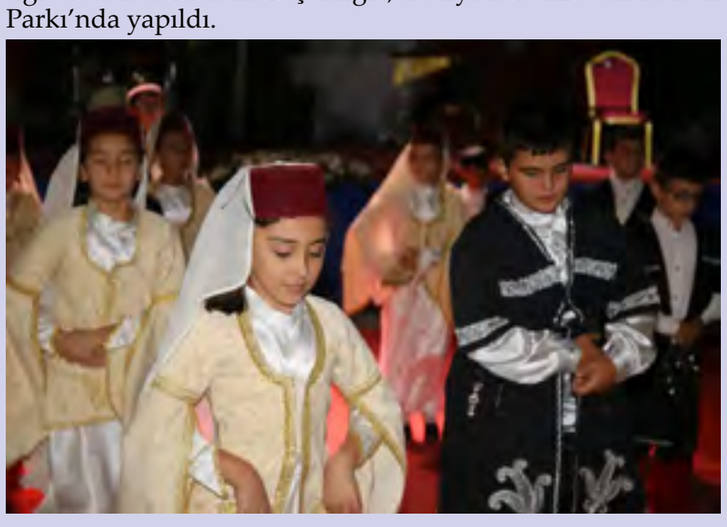

'Nartların Dansı'

Sakarya Kafkas Kültür Derneği Nart Kafkas Halk Dansları ve Müzikleri Topluluğu'nun Ersin Buluşan yönetiminde hazırladığı "Nartların Dansı" başlıklı gösteri, 25 Eylül'de Kırkpınar Açıkhava Amfi Tiyatrosu salonunda gerçekleşti.

Amasya'daki Çerkesler buluştu

Amasya Çerkes Kültür Derneği'nin düzenlediği "Amasya Çerkes Köyleri Buluşması" etkinliği, 24 Eylül'de Eski Kızılca Köyü'nde yapıldı.

TARİHTE BU AY

21 Ekim Gazeteciler Bayramı
17 Ekim 1832 İmam Gazi Muhammed'in ölümü
3 Ekim 1933 Kabardinka Topluluğu'nun kurulması
28 Ekim 1941 Kabardey edebiyatının temelini atan yazar ve şair Şogentsuk Aliy'in Bobruysk'taki esir kampında ölümü
18 Ekim 1961 İnguş siyasetçi, gazeteci ve yazar Vassan Giray Cabağı'nın ölümü
11 Ekim 1986 Ubıhça sözlük hazırlayan Fransız dilbilimci George Dumezil'in ölümü
5 Ekim 1991 Adigey'in cumhuriyet statüsü kazanması
7 Ekim 1992 Son Ubıh Tevfik Esenç'in ölümü
7 Ekim 2006 Gazeteci Anna Politkovskaya'nın öldürülmesi
28 Ekim 2008 Kabardey edebiyatçı Boris Utıj'ın vefatı

ANMA

İstanbul'a 'Süvenje'
-denizin ötesindeki şehir-
diyen kalmadı artık...

7 Ekim 1992'de yitirdiğimiz

Tevfik Esenç'i
saygıyla anıyoruz.

JİNEPS

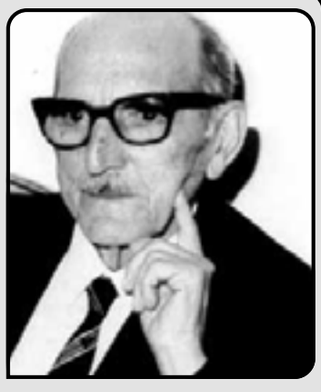

VEFAT

İstanbul Kuzey Kafkas Kültür Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Melgosh Yüksel Nuri Güneş'in babası, Tokat Almus Kadıköprü Köyü'nden

Melgosh Dursun Güneş
vefat etmiştir.

Ailesi, yakınları ve sevenlerine sabır dileriz.
Tha bu acıyı unutturacak başka acı vermesin.

JİNEPS

VEFAT

Kayseri Uzunyayla Yukarı Borandere Köyü'nden İshak Yağan'ın oğlu, İstanbul Abhaz Kültür Derneği Başkanı Albuz Yağan'ın ağabeyi

Cengiz Yağan
vefat etmiştir.

Ailesi, yakınları ve sevenlerine sabır dileriz.
Tha bu acıyı unutturacak başka acı vermesin.

JİNEPS

VEFAT

Merhum Ferdane Kılıç'ın annesi, Sinem Kılıç ve merhum Nartan Kılıç'ın anneanneleri

Yüksel Turan
vefat etmiştir.

Ailesi, yakınları ve sevenlerine sabır dileriz.
Tha bu acıyı unutturacak başka acı vermesin.

JİNEPS

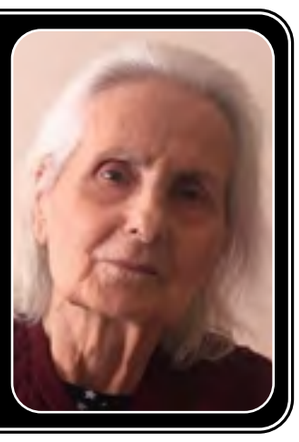

Çerkesler soruyor
Neden savaşmak zorundayız?

Putin'in kısmi askerlik seferberliği ilan etmesine Çerkesler tepki gösteriyor

Rusya Federasyonu (RF) Devlet Başkanı Vladimir Putin'in kısmi askerlik seferberliği ilan etmesinden kısa bir süre sonra birçok kişinin eline seferberlik emri ulaştı. Çerkes cumhuriyetlerinde yaşayan halk ise seferberlik kararından rahatsız.

Kabardey-Balkar'ın Baksan şehrinde halk, şehir yönetim binası önünde toplandı. Bilgi talep eden halk ile şehir yönetimi arasında yapılan toplantıda anneler çocuklarını savaşa göndermek istemediklerini ifade ettiler.

Adigey Cumhuriyeti'nde Çerkes nüfusunun yoğun olduğu Adıgeysk şehri giriş ve çıkışına polis kontrol noktası kurulduğu, şehre giriş ve çıkış yapan tüm toplu taşıma araçlarının durdurularak, erkeklerin araçlardan indirilerek seferberlik emir celplerinin verildiği de gelen bilgiler arasında.

Sosyal medyada birçok kişi kendisine seferberlik emri celbinin ulaştığını ve savaşmak istemediğini belirtirken, sadece Karaçay-Çerkesya'da bulunan Hağundıkuey köyünden 50 kişiye celp emri ulaştığı bildirildi.

RF'ye bağlı tüm özerk yönetimlere askere alım için belli bir kota koyuldu ve bu kotanın en kısa sürede doldurulması talimatı verildi. Ancak bu kotanın neye göre belirlendiği bilinmiyor.

Avukat Yevgeny Krilov, MSK1.RU ile yaptığı röportajda cumhurbaşkanlığı kararnamesini ve seferberlik federal yasalarını analiz etti. Görünüşe göre, seferberlik emrine katılmayı reddedenler için yasada herhangi bir sorumluluk olmadığını söyledi.

Ancak halk arasında seferberlik emrine uymayanlar için idari ceza ve 10 yıl hapis cezası verileceği yönünde genel bir kanı var.

Hemen hemen her eve ve akrabalarına seferberlik emri çıktığını belirten siviller arasında savaşa gitmektense 10 yıl hapis yatmaya razı olduğunu beyan edenler var. Celp kâğıdı eline ulaşan bir diğer kişi ise Müslüman olduğunu ve savaş şartlarının dini koşulları olduğunu ve bunu sağlamadığı gerekçesiyle gitmek istemediğini söyledi. Aileler durumdan rahatsızlar. Savaşın artık her eve girdiğini, bu savaşı umursamayan veya destekleyenlerin dahi panikledikleri belirtiliyor: "Anne ve babalar olarak sesimizi yükseltmemiz, çocuklarımızı korumamız gerekiyor."

Haber: Ğuaze

'Bu savaş, bizim savaşımız değil'

Çerkes aktivist İbrahim Yağan, sosyal medya hesabı üzerinden Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in kısmi seferberlik ilanına karşı Rusya Federasyonu içerisindeki Çerkeslere seslendi. Çerkes nüfusunun sayıca az olduğunu söyleyen Yağan, çocukların savaşa katılmaması için Çerkes anne-babaları uyardı.

Yağan'ın yaptığı açıklamada, "Devam eden savaşla bağlantılı olarak Putin bir karar aldı ve Rusya'da seferberlik ilan etti. Konuyla alakalı halkıma seslenmek istiyorum. Bu savaş, bizim savaşımız değil. Bu savaşta bizim bulunmamız doğru değildir. Bu savaşı Rus halkı dahil Rusya'da yaşayan halkların hiçbiri tasvip etmiyor. Bu savaşı isteyenler, Rusya'nın tüm servetini kendi servetleri olarak gören ve onu istedikleri gibi tüketen Putin ve çevresindeki bir grup savaş sever azınlıktır" ifadeleri yer aldı.

Kabardey-Balkar Cumhurbaşkanı Kazbek Kokov, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Muhammed Kocoka ve Dünya Çerkes Birliği (DÇB) Başkanı Hauti Sohrokov'a seslenen Yağan, "Eğer bu savaşa halkımızı dahil etmek için taraf olursanız, gençlerimizin kanı anlamsız yere akacaktır. Unutmayın ki bunun sorumluluğu ağır olacaktır. Halkımızın ve gençlerimizin akan kanından elbet bir gün sorumlu tutulacaksınız. Dahası, bu sorumluluğun hesabını halka vermekten bir şekilde kaçsanız da Allah'a hesap vermekten kaçamayacaksınız. Size düşen halkınızı bu anlamsız savaştan korumak olmalıdır" dedi.

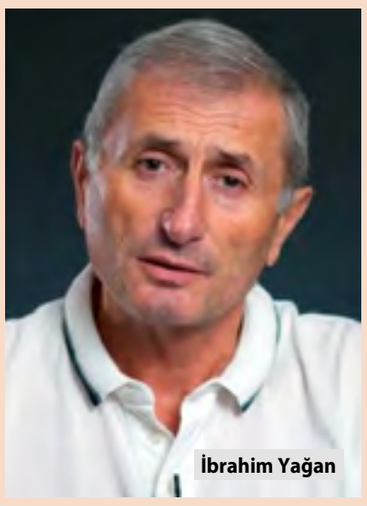
İbrahim Yağan

Murat Kumpil yeniden cumhurbaşkanı

Adigey Cumhuriyeti'nde 11 Eylül'de yapılan parlamento toplantısında Murat Kumpil yeniden cumhurbaşkanı seçildi. Cumhurbaşkanlığı görevine Murat Kumpil, Alexander Loboda ve Evgeny Grunin aday olmuştu.

Çeçenyalı annelerden protesto

Çeçenyalı anneler, oğullarının, eşlerinin ve akrabalarının Ukrayna'daki savaşa gönderilmesini protesto etmek için 21 Eylül'de Grozni'deki Çeçenya'nın Kalbi Camisi önünde toplandı.

Anneler, Ramzan Kadirov'a sosyal medyadan isimsiz olarak ilettikleri mesajlarda daha fazla yas tutmak istemediklerini belirtti.

Bir anne, Kadirov'a "Savaşa karşıyız, savaşın çocuklarıyız. Çocuklarımız dayanaksız ilkeler yüzünden ölmesin. Oğullarımızı nereye götürüyorsunuz? Acı çekiyoruz. Bizi bırak, savaşı barışçıl bir şekilde çöz!" mesajı yazdı.

1ADAT muhalefet hareketinin temsilcisi İbragim Yangulbayev, protesto eylemine katılan kadınların erkek akrabalarının zorla Ukrayna'ya gönderildiğini iddia etti.

Öte yandan Kadirov bir TV yayınında Çeçenya'da seferberlik ilan etmeyeceğini, ülkesinin Ukrayna'daki savaşta şu ana kadar gereğinden fazlasını yaptığını söyledi.

21 Eylül mitingi, Kadirov'un iktidarına karşı çıkış yapılan ilk eylem oldu.

Kafkasya Halkları Meclisi Başkanı, Çeçen siyaset bilimci Ruslan Kutaev bir açıklama yaparak, "İnsanlar şimdi çocukları zorla Ukrayna'ya gönderileceği için şok halindeler. Artık kimse bu hükümete inanmıyor.

Korku ve endişe var, Kadirov Çeçenya'ya böyle bir korku saldı. Ama çocuğunu korumak isteyen bir kadın çok şey yapabilir" dedi.

Kabardey-Balkar

25 Eylül'de Kabardey-Balkar Hükümet Konağı önündeki meydanda toplanan kadınlar, Ukrayna'daki savaşı ve seferberlik duyurusunu kınadı.

Protestoya katılan kadınlar, "Beni vursanız da eşimi göndermenize izin vermeyeceğim", "Ukrayna bize mi saldırdı, neden savaşıyoruz?" ifadelerini kullandı.

Dağıstan

Kafkasya geneline yayılan protesto eylemlerinden biri de Dağıstan'da gerçekleşti. 22 Eylül'de Babayurtovski, 25 Eylül'de ise Hasavyurt'taki Endirey Köyü'nde düzenlenen eylemlere polis müdahale etti.

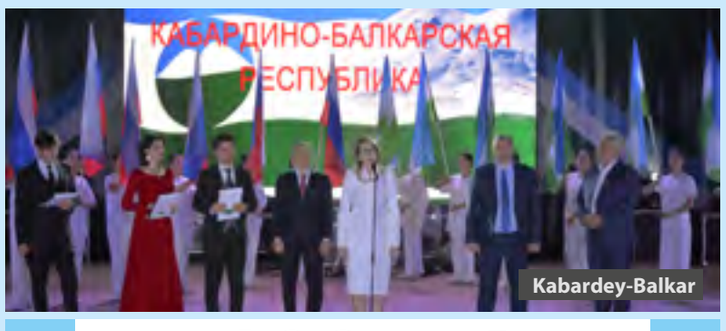

Kabardey-Balkar

100. yıl kutlamaları

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıldönümü, 10-11 Eylül tarihlerinde başkent Nalçik'teki Abhazya Meydanı'nda düzenlenen etkinliklerle kutlandı.

Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıldönümü kapsamında düzenlenen kutlama töreni, Çerkesk'teki Nart Stadyumu'nda 7 Eylül'de gerçekleşti.

Adigey Cumhuriyeti'nin 100. yıl kutlamaları ise 1-5 Ekim'de Maykop'ta yapılacak.

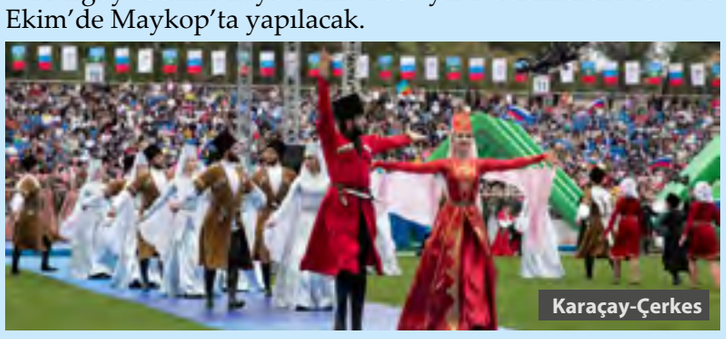
Karaçay-Çerkes

Mihail Gorbaçov ve Kuzey Kafkasya

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) son lideri Mihail Gorbaçov, tedavi gördüğü hastanede 30 Ağustos'ta 91 yaşındayken hayatını kaybetti.

Devletin resmi tören düzenlemediği Gorbaçov'un cenaze töreni, daha önce Lenin, Stalin ve Brejnev'in de törenlerinin gerçekleştiği Sendikalar Evi'nde 3 Eylül'de yapıldı.

Çağdaşlarının çoğu, Gorbaçov'un yönetim yıllarını bir yandan Soğuk Savaş'ın sonu ve umutlar çağı, diğer yandan da SSCB'nin çöküş dönemi olarak hatırlıyor.

Kuzey Kafkasya için perestroyka dönemi, halkların gelenekleri ve geçmişleri hakkında açıkça konuşabildiği, ulusal demokratik hareketin yeniden canlandığı bir dönemdi.

Kavkaz.Realii haber sitesi, Kuzey Kafkasyalı insan hakları aktivisti ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden, perestroyka yılları ve Mihail Gorbaçov'un ülke tarihinde oynadığı role ilişkin anılarını paylaşmalarını istedi.

Hatajuko Valeri (Kabardey-Balkar İnsan Hakları Merkezi Başkanı): Mihail Gorbaçov'un saltanatı, büyük umutların zamanıdır. Perestroyka'nın başlamasıyla, daha önce yarı yasak bir konumda bulunan kuvvetler yasallaştırıldı. Özgürlük ve ortaya çıkan yeni fırsatlar sadece Gorbaçov ile bağlantılı.

Perestroykaya karşı kurulan "Olağanüstü Hal için Devlet Komitesi", Kuzey Kafkasya'da destek bulmadı. Örneğin, bizim cumhuriyetimizde güçlenen ulusal demokratik hareket, Valery Kokov'u (Kabardey-Balkar Yüksek Konseyi eski başkanı) ve "Olağanüstü Hal için Devlet Komitesi"ni destekleyen hükümeti istifaya zorladı. Mitingler, yürüyüşler, iki haftalık açlık grevi oldu ama bunu başardık. Yüksek Kurul seçimleri sırasında, ulusal hareketin birkaç temsilcisi görev aldı ve tam teşekküllü bir grup oluşturma fırsatı oldu.

Ve sonra Gorbaçov ile bağlantılı olmayan olaylar başladı. Rusya Federasyonu'nun ilk başkanı Boris Yeltsin ve maiyeti, fiilen görev bıraktırdığımız güçleri siyasi arenaya geri döndürdü. Aynı Kokov, Kabardey-Balkar'ın başkanı oldu.

Görünüşe göre ülkenin yeni liderliği, geçmiş partinin taraftarlarıyla ortak bir dil bulmanın daha kolay olacağını düşünmüştü, aynı dili konuşuyorlardı zaten. Bu nedenle, giderek güçlenen ulusal-demokratik hareket, ilk Çeçen savaşından sonra bu yöneticilere yenik düştü.

Sivil toplum kuruluşları ortadan kaldırılmasaydı, en azından Kabardey-Balkar'da radikal İslamcı yapıların ortaya çıkmasına izin vermezdik. Ancak Moskova farklı karar verdi.

Hüseyin İskhanov (Viyana'daki "İçkerya" Kültür Merkezi"nin başkanı): Gorbaçov'un ölümüyle ilgili çeşitli insanların yorumlarını okuduğumda, onun yönetimi altındayken devlet ve toplum yapısında meydana gelen değişimlerin bağlantılarını fark ediyorum. Buradaki kilit soru şu: Özgürlük nedir ve ne kadar değerlidir?

Gorbaçov döneminde SSCB sakinleri düşündüklerini söyleme hakkına sahipti, sınırlar açıldı, ilk kooperatifler ortaya çıktı. Bütün bunları kaybetmiş olan bugünkü Putin Rusya'sının sakinleri, Gorbaçov'u minnetle hatırlamalıdır. Putin'in ve kısmen Yeltsin'in elimizden aldığı özgürlüğü o vermişti.

Mihail Gorbaçov, zamanının en ilerici insanlarından biriydi, dünyayı farklı görüyordu. Farklı bir yaşam örneği inşa etmek için kısa sürede toplumu değiştirmeyi başarmıştı. Bu nedenle bütün ülke, özellikle ulusal cumhuriyetlerde, onun reformlarına karşı çıkan darbeyi desteklememişti. *(kavkazr) Kısaltılmıştır.*

Çeviri: Serap Canbek

‘İnsanları zorla kendi cennetinize götüremezsiniz!’

İran'ın başkenti Tahran'da 13 Eylül'de ahlak polisi tarafından ‘başörtüsü kurallarına uymadığı’ gerekçesi ile gözaltına alındıktan sonra ölen 22 yaşındaki Mahsa Amini'nin ardından ülkenin birçok noktasında protesto gösterileri yapıldı.

Ülkenin dört bir yanına yayılan protesto gösterilerine katılan eylemciler, Hamaney ve Humeyni’nin posterlerini devlet binalarından indirdi.

Başkent Tahran’ın Veliasr Caddesi, Veliasr Meydanı, Danışcu Parkı, Lale Parkı, Keşaverz Bulvarı, Hicab Caddesi, Fatımi Caddesi, İnkılap Caddesi gibi kalabalık bölgelerinde yoğunlaşan gösterilere yüzlerce İranlı katıldı.

Tahran yönetimi aleyhine “Diktatöre ölüm”, “Kız kardeşimi öldüreni ben de öldüreceğim”, “İnsanları zorla kendi cennetinize götüremezsiniz” şeklinde sloganlar atan göstericiler, caddelerden ayrılmayacaklarını söyledi.

Kadın-erkek, yaşlı-genç olmak üzere her kesimden İranlının katıldığı gösterilerde “saç kesme eylemi” başlatıldı.

Ülke geneline yayılan protesto etkinliklerinde güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucunda, aralarında 16 yaşındaki bir erkeğin de bulunduğu 41 kişi (25 Eylül) hayatını kaybetti.

İran dışında farklı ülkelerde yaşayan İranlılar da Mahsa’nın ölümü nedeniyle protesto etkinlikleri düzenledi.

20 Eylül’de İstanbul’daki İran Başkonsolosluğu önünde toplanan İranlı kadınlar, dünya genelinde yapılan eylemlere destek vererek saçlarını kesti.

Amini için Türkiye’de de kadın örgütlerinin çağrısıyla birçok ilde protesto etkinlikleri gerçekleştirildi.

İşçi sınıfıyla burjuva sınıfı arasında sıkışıp kalan kadın

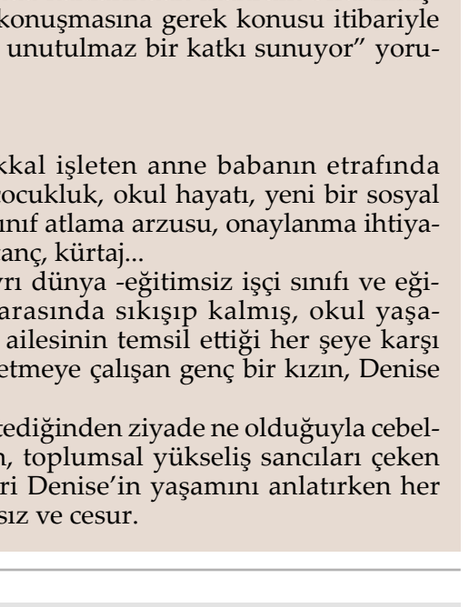

Toplumsal sınıf atlama, evlilik, kadın özgürlüğü, cinsellik, kürtaj, hastalık, yaşlılık ve ölüm gibi meseleleri kendi deneyimleri üzerinden aktarırken, arka planda daima toplumsal yaşam ve onu oluşturan kültürel, siyasi, tarihî olaylara yer vererek yazdığı kitaplarıyla birçok ödül alan Annie Ernaux’un “Boş Dolaplar” kitabı, Can Yayınları etiketiyle raflarda yerini aldı.

Ernaux’un kitabı için The Bloomsbury Review “Boş Dolaplar, 1950’li yıllarda Fransa’daki sınıf sisteminden ve bir kadının sınıf atlamak, geçmişini unutmak için verdiği mücadeleden daha fazlasıdır. Bu roman, kültürel anlamda haklarından mahrum bırakılmışların kendi sesleriyle konuşmasına gerek konusu itibariyle gerek edebi biçimiyle, unutulmaz bir katkı sunuyor” yorumunu yaptı.

Tanıtım yazısı

Küçük bir kafe-bakkal işleten anne babanın etrafında şekillenen mutlu bir çocukluk, okul hayatı, yeni bir sosyal çevre, yabancılaşma, sınıf atlama arzusu, onaylanma ihtiyacı, öfke patlamaları, utanç, kürtaj...

Boş Dolaplar, iki ayrı dünya -eğitimsiz işçi sınıfı ve eğitimli burjuva sınıfı- arasında sıkışıp kalmış, okul yaşamındaki başarılarıyla ailesinin temsil ettiği her şeye karşı kendini yeniden inşa etmeye çalışan genç bir kızın, Denise Lesur’ün hikâyesi.

Ernaux, ne olmak istediğinden ziyade ne olduğuyla cebelleşmek zorunda kalan, toplumsal yükseliş sancıları çeken otobiyografik karakteri Denise’in yaşamını anlatırken her zamanki gibi sakınmasız ve cesur.

Duruşma 5 Ekim’de

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği’ne “kanuna ve ahlaka aykırı faaliyet yürütme” iddiasıyla açılan kapatma davasının ikinci duruşması, 5 Ekim 2022 tarihinde yapılacak.

20 Eylül’de Şişli Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Evi’nde basın toplantısı düzenleyen kadın örgütleri, tüm kadınları 5 Ekim’deki kapatma davasına davet etti.

Derneğin avukatı Leyla Süren, “Bu derneğin kapatılma isteği, kadın hareketinin sesinin kısılmasını isteğidir” dedi.

Derneğin Genel Sekreteri Fidan Ataselim ise mücadeleden vazgeçmeyeceklerinin altını çizdi: “Bu, özgürlüklerimize karşı açılan bir davadır. Kadın cinayetleri artıyor. Şüpheli kadın ölümleri katlanarak artıyor.”

Kadın cinayetleri

Türkiye’nin gündemi her gün değişirken, kadına yönelik şiddet, baskı ve katliamlar değişmiyor. Kadın cinayetlerini gündemine almayan iktidarın İstanbul Sözleşmesi’ni feshetmesinin ardından her ay en az 20 kadının öldüğü gözlemleniyor.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) Başkanı Canan Güllü, İstanbul Sözleşmesi’nin yürürlükten kaldırılmasının kadın cinayetlerini artırdığını belirtti ve “Türkiye’de 21 Mart 2021’de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın imzası ile yürürlükten kaldırılan İstanbul Sözleşmesi’nden bu yana ayın her günü en az bir kadın ölüyor.

Eskiden günlere, haftalara yayılan kadın katliamları son dönemlerde mekanizmaların iyi işlememesi, şiddet karşısında önlem alınmaması ile arttı. Bu anlamda iktidarın kadın politikasızlığının bir yansıması olarak kadın cinayetleri ve cinayet şekilleri artarak hayatımızın içinde çok geniş bir yer kaplıyor” dedi.

Burcu Esenç’in belgeseli ‘Özel Gösterim’ seçkisindeydi

Her dilden, kültürden farklı bakış ve hikâyelere sahip kadın kısa film yönetmenlerini bir araya getiren, 2016’dan beri New York ve İspanya başta olmak üzere birçok ülkede her eylül ayında #DirectedbyWomen Worldwide Film Viewing Party adıyla gerçekleştirilen etkinliğin Türkiye organizasyonu “DIRECTED BY WOMEN TURKEY”nin düzenlediği kısa film festivali, 15-18 Eylül tarihleri arasında Yeldeğirmeni Sanat’ta düzenlendi.

Festivalin 16 Eylül’de gerçekleşen “Özel Gösterim”inde Burcu Esenç’in yönettiği “Bir Rüya Gördüm, Anlatsam da Anlamazsınız” (2019), izleyiciyle bir kez daha buluştu.

Annemin seccadesi

Bizim evde beş vakit namaz kılan ve Kuran okuyabilen tek kişi annemdi. Küçüklüğümde başka şehirlerden gelen, evin gelini olarak annemin hizmetlerine azami özen gösterdiği, evimizin büyüğü babaannemden bile yaşça büyük, çok ağır yatılı misafirlerimiz olurdu. Kendileri namaz kılmıyor olsalar da, hem o büyükler hem de babaannem tarafından ezan okunduğunda annemin odasına çekilip namazını kılmasına büyük özen ve saygı gösterilirdi.

Bir Çerkes ev ortamının normali olarak, o büyüklerin yanında annemin benimle hiç ilgilenmediği zamanlarda, ezan okunup annem odasına girince ben de peşine düşer, namaz kılarken onu seyreder, kalın dokuma halı seccadesinin desenlerini inceler, namazının bitmesini beklerdim. Namazını bitirip selamını verdiğinde, önce sırtına atlar, sonra kucağına oturur, sarılırdım. Seccadesinin üzerinde, kucağında oturduğum, annemle hasret giderdiğim anlar benim için çok kıymetli zamanlardı. Şimdi düşünüyorum da, büyüklerin yanında sarılamadığı çocuğuna, baş başa kaldığı ender anlarda, doyasıya sarılmak onun için de kıymetliydi mutlaka.

Annem vefat haberini aldığı her akrabayı Yasin okuyarak yolcu ederdi. Onun samimiyetine ve temiz kalbine öyle güvenilirdi ki, annemin duası yakınlarını kaybedenler için değerli bir hediye olurdu. Dini inancının hiç kuvvetli olmadığını bildiğim çok sevdiğimiz bir yakınımızın, annemi arayarak, uzak bir ülkede vefat eden kardeşi için Yasin okumasını rica etmesi, yapılabilecek tek şeyi anneme emanet etmesi gibi gelmişti ve beni kayıp haberinin kendisi kadar etkilemişti.

Cuma akşamları başında beyaz tülbentiyle evin sakin bir köşesine çekilir, Kuran okur, evdeki herkes sessizce onun okumasını tamamlamasını beklerdi.

Hastalanmanın tek güzel yanı, babaannemin “Mahmure, şu çocuğa biraz okusan ya…” demesi, annemin abdest alıp, başını örterek karşıma oturmasıydı. Çünkü fısıltıyla okuduğu dualardan sonra yüzüme hafifçe üflemesiyle hem yüzüm hem içim ferahlardı.

Annemin dindarlığı, evde yaşayan, evimize gelen-giden, inanan-inanmayan herkes için huzur veren bir dindarlıktı.

Televizyonda çikolata, sucuk reklamı görünce canı isteyecek çocuklar ve alamayacak babaları için, israfa tanık olunca sahip olmayanlar için üzülen, ana-kız dedikodu yapalım diye bir malzeme bulduğumda, ‘dedikodu öznem’ hakkında mutlaka iyi ve güzel bir yan bulup, konuyu açtığım için beni kendimden utandıran, her zaman zayıfın, güçsüzün, thamışke kimse onun yanında olan, yumuşacık ve pak, gösterişsiz ve dingin bir dindarlıktı anneminki… Aslında Doğu’dan Batı’ya her inanç sisteminin anlattığı, önerdiği ama maalesef örneklerini sıkça görmediğimiz gibi…

Büyük bir özenle dolabının üst rafında muhafaza ettiği, şimdi abime emanet olan kahverengi deri kaplı Kuran-ı Kerim’i ve mis kokulu beyaz tülbentleri onun saf ve samimi inancının fiziksel sembolleriydi.

Kendimi bildim bileli kullandığı, bana emanet seccadesi ise onunla baş başa geçirdiğim çocukluk anlarımın ve hasretimin simgesi...

Hafızamda Kalanlar

Mısost Ayşen Dağıstanlı

Televizyonda çikolata, sucuk reklamı görünce, canı isteyecek çocuklar ve alamayacak babaları için, israfa tanık olunca sahip olmayanlar için üzülen, ana-kız dedikodu yapalım diye bir malzeme bulduğumda, ‘dedikodu öznem’ hakkında mutlaka iyi ve güzel bir yan bulup, konuyu açtığım için beni kendimden utandıran, her zaman zayıfın, güçsüzün, thamışke kimse onun yanında olan, yumuşacık ve pak, gösterişsiz ve dingin bir dindarlıktı anneminki… Aslında doğudan batıya her inanç sisteminin anlattığı, önerdiği ama maalesef örneklerini sıkça görmediğimiz gibi…

Büyük bir özenle dolabının üst rafında muhafaza ettiği, şimdi abime emanet olan kahverengi deri kaplı Kuran-ı Kerim’i ve mis kokulu beyaz tülbentleri onun saf ve samimi inancının fiziksel sembolleriydi.

Kendimi bildim bileli kullandığı, bana emanet seccadesi ise onunla baş başa geçirdiğim çocukluk anlarımın ve hasretimin simgesi...

Suat Derviş

Gölgelerin gücü adına!

Adeje Ayça Atçı

Erkeklerin kendilerine ait sandıkları bir dünyada var olmaya çalışmak zorlu bir yolculuktur ve çoğu zaman o yol, karmaşıktır, engellerle doludur. İpte yürüyen cambaz becerisiyle yürüdüğün o ince topuklu ayakkabılarını ayağından çıkarır, sırf hızın kesilmesin diye elinde devam edersin yolun kalanına. Seninle yürümekten keyif alacak, yanından önüne geçmeye çalışmayacak, "Mihmandarlık erkek işidir" martavalını okumayacak sandıkların bile tek tek dökülürler o çıktığın yolda.

Suat Derviş'in adımlarını takip ettiğimde gördüğüm hikâye de bu.

Yol geniş. Ama erkeklerin tasarrufunda bütün kavşaklar, çıkılacak merdivenler, denize bakan ormanlar. Onlar usulca koluna girmeliler, yolu anlatmalılar, önüne çıkacak tüm tehlikelere siper olmalılar. Başka türlü yürünmez bazı yollar.

Hal böyleyken; kendi evinin kapısı ise sonuna kadar açıktır kadının, "Gel!" der, "Sokaklar tehlikeli, buranın sultanısın sen, ne işin var tozun, kirin, tekinsiz karanlıkların içinde? Düş kuracaksan koy minderini pencerenin önüne, akşama kadar gelen geçeni izle, kur düşünü. Karışma hayata, eşitlenme dışardakiyle! Kire, pasa, çirkefe bulanma, kenafir göze değme!"

Ne vakit bir kadın makyajını yapsa, şıkır şıkır giyinse ve evinden, bilmediği yollara doğru çıksa usulca yanına biri yanaşır; hiç yabancısı olmadığı bir adam. Der ki; denizi mi görmek istiyorsun, gir bakalım koluma! Dağları mı keşfetmeye niyet ettin, yaslan bana. Öyle güzelsin ki der adam, gözyaşını göstermelisin bana ve başını eğmelisin aşkımın karşılığında! Eğer başını eğdiremezsem tutar gölgeni çiğnerim bir çırpıda!

Hiç bitmeyen bir mücadele!

Erkek dünyasında var olmaya çalışan güçlü kadınların masalı…

Bu dünyanın, hayallerin, başarıların, kalemlerin ve dahi kılıçların erkeklere ait olduğunu ilk kim fısıldadı kulağımıza? İlk kim anlattı o masalı hepimize de biz, hepimiz inanır olduk o kötü masala? Tırnağı kırılınca ağlayan çiçek kadınlar fotoğrafını kim çekti ilk?

Nâzım'a kafa tutmuş kadın, Suat Derviş! Bir erkeğin, hem de Nâzım gibi bir erkeğin aşkına yüz vermediği için ünlenmiş biraz da. Her gördüğüm makalede, yazıda güzellenerek anlatılan bir hikâye bu, romantik sosla sunulan bir şiir "Gölgesini". Nâzım'ı reddetmeseydi bu defa da şairin aşk listesindeki isimlerden olacak, yine adı onunla anılacaktı Suat Derviş'in. Verdiği mücadeleyi küçümsemektir bu, hatırasına ihanettir, kadınların eşit sayılma mücadelesini yok saymaktır. "Reşat Fuat Baraner'in karısı" olarak takdim edilince itiraz eden; "Ben yazar Suat Derviş'im. Kimsenin karısı olarak yâd edilemem" diyen bir kadını baştan aşağı yanlış anlamaktır.

"Eğer acıdıkları unvan muharrir unvanıysa yook baylar! Ona ilişemezsiniz, bunu bana kimse babasının kesesinden rüşvet, iane, sadaka veya taltif makamında vermedi. On altı yaşımdan beri, tam on altı sene çalışarak onu kazandım. Hem de nasıl çalışarak. O unvan benim yegâne servetim, biricik iftiharım ve ekmeğimdir" diyen harika bir kadının mütemadiyen gölgesini çiğnetmektir.

Lütfedilmiş aza tamah etmeye mecbur bırakılsa da bu

azla yetinmeyi bilmeyen kadınlar, evlerinin yolunu unutuyor diye gölgelerini çiğneme hakkı sizin değildir.

Hayatını o evin yolunu unutmaya, ona dayatılmış tüm duvarları yıkmaya adamış bir kadını, bir adamın karşılıksız aşkıyla anmak adil değildir. Üstelik adamın şairliği kadar yazar olan bir kadını!

Tanzimat dönemi edebiyatını ele geçiren, dil bilen, bildikçe aydınlaştığını iddia eden, sanata gönül veren, Beyaz Türk olmayı rozet gibi yakasına iliştiren erkekler; o dönemin ünlü kadın yazarlarını literatürden, aklımızdan, antolojilerden ve ansiklopedilerden silmek için çaba harcasalar da inkâr etseler de o kadınların güçlü gölgesi bile kendi cılız ışıklarından daha güçlü geliyor günümüze.

Yiğitliği erkeklere has sananlara inat yıllar öncesinden vakur bir edayla gülümsüyor Suat Derviş, kolu damgalı "Fosforlu Cevriye"nin annesi. Son Posta'da yayımlanan "İstanbul'un Altında Kimler Yaşıyor" yazı dizisinde "İşten el çekmiş bir yankesicinin rehberliği ile sabaha karşı şehri nasıl gezdim ve neler gördüm?" sorusunun cevabını yazmaya devam ediyor. Belli etmese de korkuyla yaptığı bu gezide polislerin dahi giremediği yerlere bir kadın gazeteci olarak giriyor; yaptığı görüşmelerde sabıkalı insanların "Korkuyor musunuz?" sorusuna "İnsan insandan korkar mı? Ben sizleri böyle ve beni, bizleri yetiştiren cemiyetten korkuyorum, sizden değil!" sözleriyle karşılık veriyor hâlâ. O karanlık, tehlikeli ara sokaklara, unutulmuş mahallelere topuklu ayakkabılarının sesini bırakıyor hatıra niyetine.

Yetmiyor bunlar o güzel kadına; Tan'da 1937'de yayımlanan Beyoğlu serisinde "Soğuk bir kış gecesinde Beyoğlu Caddesi'nde neler görülür?" diyerek işten dönenleri, tavernaları, kabadayıların masalarını, erkeklerin masalarında zil zurna dans eden kadınları ve tenhalaşan evsizlere, sarhoşlara, seks işçisi kadınlara kalan Beyoğlu sokaklarını anlatıyor. İşte; Suat'ın fosforlusu Cevriye de böyle gecelerde doğuyor. Böylece, erkeğin kurguladığı kadın karakterden kadının kurguladığı kadın karaktere geçiliyor. Fosforlu Cevriye'yi bir erkek yazsaydı hiçbirimiz onu o kadar sevmeyecektik. Onun ele avuca sığmazlığını, ezilip büzülmezliğini beyazperdeden keyifle izlemeyecektik.

1940'lı yılların edebiyatçılarını düşündüğümüzde Sabahattin Ali, Nâzım Hikmet, Ahmet Hamdi Tanpınar, Attilâ İlhan, Orhan Kemal gelir aklımıza. Sayılan bunca önemli ismi ve daha nicelerini bir araya toplayıp yazılarını yayımlayan Yeni Edebiyat dergisinin kurucusu Suat Derviş'i ise ancak bilenler hatırlar ki saysak birkaç elin parmağı kadardır sayıları ancak.

Suat Derviş, kırktan fazla roman, yüzlerce öykü ve röportaj yazmasına rağmen bunların neredeyse hiçbirinin kitap haline geldiğini göremeden bu dünyadan giderken alacaklıdır.

Hınçla çiğnenen o gölgeni severim ben senin.

Sana, senin olmadığın yıllardan sesleniyorum şimdi ben. Sen; siyah beyaz fotoğraflardan gülümsüyorsun, ben koca bir "Hiç"e düşüyorum, "Kara Kitap"ların beyazına dönüşüyor, açtığım her sayfanın mürekkep ve kâğıt kokulu "Fosforlu Cevriye"sine benziyorum. Varlık mücadelesinin, sınıf mücadelesinin, cinsiyet mücadelesinin bayraklarını elinde tutmuş Suat Derviş'in arkasına takılıyorum, gölgesine razı oluyorum.

Erkekler bildiğin gibi, sen gittiğinden beri değişen bir şey yok buralarda. Biz Çerkesler de aynıyız. "Kadınlar bizde çok değerlidir" cümlelerinin dallarına salıncak kuruyor, bir o yana sallıyoruz düşlerimizi, bir bu yana. Sesimiz biraz çatlasa asaletimizden, nezaketimizden ve dahi Çerkesliğimizden sual ediliyoruz. Zaten "Bizde kadınlar…" diye başlayan her cümlenin devamının hangi masallara yer, yurt olduğunu ta senin yıllarından, benim yıllarıma kadar biliyoruz.

Kırktan fazla kitap yazdım Suat Abla, onlarca kitabın editörlüğünü, on beş, yirmi kitabınsa çevirisini yaptım. Az gittim, uz gittim diye başlayan bütün masallardaki o bir arpa boyu yolu henüz geçemedim. Kendime sığmıyorum, yaşadığım ülkeye, dünyaya, gökyüzüne sığmıyorum. Senin kadar olmasa da alacağım kalacak bu hayattan, gözüm kalacak erkeklerin görünmez tacında, hakkım kalacak inmedikleri tahtlarında.

Velhasıl; Suat Derviş kimdir diyen olursa; dimdik duran, güzel bakan, işveli gülümseyen, dünyanın tüm yoksulluklarını, acılarını, kimsesizlerini kendine dert eden, yazan, okuyan, kalemini biledikçe yazan, yazdıkça bileyen, boyun eğmek nedir bilmeyen Çerkes bir yazardır. Benim canımdır. Onun kadın yazarlığı, bir yazarın erkek yazar olarak anılacağı günü bekler!

Yazar yazardır, çiçek babandır!

'Fosforlu Cevriye'nin yaratıcısı

Avrupa'ya muhabir olarak giden ilk Türkiyeli kadın gazeteci, ilk basın sendikasının beş kurucusundan biri ve ilk başkanı, Devrimci Kadınlar Birliği'nin kurucusu, Türkiye'nin öncü gazetecilerinden ve döneminin en üretken yazarlarından olan Suat Derviş, 1905 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Ailesi ona Hatice Suat adını koydu ancak Suat erkek ismi olduğundan kayıtlara Hatice Saadet olarak geçti.

Babası, Darülfünûn'un kurucularından kimyager Müşir Derviş Paşa'nın oğlu tıp profesörü İsmail Derviş Bey, annesi ise Abdülmecid'in mabeyncilerinden Kamil Bey'in kızı Hesna Hanım'dır.

Çocukluk yıllarında özel eğitim alan Derviş, Kadıköy Numune Rüştiyesi'yle Bilgi Yurdu'nda öğretim hayatına devam etti.

Çocukluğundan itibaren yazmaya ilgi duydu. Hezeyan başlıklı mensur şiirini, çocukluk arkadaşı Nâzım Hikmet 1918'de Alemdar gazetesinin edebiyat ekine göndererek yayımlattı. Bu, onun yayımlanan ilk eseridir. Henüz çocuk yaşta olan Suat Derviş, edebiyat dünyasına Mehmet Rauf tarafından "hassas bir ruha sahip ve olgun bir müellifin habercisi" olarak tanıtıldı.

Konservatuvar eğitimi için ablasıyla birlikte Almanya'ya giderek piyano dersleri almaya başladı ve edebiyat fakültesine yazılarak felsefe derslerine yöneldi. Konservatuvar eğitimini bırakıp Almanya'daki çeşitli dergi ve gazetelerde yazmaya başladı.

1932 yılında Türkiye'ye döndükten sonra Vatan, Son Posta, Gece Postası, Cumhuriyet gibi gazetelerde röportaj ve romanları yayımlandı. Babıali'nin erkek dünyasında bir kadın gazeteci-yazar olarak var olma mücadelesi Suat'ın o yıllarda feminizm anlayışını da geliştirir. Dönemin birçok yazar ve gazetecisinin anılarında bakımlı olmayı hiçbir zaman ihmal etmeyen Suat'ın gazete binasına girdiğinde topuklu ayakkabılarının sesi ve özgüvenli duruşuyla çok dikkat çektiği söylenir. O yıllardaki bazı eleştirilere cevap niteliğinde yazdığı "1936 Modeli Gençler ve Zavallı Peyami Safa" başlıklı risalesi ise feminizm anlayışını müthiş bir şekilde anlatmaktadır: "Evet baylar. Ben kadınım, ben kadın olmaktan utanmıyorum. Eğer tabiat beni erkek de yaratmış olsaydı, ondan da utanmazdım. Benim için gaye erkek ya da kadın olmak değil; evvela insan olmaktır."

1940-1941 yılları arasında Yeni Edebiyat Dergisi'ni yayımladı ve bu dergide kısa öyküler, fıkra ve eleştiriler kaleme aldı.

1943-53 yılları arasında 16 roman yazdı.

1944 tutuklamaları sırasında eşi Reşat Fuat Baraner'i sakladığı ve Türkiye Komünist Partisi'ne katıldığı gerekçesi ile yargılandı, bir yıl hapse mahkûm edildi.

1953-1961 yılları arasında Fransa'da yaşadı. 23 Temmuz 1972 tarihinde İstanbul'da hayatını kaybetti.

Yazarlığının en bilinen eseri, yazar Liz Behmoaras'ın "İnsanlıktan, dürüstlükten, aşktan ve ölümüne fedakârlıktan söz eden küçük bir başyapıt" olarak yorumladığı, daha sonra sinema filmine ve

hatta müzikale de uyarlanan Fosforlu Cevriye olur.

Eserleri

Roman

Kara Kitap (1921),
Ne Bir Ses Ne Bir Nefes (1923)
Hiçbiri (1923)
Ahmed Ferdi (1923)
Behire'nin Talibleri (1923)
Fatma'nın Günahı (1924)
Ben mi (1924)
Buhran Gecesi (1924)
Gönül Gibi (1928)
Emine (1931)
Hiç (1939)
Çılgın Gibi (1934)
Yalının Gölgesi (1958)
Fosforlu Cevriye (1968)
Ankara Mahpusu (1968, ilk olarak 1957'de Paris'te Fransızca)

İnceleme

Niçin Sovyetler Birliği'nin Dostuyum? (1944, İstanbul, Arkadaş Matbaası, 64 sayfa)

Efsane kadının hikâyesi

İlk kez 2008'de yayımlanmasının ardından ikinci baskısı 2017 yılında yapılan, Liz Behmoaras'ın "Suat Derviş: Efsane Bir Kadın ve Dönemi" adlı kitabı, yenilenmiş ve zenginleştirilmiş içeriğiyle üçüncü baskısını İthaki Yayınları etiketiyle yaptı.

Behmoaras, kitabın hazırlık süreci için şu ifadeleri kullanıyor: "Hayat öyküsünde beni etkileyen yanlar pek çok sayıda. Gazeteci olarak atılganlığı, cesareti ve Türk toplumunun sorunlarına eğilişi; romancı olarak çalışkanlığı, üretkenliği, yazma yeteneğini ideolojisinin hizmetine sunuşu, genelde döneminin çok ilerisinde düşünüp hareket edişi ve ailesiyle hiç kopmayacak güçte bağlar oluşturması...

Suat Derviş biyografisi için bir yandan araştırıp okumaya, bir yandan da bir yazı taslağı oluşturmaya başladığım anki sevinci, heyecanı, beynimde tavan yapan adrenalin dozunu dünmüş gibi hatırlıyorum. Çalışarak, üreterek, yaratarak ama aynı zamanda eğlenerek, sevip sevilerek, bol bol gülüp bir o kadar ağlayarak sürülmüş, acı ve yenilgilerin mutluluklar ve başarılarla adeta el ele verdiği bu yaşam hikâyesini kaleme almakla müthiş bir serüvene atıldığımı baştan hissetmiştim."

Tanıtım yazısı

Aristokrat bir Osmanlı ailesinin kızı, Osmanlı Devleti'nin son, Cumhuriyet'in ilk yıllarının en önemli kadın gazetecilerinden...

Romanları beğenilip birçok yabancı dile çevrilen Türk yazarı ve dillere destan Fosforlu Cevriye'nin yaratıcısı...

Nâzım Hikmet'in ilk aşkı, Türkiye Komünist Partisi Teşkilat Sekreteri Reşat Fuat Baraner'in eşi, kendisi de parti içinde faal bir militan, birkaç kere evlenmiş, güzel ve 'çapkın' bir kadın...

Bunlardan daha çok hangisiydi Suat Derviş?

Son Osmanlı aydınlarından hümanist Suat Derviş, Cumhuriyet'ten sonra, ideallerini ancak solda gerçekleştireceğine inanmış bir kadındır. Ancak, hiçbir ideolojiye, hiçbir akıma, hiçbir sınıfa tamamıyla hapsolmayı kabul etmeyecek kadar bağımsız ve bunun bedelini sonuna kadar ödemeyi göze alacak kadar da cesurdur...

Bu kitap, onun hikâyesi...

Zeytin Dağı

Ağlama Duvarı

Kudüs'te 10 gün

Elif Ergün

Çok yer görmek mi yoksa sevdiğin yerleri tekrar ziyaret etmek mi diye sorsalar tereddütsüz ikincisini seçerim. Kudüs de benim için böyle yerlerden biri. Hayatı pandemi öncesi ve sonrası şeklinde ikiye ayırıyorum. İsrail'e ilk ziyaretim pandemi öncesindeydi. Kudüs, Betlahim ve Hebron'u görmüştüm. O kısa ziyaretten sonra 'Buraya tekrar geleceğim' diye düşünmüştüm. Yükselen kur, ekonomik darboğaz, siyasal atmosferin giderek baskısını hissettirdiği bugünlerde biraz nefes almak için mevcut koşulları zorlayarak tekrar Kudüs'e gittim.

Kudüs güvenli mi?

İlk akla gelen sorulardan biri bu. Buna hem evet hem de hayır diye cevap verebilirim. Evet, güvenli çünkü çatışmalar genellikle Filistin bölgesinde oluyor ve Kudüs merkezde bu anlamda yüksek güvenlik önlemleri var. Hayır; çünkü dönem dönem İsrail devleti Kudüs'teki Filistinlilere yönelik de operasyonlar yapabiliyor. Keyfi gözaltılar bunlardan en çok olanı. Ben oradayken kimliğini göstermediği için üç Filistinli genç yaka paça gözaltına alındı. Manzara karşısında neler olduğunu sorduğum bir Filistinli, "Burada bunlar çok sıradan, herkes bir şekilde hapse girip çıkıyor" diye cevap verdi.

Kudüs'e gitmek kolay mı?

Kudüs'e gitmek siyasal atmosfere göre değişse de nispeten kolay. Yani iki ülke arasında ilişkiler iyi olduğunda girişte ve çıkışta zorlukla karşılaşmadan gidip gelebilirsiniz. İsrail Konsolosluğu'na en az 10 gün öncesinde 6 ay geçerli pasaportunuzla elden başvurup kısa bir mülakatın ardından vize alabilirsiniz. Vizeyi ne yazık ki tekrar konsolosluktan elden almanız gerekli ve ücretsiz. Yeşil pasaport sahiplerinin vize almasına gerek yok. Eğer İsrail gezinize bir de Ürdün'ü eklemek isterseniz tek girişli değil de çok girişli vize tercih edin.

Kudüs'e ulaşmanız için önce Tel-Aviv Ben Gurion Havalimanı'na uçmanız gerekiyor. Hem Sabiha Gökçen hem de İstanbul Havalimanı'ndan uçuşlar mevcut. İsrail devletinin insanı bezdiren yüksek güvenlik önlemleri sebebiyle hem gidişte hem de dönüşte en az 4 saat öncesinden havalimanında olmanız isteniyor. Gurion'a indikten sonra girişte pasaportunuzu tarayacağınız bir makineye yönlendiriyorlar ve kameralara gülümseyerek pasaportunuzu taratıp bir giriş belgesi alıyorsunuz. Belgeyi ülkeden çıkarken göstermeniz istendiği için saklamanız gerekli. Bu işlemleri de yaptıktan sonra artık İsrail'desiniz. Havalimanından Kudüs'e geçmek oldukça kolay. Tren ya da otobüsle yaklaşık 20 dakikada ulaşabilirsiniz. Bundan önce havalimanındaki döviz bürosundan bilet ücreti kadar para bozdurabilirsiniz. Mevcut kurla 1 şekel 5.59 liraya tekabül ediyor. Kudüs tren bileti sanıyorum 16 şekeldi. Tren istasyonu havalimanının alt katında. Danışmadan biletinizi alıp 2 numaralı platformdan kalkan trenle Kudüs'e gidebilirsiniz. Tren seferleri oldukça sık. Ancak Şabat'a denk gelirseniz ulaşımda ciddi sorunlar yaşayabilirsiniz. Cuma günbatımı ile başlayan Şabat, cumartesi günü. Gidiş ve dönüşünüzü bu günlere denk getirmemek size kolaylık sağlayacaktır. Kudüs tren istasyonunda indiniz ve otelinize ulaşmanız gerekli. Oteller genellikle eski şehir etrafında. Tramvay ya da otobüs ile otelinize kolayca ulaşabilirsiniz. Otobüsler kart istediği için tramvayı tercih edebilirsiniz. Tramvay ücreti tek yön 6 şekel.

Kudüs'te nerede kalınır?

Kudüs'te gezeceğiniz yerlerin büyük çoğunluğu eski şehirde olduğu için buraya yakın bir yer tercih etmelisiniz. Yeni Kapı, Şam Kapısı, Herod Kapısı, Zion Kapısı ve Yafa Kapısı'na yakın herhangi bir yerde kalabilirsiniz. Ben daha önce Süryani Katolik Kilisesi'nin misafirhanesinde kalmıştım. Bu sefer bir Filistin oteli olan Victoria Hotel'de konakladım. Victoria Hotel, Herod Kapısı'na çok yakın ve Filistinliler inanılmaz misafirperver. Her konuda size yardımcı oluyorlar. Otel çalışanları güler yüzlü ve nazik insanlar. Tekrar gitsem yine aynı yeri tereddütsüz tercih ederim.

Kutsal Kabir Kilisesi

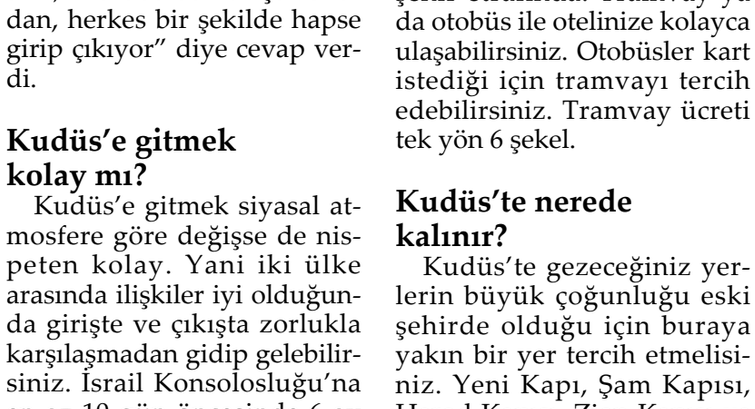
Yad Vashem Çocuk Anıtı

Kubbetüs Sahra

Kudüs'te kaç gün kalmalı?

Bu tamamen size kalmış. Yalnızca Kudüs'ü görmek isterseniz dört gün yeterli. Ama gitmişken Filistin bölgesini ve yakın şehirleri de ziyaret edeceksiniz en azından bir hafta kalmalı.

Kudüs'te ne yenir?

Benim gibi humus ve felafel seviyorsanız aç kalmazsınız. Elbette sadece bunlar değil. Hem eski şehirde hem de yeni şehirde oldukça fazla alternatif var. Yeni şehir nispeten eski şehre göre pahalı çünkü orada çoğunlukla Yahudilerin işletmeleri var. Eski şehirde Ermeni Kilisesi'nin bahçesinde (Çile Yolu'nun dördüncü durağı) güzel bir akşam yemeği yiyebilirsiniz. Gün içerisinde acıkınca da Bağdadi Restoran'ı tavsiye edebilirim. Yediğim en güzel yemekler oradaydı.

Kudüs'te nereleri gezmeli?

Kudüs denildiğinde ilk akla gelen yerler Mescid-i Aksa, Ağlama Duvarı ve Kutsal Kabir Kilisesi. Bu üç önemli yapı hem çatışmanın merkezi hem de kutsal mekânlar ve her biri eski şehrin içerisinde. Aynı gün içerisinde gezebilirsiniz. Eski şehir başta size labirent gibi gelebilir ama biraz vakit geçtiğinde yönünüzü bulmakta hiç zorlanmayacaksınız. Eski şehri tanımak için günlük ücretsiz bir yürüyüş turuna katılabilirsiniz. Tur, sabah 11.00'de Yafa Kapısı'nda başlıyor ve yaklaşık iki saat sürüyor. Size Kudüs'teki önemli yapıların tarihçesini anlatıp gezdiriyorlar.

Kudüs eski şehir Ermeni, Hıristiyan, Müslüman ve Yahudi bölgesi olmak üzere dört ana bölgeden oluşuyor. Her bir bölgede oldukça önemli yerler ve her bölgenin ayrı bir atmosferi var.

Mescid-i Aksa

Kudüs fotoğraflarında ilk göze çarpan altın renkli kubbesiyle Kubbet-üs Sahra. Hem Kubbet-üs Sahra hem de El Aksa Camii geniş bir alanın içerisinde yer alıyorlar ve bu bölgeye Mescid-i Aksa adı veriliyor. Müslümanların ilk kıblesi kabul edilen Mescid-i Aksa aynı zamanda Ağlama Duvarı'yla da bitişik. Aksa'da toplam altı mescit var. En bilineni elbette Kubbet-üs Sahra. Kubbet-üs Sahra hem Müslümanlar hem de Yahudilerce kutsal sayılıyor. Hz. Muhammed'in Miraç'a yükseldiği yer kabul edilen taş, Kubbet-üs Sahra'nın içinde. Yahudiler

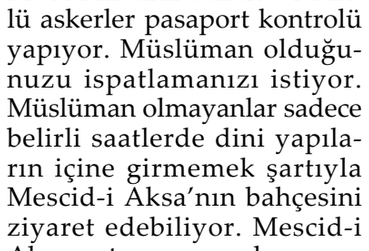
Su Tüneli

de Süleyman mabedinin burada olduğuna inanıyorlar. Mescid-i Aksa'ya girerken iki güvenlik noktasından geçiliyor; önce İsrailli askerler, sonra da Filistinli-bazen Ürdünlü askerler pasaport kontrolü yapıyor. Müslüman olduğunuzu ispatlamanızı istiyor. Müslüman olmayanlar sadece belirli saatlerde dini yapıların içine girmemek şartıyla Mescid-i Aksa'nın bahçesini ziyaret edebiliyor. Mescid-i Aksa, yatsı namazından sonra kapanıyor ve sabah namazı ile açılıyor. Özellikle ramazan aylarında yükselen İsrail işgali sebebiyle bölgede nöbetleşe kalan kadınlar da var. Aslında Mescid-i Aksa bir yaşam alanı. Yemek yenen, ibadet edilen, çeşitli tefsir ve Kuran derslerinin de verildiği, Filistinli Müslümanların sosyalleştiği geniş bir yer.

Ağlama Duvarı

Ağlama Duvarı yani Western Wall/Batı Duvarı, Mescid-i Aksa'nın hemen bitişiğinde yer alıyor. Müslümanlar Hz. Muhammed'in atı Burak'ı buraya bağladığına inandıkları için bu duvara Burak Duvarı diyor. Duvar, Yahudilerce kutsal kabul edilen mabedin batı tarafında kaldığı için Batı Duvarı adı verilir. Buraya kolayca girebilirsiniz. Kadın ve erkeklerin duvarda ayrı bölümleri mevcut. Duvarda ibadet eden Yahudileri gözlemleyebilirsiniz. Ortodoks Yahudileri ve onun bir alt kolu olan Hasidik Yahudileri orada günün neredeyse her saatinde görmek mümkün. Ama özelikle cuma günbatımına doğru, yani Şabat'ta giderseniz hem dualarına denk gelirsiniz hem de Yahudi topluluğunu daha yakından görebilirsiniz. Ağlama Duvarı'nın olduğu yerde ayrıca tüneller de var. Ağlama Duvarı Tüneli olarak geçen yeri rehber eşliğinde gezebilirsiniz. Yaklaşık iki saat süren gezinin biletini hemen girişteki makinelerden almanız mümkün.

Kutsal Kabir Kilisesi

Church of the Holy Sepulchre ya da Yeniden Doğuş Kilisesi, Kudüs'teki en önemli mabetlerden biri. Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği Golgotha'nın üzerine inşa edilmiş. Kilisenin hemen girişinde duvarda Hz. İsa'nın çarmıha gerişini tasvir eden bir mozaik var. Mozaiğin hemen önünde ise Hz. İsa'nın öldüğünde yatırıldığı mermer bir taş... Bu taş sürekli ıslak tutuluyor. Mermerin etrafı dua eden insanlarla dolu. Kilisenin içerisinde her mezhep

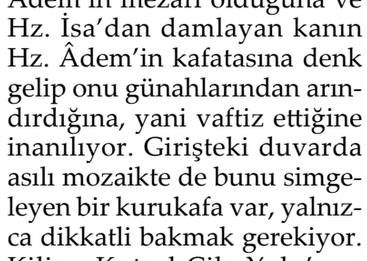
Son Akşam Yemeği Odası

için ayrı bir bölüm ayrılmış. Yine kilisenin içerisinde büyük bir kaya var. Girişte sağa döndüğünüzde göreceksiniz. Bu kayanın altında Hz. Âdem'in mezarı olduğuna ve Hz. İsa'dan damlayan kanın Hz. Âdem'in kafatasına denk gelip onu günahlarından arındırdığına, yani vaftiz ettiğine inanılıyor. Girişteki duvarda asılı mozaikte de bunu simgeleyen bir kurukafa var, yalnızca dikkatli bakmak gerekiyor. Kilise, Kutsal Çile Yolu'nun da son durağı.

Kutsal Çile Yolu

Kutsal Çile Yolu yani Via Dolorosa, Hz. İsa'nın çarmıha götürülürken yürüdüğü yolun adı. 14 duraktan oluşur. Hz. İsa'nın mahkemesinin görüldüğü ilk durakta başlar ve Kutsal Kabir Kilisesi içerisindeki Hz. İsa'nın mezara yatırıldığı yerde biter. Bu yolu yürümek Hıristiyanlar için kutsal sayılır. Duraklar birbirine yakındır ve zaten işaretlenmiştir. Hz. İsa'nın çektiği acıyı duymak isteyenleri temsili çarmıh ile bu yolu yürürken görebilirsiniz.

Son Akşam Yemeği Odası

Tablosu kendisinden ünlü bir yer denirse doğru olur. Oldukça sade bir oda ama yine de görmeye değer. Hz. Davut'un mezarının üst katındaki bu odada aynı zamanda Osmanlı döneminden kalma mihrap da yer almakta. Hz. Davut'un kabrinde sürekli dua eden Yahudileri görmek mümkün ve elbette kadınlar ve erkekler yine ayrı bölümlerde dua ediyor.

Zeytin Dağı, Gethsamene Bahçeleri, Hz. Meryem Kilisesi

Zeytin Dağı, Kudüs eski şehrini göreceğiniz bir tepe. Özellikle günbatımında harika bir manzara vaat ediyor. Burası her üç din için de kutsal kabul ediliyor. Dağda haberlere sürekli konu olan milyar dolarlık Yahudi mezarları da var. İslamiyet inancına göre Sırat Köprüsü buradan kurulacak. Hıristiyanlara göre ise Hz. İsa'nın çarmıha gerilmeden önce geldiği yer burası. Ayrıca Zeytin Dağında Hz. İsa'nın ayak izi olduğuna inanılan bir yer de var. Zeytin Dağı'na eski şehre oldukça yakın otobüs durağından yaklaşık 20 dakikada gelebilirsiniz. Dönüşte ise yürümek daha iyi. Dönüş yolunda soğanlı kubbesiyle Rus Ortodoks Kilisesi'ni göreceksiniz. Botanik bahçesini andıran geniş bah-

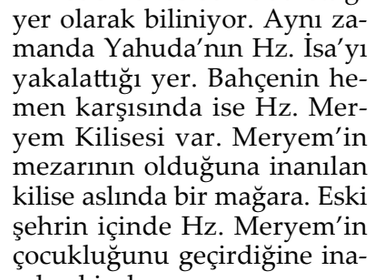
Hz. Meryem Kilisesi

çesiyle soluklanmaya değer. Sonrasında ise karşınıza Gethsamene Bahçesi çıkacak. Bu bahçe Hz. İsa'nın çarmıha gerilmeden önce son dua ettiği yer olarak biliniyor. Aynı zamanda Yahuda'nın Hz. İsa'yı yakalattığı yer. Bahçenin hemen karşısında ise Hz. Meryem Kilisesi var. Meryem'in mezarının olduğuna inanılan kilise aslında bir mağara. Eski şehrin içinde Hz. Meryem'in çocukluğunu geçirdiğine inanılan bir de ev var.

Hezekiah/Siloam Tüneli

Bana kalırsa Kudüs'te mutlaka görülmesi gereken bir tünel. Ağlama Duvarı'ndaki tünelden daha etkileyici. Ağlama Duvarı'nın ana çıkış kapısından çıktığınızda City of David yazısını takip ederek ulaşabilirsiniz. Yaklaşık 550 metre boyunca karanlık, dar bir koridorda yalnızca bir kişinin geçebileceği bir tünel burası. Altta da su akıyor. Bu sebeple uygun ayakkabı ve kıyafeti de dikkate almak gerekli. Bu su tünelinin 4 bin yıllık olduğu düşünülüyor. Şehre su sağlamak için yapılmış. İki etaptan oluşuyor; ıslak ve kuru. Gidişi ıslak, dönüşü kuru bölgeden yapabilirsiniz. Elbette klostrofobisi olanlara tavsiye etmiyorum.

Yad Vashem

Yad Vashem Holokost Anıtı. Burası bir müze, oldukça büyük bir anıt müze. Yahudi soykırımı ile ilgili belgeler, eşyalar yani tüm tanıklıkların anlatıldığı bir yer. Müzenin ilk bölümünde Nazilerin nasıl iktidara geldiği ve Yahudileri nasıl hedef aldığını anlatan bir bölüm var. Sonrasında ise Nazilerin kurduğu toplama ve imha kamplarının küçük birer minyatürünü yapmışlar. Her odada bir kampa ait belgeler, eşyalar sergilenmekte. Beni müzede en çok etkileyen, direnen partizanların eşyaları oldu. Müzenin ana binasının yanında da kamplarda öldürülen çocukların anısına hiç sönmeyen bir ateşin olduğu bölüm var. Yad Vashem'e gitmek biraz meşakkatli ama buna değiyor. Müzeye giriş ücretsiz.

Mahane Yahuda Market

Burası Kudüs yeni şehirde bir pazar alanı. Taze meyveden ekmeğe, çeşitli baharata her şeyi bulabilirsiniz. Aynı zamanda kafeler ve barlar da var. Hem taze bir şeyler yemek hem de atmosferi görmek için kesinlikle gidilir. Pazar akşamları kapandığında çeşitli grafitileri görmek için de ziyaret ediliyor.

Amşap Nıhüa

Güneşi Karşılama (Bahar) Bayramı

PAGAN RİTÜELLER
4. Bölüm

Papapha Mahinur Tuna'nın "doğaya saygı ve sevgi" başlığında kaleme alarak, Abhazların pagan inanç ve ritüellerini anlattığı yazı dizisini paylaşıyoruz.

Abhazların dini inanışları nedir? Abhaz inanç ve geleneklerine göre "Amşap Nıhüa" nasıl ve ne zaman kutlanır, kutlamalarda neler yapılır gibi konularda her zaman olduğu gibi öncelikle Uluslararası Nart Bilim ve Folklor Merkezi uzmanlarından ve Sputnik yazarlarından Esma Toduapha'nın kısa ve özlü makalelerinden yararlanacağız. Bu bayramı Ayraa ailesi nasıl kutluyor? Esma Todua-pha'nın derlemelerinden yararlanarak size aktaracağız.

Apsuwa ydin - Psık eytsxaztso = Abhaz dini, aynı ruha inananlar

Bazı araştırmacılara göre Abhazlar Hıristiyanlık Abhazya'ya gelmeden önce de "Amşap Bayramı"nı Hıristiyanların kutladığı aynı günde kutluyorlardı, diyorlar. Bazıları da Amşap'ı baharın, güneşli günlerin gelişine, yeni bir yaşamın başlamasına bağlıyorlar. Onlara göre "Mşapı Nıhüa" yani "Mşapı Bayramı" üretimle ilgili ve bir çeşit bahar bayramı.

"Amşapı" sözcüğü Abhazca "Amş Apılara" anlamına geliyor. "Amş" gün, "apılara" karşılamak, yani "günü (güneşi) karşılamak". Bu bayram güneşin doğuşu ile mi ilgili yoksa Hz. İsa'nın dirilişi ile mi ilgili, bu görüşlerin hangisi doğru, konusunda bir şey söyleyebilmek gerçekten çok güç. Öte yandan, bir Abhaz çok eskiden beri, akşam yatarken Tanrı'nın adını anarak ve sabah kalktığında da dua ederek güne başlar. Gece yatarken "Ançüa pışdzala yahzırşa" yani "Tanrım hayırlı sabahlar ver, günümüz hayırlısıyla aydınlansın" diye günü tamamlar. Sabah ilk duası ise "Ançüa Wılıpxa hat!"; "Tanrım bizi sıcak bakışınla kucakla!" diyerek her şeyin yolunda gitmesini ister.

Amşapı Bayramı akşamında "Amşapşiara şöwaayt!" yani "Günü Karşılama Bayramı'nız kutlu olsun!" derler. Hıristiyanlar ise o gün birbirlerini "Hz. İsa dirildi!", "Gerçekten dirildi!" gibi sözlerle kutlarlar. Bu sözler Abhaz diline çeviri yöntemi ile geçmiştir, yoksa kendiliğinden, dilin içinden doğmamıştır, üstelik bu sözcükler pek de yaygın biçimde kullanılmaz. Abhazlar eskiden olduğu gibi bugün de, böyle büyük bayramlarda, hangi dinden olursa olsun hiçbir ayrım yapmaksızın birbirlerine Abhazca "Çaanıbziyala!" yani "Seneye de güzelliklerle buluşalım!" anlamında kutlama yaparlar. Abhazlar, dünyadaki pek çok dinin varlığına ve bu dinlerin bazılarının Abhazya'ya çok erken dönemlerde gelmiş olmasına karşın, o dinlere körü körüne bağlanmak yerine, kendilerine özgü bir din geliştirmişlerdir. Bu dinin adı da "APSUWARA" yani "ABHAZLIK"tır. Bunun böyle oluşunun en büyük kanıtı, bugün ister Hıristiyan, ister Müslüman, isterse hiçbir dine bağlı olmasın, bir Abhaz, Abhazca dua ederken sözlerine "Sabaçüa yısdırbaz ala" yani "Atalarımın gösterdiği gibi" sözleriyle başlar. Atalarından gördüğü, duyduğu Apsuwara'nın kökleri öylesine derin ve bağlayıcıdır ki farkına varmadan, tüm halkı gözle görülmeyen bir güç ile Amşap gibi büyük bayramlarda bir araya getirerek tek ruh halinde birleştirir.

Amşap dzısiy, Amşap hapşey, Amşap kutağıy = Amşap keçisi, Amşap fıçısı, Amşap yumurtası

Amşap Bayramı'nda Abhaz geleneklerine göre en önemli kutlama araçlarından biri keçi, diğeri toprağa gömülü toprak şarap fıçısı (amfora), bir diğeri de yumurta. Amşap Bayramı gününün sabahı ev sahibi sabah erken kalkar, önce elini yüzünü yıkayıp bir çeşit abdest alırcasına duaya hazırlanır, sonra gidip Amşap keçisinin de yüzünü yıkar ve dua ederek keçiyi keser, kurbanın kanını gösterir. Herkes durumuna göre bu kurbanı senede bir olmasa da iki senede bir veya üç senede bir kesebilir. Ev sahibi kurbanı kestikten sonra şöyle dua eder:

Amşap keçisi

"Ançüa Duw, wılıpxa hat, wılapş xaa hagumırxan! Amşapşiara çaangi haybga-hazyüda, haqara hatslanı, eyzharakua rıla hapılaratüı wahxılapş! Xuçgi-duwgi yıtabup hüa wahhöyt Amşapnıhüaduw taaçüanıla hapılaratü haxiqawtsaz. Çaangi abas lıpxaala hapujular, yitsegi yeğini hawpılayt!"

Türkçeye tam olarak çeviremesek de duanın anlamı:

"Yüce Tanrım, bize güzel gözlerinle bak, sıcak bakışlarını bizden esirgeme, 'Amşapşara'yı seneye de sağ salim, daha da artmış, çoğalarak karşılamamız için bizi koru. Büyük Amşap Bayramı'nı ailece kutlamayı nasip ettiğin için küçük-büyük hepimiz sana teşekkür ediyoruz. Seneye de böyle karşılamamızı nasip edersen bayramı daha da iyi kutlayacağız!"

Amşap keçisini kesen kişi, üzerinde dua ettiği kurbanın etini bir kaba koyup kurbanın kalbini ve ciğerini de onun üzerine koyup yeniden dua eder, pişmiş kalbi ve ciğeri bir şişe takarak şarap fıçısının olduğu yere gider. Giderken evin erkeklerini de yanına alır. Bir elinde pişmiş kalp ve ciğerin takılı olduğu şiş, diğer elinde önceden hazırlanan mumu tutarak şarap fıçısının başında durup dua eder, yanan mumu fıçıya yapıştırır. Sonra büyük-küçük törene katılan herkese pişmiş yürek ve ciğerden birer lokma vererek tattırır. Şarabın başında elinde kadehiyle dua ettikten sonra eve gelirler, eve gelince herkes birbirine "Alıpxa şöwaayt!" diyerek kutlamada bulunur.

Burada dikkat edilmesi gereken konu "Amşap" sofrasının mutlu bir sofra olduğu, sofranın neşeli geçtiği konusudur. O güne özgü kurulan sofralarda Mşapı yumurtaları tokuşturulur. Yapılan tüm yemekler unla, etle ve tatlıyla yapılır, birbirlerini neşe içinde kutlarlar, çocuklar da yumurta tokuşturma yarışı yaparlar.

Ahapşia (Amfora) denen ve toprağa gömülen kutsal şarap fıçıları

Ahapşia denen fıçının başında dua

Amşap yumurtası

Not: Paskalya (Nisan)

Paskalya (veya Easter) Hıristiyanlıkta olduğu gibi Abhazya'da da en eski ve en önemli dini bayramlar arasındadır. Bu bayramda İsa'nın çarmıha gerildikten sonra 3. gündeki dirilişi kutlanır. Paskalya dönemi yaklaşık olarak mart sonundan nisan sonuna kadar olan dönemdir. Her sene sabit bir tarihte gerçekleşmeyen ve genellikle pazarları kutlanan Paskalya Günü, Kıyam Yortusu, Diriliş Pazarı ya da Diriliş Günü olarak da adlandırılır. Bu bayramda Abhazya'da kiliselerdeki gece ayinlerinden önce, kilise dışında bir ayin alayı düzenlenir. Alay kiliseden çıkarken hiç ışık yakılmaz; dönüşte ise İsa'nın dirilişini simgelemek için yüzlerce mum yakılır. Abhazya'da bu güne sadece Hıristiyan Abhazlar değil, Müslüman ve Pagan Abhazlar da büyük hürmet gösterir. Abhazya'da ayrıca Paskalya dönemine rastlayan "Ölüleri Anma Günü" adında bir ritüel de vardır. Tarihi, Paskalya gibi her yıl değişebilmektedir. (Kaynak: Altınpost)

(Bitti)

---

2. Bölüm

ПЛЪЭН - ЛЪЭГЪУН / BAKMAK - GÖRMEK

Yaşar Güven

Çerkes sorununun çözümüne dair…

Konuyla ilgili "Çerkeslerin 21. Yüzyılı – Kimlik, Anayurt ve Siyaset (Dipnot Y.)" kitabında ve Jineps gazetesinde düşüncelerimi yazdığımı, kendi içimde tartışmaya devam ettiğimi belirtmiştim. Ve eklemiştim; "Türkiye için bir taslak model önerisini kitaptaki yazıdan alıntılayıp bir dahaki sayıda buradan da yazayım".

Öneri

Çözüme dair, ezici çoğunluğumuzun üzerinde uzlaştığı bir reçete yok. Ortak aklın yol göstericiliğinde birlikte üretebiliriz.

Dernek, federasyon, vakıf, platform, inisiyatifler… olarak yapageldiklerimizi sürdürebilir, bir gün Çerkeslerin geniş bir kesiminin arkamıza takılacağı hayaliyle tekil mevzilerimizi koruyabiliriz.

Ya da Türkiye'den başlayarak (diaspora için), ortak akılla, "yarının bugünden kurulacağına" inanan iradi müdahaleyle; "Dünle beraber gitti cancağızım, ne kadar söz varsa düne ait, şimdi yeni şeyler söylemek lazım" (Mevlana) diyebilir; toplumu ileriye taşıyacak olan "farklı düşüncelerin çatışması"ndan vazgeçmeden, tektipleşmeden, kurumlar varlığını ve işlevini korurken yeni bir yol açabiliriz.

Samimi, ikiyüzlü ve gizli ajandayla hareket etmeden, önyargısız, üstten bakmadan, "düşündüğüm doğrudur, yanlış ihtimali yoktur" kibrini taşımadan tezlerimizi sorgulamaya/sorgulatmaya hazır; "en büyüğüm, en eskiyim, en kalabalığım" gibi söylemleri elimizin tersiyle iterek, "Çerkeslerin geleceği için fedakârlık yapmaya hazır" durumda, en geniş Çerkes temsiliyeti için bir xase niyetiyle yola çıkabiliriz. "Demokrasinin gerçekleşmesinin bir ön koşulu da, insanların toplumsal sorunlarla, başka türlü ifade etmek gerekirse, siyasetle aktif biçimde ilgilenmesidir" (Başkaya, 2010) tespitinden hareketle; Çerkeslerin siyasetin bilinçli ve aktif öznesi konumuna gelmesini hedefleyebiliriz.

Türkiye için bir taslak model önerisi

Bütün örgütlü yapılarla diyalog kurulur. İlkesel olarak, en geniş katılımla iç dinamikleri harekete geçirmek amaçlı bir xaseye dair yaklaşımın netleştirilmesi ilk adım olur. Diyaloğu gönüllü bireyler başlatabilir.

Görüşmelerin olumlu sonuçlanması durumunda kurumlardan katılımla "xase hazırlık komisyonu" oluşturulur, sözcüler belirlenir. Kimlik sorununa dair her konunun kısıt olmadan konuşulacağı bir xasenin toplanması için çalışmaların başlatıldığını, bu amaçla görüş alışverişi yapılacağını açıklayan, xaseyi gerekçelendiren taslak metin hazırlanır. Yanı sıra; amaç, ilkeler, çerçeve, genel kurul ve delegasyon, kongre kurullarını… tanımlayan taslak xase tüzüğü hazırlanır. Taslak metinlerle netleşmiş hazır bir şey sunulmadığı, her şeyin tartışmaya açık olduğu, birlikte karar vererek ilerleneceği, ön görüşmelerden sonra yeniden şekillendirileceği, xaseden sonra kesinleştirileceği özellikle belirtilir.

Genel xasenin ilk etabı yerel xaselerdir. Bunun için köy/mahalle, beldeler ziyaret edilir. Kentlerdeki kurumların köylerle, beldelerle ilişkileri kolaylaştırıcı olabilir. Örneğin Düzce yerleşimlerinden ikişer temsilciyle Düzce xasesi toplanır; taslak metin ve tüzük görüşülür, xaseye taşınacak düşünceler/öneriler belirlenir, genel xase için iki delege seçilir. Yerel xase delegeleri dernek veya siyasi parti üyesi olabilir; kısıt parti yöneticileri için konulabilir.

Kent ölçeğinde önerilen iki delegedir. Bir-beş arası köy/mahalle, belde içeren kentlerde bir delege olabilir, bu vb. konular hazırlık komisyonunca kararlaştırılabilir, ilk xase sonrası kesinleştirilebilir.

Yanı sıra köy/mahalle, belde, kentlerden kanaat önderleriyle; katkı sağlayabilecek Çerkes aydın, sanatçı, akademisyen vb. kişilerle bireysel delege olmaları için görüşülür.

Genel xase oluşumunda; bütün kurumlar birer delegeyle temsil edilir. Böylece kurum, yerel xase ve bireysel delegelerden oluşacak bir temsiliyet gerçekleşir. Gerekli görülürse temsiliyette yüzdelik dilimler belirlenebilir.

Olmazsa olmaz, kadın ve genç katılımıdır. Kurumsal ve bireysel delegasyonda özellikle dikkat edilir.

Kadın aklı ve emeğinin katkısı önemsenir; kadın-erkek eşit sayıda delege hedeflenir.

Gençliğin dinamizmiyle deneyimi kaynaştırmak öne çıkarılır, eşitler olarak bir arada durulacağı, söz söyleneceği özellikle belirtilir; gençlerde de kadın-erkek eşit sayıda delege hedeflenir.

Xase; oybirliğiyle karar almayı hedefler; karşılıklı iknaya dayalı diyalogların kurulması, niteliğin öne çıkarılması ilkeler faslında yer alır.

Xaseyi gerekçelendiren metin, tüzük ve sonuç bildirisi; "yürütme", gereksinim duyulabilecek "ekonomik" ve diğer kurullar için seçim yapılması ilk xasenin sonuçlarıdır.

Her şeyin konuşulup tartışılacağı genellemesinin yanı sıra xase iradesiyle özel hedefler belirlenebilir, gündemler oluşturulabilir, nokta hedefler konulabilir.

-Tarihsel soy isimlerini geri almak;

-Çifte vatandaşlık hakkı talep etmek;

-Anadili ile köy ve coğrafi isimleri kullanmak;

-Genel seçimlerde Çerkes kimliğiyle adaylar çıkarmak, meclise göndermek; ilkeler-talepler belirleyip siyasi partilerle görüşmek, belirlenecek kentlerde seçilebilecek sırada yer alan adaylarla bir partiyi desteklemek, bağımsız aday çıkarmak…

Öneriler sadece örnektir, hiçbiri mutlak değildir.

Örgütlü, örgütsüz en geniş kesimin ikna edilerek katılımını sağlamanın kolay olmayacağı öngörülebilir.

Öneriyi yaparken; Çerkeslerin muhtemelen Türkiye ortalaması oranında, eleştirdiğim AKP'ye, on yıllardır kimlik adına hiçbir ileri adım atmamış partilere oy verdiklerini, statükonun yanında yer aldıklarını, kimliklerini tanımayan ırkçı partilere üye olabildiklerini biliyorum. Aynı zamanda, Abhazya savaşı sırasında dönemin başbakanı Demirel'in (önemli oranda Çerkes oyu almıştır) temsilcilerimizle görüşmemek için gerekçe ürettiğini, araçlarla oluşturulan konvoy sonrası -sivil itaatsizlik- görüştüğünü, basına kapalı bir ortam planlanırken bunun irade gösterilerek aşıldığını ve basına açık toplantının sağlandığını da biliyorum.

Rusya Federasyonu ve Türkiye'nin böyle bir girişimden rahatsız olacağı, engellemek isteyecekleri de öngörülebilir. İletişimin ulaştığı noktada mesafeler önemsizleşti, ulusötesi ilişkiler önem kazandı. Diasporalar örgütlendiğinde (ekonomik-siyasi) ve organize olduğunda bir güç olarak taşları yerinden oynatabilir, ülke yönetimlerini etkileyebilir, kamuoyları üzerinden baskı unsuru olabilir. Bu anlamda Avrupa-ABD diasporasının önemli katkılarda bulunabileceği, diaspora–anavatan ilişkilerinin derinleştirilmesi gerektiği gündemimizde olmalı.

Böyle bir xasenin toplanabilmesi dahi kendi başına moral motivasyon açıdan önemlidir. Herhangi bir konuda karar alıp uygulanması sonraki hamlelerin önünü açabilecektir; diasporanın geri kalanında benzer bir modelin uygulanması, diaspora genelinde ve anavatan-diaspora birlikte bir xasenin toplanması, iç dinamiklerini harekete geçirmiş Çerkeslerin diğer kimliklerle birlikte yapabilecekleri… Anavatan olgusunun belirleyici önemde olduğu hiç unutulmadan…

Beyaz sayfa

Böyle bir xase girişimi için önkoşul, bagajlarda biriktirdiğimiz olumsuzlukları çözmek, beyaz sayfa açmak olabilir. Gerekçesi:

Çerkes sorununda söz söyleyenler olarak zaman içinde keskin, köşeli hatlar oluşturduk, tartışmalar yaşadık. Bu doğaldı ancak tartışmayla, eleştiriyle sınırlı kalmayan, muhatabımızın gözlerinin içine bakarak söyleyemeyeceklerimizi klavye başında, siper arkasından ateş edercesine hakaretamiz sözcüklerle ifade edenlerimiz bagajlardaki birikime neden oldu. Biriken kırgınlıklar yan yana durmamızı zorlaştırdı. Anında özür dilenerek çözülebilecekleri çözmedik, aksine "yapanın yanına kâr kalacak" şekilde devam ettirdik, ettiriyoruz.

Yeni bir başlangıç için geçmişte yaşadıklarımızı yok sayamayacağımız çok açık. "Kurumsal devamlılık esastır" anlayışı ile "onlar yapmıştı, biz yapmadık" polemiğine girmeden özeleştiri mekanizmasını çalıştırmalıyız. Yanı sıra talep halinde kişisel sorunları da masaya yatırmalıyız.

Tek bir "ayıp" sözcüğüyle toplumsal yaşamda sistem kurabilmiş Çerkesler olarak, geçmişe öykünen ama "mirasyedi" gibi davranan durumdan çıkmamız için, beyaz sayfa girişimi bir adım olabilir.

Bunun için, xaseye giden yolda toplum genelinde kanaat önderi olarak kabul gören "aksaçlılar"dan (yaşa bakılmaksızın, kadın-erkek) bir ön kurul oluşturulabilir, xasenin toplanması aşamasına kadar görevini sürdürebilir. Olası kişisel ya da kurumsal olumsuzluklar için xase kararı alınıp uygulanabilir.

Ridade'den modern dansa uzanan sanat yolculuğu

Herhangi bir projede Çerkeslerin emeğinin geçtiğini duymak hoşuma gidiyor. Hele bu kişiler benim gibi eski Ridade dansçısıysa… Canberk Yıldız ile kültürel danslarımızı, modern dansı ve koreografisini hazırladığı, DasDas'ta sergilenen "Dünya Yerinden Oynar" oyununu konuştuk. Şimdiye kadar yaptığım en keyifli söyleşiydi.

Zeynep Gökova

-Öncelikle röportajı kabul ettiğiniz için teşekkürler.

-Ben teşekkür ederim.

-Okurlarımız için bize biraz kendinizi tanıtır mısınız?

-Ben Canberk Yıldız. 36 yaşındayım. Şapsığım, Luhuş sülalesindenim. Dansa Kafkas danslarıyla, Düzce'de başladım. Tizeğus ekibinde dans ettim. Sonrasında küçük bir Almanya maceram oldu. Dönünce İstanbul'a yerleştim ve Ridade Kafkas Halk Dansları Topluluğu'na katıldım. Oradaki eğitmenim Valeri Tanya'nın birazcık üstüme düşmesiyle birlikte, profesyonel bir dansçı olmak istediğime karar verdim. Liseden sonra 2004 Kasım ayında Hürrem Sultan Dans Topluluğu'na girme hakkını kazandım.

MSGSÜ Modern Dans Bölümü'nden mezun oldum, Devlet Opera ve Bale-Modern Dans Topluluğu'nun kurucu dansçısıyım.

-Ridade Kafkas Halk Dansları Topluluğu'ndaki deneyiminiz size neler kattı? Bizim danslarımızı sizce diğer dans türlerinden farklı kılan nedir?

-Bizim danslarımız, 'daha iyiye nasıl gider, daha iyi nasıl icra ederiz' mantığıyla ilerlediği için çok çalışma, emek ve fiziksellik gerektiriyor. Çoğunlukla dağlık alanlarda yaşandığı için icraata yönelik, yaşamsal döngünün sert koşullarını gördüğümüz bir dans biçimi. Ritimler de kendi içinde çok farklılaşabiliyor. Örneğin leperuş'un ritmi, aslında şu an çoğu dans biçiminde ve dans yapılış şeklinde, müziğinde yok.

Bunları öğrenmek, bunlarla beraber devam etmek, ilerleyen senelerde benim, farklı ritimlerle beraber kendi dans biçimimi de modern dansa eklememi sağladı. Kimi zaman sert, kimi zaman da durgun olmaya çalışılan bir dans biçimi bizimki. Bunun özellikle çağdaş dansa çok güzel bir etkisi oluyor. Çağdaş dansta artık dönemsel faktörler gereği, biçimler ortaya çıkmaya başladı. O biçimler de kendi bedenini dansa nasıl adapte ettiğinle alakalı. Bazı teknik kurallar var. O teknik kuralların dışında bir de her bedenin kendine özgü hareket etme biçimi var. Kafkas dansı şu an bana göre, Gorski'deki solo çalışmalarımı, mahallide kendi marifetlerimi sergilediğim bir ortamı alıp, kendi bedenselliğimi bir yerden sonra çağdaş dansa çok rahat ekleyebildiğim bir yöntem. Bir de bazı pasajlar vardır. Modern dansta yer seviyesi, orta seviye ve üst seviye diye biçimler vardır. Bizim danslarımızda da aynı zamanda dönemin getirdiği zorlu koşullarla beraber çıkan halk dansları figürleri de yer, orta ve üst seviyede kendini gösterir. Bu da bir yerden sonra benim algımı, normal halde gördüğümüz çağdaş dansta, balede daha ileri seviyeye taşıdı açıkçası.

-Modern dansı diğer dans türlerine tercih etmenizin belirli bir sebebi var mı? Eğitim alırken örnek aldığınız isimler oldu mu?

-Modern dans, bir yerden sonra artık halk danslarının etkisini hayatımda daha fazla dönüştürmek istediğim bir dönem oldu. Hürrem Sultan'a 2004'te ilk girdiğimde CD'ler vardı. Nacho Duato'yu seyrediyordum. Netherlands Dance Theatre'ın CD'leri geliyordu, onları seyrediyordum. O dönemlerde, Anadolu Ateşi'yle beraber zaten halk dansları modernleşmeye başlamıştı. Lisede okuduğum dönemlerde en üst seviyedeydi. Türkiye'de profesyonel dans ediliyordu artık. O dönem ağabeylerim de vardı. İlk başta, daha çocukken, Şamil Trapş, Ersin Kutsnia ve Cihat Agrba'yı gördüm. Dans ederek para kazanıyorlardı. Aynı zamanda daha lise 2. sınıftayken, Valeri Tanya'nın da bana, "Sen şu liseyi miseyi bırak oğlum, seni dansçı yapalım" diye bir çıkışı vardı. Tabii ki heyecanlanıyordum böyle şeyleri duyunca. Valeri Tanya benimle hafta içi buluşup bale gösteriyordu.

Bale bizim danslarımızda da var. Orada eğitimlerin arasında bale de yapıyorlar, biraz daha sert, hızlı ve çok sıkı çalışıyorlar. Ben o çalışma biçimini yavaş yavaş sevmeye başladım ve halk oyunlarıyla beraber, profesyonel olduktan sonra yaptığımız dansların baleyle, modernle birleştiğinde bir farklı biçiminin daha olduğunu izledim ve Türkiye'de bunları öğrenebileceğim hangi okullar var diye baktım. O dönem Mimar Sinan'la Yıldız Teknik Üniversitesi'nin bölümü vardı. Yıldız Teknik Üniversitesi'ndeki şu an kapalı. "Ben gireceğim" dedim. "Ben bırakacağım halk danslarını, okumak istiyorum. Bunu yapmak istiyorum. Bu gördüğüm, izlediğim şeyleri yapmak istiyorum" dedim. Bedenimle beraber anlatmak istediğim çok şey vardı. Beni yavaş yavaş içeride de ön plana çıkarıyordu. Orada birlikte çalıştığım, şimdi aklıma gelmeyen bütün hocalara teşekkür ediyorum. Celal Hoca vardı benimle çok uğraşan, sabahları uyandıran. Antalya'da bir çardağın altında "Bana şunu öğretir misin, bunu öğretir misin" diye merakla sorduğum dönemler oldu. İlerleyip ilerleyip, artık değiştirmek ve dönüştürmek istediğim bir bedenimin olduğuna karar verdim ve ondan sonra Mimar Sinan'a geçmek istedim.

> "Bizim kültürümüz aslında bir bireyin kendi dünyasını yaratabileceği biçimi, ortamı çok fazla sağlıyor"

Eğitim hayatım boyunca örnek aldığım topluluklar oldu. Dünyada birçok topluluk var şu anda çağdaş dans ve modern dans yapan. Ultima Vez gibi, Netherlands Dance Theatre gibi, The Royal Danish Opera House gibi, Gothenburg Opera Dance Company gibi... Pina Bausch gibi, Sasha Waltz gibi birçok koreograf var. Bunlar modern dansçılar, bir de performansçılar var. Meg Stuart gibi, Ann Van den Broeck gibi çok yetenekli ve önemli kişiler var. Türkiye'de, şu anda birlikte çalıştığım Beyhan Murphy gibi, Çıplak Ayaklar Kumpanyası gibi... Bunları hep izleyip bir yerden sonra merakımla beraber daha derinine inip hepsini birleştirdim ama spesifik olarak "şu kişi" diyemem hiçbir zaman. Spesifik olarak bazı büyük biçimleri, toplulukları çok fazla takip ettim. Bir de arada dansçıların nasıl yaşadığına dair, dansçılığın nasıl olduğunu gösteren belgeselleri, Türkiye'de daha yapılmamış ama orada birçok dansçının hayatını irdeleyen, onlara bakıp nasıl yaşadıklarını gösteren belgeselleri izleyip ilerledim.

"Dünya Yerinden Oynar", özgür ruhlara müzikli bir oyun…

Herhangi bir yerde, belki uzakta bir ülkede ya da önünden geçtiğiniz bir evde duyabilirsiniz kadınların sesini. Oyunumuz İstanbul'un yalılarından birinde geçer.

Yedi kadın, özgürlükleri için yan yana dururlar, el ele verirler, hayatları pahasına mücadele ederler ama şarkılarını söylemekten asla vazgeçmezler.

Şarkıları İstanbul semalarında dolaşırken siz de bu tanıdık melodileri mırıldanacak, onların sözlerine hak vereceksiniz.

-"Dünya Yerinden Oynar" isimli oyun nasıl bir yolculuktu? Önceki çalışmalarınız nelerdi?

-Türkiye'de müzikaller dönemi tekrar başladı. İlki, Hisseli Harikalar Kumpanyası'yla beraber biten bir dönemdi. Sonrasında, müzikalin tekrar canlandığı dönemde, sekiz sene önce Sertab Erener'le başladık biz. Ben Beyhan Murphy'nin asistanıyım aynı zamanda, çıkardığımız da bir müzikal hikâyesi. "Alice Müzikali"ni de beraber çıkardık.

Mert Fırat'la uzun zamandır bir arkadaşlığımız var. "Dünya Yerinden Oynar"ı o yapmaya karar vermiş. Beni de tanıdığı, bildiği için çağırdı. Hikâyeyi dinleyince çok hoşuma gitti. Konuştuktan sonra yapmaya karar verdik.

Bunların öncesinde yaptığım çok iş var. Şu anda onu spesifik olarak söylemeye çalışırsam, oturup yazmamız gerekir, çoğunu unutuyorum artık. Türkiye'de gelişmiş, yetişmiş modern dansçıların yaptığı şeyler ikiye ayrılıyor; biri modern dans için yaptıkları, biri de para kazanmak için yaptıkları şeyler. İki ayrı uç... Bu iki ayrı ucun içinde para kazanmak için yaptığımız işlerin hepsi, yapmak istediğimiz sanat için ayırdığımız, kazandığımız para ve biz bedenimizi buraya aktarıyoruz bir yerden sonra.

Hürrem Sultan'la başlayıp, halk oyunları olarak Magic of Ney'e gidip, Anadolu Ateşi'ne gittikten sonra sıkılıp, Mimar Sinan'a girip orada birçok eğitmenle çalıştıktan sonra, üçüncü senemde, bir seçmeyi kazanarak "Güneşli Pazartesi" diye bir oyunda yer aldım. O oyuna başladıktan sonra benim çağdaş dansta öğrendiğim sanatsal biçimler yavaş yavaş çoğaldı. İlk defa iki kişilik çağdaş bir eserle yurtdışında turnelere başladım. O devam etti, MDT başladı. MDT ile Andonis Foniadakis, Ihsan Rustem, Annabelle, yurtdışından getirdiğimiz, benim pratiklerimle onların koreografilerini birleştirdiğim Dong Gyu Kim var. Kendi işlerim var, sololarım var. Arkadaşlarım Bedirhan Dehmen ve Ejder Keskin ile beraber çıkardığım "Biz" diye bir oyun var. Bunlar çoğalıyor da çoğalıyor. Bir de reklam sektöründe yani daha çok seyirciye yönelik yaptığım işler var. Bunlara da seyirci geliyor bu arada. Bu da kendi sanatımızla yarattığımız seyirci. Bir de dış dünyada reklam olarak yaptığımız işler var. Onlar da çok fazla. Güzellik yarışmalarında iki sene üst üste (2013-14) dans ettim. Yasemin Mori'nin, Sertab Erener'in klibinde çalıştım. Olimpiyat açılışlarına, çocukluğumda Altın Kelebek Müzik Ödülleri'ne koreografi yapmışlığım var. Küçük toplantılara da koreografi yapıp dans etmişliğim var. Şimdiyse müzikal, tiyatro, opera koreografilerim var. "Klan" diye bir oyunun koreografisini yaptım. Bunlar sürekli, kendi işimle alakalı diye devam ediyor.

-Hem dans hem de koreografi alanındaki yetkinliklerinizle, bizim kültürümüze ilişkin bir projeniz var mı ya da olacak mı?

-Bizim kültürümüz aslında bir bireyin kendi dünyasını yaratabileceği biçimi, ortamı çok fazla sağlıyor. Kültürel ortamımız çok gelişkin. Büyük-küçük saygısının arasında, o küçüğün de her zaman kendine özgün, geniş ve rahat alanı var. Bunun, iletişimimi sağladığım insanlarla olan ilişkime, kendi bedenimden çıkanı anlatmama çok faydası oldu.

Proje bazlı gittiğimizde ise kendi aramızda sürekli konuştuğumuz bir mevzu var, o da şu: Hikâye üstünden mi gitmemiz gerekiyor, yoksa bedensel biçim üstünden mi? Bedensel biçim zaten bizim şu anda var olduğumuz bir şekil. Hikâyelerin dinamiğini nasıl oluşturacağımıza, onu nasıl çağdaş döneme adapte edebileceğimize dair ise zaten sürekli geçişken bir hal devam ediyor. Bununla ilgili olarak, koreografilerden, koreografilerin anlatımındansa bedensel aktarımsal şekli seçiyorum ben. Yani şu anda yaptığım koreografilerin içinde de Kafkas halk danslarının getirdiği bazı öğeler görünebiliyor. Onları, sadece sertliklerini ve hareketlerini daha farklı göstererek yavaş yavaş aktarmaya başladım. Hatta şu anda "Dünya Yerinden Oynar"da bazı hareketlere baktığımızda "Ya, bu Kafkas adımları gibi oldu. Güzel de oldu" diye kendi aramızda konuşuyoruz.

-Dansçılık mı yoksa koreograflık mı daha ağır basıyor?

-İşte büyük soruuu. Hayatımın sorusu bu. Dans etmek çok önemli. İcracı dansçı dediğimiz bir yapının içerisindeyim ben. İki tip dansçı vardır; bir tanesi verileni yapar, bir tanesi de sözle bir şey söylesen de onu çeşitlendirip sana kendi hayatında geçirdiği deneyimlerle beraber bir şeyler sunar. İşte ben daha çok icracı dansçı olarak çalıştım. Koreografların bana hikâyeler anlatıp, biçimler üstüne konuşup beni sahneye gönderdikleri de çok olmuştur. Hiç çalışmadan hatta...

Normal gündelik pratiklerimizi yapıyoruz bu arada tabii ki. Her gün ders yapıyorum, bir şeyler yapıyorum. O yüzden bedenim sürekli dans etmeye hazır. 15 gün tatil yapıyoruz. Bunun diğer dönemlerinde sürekli bale, modern teknik, yoga, pilates gibi şeyler... Sürekli bedenimiz hazır. Çocukluğumdan beri sahneye çıktığım için belki, dansçılık hep ağır bastı. Koreografiye geçmeye çalıştıkça, dansçılık yapmış olan tarafım hâlâ "Senin birazcık daha zamanın var" deyip o tarafa doğru itiyor; fakat şu anki halime baktığımda, bedendeki marazlardan ve yaşanan sakatlıklardan dolayı 45'ime kadar icracı dansçı olarak devam edip yavaş yavaş koreografiye doğru geçerim diye düşünüyorum. İkisi de ayrı güzel ama dansçılığı hiçbir şeye değişemem.

-Beş sene sonra kendinizi nerede görmek istiyorsunuz?

-Bunu hiçbir zaman düşünmedim. Çok fazla plan yapan birisiyim. Beş sene sonrası için on tane planım vardır. Şu anda hayatımda en önemli şey, Türkiye'de çağdaş dansı devamlı ve sürdürülebilir kılabilmek, seyircisinin devamlı çoğalmasını sağlamak... Açıldığımızdan beri kapalı gişe oynuyoruz. Bunun devam etmesi… İlk amacım o. Koreografi yapmak, dans etmek, zaten bununla gelen şeyler.

Çağdaş dans Türkiye'de çok fazla mezun veriyor. Bundan dolayı da sürekli onlara bir şekilde fon bulmak, onlarla alakalı bir iş yapabilmek, onlarla beraber projeler üretebilmek benim asıl derdim şu an. O yüzden genel bazlı bir planım var. Bireysel olarak da sürekli bir işin içindeyim zaten. Bireysel yapmak istediğim şeyler yavaş yavaş ilerliyor. Eğer biz alanı tutabilirsek, dansı tutabilirsek, dans etme eylemini seyirciyle buluşturup daha da izlenir, daha da görünür kılabilirsek, bir şekilde ulaşmamız gereken çok kişi var diyorum çünkü taksiye bindiğim zaman da, muhabbet ettiğim zaman da, kahve almaya gittiğim zaman da "Hiç izledin mi?" diye oradaki çalışanlara da soruyorum. Onları alıp çekmeye çalışıyorum içeriye. Onları alıp gösteriye sokmaya çalışıyorum. Çağdaş dans, modern dans eseri izlemeyen bir kişi bile kalmasın diye bir heyecanım var.

Şili'de 'yeni anayasa'ya ret

Anayasa değişikliği referandumuna katılanların yüzde 61,9'u "hayır" oyu verdi

Ülke tarihinin en önemli anayasa değişikliklerinden birinin 4 Eylül'de oylamaya sunulduğu Şili'de halk, 1973-1990 yılları arasında ülkeyi yöneten diktatör General Augusto Pinochet tarafından hazırlanan anayasanın değiştirilmesini reddetti.

Devlet çalışanlarının yarısının kadınlardan oluşması, ülkedeki 11 yerli topluluğun tanınarak Şili'nin "çok uluslu ülke" olarak tanımlanması, cumhurbaşkanı adayı olma yaşının 35'ten 30'a düşürülmesi, kürtajın yasal hale getirilmesi gibi maddelerin yer aldığı yeni anayasayla ilgili düzenlenen referanduma katılanların yüzde 61,9'u "hayır" oyu verdi. Oysa 2020'de yapılan referandumda Şili halkının yüzde 80'i mevcut anayasanın değiştirilmesi yönünde oy kullanmıştı.

"Vatandaşların büyük çoğunluğunun görüşlerini yansıtan bir metin ortaya koyacağız"

Siyaset uzmanlarına göre, oy kullanmanın zorunlu olması nedeniyle tasarı hakkında en ufak şüphesi olan seçmenler, gelecekte daha iyi bir taslak sunulabileceği beklentisiyle karşı oy kullandılar.

Şili Cumhurbaşkanı Gabriel Boric, oylama öncesinde Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, "Ülke olarak yaşadığımız tarihi andan gurur duyuyoruz. Sorumlu, huzurlu ve büyük bir neşeyle oy vererek tarihimizi yazma hakkımızı ve görevimizi yerine getirelim" demişti.

Referandum sonrasında açıklama yapan Boric, "Kongre ve sivil toplumla birlikte yeni bir kurucu program oluşturmak için elimden geleni yapacağıma söz veriyorum. Süreçten çıkarılan dersleri de dikkate alarak, vatandaşların büyük çoğunluğunun görüşlerini yansıtan bir metin ortaya koyacağız" dedi.

"Diktatörlük rejiminin mirası"

Ekim 2019'da başlayan ve 5 aydan fazla süren ve "sosyal patlama" adı verilen hükümet karşıtı gösterilerde, protestocuların başlıca isteklerinden biri anayasanın yeniden yazılmasıydı.

Diktatör Pinochet döneminde yazılan Şili anayasası, halkın bir kısmınca "diktatörlük rejiminin mirası" ve "eşitsizliğin temel kaynağı" olarak değerlendiriliyor.

Şili, 1973'ten 1990'a kadar Augusto Pinochet'nin demir yumruğu altında yönetildi. Pinochet rejimi, sosyal güvenliğin ve yüzlerce kamu iktisadi teşebbüsünün özelleştirildiği bir ekonomik liberalleşme içeriyordu. 1980'de yapılan halk oylamasında tartışmalı ve ezici bir çoğunlukla onaylanan mevcut anayasa da bu dönemin ürünüydü.

KALEM

Kimlik karmaşası

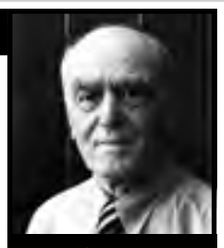

Ali Çurey

Dildaşlarım, arkadaş ve kardeşlerim; lütfen, ölüler üzerinden tarihi olaylar konusunda didişmeyin. Onlardan ders alalım. Aynı suda yıkanmamak için, çağın getirdiği koşullar gereği, yarınımızı kurmaya çalışalım. Aksi davranış, yüz yıldır "Hain Çerkes Ethem" betimlemesiyle kafamızı dövenlerden farkımız olmaz. Dünü "unutun" ve "bırakın" demiyorum. Ama şu anda yaşayıp da, hakkımızda hakaret, aşağılama ve "yok" sayma cüretinde olanları bırakıp "ölülerle" uğraşmanın getirisi yoktur. "Çerkes ve Çerkesim dediği için kovdum, kovdurdum" diyene sözün yok mu?

HAİN ÇERKES ETHEM, bir gerillacı idi. Sonunda bu "Gerillacı Ethem", "Politikacı Ethem"e yenildi (Rahmetli Sn. Yaşar Bağ'dan).

Dildaşlarım, sanal âlemde "KİMLİK" karmaşası var! Her yazılan ve söylenene hemen "abanmayın". Sen, kapını temiz tut. Kendini sorgula. Saklanma. Gizlenme. Topu taca atma. Takma ve çakma isim ve soyadlarla, birilerini kandırmaya çalışma. Çerkesçe "İsim" ve "Soyadı" istiyorsan yasaya başvur. 15 günde alırsın. Hele, günümüzde "Kıl-Çul-Takke-Şalvar"ın "DİN" olduğu bu dönem, çok önemli. Bu anlayış, burada egemen kılındı. Ve en önemlisi, bunu şimdilerde "Anavatan"a taşımaya görevli, Büyük Şeytan İblis'in (ABD) maşası olanları unutma!

Not: "Dinsel İnancı" geçim kaynağı, cinsellik vahşetini de çokeşlilikle -onu da Tanrı buyruğu sanan- yakınlarıma, anne ve babalarını hatırlatırım. Siz, kız çocuklarınızı sunabilirsiniz. Çünkü yüksek iman sahibisiniz. Aman, çöl geleneği dinlisi olarak, atalarımıza hakaret etmeyi unutmayın. Yoksa "İMANSIZ" olursunuz. "İMAN" dedim de aklıma geldi, insan nasıl "İMAN" sahibi olur? Zannımca, sadece dilini ve ne demek istediğini bilmediğin çöl kabilesinin 1400 yıl önce kullandığı dille ibadet etmekle. Maazallah, bunun dışında bir "Dil" kullanmak, neuzübillah kâfir olursunuz. Zaten, dünyada insanların yaşadığı tek yer Ortadoğu. Onun için tüm elçiler buradan. Kızılderililer, Eskimolar, Afrikalılar insan dışı yaratıklardır (ironi)!

Din âlimi akraba ve yakınlarıma; sakın ha, Çerkesçeden bahsetmeyin. O, Tanrı yaratısı değildir. O dille yapılacak duayı da Tanrı anlamaz. Varsa yoksa kabile Arapçası... Biliyorum onunla beslendiğinizi. "Maymun"u yaratan Tanrı, "AŞAĞILIK MAYMUNLAR" betimlemesi yapar mı?

BM

50 milyon kişi 'modern köle'

Birleşmiş Milletler'e (BM) bağlı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) "Modern Kölelik Üzerine Küresel Tahminler Raporu"nda, 2021'de modern kölelik, zorunlu evlilik ve zorla çalıştırılma verileri paylaşıldı.

Rapora göre, 2021 itibarıyla dünyada yaklaşık 50 milyon kişi 'modern kölelik' koşullarında yaşıyor. Bu sayı, önceki 5 yıla göre 10 milyon kişinin daha modern köle olduğu anlamına geliyor.

Kadın ve çocukların mağduriyeti

Modern kölelik tabiri, tehdit, şiddet, zorlama, hile, gücün suistimal edilmesi gibi nedenlerle kişilerin istismar edildikleri duruma karşı koyamaması ve mevcut durumlarını terk edemediği koşulları tanımlamak için kullanılıyor.

Modern kölelik günümüzde, konfeksiyondan tarım işçiliğine, madencilikten seks işçiliğine birçok sektörde kendisini gösteriyor.

Modern köleliğin dünyanın hemen hemen her ülkesinde görüldüğü ve herhangi bir dini veya etnik bağlılıkla sınırlı kalmadığının altı çizilen raporda, zorla çalıştırılma ve evlilik vakalarının en az yüzde 52'sinin üst orta ve yüksek gelirli ülkelerde var olduğu bilgisi paylaşıldı.

Rapora göre dünya genelinde 3.3 milyonu çocuk olmak üzere 27.6 milyon kişi zorla çalıştırılıyor. Zorla çalıştırılan çocukların yarısından fazlası cinsel suistimale maruz kalıyor.

Dünya genelinde 22 milyon kişi ise zorla evlendiriliyor. Bu kişilerin çoğunluğunu kadınlar oluştururken, çoğu mağdur 15 yaşından önce zorla evliliğe maruz bırakılıyor.

"Herkes elini taşın altına koymalı"

Durumun giderek kötüleşmesinin "şok edici" olduğunu söyleyen ILO Genel Direktörü Guy Ryder, " "Hiçbir şey, insan haklarının bu temel suistimalinin devam etmesini haklı çıkaramaz. Yapılması gerekenleri biliyoruz... Herkes elini taşın altına koymalı. Sendikalar, işveren örgütleri, sivil toplum ve sıradan insanların hepsinin oynaması gereken kritik roller var" dedi.

Raporda modern köleliğin sadece yoksul ülkelerle sınırlı kalmadığı vurgusu yapılırken, bu sayının artmasında dünya genelindeki COVID-19 pandemisinin yoksulluğu artırması, silahlı çatışmalar ya da savaşın kötü koşullara yol açması ve iklim krizinin etkili olduğunun altını çizdi.

OUBYKH MEKTUPLARI

İşim gereği hastanelere gittiğimde hasta, dertli, çaresiz insanları görür, üzülürüm…

Ne zaman hastaneye kendim veya bir yakınım, tanıdığım için gitsem, farklı bir ruh halinde olurum…

Her defasında hastalar değişir, biz değişiriz fakat hastane, doktor, hemşire, hastabakıcı, sağlık meslek mensupları değişmez, onlar hep oradadır…

Sabahtan akşama kadar yüzlerce hasta görmek, onlarca ameliyat ve konsültasyon yapmak, tetkik ve sonuçların kontrolleri ve yorumlanması…

Gün doğmadan işe başlayıp, sıcak bir bardak çay içemeden günü bitirmek, dolayısıyla tuvalete bile gidememek…

Yaşı daha genç olanlar için bir tam gün süren nöbetler, 'sürekli tıp eğitimi' ve hiç usanmadan literatürü takip etmek, okumak, okumak…

Sonra, bir hiç uğruna BİR canın gitmesi… Bir ömrün bir çırpıda gitmesi…

Diyecek çok şey var…

Karşıda kan sıçramış bir duvar. İki güne kadar o kan kuruyacak, sonra boya badana, unutturulacak, unutulacak…

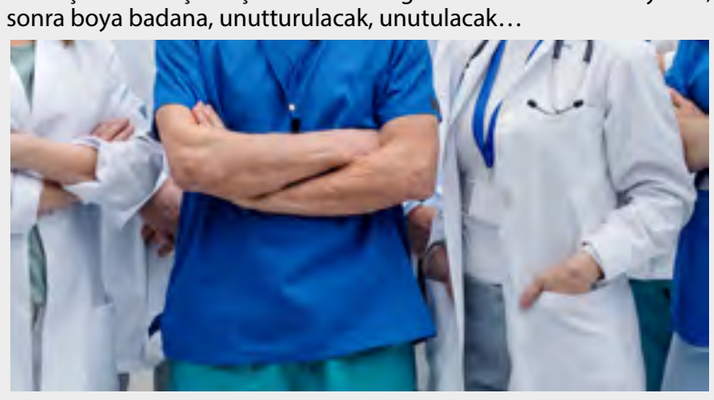

2. Bölüm

Prometheus'un meşalesi

-Bilimde beşik Anadolu, merkez İyonya-

zafersuren@yahoo.co.uk

LAGARTA

Jiy Zafer Süren

Kütüphanelerin Anadolu coğrafyasında veya yakın çevresinde gelişip çoğalmaları tabiidir ki bir tesadüf değildir. Her okula gidenin görüp öğrendiği "**Bereketli Hilal**" bu coğrafyanın bir parçasını ve yakınını kapsar. İlk yedi hayvanın evcilleştirilmesi, tarımın insan yaşamına **katılması, ilk yerleşimlerin hayat bulması, tekerleğin icadı, madenciliğin, yazının keşfi** hep bu bölgede gelişip, insanlık tarihini dönüşümsüz bir yola soktu. Tüm bunlar, deneyim birikimleri yazıyla kalıcı bilgilere, onlar kitaplara, kitaplar da kütüphanelerde birikerek, zamanla devasa deneyim-bilgi birikime yol açtı.

Bu birikim de zamanla deney ve bilginin birleştirilmesi ile sistematik bir hale getirilerek bilime dönüştü. Dünyada ilk defa kullanılan bu sistemin yeri Anadolu, merkezi de İyonya oldu. O zaman "Bereketli Hilal"i tarım, madencilik, yazı, ilk yerleşim ve bilimi de ekleyerek gerçek coğrafyası ile yeniden konumlandırmak ve yeni bir tanımla belirtmek gerekir düşüncesindeyim. İlk nirengi noktası olarak tarım ve yazı, ilk inançların geliştiği **Sümer-Asur bölgesi** (**1**), madenciliği-sanatı ile apayrı bir ekol olan Hatti-Hitit medeniyeti ile paralelliğini de göz alarak **Maykop kültür bölgesi** (**2**), ilk yerleşim yeri olan Anadolu'nun bağrı Çatalhöyük ile bilim ve felsefenin geliştiği **İyonya** (**3**). Bu üç nirengi arasında üçgen şeklindeki alan, şüphesiz ki dünya tarihinde gerçek "**Altın Üçgen**" olarak yer almayı hak ediyor. Modern bilimin başlangıç yeri olan İyonya'yı kimse

yadsıyamaz. Eski "Bereketli Hilal"e bilimi de eklediğinizde, o üçgenin ucu İyonya'ya varıyor. İyonya medeniyetinin uzantılarını Ege adalarına, Miken uygarlığına kadar uzatabiliriz. Böylece Altın Üçgenimizin en uç noktasına ulaşmış oluruz...

Neden İyonya olduğunu, uzaybilimi halka sevdiren Carl Sagan'ın "Kozmos" adlı eserinden dinleyelim:

"İlk İyonyalı bilimadamı Miletoslu **Thales**'tir. Güneş tutulmasını önceden haber verdiği söylenir. Bir piramidin yüksekliğinin nasıl ölçüleceğini gölgesinin uzunluğuyla Güneş'in ufka olan açısı hesaplayarak bulmuştu. Bu yöntem bugün de Ay'daki dağların yüksekliğini ölçmek için kullanılıyor."

"Miletoslu **Anaksimandoros,** deney yaptığı bilinen ilk insandır. Dik duran bir sopanın yürüyen gölgesini izleyerek yılın ve mevsimlerin uzunluklarını tam olarak hesaplayabildi. Çağlar boyunca insanlar sopaları saldırı ve savunma aracı olarak kullanmışlardı. Anaksimandoros zamanı ölçmek için kullandı, güneş saatini icat eden ilk insandır."

"Bu dönemde **Theodoros**, o çağın en büyük mühendisi yetişti. Yunanlılar anahtarı, cetveli, tesviyeyi, torna tezgâhını, bronz kalıbı ve merkezi ısıtmayı onun bulduğunu söylerler."

"O civarda İstanköy (Kos) Adası'nda, hemen hemen aynı dönemde **Hippokrates**, tıp geleneğini yerleştiriyordu."

"Havaya ilişkin bir deneyin **Empedokles** adlı fizikçi tarafından yapıldığına dair kayıt vardır. Empedokles böylece görünmez olanı görebilmişti. Empedokles görünmez olan cismi, yani havayı görmüştü. Hava, görünmesini imkânsız kılacak kadar ince bölümlerden oluşuyor diye düşündü. Anaksimandoros ve Demokritos gibi Empedokles de, Darwin'in doğal ayıklama yoluyla evrimine ilişkin derin görüşünün bazı yanlarının öncülüğünü yapmıştır."

"Atomun varlığı hakkındaki bu küçük ima, bu hafif esin kaynağı, **Demokritos** adlı bir bilgin tarafından daha da geliştirildi. Demokritos'tur 'atom' sözcüğünü bulan, Yunanca 'kesilmesi olanaksız' anlamındadır atom. Her şeyin iç içe yerleşmiş atomlar toplamından oluştuğunu söylerdi. 'Biz bile atomlardan oluşuyoruz' diye eklerdi. 'Atomlardan ve boşluktan başka hiçbir şey yoktur.' Zamanında geçerli olan dinlerin kötülüğüne inanır ve 'ölümsüz ruh ya da ölümsüz tanrılar diye bir şey olmadığını' söylerdi."

"**Anaksagoras** MÖ 450 yıllarında ün yapan ve Atina'da yaşayan İyonyalı deneycilerdendi. 'Hayatın amacı nedir?' diye sorulduğunda 'Güneş'in, Ay'ın ve göklerin araştırılması' yanıtını verirdi. Gerçek bir astronomun vereceği bir yanıttı bu. Anaksagoras, Ay'ın yansıttığı ışık nedeniyle parladığını kesinlikle savunan bir bilimadamıdır. Ay'ın evrelerine ilişkin kuramı da geliştirdi. Bu görüş zamanında öylesine tehlikeliydi ki, kuramı içeren yazı elden ele gizlice dolaştırılırdı. O zamanın geçerli inancı Güneş'in ve Ay'ın tanrı oldukları yolundaydı. Anaksagoras, Güneş'in ve yıldızların yanan taşlar olduğu görüşünü benimsemişti. 'Yıldızların ısısını hissetmiyoruz, çünkü çok uzaktalar' diyordu."

"Yeryüzünün bir küre olduğunu dünya tarihinde ilk kez **Pythagoras** öne sürmüştür. Kendisi ve öğrencileri 'Pisagor Teoremi' olarak bilinen kuramı buldular. Her türlü bilime temel oluşturan çağdaş matematiksel düşünce yöntemi Pythagoras'a çok şey borçludur. Düzenli ve uyumlu, insan zihninin kavrayabileceği bir evreni tanımlamak üzere 'Kozmos' sözcüğünü kullanan ilk o olmuştur." (Devam edecek)

Kaynak: Carl Sagan, Kozmos, Altın Kitaplar Yayınevi, Nisan 2021-İstanbul

Рассказ

Си Адэ

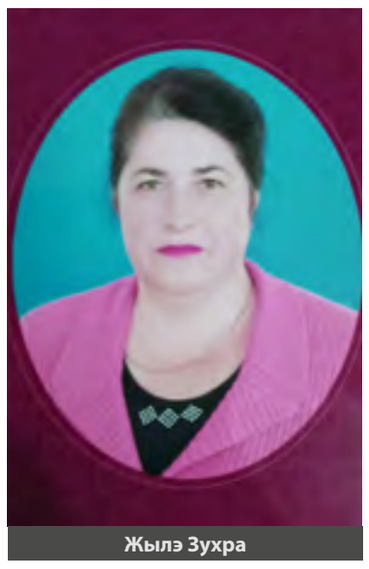

Жылэ Зухра

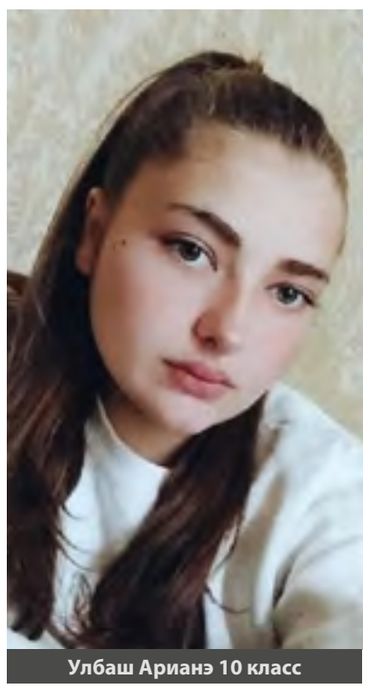

Улбаш Арианэ 10 класс

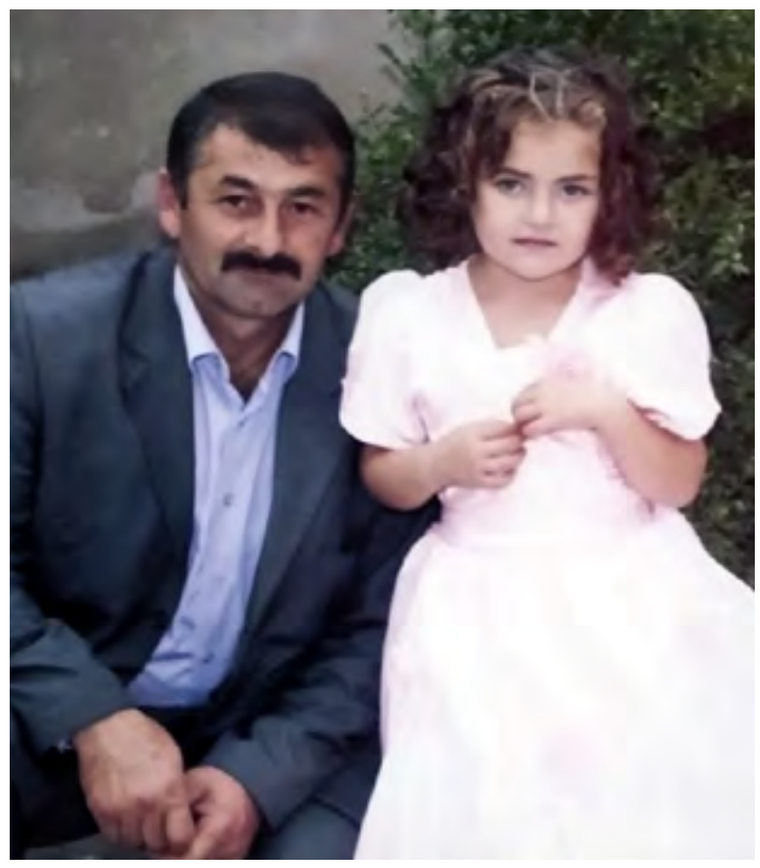

ЩыIэу пIэрэ адэ-анэм нэхърэ нэхъ лъапIэ? Хьэуэ! Ауэ дэ дыцIыкIуху ар къыдгурыIуэркъым, кууэ зыхэтщIэркъым абы я IэфIагъыр. Адэ-анэр къыпщхьэщытыхущ насыпым и кууупIэр.

Сэ сабиигъуэ дахэ сиIащ. Унагъуэм псом нэхърэ сынэхъыщIэт, сысабий кIэсыжти, сагъафIэрт. Си сабиигъуэ IэфI зэи къэзымыгъэзэжынур си нэгу къыщыщIэзгъэхьэкIэ, си гур къогуфIыкI икIи сыхуозэш а зэман дахащэм. Сэ зыми сыхуэмыныкъуэу, гугъуехь жыхуаIэр сымыщIэу, насыпыфIэу сапIащ. Си жьэм къыжьэдэкIыр къысхуащIэрт, псоми фIыуэ сыкъалъагъурт. Дунейр тIэу пкIэгъуэ схуримыкъуу сыкъэхъурт. Сытыт сыщIэгузэвэнур: сэ адэшхуэ-анэшхуэми, си шыпхъу, си дэлъху нэхъыжьхэми, благъэми, гъунэгъуми я гулъытэ къыслъысу «щIым намыгъэс» жыхуаIэм хуэдэу сапIырт. Ауэ псом нэхърэ нэхъ гулъытэ лей къыскуэзыщIыр си адэрауэ къыстщыхърт. Ар лэжьакIуэ къыщикIыжкIэ, сэ дуней гуфIэгъуэ зесхьэу абы сыпежьэрт. СызыщыгуфIыкIын гуэр къысхуимыхьу зэи къэкIуэжыртэкъым. Сэ сыжэрти абы быдэу IэплIэ хуэсщIырт, езыми сыкъипхъуатэрти сыдридзейт, сыкъиубыдыжырт, сигъэкIэрахъуэрт. АпщIондэхукIэ сэри сызэрылъэлъу, гъунэгъухэм сызэхахыу сыдыхьэшхти, си адэр гуапагъэ къызыщIих и нитIымкIэ къызэубзэрабзэрт.

Си адэм къысхуищIэ псом я лейт сэ щIыпIэ дахэ куэдым сызэришэр, си нэгу зэрызригъэужьыр. «Гуэл щхъуантIэкIэ» зэджэ щIыпIэм сыкIуэну сыхъуапсэу къызэрищIэу, занщIэу абы сишат. Сыту дэхащэ а щIыпIэр, мэз IувымкIэ къэухъуреихьа гуэлыр щхъуантIабзэу уолъагъу. Слъагъу псор сфIэдахэу, си гур къигуфIыкIыу, гукъыдэжышхуэ сиIэу зыщысплъыхьат. Бэзэр цIыкIум сытришати, абы щащэ псом яхэзубыдыкIауэ си нэр фIэнат цым къыхащIыкIа розэм. Егъэлеяуэ сехъуэпсат, ауэ зыри схужыIэртэкъым. Абы занщIэу гу лъитэри си адэм къысхуищэхуат. Сэ ар нобэр къыздэсым зызохьэ. Апхуэдэ гукъэкIыж IэфIхэр куэду сиIэщ. А гукъэкIыжхэм ящыщщ си адэм зэрыунагъуэу къурш лъапэм е мэз лъапэм дишэурэ ди нэгу зригъэужьу зэрыщытар. Дэ, сабийхэм, топ дыджэгуу, къэджыхьу, дыкъэзыухъуреихь дахагъэм дыкIэлъыплъыхукIэ, си адэмрэ абы и къуэшхэмрэ мафIэ ящIырт, си анэмрэ и нысэгъухэмрэ тхуэпщафIэрт, шхыныгъуэ IэфIхэр къытрагъувэрти.., утхъэнум къеблагъэ! Си адэр егъэлеяуэ гушыIэрейт, «гуп зыгъэгупыр гуп и уасэщ», - жыхуаIэм хуэдэти, ди нэпсыр къежэхыу дигъэдыхьэшхырт. Хъыбар хьэлэмэтхэр къытхуиIуатэрт, дымыщIэ Iэджи, гушыIэ дахэ щIэлъу, тIэкIуи ауан дыкъищI хуэдэурэ, къыдигъащIэрт. А зэманыр си нэгу къыщыщIыхьэжкIэ си гур къогуфIыкI, ауэ абы щыгъуэм сэ си пщIыхьым къыхэхуэнтэкъым псоми зэуэ зихъуэжыну...

Къыттепсыха гуауэшхуэм дэ зыри дыпэплъатэкъым. Зэуэ уз бзаджэм гущIэгъуншэу ди адэр тIэщIихащ. ТхьэмахуэкIэ псэзэпылъхьэпIэм ита си адэр дохутырхэм я Iэзагьи, хущхъуи сэбэп хуэмыхъуу, дунейм ехыжащ. Ди куэбжэр Iухат, цIыхухэр пщIантIэм дэзт. Къэхъуар къызгурымыIуэу, сыгужьеяуэ зыщысплъыхьым: «Уи папэ щыIэжкъым», - къызжаIат. А пщэдджыжьыр сэ зэи сигу ихужынукъым, дуней псор псалъэхэм я мыхьэнэр иджыщ сэ къызгурыIуэ щыхъуар. Узыщымыгугъын ущыгугъыу укъагъэпцIэжнэхърэ, сыт хуэдизу гугъуехь пымылъми, узыпэщIэува Iуэхур уэ езым и кIэм нэбгъэсым нэхъыфIщ. Апхуэдэу къыщIыджиIэу щытар, шэч хэмылъу, иджырей гъащIэм ухэпсэухьыну зэрымытыншыр арауэ къыщIэкIынт. Сыту сыхуэныкъуэ сэ си адэм и псалъэ пэжхэм. Ар сыткIи си щапхъэт, абы дэ дыкъызэрилъагъумрэ къытхуищIэмрэ и закъуэтэкъым абы фIыгъуэу бгъэдэлъыр. ЗыгуэркIэ къыхуэныкъуэ цIыхум зэи «хьэуэ» жриIэртэкъым, сэбэп хъуххэнумэ, и псэ еблэжынутэкъым.

И гум гууэ илъми, уз къеузми, гуфIэу фIэкIа зэи цIыхум закъригъэлъагъуу щытакъым. Ар псоми фIыуэ къалъагъурт, гуапэу къыхущытхэт, езыри апхуэдабзэт.

Абы и дуней тетыкIар сэркIэ щапхъэщи, си адэм псалъэхэм я мыхьэнэр иджыщ сэ къызгурыIуэ щыхъуар. Узыщымыгугъын ущыгугъыу укъагъэпцIэжнэхърэ, сыт хуэдизу гугъуехь пымылъми, узыпэщIэува Iуэхур уэ езым и кIэм нэбгъэсым нэхъыфIщ. Апхуэдэу къыщIыджиIэу щытар, шэч хэмылъу, иджырей гъащIэм ухэпсэухьыну зэрымытыншыр арауэ къыщIэкIынт. Сыту сыхуэныкъуэ сэ си адэм и псалъэ пэжхэм. Ар сыткIи си щапхъэт, абы дэ дыкъызэрилъагъумрэ къытхуищIэмрэ и закъуэтэкъым абы фIыгъуэу бгъэдэлъыр. ЗыгуэркIэ къыхуэныкъуэ цIыхум зэи «хьэуэ» жриIэртэкъым, сэбэп хъуххэнумэ, и псэ еблэжынутэкъым.

И гум гууэ илъми, уз къеузми, гуфIэу фIэкIа зэи цIыхум закъригъэлъагъуу щытакъым. Ар псоми фIыуэ къалъагъурт, гуапэу къыхущытхэт, езыри апхуэдабзэт.

Абы и дуней тетыкIар сэркIэ щапхъэщи, си адэм дызэрыпсэунум дыхуигъэсатэкъым...

Папэ къыджиIэу щыта псалъэхэр куэдрэ сигу къокIыж. Абы къыджиIэрейт: «Зыми фыщымыгугъ». А дакъикъэ къэс сызэрыхуэныкъуэр зыми къезгъащIэркъым, куэдрэ нэпс хущIэзгъэкIми.

Сэ си адэр зэ къызэупщIат:

-СылIэмэ, угъыну? - жери.

-СщIэркъым, - жысIати:

-Умыгъ, - къызжиIэри къызэдэхэщIат. Ар етIуанэ махуэм сымаджэщым яшат...

Ди пщIантIэм къыдыхьэхэр псори гъырт. «Умыгъ», - къызжиIа щхьэкIэ, хэт хуэшэчынт апхуэдэ гууэ, си адэм жиIам семыдэIууэ, сыпыхьэрт...

Си адэр дзэм къулыкъущищIэу илъэс тIощIым щIигъукIэ къэралым и щIыпIэ куэдым щылэжьащ. Шэшэн зауэм и курыкупсэм хэтащ. Зи псэ и Iэмыщ Iэ къихуа сэлэтхэр кIэрыхуншэу къызэрыришэлIэжынум елIалIэу, и пщэ къыдэхуэр щIыхь пылъу игъэзащIэу зауэ IэнатIэм пэрытащ. Арауэ къыщIэкIынщ, дауи, дамыгъэ лъапIэхэр, щIыхь тхылъ куэд абы къыщIыхуагъэфэщари.

Зауэм и мафIэ лыгъэм къелами, уз бзаджэм и гъуэ нэмысу ихьащ, илъэс плIыщIрэ бгъурэ фIэкIа къэзымыгъэщIа си адэр. Ар куэдым ягу фIыкIэ къинащ, яхуищIар, зэрадэIэпыкъуар ящыгъупщэркъым. Си адэм ныбжьэгъу куэд иIащ, абыхэм ящыщ зым жиIэу зэхызохыж:

-Беслъэн мыхъуатэм, сэ куэд щIауэ сылIат, зауэм псэууэ сыкъикIыжынутэкъым.

Сэ си адэм сызыхуигъасэу щытахэр си гъуазэу, сыкъызыхэкIа лъэпкъымрэ си адэ-анэмрэ сахуэфащэу сыпсэуну си хъуэпсапIэщ!

Тхыгъэр зейр: Улбаш Арианнэ Беслъэн ипхъу, Къуэжыкъуей Ипщэ къуажэ дэт Шэрджэс Хь. Къ. и цIэр зезыхьэ 1-нэ курыт еджапIэ. ЕгъэджакIуэр: Жылэ Зухра Залымхъан ипхъу.

Iуэтэж

ГъащIэ гъуэгу

Махуэр хуэмурэ и кIэм хуэкIуэт. Жэм бу макъ зэхэзыха Дыщэнэ цIыкIу пщIантIэм къыдэлъэдэжащ кIийуэ. Илъэсиблым ит хъыджэбз цIыкIур нанэ и деж къуажэм хьэщIапIэ къэкIуэжат. Унэ щIыхьэпIэм щынэс дыдэм джалэри, и лъэгуажьитIыр лъыр къижу триудащ. Дыщэнэ гъыуэ здэщысым, хадэмкIэ плъэри нанэ илъэгъуащ. Ар къэкIуэжт и куэщIым мыIэрысэ плъыжь куэду илъу. И къуэрылъху цIыкIур гъыуэ щIым щысу щилъагъум, нанэр къэпIэщIащ:

- Си псэ закъуэ, сыт къыпщыщIар, щхьэ угърэ? - жиIэу.

И анэшхуэм и псалъэхэр щызэхихым Дыщэнэ цIыкIуи и макъыр нэхъ иныжу дришеящ. Нанэм сабийр къигъэтэджыжри зришэлIащ, игъэудыIужащ, псалъэ щабэ Iэджи жриIащ. Езыми и нэпсхэр къызэпижыхьащ. Дыщэнэ цIыкIум ар щилъагъум еупщIащ:

-Нанэ, джэлар сэращ. Уэ щхьэ угърэ? - жиIэу.

-Си анэр сигу къэкIыжауэ араш, тIасэ. Псалъэ дахэ къыжезыIэн имыIэу зеиншэ цIыкIуу къэхъуащ.

- Сэ сыт-тIэ уи анэр щIэзмыцIыхур? Дэнэ щыIэ ар иджыпсту? - жиIэри щIэупщIащ хъыджэбз цIыкIур.

-Си анэ тхьэмыщкIэр куэд щIащ сызэримыIыжрэ. Уэ цIыкIур укъалъхуным илъэсищ иIэу ар дунейм ехыжащ.

-Уэ уи анэри сэ си нанэкъэ? - жеIэ Дыщэнэ.

-Уи нанэщ, си хъыдэз цIыкIу, - жеIэ нанэми.

-КхъыIэ тIэ абы и хъыбар къызжеIыж, - жеIэри мэлъаIуэ сабийр.

-Уэ иджыри уцIыкIущ, куэди иджыпсту къыбгурыIуэну къыщIэкIынкьым, ауэ си псалъэхэр уигу къэкIыжмэ, хуэмурэ гъащIэм псори къыбгуригъэIуэнщ…

Зы адыгэ жылэжь гуэрым щыпсэут щIалэ ахъырзэман, лэжьакIуэшхуэ Мухьэдинкъ еджэу. Хъыджэбз Iэджэм я плъапIэми езы Мухьэдин фIыуэ илъэгъуар Дадухъант. А ныбжьыщIитIым ягу дэлъ гухэлъ къабзэм псоми гу лъатат. Я зэхущытыкIэ дахэм зи хъуэпсапIэ, зи лъагъуныгъэ иджыри иримыхьэлIа щауэхэмрэ пщащэхэмрэ игъэпIейтейт, игъэхъуапсэт. Ауэрэ Мухьэдинрэ Дадухъанрэ унагъуэ яухуащ, хьэгъуэлIыгъуэ дахи хуащIащ. Зэман дэкIри, а тIум япкъ къикIауэ хъыджэбз цIыкIу дунейм къытехьащ. Унагъуэм и тхьэмадэм а цIыкIум Ленэ фIищащ. УнагъуэщIэр зэгурыIуэ-зэдэIуэжу псэут, лажьэт, шхэжт, я сабийр зэдапIыжт. ЦIыхур зэхъуапсэм хуэдэщ хужаIэт.

Пасэрейми жиIащи, гъащIэм гурыфIыгъуэу хэлъыр махуэ зыбжанэ хъуми аращ. Адрей илъэсхэр махуэ фагъуэхэмрэ зэшыгъуэкIэрэ гъэнщIащ… Мухьэдин сымаджэ хъуащ. И лажьэр къахуэмыщIэу дохутырхэм сымаджэщым ягъэгъуэлъащ. Зы махуэ гуэрым сымаджэщым здыщIэлъым, Мухьэдин щхьэгъубжэм бгъэдыхьащ мы дуней дахэм еплъыну. Плъэмэ, и къуажэ щIалэ елъагъу. ЦIыхухъум и гур къэкIэзызащ. Сымаджэщыр езыр зыщыщ жылагъуэм пэжыжьэт, къыгурыIущ, а щIалэр ауэ сытми къызэрымыкIуар.

-Сытым укъысхуихьа? - жиIэу щеупщIым, щIалэм жиIар зы псалъэ закъуэщ.

-Дадухъан…

Мухьэдин псори занщIэу къыгурыIуат. Мы дунейр къыхуэзыгъэнэху и щхьэгъусэ Дадухъан ди Тхьэшхуэм зришэлIэжат. Ар апхуэдизкIэ гукIи псэкIи зэхищIат Мухьэдини, мазэ нэхъ дэмыкIыу езыри и щхьэгъусэм кIэлъыкIуэжащ. Сытуи гъащIэ кIэщIт а цIыху дахитIым я гъащIэр. Ауэ, апхуэдэу щыхъуми, ди Тхьэшхуэм къахуигъэфэща гъащIэ мащIэр лъагъуныгъэкIэ гъэнщIат. Мухьэдинрэ Дадухъанрэ я лIэныгъэр зыгъейхэм а тIум яку къыдэкIа сабийр ямыгъейуэ яхуэшэчыртэкъым. Ленэ цIыкIу илъэсищ къудей хъууэ арат. Пасэ дыдэу зеиншэу къэна цIыкIум уи гур щIэмыузынкIэ хъунутэкъым.

Арати, Ленэ цIыкIу и адэ Мухьэдин и адэ-анэм зрашэлIэжащ. Нанэ-дадэм сабий закъуэр ягъафIэрт, яIэтым гъущIэу, ягъэувым щIытэу къащыхъуу.

Зэманыр макIуэр. ГъащIэм Iэджэу зызэредзэкI. Адэ-анэр имыIэжми, лIыжь-фызыжьым я лъагъуныгъэмкIэ сабийр ягъэнщIырт, бадзэ трагъэтIысхьэртэкъым, зэрызеиншэ цIыкIур къыгурамыгъаIуэу ягъэпсэу жыпIэнт, ауэ… Ленэ и адэшхуэр дунейм ехыжащ, хъыджэбз цIыкIур илъэситху фIэкIа мыхъуу.

КIэщIкIэ Хэку зауэшхуэм щIидзащ…

ЦIыху балигъым хузэмыгъэзэхуэнкIэ хъунущ гъащIэм къыщыхъу псори, сабийр дэнэ къэна. Нэмыцэ зэрыпхъуакIуэхэр Ленэ цIыкIу и нанэм и гъусэу щыпсэу жылагъуэм къыщысам, хъыджэбз цIыкIур илъэсих хъуа къудейуэ арат. Нэжьгъужьыдзэу къатеуахэм нанэмрэ сабийм рэ я унэм къыщIахури, езыхэр щIэтIысхьащ. Хьэ бзаджэ къихьэри, унэхьэ ирихуащ жыхуиIэращ пасэрейм.

Унэм къыщIахуахэм гуэныр псэупIэ ящIащ. Я Iуэху къызэрамыхуэмэ, гуфIэу, нэмыцэхэм къыхуащI я унафэу псэуащ нанэмрэ сабиймрэ ахэр а щIыпIэм итыху. Илъэс ныкъуэ нэхъ дэмыкIыу, щIымахуэ уаеу, жэщу ирахужьэжауэ щытащ бийр ди сэлэтхэм. Ауэ бжьыхьэ уэтIпсытIымрэ щIымахуэ шылэмрэ гуэн щIыIэм щIэсу кърагъэблэгъащ фызыжьымрэ Ленэ цIыкIурэ. Арагъэнщ нанэм и лIэныгъэм и щхьэусыгъуэ хъуар…

Мис иджыт Ленэ тхьэмыщкIэ зеиншэ дыдэ щыхъуар. Унэ нэщIым и закъуэу къыщIэнащ илъэсих фIэкIа мыхъу сабийр.

Хъыджэбз цIыкIум и анэ Дадухъан мыгъуэм и шыпхъум ипIыжыну жиIэри, благъэри ауэурэ уахэкIын хуейуэ аращ. Арати, цIыхубз гупыр зэгуроIуэри, Ленэу плъагъур ямыхьмэ, фIырыфIкIэ и анэ шыпхъум къазэримытынур къагурыIуати, лэжьапIэ нэужьым ирахьэжьэри, щIалэм хуахьащ. Псалъэмакъышхуи къикIащ, и анэ шыпхъум хьэрэм къищIащ хъыджэбзыр…

Пэжкъым! Сыарэзыкъым! Си фIэщ хъукъым цIыхур зыми иримыщIысу, ауэ сытми щхьэ бжыгъэу дунейм къытехъуауэ. Къызэрытехъуам ещхьыркъабзэуи, лъэужьыншэу текIыжыну. Ленэ апхуэдэу зыкъыщыхъужу псэуащ унагъуэ иухуэхукIэ. Абы къигъэщIа гъащIэ мащIэм хьэзабу ишэчам и гур нэхъ щабэ ищIа фIэкIа, нэхъ пхъашэ ищIатэкъым. Иджы Ленэ унагъуэ иIэт, дамэ къытекIат, лъэпкъ-къупщхьэ хъун бынэр игъуэтат, анэ гумащIэт. Иджы абы жиIэт:

-СытекIыжынущ сэри дунейм. Къытехьауэ абы темыкIыж щыIэкъым. Ауэ сэ сщыщу дуней къытенэнущ си бынитхур, си гугъэ дахэхэр. ГъащIэм хэзуухуэнэну сызыхэта си щIэинхэр. Iэ пхъашэ куэдым яукъуея, гу пхъашэ куэдым дыхьэшхэн ящIа си щыуагъэ IэфIхэр…

ГъащIэм гугъу щехьа Ленэ нобэ псэужкъым, ауэ мэпсэу абы и бынхэр, абы я бныжхэр, и къуэрылъу-пхъурылъхухэм къакIэрыхуа цIыкIухэр. И сабиигъуэм шхынкIэ гугъу ехьа Ленэ псэухукIэ ерыскъы IэфI Iэджэ и Iэгум икIащ. Унагъуэм ерыскъы имылъу зэи щытакъым. ЦIыхур фIыуэ илъагъуу, защимыгъэнщIу псэуащ. Лей къезыхахэми къахуигъэгъуащ.

Ди Тхьэ! Сыт къызыхэпщIыкIар уэ цIыхум и гур, абы нэхъ быдэрэ бэшэчрэ мы дунейм тету къыщIэкIынукъым. ЦIыхум и фэм Iэджи докI. Нанэ Ленэ и псэр псэхужауэ, жэнэтыр унапIэ хуэхъуауэ Тхьэм жиIэ! Къэнахэри лъэужь дахэу Тхьэм игъэпсэу!

-Араш, си Дыщэнэ, си анэм и хъыбарыр. Псори дунейм дыкъытохьэр ди натIэм гъащIэ гъуэгу тхуэхъуныр тету. Псоми я нэхъыфIыр Тхьэм къуищIылIэ, нобэ лъэгуажьэ тебудам нэхъ теудыгъэшхуэ умылъагъуу Тхьэм уигъэпсэу, си хъыджэбз цIыкIу!

Алэщ Темыркъан, Автомобиль-гъуэгуухуэ IэнатIэхэм епха IэщIагъэлIхэр щагъэхьэзыр къэрал колледжым и еджакIуэ.

Sayfa editörü: Хьэтохъущокъуэ Къазий и цIэр зезыхьэ Адыгэбзэ Хасэращ / ХьэцIыкIу Рае

KOC-A seçimleri yapıldı

Kuzey Osetya Cumhuriyeti - Alanya (KOC-A) Meclisi 7. dönem ve yerel seçimler 10-11 Eylül'de yapıldı.

335 sandıkta gerçekleşen, ciddi bir ihlalin olmadığı bildirilen, %69.09'luk bir katılımın olduğu seçimde KOC-A Parlamentosu'ndaki toplam 70 koltuk için partilerin aldıkları oy oranı ve kazandıkları vekillik sayısı MSK Başkanı Zhanna Morgoeva tarafından açıklandı:

Putin'in "Birleşik Rusya" Partisi: %67,88 - 51,

"Adil Rusya - Gerçek İçin Vatanseverler" Partisi: %14,27 - 10,

"RF Komünist Parti": %12,35 - 9,

"Anavatan Partisi": %2 - 26,

"Liberal Demokratik Parti": %1 - 57.

Parlamento başkanlığına Taymuraz Tuskaev seçildi

Seçimlerden sonra oluşan, 10'u kadın, 57'si yönetici olan ve en genci 22 yaşındaki yeni parlamento üyeleri, başkanlığa iktidar partisinden Taymuraz Tuskaev'i seçti. Bir ekonomist olan Tuskaev, 2010'dan 2012'ye kadar Bütçe, Vergiler, Mülk ve Kredi Kuruluşları Komitesi'ne başkanlık eden parlamentonun 4. dönem milletvekiliydi. Eylül 2016'dan Ekim 2021'e kadar da Hükümet Başkanı olarak görev yaptı.

Bu seçimlere katılmalarına izin verilmeyen siyasi partiler de vardı: "Rus Komünistler"; "Gelişme Partisi" ve "Yeni İnsanlar" partilerinin çok fazla bir tabanı olmadığından en fazla birkaç vekillik kazanabilecekleri düşünülüyordu ancak resmi çizgiye en muhalif olan bu partilerin seçimlere katılmalarına izin dahi verilmemesi RF'nin geçmekte olduğu uluslararası ve askeri sıkıntılara yenilerini katmamak isteğinden olsa gerek. Seçimlere katılmalarına izin verilmemesi üzerine bu partilerin önce Osetya ve sonrasında RF üst mahkemelerine yaptıkları itirazlar reddedilmişti.

Seçimlerde oy kullanan, Zuarıkæw Köyü'nün 106 yaşındaki sakini Mişuræt Slanova da medyanın ilgisini çekti.

Taymuraz Tuskaev

Halk belgesi

Kuzey Osetya'da, gelenek ve göreneklere uyulmasına ilişkin bir halk belgesi düzenlenmesi planlanıyor, bu belgeyi sülalelerin hişterleri (yaşça büyükler arasından seçilen temsilcileri) imzalayacak. Belgenin fikir sahibi Osetler Yüksek Konseyi halk hareketinin Mozdok şubesinin başkanı olan Fridon Gutsaev, belgenin temel amaç ve hedeflerini "sülale büyüklerinin kendi ærwad'larına (kandaşlarına), küçüklerine ve tüm üyelerine gelenek ve görenekleriyle ilgilenmeleri için talimat vermeleri, böylece bunlara ait hiçbir şeyin unutulmadan ve kaybolmadan gelecek nesillere aktarılması" şeklinde açıkladı. "Bugün, hangi isimlerin belgeyi imzalamaya hazır olduğunu belirlememiz gerekiyor, belgeyi imzalamaya hazır olun çünkü her sülale büyüğü diğer sülalelere karşı yükümlülük ve sorumluluklarını üstlenmelidir. Sülaleler bu konuda birleşirse tüm Osetya birleşir. Her sülale kendiişlerini düzene sokarsa toplumda uğraşmamız gereken çok sorunumuz kalmayacak" dedi.

Fridon Gutsaev, imzacı büyüklerin resimlerinin yer aldığı ciltli bir kitap şeklindeki ana belgenin Kuzey Osetya Ulusal Müzesi'nde saklanacağını da sözlerine ekledi. Ayrıca belgenin birer nüshası aile temsilcilerine de verilecek. Gutsaev, ilk toplu imzaların 27 Eylül'de atılmasının planlandığını, ancak şimdilik V. Tkhapsaev'in adını taşıyan Oset tiyatrosunda, yaklaşık 100 ailenin temsilcilerinin katılımıyla bir etkinlik düzenlendiğini belirtiyor. Bu toplantıda sunulan kitabın özü ve içeriği büyüklere aktarıldı. "Hiçbir şeyin konuşmalarda kalmaması için yeni bir şey yaratmamız gerekiyordu. Şimdi, bir kişi kendi eliyle imza attığında her şey farklı olacak" diyor Fridon Gutsaev.

Haber: Alina Bazzaeva

'Oset Nart Destanları Ansiklopedisi'nin ilk cildi yayımlandı

Tarih bilimleri doktoru Ludvig Chibirov'un hazırladığı Nart Efsaneleri'nin folklor ve etnolojik materyalinin ansiklopedik genelleştirilmesi ve sistemleştirilmesinin ilk cildi V.I. Abaev Kuzey Osetya İnsani ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü (SOIGSI) tarafından "Nart efsanelerinin folkloru ve etnolojik malzemesi - Oset halkının hazinesi" başlığıyla yayımlandı.

Çalışmalar altı yıl sürdü

Üç ciltten oluşacak projenin fikir sahibi ve başeditörü tarih bilimleri uzmanı Prof. Ludvig Chibirov aynı zamanda Güney Osetya Cumhuriyeti'nin ilk devlet başkanı ve SOIGSI Etnoloji Bölüm Başkanı olup Rusya'nın Onurlu Bilim Adamı nişanı sahibi. SOIGSI bilimisanlarına ek olarak projeye ülkenin ve komşu ülkelerin bilimsel kuruluşlarından 50'den fazla uzman katıldı; folkloristler, dilbilimciler, edebiyat eleştirmenleri, filozoflar, arkeologlar, tarihçiler ve etnograflar...

Ansiklopedi üzerindeki çalışmalar altı yıl kadar sürdü. Ansiklopedinin makaleleri, Oset araştırmalarının iki yüzyıl boyunca biriktirdiği Oset Nart Efsaneleri hakkındaki bilgileri yansıtıyor: Nart efsanelerindeki hikâyeler, döngüler ve kahramanlar; destanla ilgili kayıtlar, yayınlar ve araştırmalar; derleyiciler ve hikâye anlatıcıları hakkında bilgiler; destanın tarihsel ve mitolojik temellerinin analizi, sanatsal özellikleri; Oset Nart Destanı'nın Kafkasya ve Avrasya halklarının destanlarıyla genetik ve alansal bağlantıları hakkında makaleler.

Osetlerin sosyal yaşamının yaşlar arası ve cinsiyetlerarası iletişim normları, selamlama ve iyi dilek kuralları, misafirle iletişim normları gibi yönlerinin en açık şekilde yansıtıldığı Nart Destanı'nın değerinin "Özellikle hem antikçağda hem de destanın kaydedildiği dönemde Oset dünyasının resmini, onların dini ve mitolojik bakış açısını ve yaşam biçimini yansıtması gerçeğinde yatmaktadır" diyor SOIGSI Folklor ve Edebiyat Bölümü Başkanı Fedar Takazov.

Hem anaerkilliğin hem de askeri demokrasinin karakteristik özellikleri

Fransız dilbilimci, Oset Destanı araştırmacısı Georges Dumezil ise "Oset Destanı ve Mitolojisi" kitabında Nart efsanelerinde yaşlılar ve gençler arasındaki kesin olarak tanımlanmış ilişkilerin Osetlerin modern uygulamalarına tekabül ettiğini belirterek Nart Destanı'nı "yaşamın en çeşitli yönlerini, sosyal yapıyı ve kültürümüzün ritüel bileşenini yansıtan Oset halkının yaşamının bir ansiklopedisi" olarak adlandırmıştı.

SOIGSI Folklor ve Edebiyat Bölümü'nün kıdemli araştırmacısı Madina Darchieva da "Oset Nart Destanı çok uzun bir süre içinde oluştu, bu nedenle toplumun çeşitli dönemlerinin ve toplumsal örgütlenme biçimlerinin özelliklerini yansıtıyor" diyor ve "epik metinlerde hem anaerkilliğin hem de askeri demokrasinin ve hatta yeni tarihin (olağan tarihsel dönemlendirme anlamında) karakteristik özellikleri olduğunu" söylüyor.

Beslan anması

Alan Kültür ve Yardım Vakfı, 2004 yılında İslamcı cihatçıların düzenlediği baskın sonrasında Beslan'da hayatını kaybeden soydaşlarımız anısına 3 Eylül'de bir anma programı düzenledi. Kafkas Dernekleri Federasyonu, İstanbul Abhaz Derneği, Çerkes Fed. Kadınlar Kurulu ve Chi Production'dan temsilcilerin de katıldığı anmada konuşmalar yapıldı ve vakfımızın gençlerinin hazırladığı, hayatını kaybeden çocuklarımızın isimlerinin de yer aldığı 1 No'lu okulun resminin de yer aldığı duvar resminin açılışı yapıldı.

https://www.facebook.com/alankulturveyardimvakfi/videos/792584621943869

Osetlerde kadim halk tıbbı ve geleneksel tedavi şekilleri

13. Bölüm

Zabıtı Jarbeg'in (*Дзабиты Зарбег*) Oset Halk Tıbbı (*Ирон Адæмон Хостæ*) kitabının Badı Muammer Tekin tarafından yapılan çevirisini yayımlamaya devam ediyoruz.

Цæræp (Tseger) Kellik

Saçlar derinin dış yüzeyindeki KERATİN denilen proteinlerdir. Saçların yenileri vücut folikülleri tarafından üretildikçe eskileri dışarı itilir. Bu itilme yaklaşık yılda 15 cm kadardır. Bizim saç olarak gördüklerimiz ölü keratin hücreleridir. Tıpta, ALOPASİ diye adlandırılan kellik, insanların yaşlandıkça doğal olarak karşılaştıkları bir olaydır. İnsanların ortalama üçte ikisi kellikle tanışırlar. Günümüzde çeşitli şekillerde tedavi edilmeye çalışılan kelliğin hormonal veya psikolojik nedenleri olabilir. Osetlerin GEMEĞŞER (dazlak) diye de adlandırdıkları kellikle ilgili çeşitli deyimler de oluştu. "Yaşlı, kel de olsa değerlidir", "Gür saçlar, kelin derdinden anlamaz", Bir tane kel oğlu bari olsaydı" gibi…

Tedavi için çeşitli yöntemler uygulanıyordu. Saçsız bölge, kanatırcasına kazınıyor ve temizlenerek yakılmış yağ sürülüyordu. Katran ile banotu dallarının suyu sürülerek tedavi edilmeye çalışılıyordu. Yakılmış arpa taneleri bağlanıyor, tuzlanmış et suyu sürülüyordu. Yakılmış huş bitkisi küllerinin suyu, kaynatılmış dulavrat otunun suyu, SÜPÜRGE OTU suyu, sarımsaklı saf su, çeşitli otlarla terbiye edilmiş tavuk dışkısı gibi maddeler sürülüyordu. Rendelenmiş turp, nişadırla karıştırılarak sürülürdü. Derecesi yüksek alkol, hayvansal yağ ile karıştırılarak sürülürdü. öksürük otu, kantaron, perçem otu birlikte kaynatılarak saçsız bölgeler yıkanıyordu.

Хъотыр (Gotır) Cüzzam

Cüzzamlı (GOTIRCIN) diye adlandırılan bu hastalık, bazı bölgelerde farklı isimlerle biliniyor, deri hastalıkları sınıfından sayılıyor ve çaresi bulunamıyordu.

Хæрагхæлмаг (Xeragxelmag) Uyuz

Vücutta kabarcıklar şeklinde başlayıp kaşıntı yaparak artış gösterir. Bulasıcıdır. Kaşıntı ve tahrişe neden olan, kaşıntı akarı denilen bir mikroptur. Güney Osetya'da Gürcüce MUNİ adiyla da bilinir. Bu hastalık için çeşitli ilaçlar yapılıyordu. Domuz yağı, kükürt ve barut karıştırılarak tahriş olmuş bölgelere sürülüyordu. Uyuzlu kişiye sulandırılmış kül, gazyağı, kükürt suyu, kişinin kendi idrarı gibi maddelerle banyo yaptırılıyordu. Kükürt, bakır sülfat ve tavuk dışkısı karıştırılarak hasta bölgeye sürülüyordu.

Хæрæджыхойраг (Xerecıxoyrag) Uçuk

Genelde dudaklarda çıkan uçuk, vücudun çeşitli yerlerinde görülebilen ve göz göz olan bir mantar hastalığıdır. İnanışa göre birine gönülsüz verilen hediye, ikram veya hediye edilen şeye başkalarının imrenmesi uçuk oluşmasına neden olurmuş. Veya yılda bir anma programları yapılan cinler, şeytanlar gününde, şeytanlara ayrılan paydan yiyenlerde uçuk olurmuş. Uçuk için ban otu, katran, huş otu ve solucanlardan ilaçlar yapılıyordu.

Елкуни (Elkuni) Deri iltihabı

Çocuklarda ilk bir ay içinde görülen ve baş kısmında oluşan iltihabi bir hastalıktır. Süt emen çocukların mama türü yemekler yemeye başlamasıyla iyileşmektedir. Büyükler için problem olan bir hastalık değildir. Çocukların kafasında oluşan kızarıklık için gliserin ve katran karışımı madde sürülürdü.

Savaşa katılan Osetlerin sayısı 700'ü aştı

Kuzey Osetya Devlet Başkanı Sergey Menyaylo, Ukrayna'daki savaşta yer alan gönüllülerden oluşan Osetya bayrağı altında savaşan Kuzey Osetyalıların Birliği'ndeki askerlerin sayısının 700 kişiyi aştığını bildirdi. Başkan, bu birliğin görevinin savaşan askerlere ateş desteği vermek olduğunu ve yakında 30 km mesafeden atış yapabilen silahların yanı sıra yeni araç gereçlerle de donatılacaklarını açıkladı.

Bu arada 1 Eylül itibariyle Kuzey Kafkas Federal Bölgesi'nden savaşta ölenlerin sayısının (resmi rakam: 5.937) 492 olduğu ve en fazla kaybın 225 kişi ile Dağıstan'dan, en az kaybın 5 kişi ile Karaçay-Çerkes'ten olduğu açıklandı. Kuzey Osetya sakinlerinden ise 96 kişi hayatını kaybetti. Resmi rakamların gerçeği yansıtmadığı iddia ediliyor. Kuzey Kafkasya'dan nüfusumuza göre çok daha fazla kaybın olması ise daha yoksul ve gelişmemiş bölgelerden daha fazla gönüllü yazılmasıyla ilişkili olduğu da bir gerçek.

Esas şaşırtıcı olan, en önde savaşan özel Çeçen birlikleri diye lanse edilen Kadirov'un birliklerinin verdiği kaybın görece çok az (25) olması.

Sayfa editörleri: Badı Muammer Tekin ve Alan Vakfı Ankara Temsilcisi Atsæti Ufuk Güneş

‘Pitsunda Bizim’

Abhazyalı gençler, Pitsunda meselesinde farkındalık oluşturmak için örgütlenerek “Харахпицунда - PitsundaBizim” hashtagi ile çeşitli faaliyetler organize ediyor.

Gençlerin kamuoyuna yönelik olarak Instagram’dan yaptıkları açıklamalarında şu ifadeler yer aldı:

“Bizler Abhazya’nın gençleriyiz.

İktidar veya muhalefet, siyasi bir taraf değiliz.

Halkımızı derinden üzen Pitsunda sorunundan dolayı bir araya geldik!

Bir düşünün… Biz, savaştan sonra doğanlar, küçüklüğümüzden beri Apsuara, Abhaz dili ve kültürü sevgisiyle yoğrularak ve yaşamakta olduğumuz toprakların bağımsız bir ülke olduğuna inandırılarak yetiştirildik.

Ancak bugün şartlar maalesef değişti, büyüklerimizin bize aşıladıklarını unutmuş gibi yaparak, bize ait olan vatan topraklarının başkalarına verilmesine karşıyız. Biliyoruz ki vatan topraklarını kaybedersek tüm varlığımızı kaybederiz, her şeyden önce de bağımsızlığımızı, dilimizi ve Abhazlığımızı.

Bu yüzden Pitsunda’daki bölgenin bir başka devlete devredilmesine asla rıza göstermiyoruz. Abhazya’nın gençleri, Psou ile İngur arasında yaşayan ve dünyanın pek çok ülkesinde bulunan tüm Abazalar; bize destek olun, unutmayın bizim tek vatanımız var ve gelin onu hep birlikte kendimiz için koruyalım”.

‘Özgürlük Yolu’

Abhazyalı yazar Apollon Dumaa, Abhaz halkının “var oluş veya yok oluş” sınırında verdiği zorlu yaşam mücadelesine dair şahitliklerini bu kitapta bir araya topladı. “Özgürlük Yolu”, Apra Yayıncılık’tan çıktı.

Tanıtım yazısı

Abhazya bilinen eski dönemlerden beri her zaman işgalci düşmanların iştahını kabartan bir yer olmuştur. Öylesine yoğun bir saldırıdır ki bu, tarih boyunca savaş yaşamamış tek kuşak bile bulamazsınız. Tanrının Abhaz halkına bir lütfu olan, denizle dağlar arasında pırlanta misali işlenmiş bu cennet köşesine pençelerini geçirmek isteyen düşmanların kimler olduğunu bilmeyen bir Abhaz kendisinden şüphe etmelidir. Son dönem Abhaz tarihinde sürgün trajedisinden sonra en derin acılar 1992-1993 Abhaz-Gürcü savaşında yaşandı.

Yeni kitap

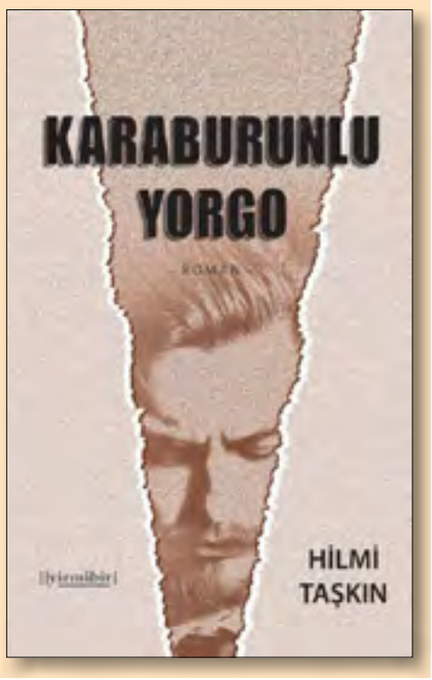

Trıpşı Hilmi Taşkın’ın Karaburunlu Yorgo adlı kitabı Papirüs Yayınevi etiketiyle yayımlandı.

Tanıtım yazısı

İç içe geçmiş öykülerin ustaca kurgulandığı ve finalinde bir üçleme öykünün romana dönüştüğü, bu anlamıyla da yaşamın tüm renklerini barından “Karaburunlu Yorgo”, okuyucu ile buluştu.

Çirikba’nın kitabı tanıtıldı

Prof. Vyaçeslav Çirikba’nın “Abhazya ve Diğer Ülkelerin Coğrafi İsimleri Sözlüğü” adlı kitabının tanıtımı, Dünya Abaza Kongresi’nin basın merkezinde yapıldı.

Çirikba, kitap derleme çalışmalarının bir buçuk yıl sürdüğünü belirtti ve şunları söyledi:

“Abhazya haritalarında ve yol işaretlerinde yer adlarını doğru bir şekilde belirtmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü Abhazya’nın yollarında ilerlerken yazımlarda tutarsızlıklar görüyoruz.

Abhazca telaffuza maksimum yakınlık dikkate alınarak, bilimsel temelli Abhaz adlarının belirtilmesi gerekir. Örneğin, Rusça transkripsiyonda ‘ы’ harfi varsa, neden Эшыра Köyü’nün adını ‘Эшера’ olarak değiştiriyorsunuz veya ‘Кудры’ için ‘Кодор’ ve benzerlerini kullanıp çarpıtıyorsunuz. Bu tür kelimelerin Abhazca telaffuzu korunurken, Rusça ve İngilizcede de söylenişi kolaylaşacaktır”. *(abaza.org)*

Antalya Abhaz Kültür Derneği’nin merkez ofisi açıldı

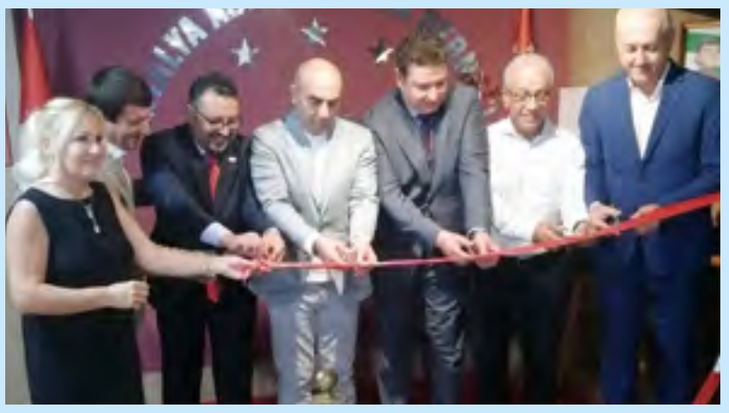

Mart 2022’de kurulan Antalya Abhaz Kültür Derneği’nin ofisinin açılışı, 4 Eylül’de yapıldı.

Riraşe dansçıları sezona başladı

İstanbul Abhaz Kültür Derneği bünyesinde faaliyetlerini sürdüren Riraşe minikler ekibi, Çkua Yağmur Yılmaz ve Kapba Kadir Bağlan eğitmenliğinde yeni sezona merhaba dedi.

Ridade topluluğu ise 9 Ekim’de Burak Kumaş Humsaç ile yeni dönem çalışmalarına başlayacak.

İzmir’de dernek kuruluyor

İzmir’de bir Abhaz derneği kurulması için yapılan çalışmalar meyvesini verdi.

Kurucu başkan Faruk Sanatçı Ahba ile Erhan Karadeniz Lakoba, Leyla Yeşim Yeğen Yağan, Zeynep Ayşen Yeğen Yağan, Evren Şengün Yağan, Nurten Özdikiciler Lakorıpha ve Çağan Aksel Atay Atıyba'dan oluşan kurucu yönetim kurulu, İzmir Dernekler Masası’na müracaat ederek dernek kuruluşu için ilk adımı attılar.

Üniversite eğitimi için geldiler

Üniversite eğitimi almak üzere 15 Eylül’de Abhazya'dan Türkiye'ye gelen öğrenciler ve velileri, Abhaz Dernekleri Federasyonu Başkanı Murat Gümüş Mahariya ve Abhazya Temsilci Yardımcısı Cansuh Lazba tarafından havaalanında karşılandı. Abhazyalı öğrenciler, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi'nde eğitim görecek.

Kadirov, Rusya ordusunun stratejisini eleştirdi

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e yakınlığıyla bilinen Çeçenya Cumhurbaşkanı Ramzan Kadirov, Ukrayna'nın karşı saldırısının Moskova'yı hazırlıksız yakaladığı görüşü yaygınlaşırken, Rusya ordusunun liderlerini eleştirdi.

Rusya ordusunun Ukrayna'nın kuzeydoğusunda geri çekilme durumunda kalmasının Moskova'da karışıklığa sebep olabileceğinin şu ana kadar en büyük sinyali olan Kadirov'un açıklamalarında, Vladimir Putin'in "gidişatın gerçek durumundan haberdar olmayabileceği" ifade edildi.

11 Eylül'de Telegram üzerinden yaptığı paylaşımda, "Hatalar yaptılar ve bence gerekli sonuçları çıkaracaklar. Eğer bugün veya yarın stratejide değişiklikler yapılmazsa, Savunma Bakanlığı'nın liderleriyle konuşmak ve onlara sahadaki gerçek durumu anlatmak durumunda kalacağım" diyen Kadirov, "Durum çok ilginç. Hatta şoke edici diyebilirim" ifadelerini kullandı.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinde birçok Çeçen birliği görev alıyor. Kadirov, Kremlin'e 'sadakatiyle' tanınsa da şu ana kadar Moskova'nın işgal konusunda farklı mesajlar vermesini önlemekte zorlandığı tek üst düzey yetkili oldu.

(T24)

İstifa aldatmacası

Ramzan Kadirov, 2.4 milyon aboneli Telegram hesabından yaptığı açıklamada görevine "süresiz bir ara" vermeyi, kovulmadan istifa etmeyi planladığını belirtti.

3 Eylül'de yayımladığı 98 saniyelik videoda, istifa edeceğinin sinyallerini veren Kadirov, üç gün sonraki paylaşımında ise kamuoyunu yokladığını söyledi.

Kadirov, daha önce de 2013, 2015, 2016 ve 2017'de istifa açıklamaları yapmış, 2019 yılında ise tüm paylaşımlarını yalanlamıştı.

Kadirov'un son paylaşımını değerlendiren Meduza ve Vyorstka haber sitelerinin gazetecileri, Savunma Bakanlığı'na yakın kaynaklardan aldıkları bilgileri paylaştı ve Rosgvardia'nın (Rusya Ulusal Muhafızları) başına Kadirov'un getirileceğini, Çeçenya cumhurbaşkanlığı görevinin ise Rusya Devlet Duması Üyesi olan kuzeni Adam Delimkhanov'a verileceğini iddia etti.

Haber: Serap Canbek

Tukhum kurumu

Çeçenlerin tukhum kurumu, birbiriyle akrabalık bağı olmayan belirli teyp (teip) gruplarının oluşturduğu bir tür askeri ve ekonomik birliktir. Düşman saldırılarına ve ekonomik değişimlere karşı toplumu korumak konusunda güçlerin birleştirildiği, daha üst düzeyde kurulmuş bir dernek gibidir. Tukhuma dahil olan teip üyeleri hem kendi bölgelerinde hem de komşu alanlarda avcılık, büyükbaş hayvancılık ve tarımla uğraşırdı. Her tukhumun kendine özgü bir Vaynakh diyalekti vardı.

Tarihçilerin bir kısmı, tarihsel dinamikler açısından ele alındığında tukhum ile teip arasında nicelik dışında bir fark olmadığına inanıyor. Tukhum, Çeçencede tohum (çekirdek) anlamına gelse de Çeçenler tukhumun iç yapısını, akraba ailelerden oluşan bir grup olarak değil, bölgesel birlik sağlayan

klanların bir araya geldiği bir yapı olarak belirlemiştir.

Tukhumda resmi bir lider ya da komutan yoktur. Bu da tukhumun bir kamu kuruluşu olarak idari bir organ olmadığını gösterir, teip ise devletleşme fikrinin geliştirilmesi için gerekli aşamayı temsil etmektedir.

Tukhumun danışma organı, tukhumu meydana getiren teiplerin temsilcilerinden oluşan "Tukhum Konseyi" idi. Bu konsey, iç anlaşmazlıkları çözmek ve hem bireysel hem de kurumsal çıkarları korumakla ilgili kararlar almak için toplanırdı. Sonrasında gerekirse Mexk-Qel (Mekh-Khel "Halk Mahkemesi") kurulurdu. "Tukhum Konseyi", savaş ya da barış ilan etme, yabancı elçilerle görüşerek anlaşmalar yapma haklarına sahipti. Bu nedenle, tukhum ve teip kavramlarının benzer olmadıklarını kabul etmek gerekir. Sonuç olarak tukhum, akraba ailelerden oluşan bir kardeşlik oluşumudur.

Çeçenlerde sadece akraba sülalelerden oluşan birlik ya da dernekler de vardı. Mesela Terloy ve Chanti gibi.

19. yüzyılın ortalarında Çeçen toplumunu oluşturan 135'ten fazla teipin dörtte üçü 9 tukhumda birleşmişti.

Çeçenya'da ayrıca tarihsel koşullar nedeniyle herhangi bir tukhuma katılmayan, bağımsız şekilde yaşamlarını idame ettiren teipler de vardı.

(checheninfo.ru)

Çeviri: Serap Canbek

Dudayev'in ismi Kiev'de bir caddeye verildi

Çeçen İçkerya Cumhuriyeti Devlet Başkanı Cahar Dudayev'in ismi, Ukrayna'nın başkenti Kiev'deki bir caddeye verildi.

Kiev'in Solomensky bölgesinde yer alan Iskrovskaya Caddesi, belediye meclisinin aldığı kararla, 21 Nisan 1995'te bir Rus roketi tarafından öldürülen Dudayev'in adını aldı.

Ukrayna'da daha önce Ivano-Frankivsk, Lvov, Khmelnitsky ve Gosh köylerindeki sokaklara da Dudayev'in ismi verilmiş, Poltava'da onuruna bir anıtın açılışı yapılmıştı.

Bosna-Hersek, Litvanya, Letonya, Estonya, Polonya, Türkiye ve Ürdün'ün şehirlerinde de Dudayev'in isminin verildiği sokak ve parklar var.

Kostüm sergisi

"Melkh-Azni: Çeçen Kadın Kostümlerinde Kültürel Gelenekler" sergisi, Grozni'deki Ahmet Kadirov Galerisi'nde açıldı.

Çeçen-Etno Derneği ve Cumhurbaşkanlığı Kültürel Girişimler Fonu'nun işbirliğiyle 1 Eylül'de açılan sergi 30 Kasım'a kadar ziyarete açık olacak.

Vaynakh destanlarının kahramanlarından Melkh-Azni, güzellik ve kadınlığın sembolüdür. Çeçen-Etno Derneği Başkanı ve serginin küratörü Zulfiya Bakaraeva, "Güneşin sesi", "parlaklık" anlamına gelen bu kelimeyi özellikle seçtiklerini belirtti.

Sergide farklı yaşlardaki kadınların fotoğrafları yer alırken, eski fotoğraflara sadık kalınarak dikilen kostümler de mankenler tarafından tanıtıldı.

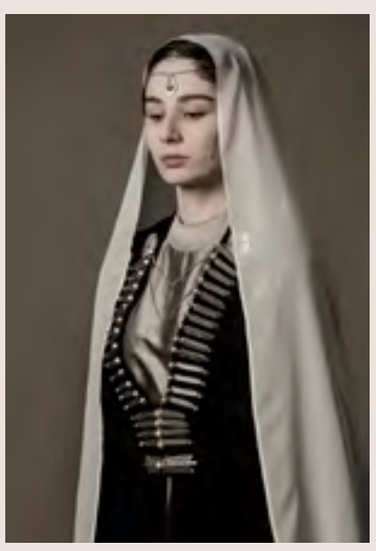

Şeyh Mansur'un 1786 tarihli mektubu tercüme edilecek

Esir takası ile ilgili olarak 18 Nisan 1786'da Şeyh Mansur'un Tuğgeneral Vişnekof'a yazdığı Osmanlıca bir mektup, Çeçenya Cumhuriyeti Bilimler Akademisi İnsani Araştırmalar Enstitüsü tarafından tercüme edilecek.

Araştırmacı Amin Tesaev, mektubun tamamının tercüme edilmesi için çalıştıklarını, Şeyh Mansur'un yazdıklarının tarihe ışık tutmasını iamaçladıklarını belirtti.

Kutsal tahılımız darı (fug)

Kube Zeynep Şen İlçin

"Ekseriya darı ununda yapılmış pasta yerler, yani darı ununu katınca pişirip top top edip sıcak sıcak sızbala batırıp yerler" der annesi tarafından Abaza olan ünlü seyyah Evliya Çelebi eseri "Seyahatname"de.

Tahıl, süt ve türevlerinden yapılan besinlerin tüketim oranı mutfağımızda oldukça fazladır. Mutfağımıza Çin'den giren darı (fug) ise besin değeri yüksek bir yiyecektir. Türkiye diasporasında unutulmaya yüz tutsa da bundan 50 ila 80 yıl kadar önce ekimi fazlaca yapılmaktaydı. Hasadı oldukça uğraştırıcı olmasına rağmen yine de ekilir, evlerimizde bulunurdu. İçeriğindeki demir, fosfor vb. minerallerden dolayı çok zengin ve besleyici bir tahıldır.

Türkiye diasporasında yerini artık mısıra ya da bulgura bıraksa da yemeklerimizin orijinalliğini bozmamak adına unutulmaması gerektiğini düşünüyorum. Rahmetli anneannem darıyı çok severdi. O, yemeklerimizi olması gerektiği gibi, aslını bozmadan yapmayı öncellerdi. "Fug baste" yapar, ortasını havuz gibi açar, içerisine şıpsı ya da diğer soslarımızdan koyar; "Bakın çocuklar, size havuz yaptım, kim bozmadan daha çok yiyecek bakalım" diye yemeği oyuna dönüştürerek pek de sevmediğimiz ama çok faydalı olan fug bastenin hepsini bize yedirmeyi başarırdı. Günümüzde ana maddesi darı olan, unutulan ya da unutulmaya yüz tutmuş pek çok yemeğimiz var. Çerkeslerin ilk ve en eski tatlısı darı ile yapılırdı mesela. Darı unu ocakta ılık bal şerbeti ile "belağ" dediğimiz tahta kaşıkla karıştırılıp şerbet tahıla yedirilene kadar dövülür, üç ayaklı soframız "a'ne"de tersyüz edilerek baklava deseni verilir, konuklara ikram edilirdi. Anneannem mineral bakımından çok zengin olduğu için lohusa kadınların eskiden bolca tükettiğini söylerdi. Darı hasadından sonra kabuklarından küçük çocuklar için beşik yapılırmış, rivayete göre bu beşikte yatan çocukların vücutları daha güzel şekil alırmış. "Ramazan ayında daha sık tüketilen darının (fug) sahurda bir kâse içilen darı çorbası gün boyunca insanı tok tutmaya yeterdi" der büyüklerimiz.

Sağlıklı bir beden yapısı ve dinç kalabilmek Kafkas coğrafyasında önem verilen geleneksel değerlerdendir. Bu değerin beslenme alışkanlıklarımızla da kuşkusuz yakın bir ilişkisi var. Ekmek yerine tahıl ürünlerini katık etmek, pirinç yetişen coğrafyalara yakın olmamıza rağmen içeriğindeki şeker oranı nedeniyle belki pirinci tercih etmememizi bu değere bağlıyorum. Bu kendimce bir tahmin tabii. 1950'li yıllardan itibaren kırsal köy toplumundan kasaba ve kent yaşamına geçiş, kültürel değerlerimizin yanı sıra yiyeceklerimizde de değişikliklere yol açmıştır. Tesellim halk kültürü ürünlerinden yiyecek ve içeceklerin en az değişikliğe uğrayanı olmasıdır. Darı günümüzde halen ulaşabileceğimiz bir tahıl. Bu zengin içerikli tahıldan yapılan yemeklerimizi korumalıyız. Sağlıklı beslenme açısından bunu yapmalıyız. Aynı zamanda bir gastronomi öğrencisi olarak farklı tatları, farklı öğeleri çarpıştırmayı, birbirine entegre etmeyi seviyorum, en azından o şekilde tüketebiliriz.

Kaynakça:

-Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi-7. Kitap, Evliya Çelebi (Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, YKY, 2017)

-Kuzey Kafkas Mutfak Kültürü ve Yemekleri (Nimet Berkok, Kamil Toygar, 1994, Ankara)

11. Adige Peyniri Festivali'nde yeni bir rekor kırıldı

11. Adige Peyniri Festivali, Dakhovskaya Polyana'da yapıldı. 27-28 Ağustos tarihlerinde peynir yapımı, halk dansları gösterileri, el sanatları sergileriyle bir etno köye dönüşen festival alanını 35 bin kişi ziyaret etti.

Adigey'in kuruluşunun 100. yıldönümüne adanan festival, Adigey Devlet Akademik Halk Dansları Topluluğu Nalmes'in "Adige Peynirinin Doğuşu" adlı tiyatro oyunuyla başladı.

Süt fabrikaları ve tarım işletmelerinin de ürünlerini sunduğu, pandemi nedeniyle ara verilen festival en son 2019 yılında yapılmış, 34 kg ağırlığındaki Adige peyniri rekor sahibi olmuştu. Bu yılki festivalde Giaginsky süt fabrikasının yaptığı143 kg ağırlığındaki peynirle yeni bir rekor kırıldı.

Rusya, AİHM üyeliğinden çekildi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) açıklamasına göre Rusya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) taraf olmaktan çekildi. Rusya'nın AİHM'deki yargıcı da görevden çekilecek.

Avrupa Konseyi, Ukrayna'ya başlattığı işgal harekatı sonrası Rusya'nın temsil hakkını askıya almıştı.

AİHM'nin açıklamasında Rusya'nın 16 Eylül itibariyle AİHS tarafı olmaktan çekildiği belirtildi.

Mahkemenin, Rusya'ya ilişkin 16 Eylül'e kadar yapılan başvuruları bakmakta yetkisinin devam ettiğine işaret edilen açıklamada, halihazırda mahkemenin elinde Rusya'ya karşı 17 bin 450 başvuru bulunduğu aktarıldı.

Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı Duma, ülkenin AİHM'den ayrılmasını öngören iki yasa tasarısını haziran ayında onaylamıştı.

Rusya, 28 Şubat 1996'da Avrupa Konseyi üyesi olmuştu.

Son yıllarda AİHM'ye yapılan başvuru sıralamasında sürekli ilk sırada yer alan Rusya'nın üyeliğinin son bulmasıyla ikinci sırada yer alan Türkiye bu ülkenin yerini aldı.

AİHM'de 2021 yılı sonu itibarıyla karar için bekleyen şikayetlerde, Rusya 17 bin 13 başvuruyla ilk sırada yer alırken, Türkiye 15 bin 251, Ukrayna 11 bin 372 ikinci ve üçüncü sıraları aldı. Romanya 5 bin 690 ve İtalya 3 bin 646 ile 4. ve 5. sıralarda.

2021 yılı itibarıyla AİHM bekleyen yaklaşık 70 bin davanın yüzde 70'ini Rusya, Türkiye, Ukrayna ve Romanya'dan gelen başvurular oluşturuyordu.

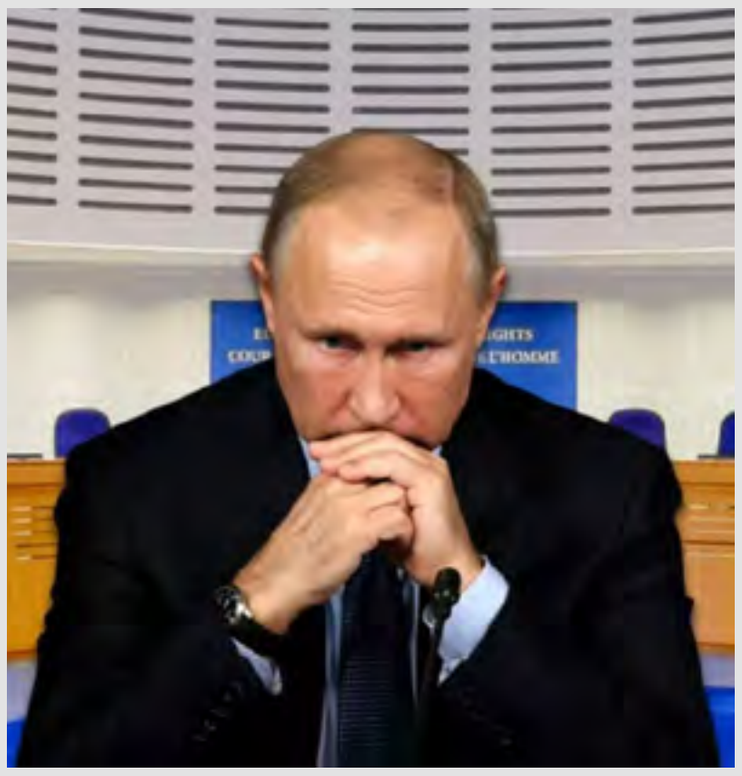

Gazetecilerin sendikasına tasfiye kararı

Moskova Şehir Mahkemesi, gazeteci ve medya çalışanlarının bağımsız temsilcisi olan Gazeteci ve Medya Emekçileri Sendikası'nın tasfiye edilmesi kararını aldı.

13 Eylül'de verilen kararda savcı, Avrupa Gazeteciler Federasyonu (EFJ) ve Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ) üyesi olan sendikanın üyelerinden aidat toplamadığını, temsilcilerinin yetkilerinin dışında eylemler yaptıklarını iddia etti.

Mart 2016'da kurulan "Gazeteci ve Medya Emekçileri Sendikası"nın 600'den fazla üyesi var.

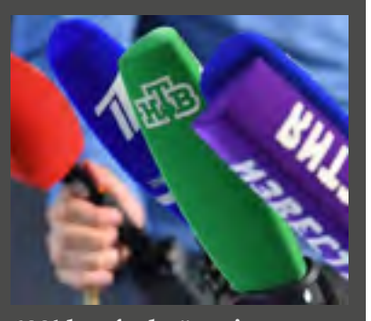

IFJ Başkanı Dominique Pradal, mahkeme kararını "adaletsiz ve dayanaksız" bulduğunu belirtti.

EFJ Başkanı Maya Sever ise sendikanın tasfiyesini, gelecekte başka kurumların tasfiyesinin habercisi olarak gördüğünü açıkladı.

"Basın Özgürlüğü'nün Türkiye Sorunu" çalıştayı

Daha iyi bir gazetecilik (dayanışmayla) mümkün

Atakan Sönmez

Pazar sabahı Şişli'deki Nâzım Hikmet Kültür Merkezi'ne giderken aklımda tek bir soru vardı: Acaba salon dolacak mı?

Neticede 60-70 kişilik bir salon da olsa, kendi söküğünü dikmek konusunda belki de ülkenin en yeteneksiz mesleği olan gazetecileri ilgilendiren bir çalıştaydı yapacağımız.

Ülkenin bütün sorunlarını yüklenmiş omuzlarına kendi sorunlarını da yüklemenin fırsatını hiç bulamayan gazeteciler, pazar günlerini kendi sorunlarını konuşmak için ayıracak mıydı acaba?

Salona vardığımda tüm bu sorular yanıtını buldu. Tam da tahmin ettiğim gibi, meslektaşlarımız konu kendi sorunları olduğunda yine kayıtsız kalmıştı büyük oranda. Belki de sorunlar o kadar çok ve umut o kadar az ki, kayıtsızlıkla sorunları yok saymayı tercih ediyorlardı.

"Her gazeteci atanamamış bir edebiyatçıdır" diye bir söz duymuştum. Kim bilir belki de ben uydurdum.

Bir çalıştay haberi için kurabileceğim edebi cümleler de bu kadar olabiliyor atanamamış bir edebiyatçı olarak.

Gazeteci Dayanışma Ağı'nın 18 Eylül tarihinde düzenlediği çalıştayın başlığı "Basın Özgürlüğü'nün Türkiye Sorunu" olarak seçilmişti.

Şüphesiz çalıştayın isminin seçilmesi, İkinci Yeni şiiri gibi fiyakalı bir isminin olması isteği değildi. Türkiye'de basın özgürlüğü sorununu aşan ve dünya genelindeki basın özgürlüğü sorunu içinde başlı başına bir sorun haline gelen Türkiye'nin haline de dikkat çekmekti amaç.

Zaten çalıştayın ilk oturumunda Sosyal Medya ve Dezenformasyon Yasası olarak bilinen yasanın tartışılmaya başlamasıyla birlikte, bu ismin seçiminin ne kadar isabetli olduğu ortaya çıktı.

Bu başlıktaki oturumda gazeteci kökenli TİP Milletvekili Ahmet Şık, gazeteci-akademisyen Can Ertuna ve MLSA gönüllüsü avukat Veysel Ok konuşmacı olarak katıldı.

"Sedat Peker konuşacak, iktidar değişecek beklentisi var"

Nurcan Çalışkan'ın yönettiği oturumda, konuşmacılar ekim ayı itibariyle TBMM gündemine gelmesi beklenen Sosyal Medya ve Dezenformasyon Yasası'nın tehlikelerine dikkat çekti.

Ahmet Şık, her zaman yaptığı gibi yine sonda söyleyeceği şeyi en başta söyledi.

"Bu yasadan iyi bir şey çıkmayacağını biliyoruz. Çünkü bu iktidar iyi bir şey yapmaz" diyerek başladı söze.

Türkiye'nin yaklaşık 200 yıllık basın tarihinin baskı ve sansürlerle boğuşarak geçtiğini hatırlattı.

Ve Ahmet Şık da basının kendi sorunlarına karşı duyarsızlığına dikkat çekti. Türkiye'de kendini 'muhalif' olarak adlandıran ve iyi gazetecilik yapma iddiası içinde olan haber kanallarının etkinliği takip etmemesine dikkat çekti.

O anda Artı TV muhabiri Meral Danyıldız ve Bilal Meyveci'nin orada olması, çalıştığım kurumun bu konuda bir istisna olduğunu görmek tabii ki beni memnun etti.

Öte yandan Türkiye'nin dünyanın en büyük hapishanesi olduğunu hatırlattı. Hazırlanacak yasa ile vatandaşın 'haber alma hakkı'nın da ihlal edileceğini söyledi.

Sosyal medyanın yarattığı 'yankı odaları'ndan bahsederken, bunun yanıltıcı etkisinin sonuçlarına da değindi. Ve tabii ki kendisinden sonra konuşan neredeyse herkesin ortaklaştığı bir konuya işaret ederek Türkiye'de iyi gazetecilik yapılmadığını söyledi.

Bilgiye dayalı gazeteciliğin yerini, duygulara hitap eden bir militan gazetecilik anlayışının almaya başladığını ifade etti.

Toplumda "Sedat Peker konuşacak, iktidar değişecek" gibi bir beklentinin olduğunu, söz konusu tasarı yasalaşırsa bu tür itirafların ve ifşaların da haber yapılamayacağını belirtti.

Meslek örgütlerinin de yasa konusunda yeterli ve güçlü bir tepkiyi ortaya koyamadığından şikâyet etti.

Akademisyen ve gazeteci Can Ertuna ise çıkarılacak sosyal medya yasası ile bilginin yayılmasının engellenemeyeceğini, bilginin yeraltına ineceğini söyledi.

Basın kartının Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir kurum tarafından verilmesinin yanlış olduğuna bir kez daha dikkat çeken Tuna, "Gazeteciliğin ekonomi politiği önemli, iyi gazetecilik sermaye gerektiriyor" diyerek bir başka soruna da işaret etti.

MLSA gönüllüsü avukat Veysel Ok da sansür yasasının sadece gazetecileri etkileyeceği şeklindeki algının yanlış olduğuna vurgu yaptı. Sivil toplumun, kadınların ve genel olarak yurttaşların hedef alınacağını söyledi. MLSA ve benzeri, Türkiye'deki çeşitli hukuksuzluklarla ilgili rapor hazırlayan kurumların bu raporları kamuoyu ile paylaşmasının engelleneceğine dikkat çekti.

"Gazeteciler kendini işçi olarak görmüyor"

"Özlük Hakları" ile ilgili oturumda DİSK Basın İş Başkanı Faruk Eren ve Türkiye Gazeteciler Sendikası avukatlarından Ülkü Şahin konuştu. Oturuma İzel Sezer moderatörlük yaptı.

Faruk Eren'in bir tespiti, gazetecilerin yaşadıkları sorunların çözümünün neden zor hale geldiğini çok net ortaya koyuyordu.

"Gazeteciler kendilerini işçi olarak görmüyor" diyen Eren, Türkiye'de sendikalaşma oranının yüzde 14 civarında olduğunu, basın sektöründe ise bu oranın yüzde 9'lara kadar düştüğünü söyledi.

Ülkü Şahin'in verdiği bir istatistik ise Türkiye'deki basın özgürlüğü ortamını gösteriyordu. Türkiye'de her hafta 20 gazetecinin yargılandığını hatırlatan Şahin, çözüm yolunu da gösterdi.

"Gazetecilere en çok zarar veren, mesleki ve kurumlar arası rekabet. Birine zarar geldiyse, gazeteci olduğunu esas alıp mesleki dayanışmayı esas almak gerekir."

Çalıştayın üçüncü oturumunda benim "Pis İşler Masası" dediğim masa kuruldu. Sezgin Kartal'ın moderatörlüğü yürüttüğü bu oturumda "Medyanın finansmanı" konusu tartışıldı ve masada finans konusundan hiç anlamayan, aralarında benim de olduğum üç isim vardı. Benim dışımda Gökçer Tahincioğlu ve Çağrı Sarı, medyanın bu netameli konusunda durum tespiti yapıp öneriler sundu.

Gökçer Tahincioğlu'nun en önemli vurgusu "iyi gazetecilik" oldu. Türkiye'de iyi gazetecilik yapılmadığına ve iletişim fakültelerinden mezun olanların temel gazetecilik becerilerinden yoksun şekilde mezun edildiğine dikkat çekti.

'Foncu medya' gibi etiketlemelerle gazetecilerin birbirini hedef göstermesinin tehlikesine dikkat çekti. Diğer konuşmacılar gibi o da iyi gazeteciliğin eksikliğini vurguladı.

Çağrı Sarı da çalıştığı kurum olan Evrensel'e uygulanan reklam ve ilan ambargosunu anlattı. Basın İlan Kurumu'nun iktidarın elinde nasıl bir sopaya dönüştüğünü örneklerle teşhir etti.

En kötü sendikanın bile örgütsüzlükten daha iyi olduğunu bir kez daha hatırlatarak gazetecilerin örgütlenmesinin önemine dikkat çekti.

Sıra bana geldiğinde söylenecek pek çok şey zaten söylenmişti. Ben de ağırlıklı olarak dijital medyadaki gelişmeleri rakamlarla ortaya koymaya çalıştım. Mesleğe başladığım yıllarda reklam pastasından yüzde 5 civarında pay alan dijital medyanın bugün yüzde 60'ını aldığını belirterek alternatif ve bağımsız yayıncılık için dijital medyanın önemine vurgu yapmaya çalıştım.

Bağımsız bir medyanın ancak yurttaşların medyanın finansmanını sağlaması ile mümkün olacağını söyledim.

Derya Kap'ın moderatörlüğünü üstlendiği son oturum ise "Medyada Etik ve Irkçılık" konusunu ele alıyordu.

İki değerli akademisyen, Süleyman İrvan ve Erkan Saka etik konusunda bir yol haritasının nasıl oluşturulabileceği konusunda önerilerde bulundular.

İrvan, "Etik ilkesine ancak bu mesleği yapanlar karar vermeli, Basın İlan Kurumu ya da RTÜK değil" dedi.

Erkan Saka ise "Irkçılığıyla övünen insanlar var. Hiçbir dönem bu kadar bariz bir şekilde bunu ifade eden yoktu. İktidarın baskısı etik dışı uygulamaların bahanesi olmaya başladı" diyerek medyada artan ırkçı söylemlere dikkat çekti.

Tüm oturumların ardından yine benim yaptığım kapanış konuşması ile çalıştay son bulurken salonda çıkan ortak fikir şuydu: **Daha iyi bir gazetecilik mümkün ve bu, dayanışma ile yaratılabilir.**

Gazeteci Dayanışma Ağı, bir sonraki çalıştayın gazetecilik eğitimi konusunda yapılmasını kararlaştırdı.

Belki de çalıştayın en olumlu sonucu, gazetecilerin kendi meselelerini konuşmak için de bir araya gelebileceğini göstermesi oldu.

14. Hrant Dink ödülleri, TİHV ve Shaharzad Akbar'a verildi

Suikast sonucu öldürülen Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink adına düzenlenen "14. Uluslararası Hrant Dink Ödülleri"nin bu yılki sahipleri açıklandı. Ödül töreni, her sene olduğu gibi Hrant Dink'in doğum günü olan 15 Eylül'de yapıldı.

Metin Bakkalcı

Shaharzad Akbar

Ödülü, "işkencenin ve kötü muamelenin olmadığı bir dünyanın ve toplumsal barışın tesis edilmesine, demokrasinin gelişmesine ve insanlık onurunun korunmasına paha biçilmez katkılar sunan" Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ve Afganistan'da "eğitim, ifade, örgütlenme, toplanma ve seyahat özgürlüklerine sert sınırlamalar getirilen kadınların ve kız çocukların seslerini bütün dünyaya duyurmak, ülkesinde hâkim olan cinsiyetçi ayrımcılığa son vermek ve bu vahim kadın hakları krizi karşısında kadınlar arası küresel dayanışmayla uluslararası toplumu harekete geçirmek üzere yılmadan çalışan" Shaharzad Akbar aldı.

Teşekkür konuşmasını yapan TİHV Başkanı Metin Bakkalcı, "Hâlâ ateşin düştüğü yerdeyiz ve olmaya da devam edeceğiz" dedi.

Shaharzad Akbar ise şunları söyledi: "Birbirimiz için ışığı açık tutmanın bir yolunu bulalım. Hrant Dink'in ve Afganistan'daki inanılmaz kadın protestocuların yaptığı gibi adaletsizliğe karşı boyun eğmeden duralım."

İpek Bilgin'in Türkçe, Tuğrul Tülek'in İngilizce dilinde sunuculuğunu üstlendiği törene "23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı" ev sahipliği yaptı.

Törende; Melike Şahin'in "Adana Ağıdı" yorumu ve Barabar'ın seslendirdiği "O Yâr Gelir" ilk kez dinleyicilerle buluştu. Gecede, Gaye Su Akyol'un performansının yanı sıra Arto Tunçboyacıyan'ın danışmanlığında bir araya gelen sanatçılardan Artyom Manukyan, New Gray ve Hi Violin Quartet sahne aldı.

Saygıyla anıyoruz!

Gazeteci, yazar ve insan hakları aktivisti Anna Politkovskaya'nın öldürülmesinin üzerinden 16 yıl geçti.

Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Çeçenlere karşı yürüttüğü savaşı kirli bulduğunu her fırsatta söyleyen Anna Politkovskaya'yı susturmanın tek yolu öldürmekti.

Putin'in doğum gününde vahşice öldürülmesi ise "Putin'e doğum günü hediyesi" olarak yorumlanmıştı.

7 Ekim 2006 tarihinde sadece cesur bir gazeteci değil, ifade özgürlüğü de bir kez daha katledilmişti.

Gaziantep

21. Bölüm

Türkiye Çerkesleri

Değerli okurlarımız,
Ahmet Cevat Benk'in hazırladığı bu araştırma dosyasında; Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin yerleşimleri, tarihçeleri, nüfusları, ekonomileri, asimilasyon karşısındaki kayıpları gibi bilgiler paylaşılıyor.
Sizler de yaşadığınız bölgelerden ya da başka illerden bu konuyla ilgili arşiv bilgilerini ulaştırarak katkıda bulunabilirsiniz.

ahmetcevatbenk@gmail.com

Nurdağı Çakmak Köyü, 1901

Çakmak Köyü

Tarihçe

Gaziantep iline nakledilen Çerkesler üç ayrı yerde iskân edilmişlerdir. Şapsığ, Kabardey ve Abzeh Çerkeslerinden oluşan Çerkes grupları Nurdağı ilçesi Hamidiye (Danacık) ile Çakmak köylerine (Abzeh-Muhacirun Cedit) ve Gaziantep Merkez Akyol Mahallesi'ne yerleştirilmişlerdir. Ayrıca Çakmak Köyü'ne yapılan iskânlar sırasında Abzehlarla aynı anda sürgüne tabi tutulan bir grup Nogay da bölgeye getirilerek Nogaylar Köyü ismiyle Nurdağı ilçesinin 8 km doğu yönünde bir bölgeye yerleştirilmişlerdir. Köyün ismi Nogaylar olarak tescil edilmiştir.

Osmanlı arşivlerinde Dahiliye Nazırlığı'nda kayıtlı YB)539-59 ve Rumi -23-09-1332 tarihli yazıdan, Antep Livası'nda Akyol Mahallesi'nde geçici meskûn edilen Çerkeslerin Nurdağı ilçesi Muhacirin Cedit (Çakmak) Köyü'ne, daha önce iskân edilmiş olan Abzeh Çerkeslerinin yanına iskân edildikleri anlaşılmaktadır. İskân tarihi miladi takvime göre 1917 ise de iskân edilen birçok Çerkes yeni yerleşmelerine gitmelerine rağmen iskânlarından iki yıl sonra işgal edilen Gaziantep savunmasına katılmışlardır. Aynı köye zaman içinde 2 hane de Maraş ilinin Çamurlu Köyü'nden naklen gelen Wubıh aile yerleşmiştir.

Çerkeslerin bölgeye yerleştirildiği dönemde Gaziantep ili Ayntab adı ile Haleb şehrine bağlı bir liva idi. Çerkeslerin yerleştirildiği Nurdağı bölgesi ise Kahramanmaraş (Gırgum) iline bağlıydı. Bu nedenle Osmanlı arşivinde Gaziantep iline yerleştirilen Çerkeslerin iskân merkezleri, Kahramanmaraş ve Haleb illeri kayıtlarında geçmektedir.

Gaziantep ili Nurdağı ilçesi Çakmak Köyü'ne yerleştirilen Çerkeslerin ilk bölümü Hicri 1860 yılında şimdiki Adıgey Cumhuriyeti bölgesinden gelen Abzeh Çerkeslerindendir. İkinci bölümü, İttihat Terakki döneminde, Araplar ile Türkler, Araplar ile Çerkesler arasında yaşanmaya başlayan çatışmalar nedeniyle daha önceden Urfa iline bağlı Rasulayn ilçesinde meskûn Abzeh Çerkesleridir. Antep Livası'na nakledilip Akyol Mahallesi'nde geçici iskân edilen bu Çerkeslerle, daha önceden Kosova bölgesinde bulunan Pritzen kasabasından denizyolu ile Suriye Lazkiye, bilahare Münbiç kasabasına sevk edilen Şapsığ Çerkeslerinden Gaziantep Livası'na sevk edilenlerden oluşmuştur. Urfa Resulayn bölgesinden Adıgelerle birlikte nakledilen Çeçenler ise Mardin ili Telerman Karyesi'ne (Kızıltepe ilçesi) yerleştirilmişlerdir (bknz: C.O.A /26-9 DH.İUM. EK H:02.03.1335).

Osmanlı arşivinde yer alan H-18-10-1276 tarih ve 182-60 YB (A)MKT.MHM kayıtlı belgede Nurdağı ilçesinin de bulunduğu Amik Ovası'na yerleştirilen Nogay ve Çakmak Köyü zikredilmektedir. Çakmak Köyü'ne yerleştirilen Çerkeslerin tamamı 1859-1860 yıllarında yoğunlaşan Rus-Abzeh savaşının sonunda Osmanlı'ya gelen Abzeh Çerkeslerinden oluşmaktadır. Köyün iskânı miladi 1860 yılıdır.

Danacık Köyü'ne ait ayrıntılı bir kayıt bulunamamakla birlikte, yerel halk ile yaptığım görüşmelerde kendilerinin Kabardey Çerkeslerinden olduklarını ancak dillerini ve kültürlerini yitirdiklerini ifade etmektedirler. Köyün kuruluş isminin Hamidiye olması, iskânın Abdülhamit döneminde yapıldığı yolunda ipucu sunmaktadır.

Nüfus

Çakmak Köyü'nün başlangıçta 70 hane olarak kurulduğu, Antep Livası'ndan gelen 7 hane Şapsığ Çerkeslerinin katılımı ile 77 haneye çıktığı, sonradan katılan 2 hane Wubıh aile ile birlikte 79 haneye ulaştığı anlaşılmaktadır. Zaman içinde ekonomik zorluklar nedeniyle gerçekleşen kentleşme ile birlikte köyden ciddi anlamda göçler olmuştur. Bugünlerde köyde 35 civarında hane kalmıştır. Son nüfus sayımında köy nüfusu 213'tür.

Hamidiye (Danacık) Köyü'nün nüfusu ise 2018 sayımına göre 418'dir. Köy, ilçe merkezine 19 km uzaklıkta olup hafif dağlık bölgedir. Homojen olmayıp köy nüfusu köye sonradan göç eden yerel halkın nüfusu ile birlikte hesaplanmıştır. Nüfus oranı %60'a %40'tır.

Dil-Kültür

Çakmak Köyü'nde dil sadece yaşlılar tarafından konuşulabilmektedir. Kültür ise büyük ölçüde devam etmektedir. Düğünler genel olarak Çerkes enstrüman ve gelenekleriyle yapılmaktadır. Hamidiye Köyü ise tamamen asimile olmuştur, kültüre dair iz kalmamıştır. Dil bilen yaşlılar dahil tamamen bitmiştir. Düğünler yerel geleneklerle yapılmaktadır.

Sülaleler

Çakmak Köyü: Yekuaşe, Awilh, Natko, Kıtıj, Tsey, Sej, Şewej.

Not: Hamidiye Köyü'nde sülalesini bilen Çerkes bulunamamıştır.

Belge Özeti : Maraş sancağı dahilindeki ovalara Çerkes ve Nogay muhacirlerinden bir kısmının yerleştirildiği, Adana'da bulunan kabailin buraya suhuletle yerleştirilip yerleştirilemeyeceğinin tahkiki.

Belge Özeti : Urfa'ya gelen Çeçenlerle Çerkeslerin Maraş'da iskanları kararlaştırıldığından Maraş'ta nerelerde ve ne kadar Çerkes bulunduğunun, boş hane miktarının ve bu hususdaki mütalaanın bildirilmesine dair, Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti'nden Maraş Mutasarrıflığı'na çekilen telgraf.
Yer Bilgisi : 70 - 106
Dosya Ek :
Belge Tarihi : H-01-02-1335

Belge Özeti : Ayntab livasında mevcud Çerkes ve Çeçen muhacirlerinin mikdarı ve bunların Meskene ve diğer uygun kazalarda ve o kazalara merbut nahiyelerde iskanlarının muvafık olduğu.

OKUR PAYLAŞIMI

DÇB - KAFFED gerginliği

H. Yaşar Nogay

Çerkes halkı, anavatanı Çerkesya coğrafyasının stratejik konumu yüzünden, ortaçağ boyunca sürekli saldırılara uğradı. 17-19. asırlarda ise, çağın büyük emperyal güçleri arasında, mücadele alanı haline geldi.

Ancak bulunduğu coğrafyada hâkim, en güçlü kara ordularına sahip Çarlık Rusya'sının istilasından kurtulma şansı yoktu. Çarlık yönetimi, böl, parçala, yok et yöntemini uygulayarak Çerkesya'yı işgal ederken, bu coğrafyada Çerkes halkının kalmasına da tahammülü yoktu.

Buna rağmen Çerkes halkının %90'dan fazlasını Osmanlı coğrafyasına sürerken, anavatanda kalabilen %10'dan daha az bir nüfusu da, birbirlerinden farklı 4 parçaya ayırdı. Bu durum Çarlık döneminden sonra Sovyetler Birliği döneminde de devam etti. Halen de devam ediyor.

Hükmetme yöntemleri değişse de hakimiyeti sürdüren Rus devletlerinin, Çerkes halkının birleşmesi ve güçlenmesine tahammülleri olmamıştır. Halen de yoktur.

19. asrın son yıllarında, SSCB'nin dağılması üzerine, sahneye çıkan demokratikleşme hareketleri ve Çerkes diasporasının anavatan ile buluşması, Çerkes halkında büyük heyecan uyandırdı. Dünya Çerkes Birliği'nin (DÇB) kuruluşu, küllerinden yeniden doğma umutlarının yükselmesine neden oldu.

Bu gelişmeler olurken ne diaspora ne de anavatan tarafı, bu süreçten güçlenerek çıkmak için hazırlıklı değildi. İlk yıllarda önümüze çıkan imkân ve fırsatları değerlendirmek, özellikle dönüş konusunda hak ve taleplerimizi gerçekleştirmek mümkün olmadı.

Güçlü bir diaspora desteği olmadığı için DÇB de fazla etkili olamadı. Buna karşın, anavatan coğrafyasında, yasal zeminde oluşmuş kurumsal yapı olan DÇB'nin varlığını önemli bir kazanım olarak kabul etmek lazım.

Türkiye Çerkes diasporasını temsilen, DÇB'nin üyesi bulunan Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun (KAFFED) bütün mücadelelerine rağmen, Çerkes halkının, Rusya Federasyonu'ndan (RF) talep edilen hak ve çıkarları konusunda, DÇB'nin güçlü bir rolü ve başarısı görülememiştir.

2000'li yıllardan itibaren, RF'nin artan yasal kısıtlamaları, özellikle 2011 yılı genel kurulunda, Sohroko Hauti'nin DÇB Başkanlığı'na getirilmesinden sonra, KAFFED ile DÇB arasında anlaşmazlıklar ve gerilimler giderek artmış, zaman zaman kopma noktasına gelmiştir.

İki kurum arasındaki çatışmalar, aslında DÇB'nin başında bulunan kişinin tutum ve davranışlarından kaynaklanmaktadır. Bu duruma da sebep, RF'nin aşırı güvenlikçi politikalarına dayalı yasal düzenlemeleri ve sıkı kontrol mekanizmalarıdır. Dolayısıyla 4. dönemdir DÇB'nin başında bulunan kişi, devletin görevlisi gibi davranmaya devam etmektedir.

Bu şartlar altında, durumun değiştirilmesi zor. Ancak %90 çoğunluğa sahip diasporada birlik ve bütünlüğün sağlanması halinde durum değiştirilebilir.

Bu bakımdan, KAFFED yönetimi ve taraftarlarının, kişiye dönük öfke ve kızgınlıkları nedeniyle, çok önemli bir kurumsal yapımız olan DÇB ile kavgayı sürdürmek veya ilişkileri sonlandırmak yerine, sorunların çözümünü zamana bırakarak, şeklen de olsa ilişkileri devam ettirmekte fayda vardır.

Kontrol edilemeyen öfke ve nefret duyguları, yanlış kararlara ve çıkmaz sokaklara sebep olma riskini taşır (Pire için yorganı yakma misali). Zira Çerkes halkının güçlenmesini ve bekasını istemeyen güçlerin planları ve senaryoları bu tür zaaflar üzerine kuruludur.

KAFFED tarafından, bu gerçeklerin göz ardı edilerek, DÇB ile ilişkilerin kesilmesi, bu aşamada, anavatan ile diaspora arasında kurumsal ilişkilerin bitmesi anlamına gelir. Gerçekçi olalım, bu durum, Çerkes halkına çok büyük zarar getirir. Anavatandaki idari birimler veya RF ile doğrudan ilişki kurmaktan bahsetmek ise ham hayalden ibarettir.

Bugün, anavatanın bağlı olduğu RF'nin politikaları ve yönetim tarzı yarın değişebilir. Değişmeyecek olan, anavatanda yaşayan Çerkes halkının, içinde veya yanında yaşamak zorunda olacağı, Rus halkına ait bir devletin var olacağıdır.

Bu aşamada, DÇB'yi Çerkes halkının hizmetine ve yararına işletebilmek için KAFFED'e düşen görev, DÇB'yi tamamen terk etmeyip, önce Türkiye'deki Çerkes diasporasında, eşzamanlı olarak diğer ülkelerdeki Çerkes diasporaları arasında, birlik ve bütünlüğün gerçekleştirilmesine odaklanmak olmalıdır.

HRW raporu

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) yeni raporu, Türkiye'de dokuz yaşlarındaki çocukların plastik atık geri dönüştürme merkezlerinde, ömür boyu sürebilecek ciddi sağlık riskleri altında çalıştığını ortaya koydu.

Guardian'ın aktardığına göre örgüt raporunda, Türkiye'de hükümeti geri dönüşüm tesislerinde sıkı lisans kuralları uygulamamak ve düzenli denetimleri gerçekleştirmemekle suçluyor. Rapora göre, denetim ve lisans kontrolü yetersizliği nedeniyle işçilerin sağlığı ve çevreye yönelik olumsuz etkilerin önü açılıyor.

Raporda, dokuz yaşına kadar çocukların da çalıştığı tespit edilen plastik atık geri dönüşüm tesislerinde işçiler ve çevrede yaşayan sakinlerin, cilt bozuklukları, solunum sorunları ve ağır baş ağrıları yaşadıklarını yönündeki anlatımları yer alıyor.

Rapor, 2017 ve 2021 arasında Türkiye'ye en çok plastik atık ihraç eden Avrupa Birliği ülkeleri ve Birleşik Krallık'ın da mevcut sağlık ve çevre hakkı ihlallerinde sorumluluğu olduğunu belirtiyor. *(Yeşil Gazete)*

İklim-insan ilişkisi ve iklimkurgu

Kerim Can Yazgünoğlu'nun "İklimkurgu - İklim Değişikliği, Antroposen'in Poetikası ve Ekoeleştirel İzler" adlı kitabı, Çizgi Kitabevi etiketiyle yayımlandı.

Tanıtım yazısı

Bugün içinde bulunduğumuz Antroposen, yani "İnsan Çağı"na baktığımızda iklim felaketlerinin giderek arttığı ve insanlığın geri dönüşü olmayan ekolojik bir eşiğe geldiğini söyleyebiliriz. Tanıdığımız ve yaşadığımız dünyanın ve doğanın sonuna gelmiş bulunmaktayız. İklim krizine odaklanan bu kitap, iklim-insan ilişkisi bağlamında antropojenik iklim değişikliğinin ebedîleşmesini enine boyuna tartışmaktadır.

Kitaptaki seçili eserlerin değerlendirilmesindeki amaç, küresel iklim krizinin edebiyatla olan karmaşık ilişkilerinin neler olduğunu incelemek ve çağdaş Anglo-Amerikan yazınında ortaya çıkan "iklimkurgu" (climate fiction) adlı yeni bir edebî türü ele almaktır. İklimkurgu aslında iklim krizinin bir yaşam krizi, bir anlam krizi, ontolojik bir kriz ve hayal gücünün bir krizi olduğunu yansıtmaktadır.

MİMAR GÖZÜ İLE

Kız Kulesi restorasyonu hakkında gerçekler

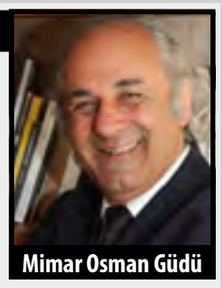
Mimar Osman Güdü

İstanbul'un simge yapılarından biri olan Kız Kulesi, tarihi ve efsaneleri ile her zaman ilgi odağı olmuştur.

MÖ 5. yy.'da bugün Kız Kulesi'nin bulunduğu yerdeki adacık üzerine Karadeniz'den gelen gemilerin izlenmesi, denetlenmesi vergilendirilmesi ile ilgili bir gümrük noktası kuruluyor. 12. yy.'da Doğu Roma İmparatoru I. Manuel Komnesos burada bir savunma kalesi oluşturuyor. 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Konstantinopolis'i almasından sonra buraya bir kale inşa ettirip nöbetçi birliği yerleştirmesi ile süreç devam ettiriliyor. Bu dönemde kule, padişahların tahta çıkması sırasında ve bayramlarda top ateşi yapılması ile tanımlanıyor. 1660-1730'lu yıllarda ahşap kulenin kuzey bölümüne bir fener konularak gemilerin geçişinde kolaylıklar sağlayan fener fonksiyonu ile varlığını devam ettiriyor. 1830-1831 yılları arasındaki korkunç kolera salgınında ise burası karantina bölgesi olarak kullanılıyor. 1926 yılında İstanbul Liman idaresine veriliyor ve gaz deposu olarak kullanılıyor. 1940'lı yıllarda kulenin üst bölümünde yapılan onarımda o dönemin en gözde inşaat malzemesi olan betonarme sistem kuleye giriyor; kulenin teras bölümü, onu belirleyen kat ve kule üst bölümünün tamamı betonarme karkas bir yapıya devşiriliyor. Tamamı taş yığma olan yapının üst bölümüne atılan hatıl üzerine 105 tonluk betonarme yükü de yükleniyor. 1983 yılında da siyanür deposu oluyor. 1994'te Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na devrediliyor. 1995 sürecinde de özel bir şirkete işletme olarak veriliyor.

İşte tarihi yapının kaderi de bu süreçten sonraki 1999 tarihinde geçirdiği onarım ile tamamen değişiyor. Kule, restoran fonksiyonu içinde, kullanıcının kendi isteklerine göre, sözüm ona restorasyon geçiriyor. Kale iç avlusunun bulunduğu kısma ilave çelik konstrüksiyon ile ara kat atılıp onun da üzerine kapalı alan gereksinimi için çelik kirişlerin taşıdığı bir çatı ilave edilerek, aslına hiç uygun olmayan tadilat yapılıyor. Bu süreçte Mimarlar Odası'nın açtığı davalar devam ederken yapı 2020'li yıllara kadar düğün salonu, restoran ve özel davetler için kiralanan bir mekân olarak kullanılıyor. Bu aslında Kız Kulesi için çok talihsiz bir dönemdir. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2020 yılında Kız Kulesi'ni işletmeciden geri alıp bir restorasyon projesi hazırlatıyor. Bu sürece de Türkiye'de koruma esasları içinde en değerli hocalardan Prof. Dr. Zeynep Ahunbay'ı, Prof. Dr. Feridun Çılı'yı ve yüksek mimar Han Tümertekin'i danışman olarak dahil ediyor. Restorasyonun başladığı süreçte Kız Kulesi'nin çevresinin tamamen kapatılması, "kulede neler yapılıyor" endişesini körüklüyor. Sosyal medyada paylaşılan görseller ve yazılar bu endişeyi doruk noktasına çıkarıyor.

Kız Kulesi, 1810

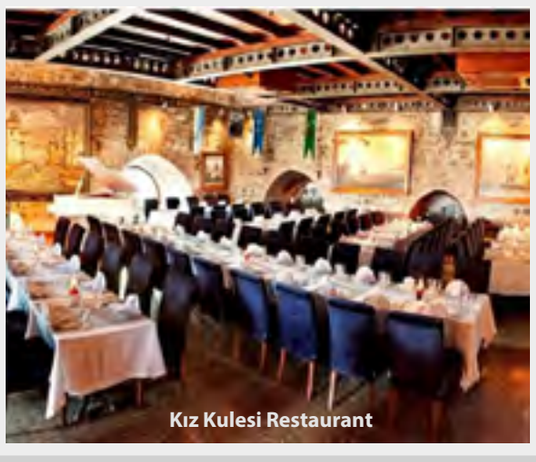
Kız Kulesi Restaurant

Bakanlık konu hakkında açıklama yapmadan önce Prof. Dr. Zeynep Ahunbay ve Prof. Dr. Feridun Çılı ile görüştüm. Öncelikle statik açıdan 1940'lı yıllarda yapılmış olan bölümlerin tamamının hiçbir güvencesinin kalmadığı ve yapıya verdiği yük ile tam bir problem olduğu raporlarla da belirlendiğinden, betonarme bölüm ilavelerinin tamamının yıkımı yapılıyor. Kule bayrak direği ve onun çevresindeki alem de onarılmak için söküldüğünde kulenin yarısından fazlası kaldırılmış oluyor. Dışarıdan görüntülenen bu durum kule ile ilgili tüm endişeleri artırınca bakanlık konu ile ilgili açıklama yapıyor. Burada esas olan Prof. Dr. Zeynep Ahunbay'ın açıklamalarıdır. Kulenin orijinal yapısının 1934'te II. Mahmut döneminde yapılan en kapsamlı onarım ile korunduğudur. Kız Kulesi o dönemki haline göre projelendirilip kurul onayı alındıktan sonra da uygulamalar devam ediyor. İlave kat yapılan bölüm, bu katın üstünü örten çatısı ve restoran olarak hizmet verilmesi sürecinde yapıya yapılmış tüm eklentiler sökülerek, kale içi avlu aslına uygun hale getirilerek yapımı sürdürülmekte. Buraya kadar Prof. Dr. Zeynep Ahunbay'ın da içinde olduğu Danışma Kurulu'nun denetiminde restorasyon devam etmekte. Kız Kulesi'nin teras bölümü üst alemi ve sistemin tamamı ahşap. Yapıldığı döneme göre projelendirildiğinden ve o döneme ait meşe ağacı bulunamadığından Almanya'dan lamine edilmiş ahşap getirtilerek onarımın yapılmasına karar veriliyor.

2023 yılında bu restorasyon tamamlandıktan sonra Kız Kulesi müze olarak hizmet verecek. Konuya duyarlı herkesin birleştiği tek bir nokta var ki, Türkiye'de son yıllarda yapılan restorasyonlardaki olumsuzluklar, yapılan yanlış uygulamalar, konuya ilişkin yetkinliği olmayan firmalara verilen ihaleler ve tüm proje aşamaları dahil şeffaf olamayan süreçler, doğal olarak bir karşı duruşu da yaratıyor. Şu anda devam eden restorasyonun da bakanlığın yönetimindeki sistem içinde oluşu, danışmanların bakanlık tarafından davet edildiği gibi bakanlık tarafından da işine son verilebileceği endişesi tüm hassasiyetini korurken devam eden uygulamalar, "yarın örtünün altından nasıl bir Kız Kulesi çıkacak" endişesini de hep akıllarda tutuyor.

Uzman ve yetkin olarak bildiğimiz danışman hocalarıma bu konudaki hassasiyetlerimizi ve kendi rızaları olmadan yapılacak uygulamalar karşısında alacakları tavrı da sordum. Tabii ki o değerlere yakışan yanıt "Hemen danışmanlıktan çekilirim" oldu. Buraya kadar tüm detay ve restorasyonlar içindeki değerli hocalarımızın verdiği güven devam ediyor. Umarım ve dilerim bu güven ve süreç en iyi şekilde sonuçlanır ve İstanbul bir an önce Kız Kulesi'ne aslına uygun olarak kavuşur.

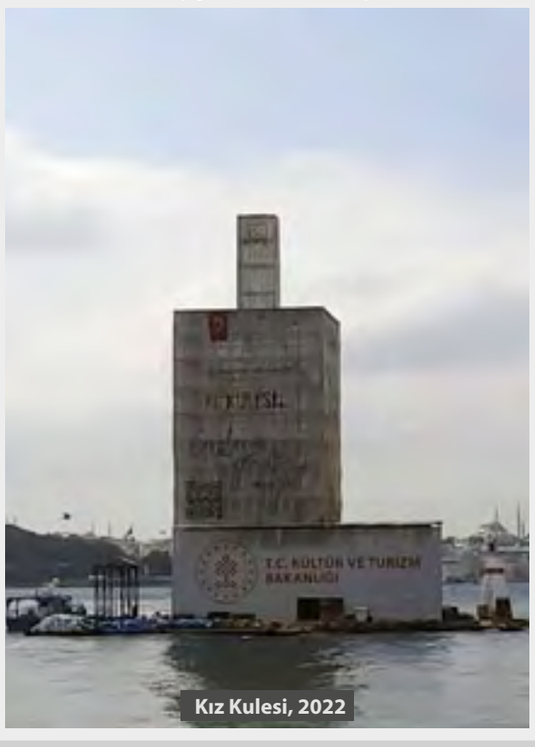

Kız Kulesi, 2022

KIYAMETTEN HAVADİSLER

Ekoloji hareketinin 'omerta'sı

Cemil Aksu

Türkiye'de çevre ve ekoloji hareketinin en temel gündemi ormanları savunmak. Ormanlarımızın yıkımına neden olan en büyük uygulama; orman alanlarının madencilik, turizm, altyapı vb. tesisler için ormancılık dışı amaçlarla kullanımlara tahsis edilmesidir. 2004-2020 arasında 750 bin hektar büyüklüğündeki ormanlık alan, ormancılık dışı kullanım için tahsis edildi. Büyük ormanların parçalanarak küçük alanlara dönüştürülmesi de son 11 yılda yüzde 56 arttı. Ekonomik krizin bir etkisi de ormanların odun için kesilmesi oldu. Sadece son dört yıl içinde (2017-2021) 15.5 milyon m^3'ten 27.7 milyon m^3'e çıkan endüstriyel odun üretiminde yüzde 78.7'lik bir artış yaşanmıştır. Yani iktidarın tam desteği ile şirketler ormanları yok etmek için hücum halindeler.

Bunun bir örneği de aylardır Şırnak'ın Cizre ilçesinde yaşanıyor. Tam bir keyfiyet ile aylardır süren ağaç kesimi artık Google Earth'ten bile görülüyor. Şırnak Barosu'nun yaptığı açıklamaya göre bölgedeki ormanlık alanın yüzde 10'u birkaç ayda yok edilmiş durumda. Kesilen ağaçlar TIR'larla başka bölgelere, illere gönderilerek odun olarak satılıyor.

Bölge Kürt bölgesi olunca ağaçları savunmak bile terör faaliyeti olarak değerlendiriliyor. Kürt illerinde orman yakmanın, ormansızlaştırmanın, baraj yapmanın vb. hepsinin nedeni "güvenlik"! İktidar ve yereldeki temsilcileri valiler "güvenlik" gerekçesi ile konserlerden kadın cinayetlerine karşı eylemlere, halkın yangınları söndürmek için seferber olmasından gençlerin uyuşturucu kullanımına karşı örgütlenmesine kadar her şeyi yasaklayabiliyor. Batı kamuoyu, iktidarın diğer her konudaki açıklamasını şüphe ile karşılarken bu "güvenlik" gerekçesini büyük oranda destekliyor. İktidarın, Kürtleri, onların her türlü talebini "terör" olarak damgalamasının Batı'da büyük oranda başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Elbette iktidarın bu başarısında başta CHP olmak üzere ulusalcı hatta kendine sol, sosyalist diyen parti ve kesimlerin de dolaylı desteğinin büyük payı olduğunu söylemek lazım. Çünkü iktidar örneğin ekonomi, laiklik, kadın hakları gibi konularda ne söylerse söylesin inanmayan, şüphe ile yaklaşan, kendini ulusalcı, demokrat, yurtsever, Atatürkçü, solcu, sosyalist, feminist, çevreci, ekolojist vb. olarak adlandıran kesimlerin büyük çoğunluğu Kürt sorununu hâlâ "dış güçler"in bir oyunu, "terör sorunu" olarak görüyor ve iktidarın bu konudaki her türlü açıklamasını derhal kabul ediyor.

Bu yaklaşım ekolojik yıkım ile ilgili konularda da hemen kendini gösteriyor. Kürt illerindeki madencilik, yol, kalekol inşaatı, odun üretimi vb. nedenlerden dolayı yaşanan ekolojik yıkım karşısında Batı illerinden hep cılız sesler çıkıyor. Bunun bir nedeninin korku iklimi olduğunu görüyoruz elbette. İktidar Batı'daki ekolojik yıkımla ilgili eylemlere belli oranda müsamaha gösterirken mevzu Kürt illerindeki sorunlara dikkat çekmek için yapılacak eylemlere gelince kesinlikle yasak koyuyor, konuyu dile getirenlere karşı da gözaltı ve tutuklama yoluna başvuruyor. Batı'daki muhalif güçlerin Kürt Sorunu ile ilintili her türlü konudan uzak durmasını, sopasını göstererek sağlıyor. Fakat sorun sadece bu değil, olamaz.

Asıl mesele kuşkusuz en genel olarak AKP karşıtları olarak tanımlanan kitlede olduğu gibi, çevre ve ekoloji hareketinin de ulusalcı, milliyetçi zehirlenmeden kurtulamamasıdır. Savaş, militarizm karşıtlığı ekoloji hareketinin en temel özelliği olmasına rağmen Türkiye'deki ekoloji hareketinde savaş karşıtlığı hep zayıf olmuştur. Bunun temel nedenlerinden biri, hareketin ekolojik yıkıma neden olan konuları baştan beri "siyasetler üstü" bir sorun olarak ele almasıdır. Ekolojik yıkımın siyasetler üstü olduğu savunusu, ekoloji hareketinin en önemli özelliği olarak da savunulmuştur, savunmaya devam edilmektedir. İşin kötüsü "siyasetler üstü" tezini savunanların da kompleksli bir soldan türemesidir. Çevresel sorunların herkesi etkilediği, bundan dolayı da herkesin bir araya gelerek bu sorunların üstesinden geleceğini savunan bu "siyasetler üstü"lük ideolojisi nedeniyle, gerici bir uzlaşmaya dayalı bir çevrecilik hareketi gelişmiştir. Eski devrimci ile MHP ya da Milli Görüşçü birinin, örneğin bir HES projesine karşı aynı platformda bir araya gelmesi, ortak eylem yapması bu açıdan övgüyle bahsedilen bir olay olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte bu "ortaklaşma"nın belli konular hakkında sessizlik anlaşması üzerine inşa edildiği gerçeği pas geçilmiştir. Böylece en temel demokratik hak arama hareketinin demokrasi içeriği boşaltılmıştır. Geçmiş dönemin ekoloji hareketinin temel derslerinden biri budur: Kürt sorunu gibi herkesi "bölen", uzlaşmazlık yaratan konularda demokratik tartışma ortamı yaratamayan hiçbir hareket birleştirici demokratik bir hareket olamaz, olamıyor.

Ekoloji hareketin -hep söyleyegeldiğim gibi- kapıdaki düşmanı kovmak için can havliyle geliştirdiği bazı edaları ayağına dolanmış durumdadır. Bu edalarından biri de belli konulardaki "omerta"sıdır. Son yıllarda ekoloji hareketinin bu "omerta"sının bozulması için zayıf da olsa değerli adımlar atılmaya başladı. Türkiye'deki yerel çevre platformlarının bir araya gelerek kurduğu 'Ekoloji Birliği'nin eşsözcülüğü benimsemesi ve eşsözcülerinden birinin Kürt illerinde örgütlü olan 'Mezopotamya Ekoloji Hareketi'nin üyelerinden seçilmesi bu konudaki olumlu adımlardan biridir. Üç yıl önce kurulan 'Polen Ekoloji Kolektifi' ise başından itibaren Kürt illerindeki ekolojik yıkımı, Marksist bir bakış açısıyla, Türk burjuva sınıfının sömürgeciliği olarak değerlendirerek bu konuda ilk kez ulusalcı, milliyetçi yaklaşımlara açıkça cephe aldı. Bir diğer adım ise 'Kazma Bırak' kampanyasıdır. Polen Ekoloji Kolektifi'nin çağrısıyla başlayan kampanya, Akdeniz'deki fosil gaz çıkarma rekabetine karşı Türkiyeli, Yunanistanlı ve Kıbrıslı ekoloji örgütlerini, ortak barış ve iklim mücadelesi vermek için bir araya getiren bir girişim oldu. 'Kazdağları İstanbul Dayanışması'nın sosyal medyasının Kürt illerindeki gelişmelere karşı savaş karşıtı tavrını da belirtmek gerekiyor.

Demokratik Toplum Kongresi (DTK), Özgür Kadın Hareketi (TJA), Demokratik Bölgeler Partisi (DBP), Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Mezopotamya Ekoloji Hareketi'nin çağrısı ve organizasyonu ile gerçekleşen Cudi Yürüyüşü, çevre hareketindeki omertayı bozmak için bir fırsat yarattı. 'Polen Ekoloji Kolektifi' ve 'Yeryüzü Ekoloji Kolektifi' destek açıklaması yaparak yürüyüşe katıldılar. Birçok yerel çevre örgütü yanında sendika ve meslek örgütlerinin kurduğu 'İklim Adaleti Koalisyonu'nun Cudi Yürüyüşü'ne çağrı yapması, İstanbul'da yapılan çağrı açıklamasına pankartıyla destek vermesi ve yürüyüşe katılması da çok önemli bir adımdır. Cudi Yürüyüşü'ne 'EGEÇEP' ve 'Muğla Çevre Platformu' da pankartlarıyla katıldılar. Bunlar belki nicelik açısından sembolik bulunabilir ama bir bilinç düzeyi açısından geliştirilmesi, güçlendirilmesi gereken adımlardır. Çevre ve ekoloji hareketi yıllardır var olan "omerta"yı bozduğu oranda gerçek demokrasi potansiyelini harekete geçirecektir. Ve bunu yapabildiği oranda ekolojik yıkımı durduracak bir güç yaratacaktır.

14 dil bilen Süryani rahibe Midyat'ta tarımla uğraşıyor

Mardin'in Midyat ilçesinden 1985'te ailesiyle göç edip Almanya'ya yerleşen, bugüne kadar 22 kitap yazan ve 14 dil bilen Süryani rahibe Hatune Doğan (52), geçen yıl dönüş yaptığı memleketinde tarımla uğraşıyor.

15 yaşındayken göç etti

Midyat ilçesinin kırsal İzbırak (Zazê) Mahallesi'nde yaşayan Hatune Doğan, 1985'te 15 yaşındayken ailesiyle Almanya'ya göç etti.

Mainz Katolik Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde diyakozluk bölümünü bitiren Doğan, katıldığı birçok yardım faaliyetiyle 40'tan fazla ülkeyi gezdi.

Yoksullara, hastalara, evsizlere, öğrencilere ve yetim çocuklara yardım eden Hatune Doğan, Türkçe, Kürtçe, Süryanice ve Almancanın yanı sıra İngilizce, Fransızca, Arapça, Latince ve Afrika dilleri gibi toplam 10 dil daha öğrendi.

Süryanice ve Almanca dillerinde yazdığı 22 kitabı bulunan Hatune Doğan'a insani yardım faaliyetlerinden dolayı Birleşmiş Milletler dahil olmak üzere Avrupa ülkelerindeki birçok kurumdan da ödül verildi.

Dolu dolu geçen hayatına rağmen 15 yaşında ayrıldığı köyüne özleminin dinmediğini söyleyen Doğan, geçen yıl her şeyi bırakıp büyükşehir yasasıyla mahalleye dönüşen İzbırak'a geri döndü.

"Burada büyüdüm"

Köyde yeni bir ev inşa eden Doğan'ın ardından 16 aile daha kesin dönüş yaptı. Burada babasına ait arazilerde tarım yapan Doğan, bahçede yetişen sumakları toplayıp kuruttu. Sumakları satmayıp çevresine hediye eden Doğan, 40 bin metrekarelik alanda fıstık ve üzüm yetiştirmek için çalışmalara başladı.

İzbırak'ta büyüdüğünü ifade eden Doğan, "Avrupa'ya çıktım ama ben burada büyüdüm. Ektim, topladım, sumak topladım, kuru üzüm yaptım. Onun için çok hoşuma gidiyor.

Ben 15 yaşındaydım o zaman, burada çalıştım ama şimdi Avrupa'da doğanlar buraya gelirse bu iş onlara zor gelir, garip gelir. Ama benim için zor değil" diye konuştu. *(DHA)*

Kürtçe film İtalya'daki festivalden ödülle döndü

Yönetmen Mehmet Ali Konar'ın "Govenda Ali û Dayka Zîn - Zîn ve Ali'nin Hikâyesi" adlı Kürtçe filmi, İtalya'da düzenlenen 19. Selento Uluslararası Film Festivali'nde "En İyi Film Ödülü"ne layık görüldü.

Film, oğlu İstanbul'da öldürülen ve kendisi Bingöl'ün bir köyünde yaşayan kadının baskılara rağmen oğlu için düğün yapma mücadelesini anlatıyor.

Kobani Film Festivali bitti

Almanya'nın Bochum kentinde düzenlenen 3. Uluslararası Kobani Film Festivali, 10-11 Eylül tarihleri arasında gerçekleşti. Bu yıl Yılmaz Güney'e adanan festivale 323 kısa, uzun metrajlı film, belgesel ve animasyon kabul edilmişti. Festival kapsamında ayrıca dört ayrı seminer düzenlendi.

Festivalde 9 dalda ödül verildi.

En İyi Film Ödülü: Fifth Narcissus

En İyi Belgesel: The Kurds in Egypt through the ages

En İyi Animasyon: Night

En İyi Yönetmen: Quarantine

En İyi Senaryo: Pel'e

En İyi Aktör: Said Darif – Charter

En İyi Aktrist: Rozhan Hamajaza - I Will Wait

En İyi Görüntü: Allegoria

Festival Jüri Ödürü: The Pandemic

Egemen dil politikaları ve Hemşince

Halkların Demokratik Kongresi (HDK) Halklar ve İnançlar Meclisi tarafından düzenlenen "Meclislerin Sözü" başlıklı canlı yayın serisinin 7 Eylül'deki programı "Egemen Dil Politikaları Karşısında Anadillerimiz: Hemşince"nin konukları GOR Hemşin Kültür Dil Tarih Dergisi Yayın Yönetmeni Hikmet Akçiçek ve çevirmen Kayuş Çalıkman Gavrilof idi.

BULUTLAR ÜLKESİ

Mahir Özkan

Ya asimilasyon ya anadilinde öğretim!

Yeni bir eğitim öğretim yılının başında yeniden anadilinde eğitim meselesi gündeme geldi. Son yıllarda anadili meselesi bildiğiniz gibi seçmeli anadili dersleri ile gündeme geliyordu. Ancak bu konuda ortaya çıkan pratik, anadilinin seçmeli ders olarak öğretilmesi ile ilgili düzenlemenin uygulamada çok da işe yaramadığını ortaya çıkardı. Bu konuda Laz Enstitüsü'nün bir raporu da var Lazca ile ilgili. Dileyen o raporu da inceleyebilir.

Anadilinde öğretim mi? Anadili öğretimi mi?

Ülkemizde uzun yasaklı yıllardan sonra anadili öğretimi önündeki engeller resmi olarak kısmen kaldırıldı. Kısmen diyoruz çünkü ilkokullarda hâlâ seçmeli olarak bile anadili dersleri yok. Resmen diyoruz çünkü fiilen derslerin seçilmesi, yürütülmesi, öğretmen sağlanması ile ilgili sıkıntılar devam ediyor. Bu derslerin öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve atanması ile ilgili hiçbir adım atılmıyor. Ancak bu adımlar atılsa bile anadili öğretimi dillerimizin yok oluş problemine çözüm olabilecek bir uygulama değil. Bizim ihtiyacımız anadilinde öğretim. Bunun dışındaki bütün çözüm önerileri asimilasyonu yumuşatmak, zamana yaymak, 'acısız'laştırmaktan başka işe yaramaz.

Anadilinde öğretime karşı çıkanların kullandıkları argümanlar, dünyanın ve Türkiye'nin gerçeklerine baktığımızda, kesinlikle tutarsız ve geçersiz olduğu görülecek argümanlar. Bu argümanlardan ikisi üzerinde durmak istiyorum. Argümanlardan biri şu: "Anadilinde öğretim yapılırsa bu çocuklar Türkçe öğrenemez, iş bulamaz, toplumla kaynaşamaz, birbiriyle anlaşamayan insanlardan oluşan bir toplum oluruz."

Bu argümandaki kaygılar haklı mı? Acaba anadilinde eğitim alsa halklarımız Türkçeyi öğrenemez mi? Aslına bakarsanız bunun örneği var. Lozan Antlaşması'nın 41. maddesi şu şekilde: "Genel (kamusal) eğitim konusunda, Türk Hükümeti, Müslüman olmayan uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu

Türk uyruklarının çocuklarına ilk okullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm, Türk Hükümetinin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır."
(https://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/Kurucu_Anlasmalar/lozan-anlasmasi.pdf)

Lozan Antlaşması hükümleri gereği İstanbul'da Ermeni, Rum ve Yahudi okullarında anadilinde öğretim yapılıyor. Yine aynı antlaşma gereği bu okullarda birinci sınıftan itibaren Türkçe öğretimi ve bazı derslerin öğretiminde Türkçe kullanılması zorunlu. Bu okullardan mezun olan öğrenciler Türkçe olarak lise ve üniversite sınavlarına giriyor. Türkçe olarak üniversite okuyor, Türkiye iş piyasasında işe giriyor, çalışıyor. Başka bir şey daha söyleyeyim: Bu çocukların birçoğu anadillerini okullarda öğreniyor. Yani okula gelen çocukların tamamı daha okula gelmeden zaten Türkçeyi öğrenmiş oluyor. Çocuklar okullardan üç dilli olarak mezun oluyorlar (Çoğunlukla bir yabancı dil de öğretiliyor).

Çokdilli eğitim veren yalnızca Lozan azınlıklarının okulları değil. Üst-orta sınıf aileler çoğunlukla çocuklarını çokdilli eğitim veren özel okullarda okutmaya çalışıyorlar. Birçok özel okul, reklamlarında İngilizce eğitim verdiğini özellikle vurguluyor. Buralardan mezun olan çocuklar Türkçe öğrenemiyorlar mı? Toplumdan kopuyorlar mı? Elbette hayır! Dolayısıyla anadilde öğretime karşı ortaya konan bu argümanın gerçeklikle hiçbir alakası yoktur artık.

İkinci argüman ise: "Farklı diller etnik kimlik bilincini artıracağı için Türk milletini etnik kimliklere ayrıştırır, ulusal birliğimiz zarar görür."

Bu aslında bir parça ağızdaki baklanın çıkarıldığı argümandır. Tersinden okursak söylemek istenen şudur: "Dilinizi yavaş yavaş unutun ki onunla birlikte kültürünüzü ve tarihinizi de unutun ve nihayet Orta Asya'dan geldiğine inanan, atalarının soyunu Karaman veya Horasan'a dayandırmaya çalışan mankurtlar haline gelin."

Peki, siz mermer bir ulus istiyorsunuz diye biz neden dilimizden ve kimliğimizden vazgeçelim? Neden bunun yerine siz bu toprakların çokkimlikli, çokdilli topraklar olduğunu ve birlikteliğimizin ancak hak ve özgürlüklere dayanan bir demokrasimiz olduğunda hepimizi mutlu edeceğini kabul etmiyorsunuz?

"Birlikte olmak istiyorsak aynılaşmalıyız" anlayışı yerine neden "farklılıklarımızla birlikteyiz" anlayışını koyamıyoruz?

Suçumuz Müslüman olmak mı?

Bu arada Lozan Antlaşması uygulamalarının bir garabeti de aynı dili konuşan Hıristiyan ve Müslümanların durumunda ortaya çıkıyor. Türkiye'de resmi olarak Müslüman halklar azınlık sayılmıyor. İlk bakışta olumlu bir pozisyon gibi görünüyor bu durum. Ancak pratikte çok abes sonuçları oluyor. Örneğin anadili Hemşin Ermenicesi olan Hemşinliler anadilinde öğretim hakkına sahip değilken, aynı dili konuşan Hıristiyan Ermeniler bu hakka sahip. Anadili Yunanca olan Müslüman Pontus Rumları anadilinde öğretim hakkına sahip değilken Hıristiyan Rumlar bu hakka sahip (Hıristiyan halkların yaşadığı birçok problem var. Müslüman halklardan farklı olarak birçok baskıya, pogromlara, ayrımcılıklara maruz kaldılar elbette. Yani 'onların durumu bakın ne güzel' demek için yazmıyorum bunları. Yalnızca anadilinde öğretim hakkı bakımından ortaya çıkan garabeti vurgulamak istiyorum).

"Siz azınlık değil kurucu unsursunuz" söylemi aslında "Müslüman kimliği üzerinden ortak olduk, şimdi de aynı kimlik üzerinden sizi Türk yapmak istiyoruz" demek oluyor. Dolayısıyla asli Müslüman halkların asli unsur sayılmaları Müslümanlık üzerinden Türkleşmeye ses etmedikleri ölçüde geçerli bir kandırmacadan başka bir şey değil.

Lozan Antlaşması'na yıllarca uyulmadı

Dillerle ilgili kısıtlamaların, hak gasplarının asıl amacı asimilasyondur. Dillerimizin unutulması, kimliklerimizin unutulması isteniyor. Sert veya yumuşak, ani veya zamana yayılan bütün düzenlemeler bugüne kadar bunu hedefledi. Lozan Antlaşması'nın 39. maddesi şu şekilde:

"Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır.

Devletin resmi dili bulunmasına rağmen, Türkçeden başka bir dil konuşan Türk uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır."

Lozan'dan bu yana kullanılması gereken mahkemelerde anadilinde savunma yapma hakkı ancak 2000'li yıllarda yasal olarak düzenlendi. Basın yayının durumu da hiç iç açıcı değil. Lozan güvencesinde olması gereken bu hak yıllarca doğru dürüst kullanılamadı. 12 Eylül döneminde yasalarla yasaklandı. 90'lı yıllarda yasaklar kaldırıldı ancak gazeteci ölümleri, bombalamalar, kitap toplatmalar, yasaklamalarla dolu bir yayıncılık süreci başladı.

Anadilinde öğretim istiyoruz!

Bütün bunların gösterdiği kanımca şu: Asimilasyon hedefi değişmediği sürece yapılan düzenlemeler makyaj niteliğinde kalmaya mahkûm olacak, süreç bir yandan işleyecek ve daha fazla insan dilinden, kimliğinden kopacak. Bunu tersine çevirmek de bir kere daha diline, kimliğine her şeye rağmen sahip çıkanların mücadelesine bağlı olacak. Bu mücadelenin bugün en önemli halkasını anadilinde öğretim hakkı oluşturuyor.

Alevi örgütleri, Nevşehir'den seslendi

'Sadaka değil eşit yurttaşlık istiyoruz'

7 Alevi derneğinin düzenlediği 'Cumhuriyet'in II. Yüzyılında Alevilerin Bugünü ve Geleceği Çalıştayı' tamamlandı.

Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde 17-18 Eylül'de gerçekleşen çalıştayın sonuç bildirgesini Alevi Bektaşi Federasyonu (ABF) Genel Başkanı Mustafa Aslan okudu.

Sonuç bildirgesi

Değerli basın emekçileri, değerli kamuoyu, değerli Analar-Dedeler-Babalar, Alevi kurumlarının emektarları;

Başta merkezi federasyonlarımız olmak üzere aşağıda imzası bulunan Alevi kurumları olarak bizler, 17-18 Eylül 2022 tarihinde Serçeşme'de Hünkar'ın huzurunda, önümüzdeki dönemde birlikte davranış taahhüdünde bulunmak yanı sıra nasıl bir yol hattı izleyeceğimize dair irdelemelerde bulunduk. Özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Alevi kurumlarının asli muhataplığını yok sayarak, önce Hüseyin Gazi Cemevi'ni ardından da Hacıbektaş Veli Dergahı'nı ziyareti ve nihayet İstanbul konuşmasında kendi anlayışı dışındaki Alevileri "sapkınlıkla" ve "insan bile olmamakla" itham ederek hukuk öznesi olmaktan çıkarması, özetle düşmanlaştırması, Alevi toplumunun süregelen kaygılarını daha da arttırmıştır. Esasen bu düşmanlaştırıcı dile eşlik etmek üzere bir süredir; İçişleri ve Kültür bakanlıkları eliyle yürütülen devletin güvenlikçi ve dilencileştirici Alevi politikalarını değerlendiren kurumlarımız şu yaklaşımlarda birliktelik ve kararlılıklarını kamuoyuna ilan etmeye karar vermişlerdir:

1. Öncelikle Alevi sorununun çözümüne yönelik her adımı olumlu karşılayacağımızı, bu konuda üzerimize düşecek her türlü sorumluluğu göstereceğimizi ilan ederiz. Ancak şu ana kadar karşılaştığımız davranış ve değerlendirmeler, atılan adımların çözüme yönelik olmaktan tamamen uzak olduğunu göstermektedir… Cumhuriyet tarihi boyunca inançsal kimlik hakları reddedilmiş olan Aleviler, bugün çok daha ağır bir İslamcı asimilasyon baskısı altına alınmış bulunmaktadır.

2. Dilencileştirme ve sadaka politikaları Alevilerin tarih boyunca maruz bırakıldıkları eşitsizlik politikalarını telafi edemeyeceği gibi hiçbir sorunu da çözemez. Çözümün öncelikli yolu, başta Aleviler olmak üzere, inançsal, ulusal etnik, cinsel ve dilsel kimlikleri üzerinden düşmanlaştırılmış kesimlerin uğratıldıkları eşitsizlik, inkâr ve asimilasyon gibi mağduriyetlerin derhal sona erdirilmesidir.

… Eşit yurttaşlık talebimizin gerekleri, bu çalıştayımızda bir kez daha teyit edilmiştir. Bu kapsamda öncelikli taleplerimiz:

a) Cemevlerinin ibadethane statüsünün kabul edilerek, bu statünün gerektirdiği tüm hakların tanınması ve el konulmuş dergahlarımızın bize iade edilmesi,

b Toplumun tüm kesimlerine bir deli gömleği gibi giydirilen, zorunlu din derslerinin zorunlu olmaktan çıkarılması, toplumun tümüyle çağın gerisine savrulmasına neden olan eğitimin dinselleştirilmesinden vazgeçilmesi,

c) Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, toplumun tümünü domine etmeye yönelik girişimlerden bir an önce elini çekerek, temel siyasal sorunlarımız konusunda bir referans mercii olmaktan uzaklaştırılması ve nihayet tasfiyesin dönük adımların atılmaya. başlanması,

d) Gerek kamu kaynaklarının ve gerekse kamu kadrolarının liyakat, adalet ve eşitlik ilkelerine göre dağılımının sağlanması, başta Aleviler olmak üzere ötekileştirilen tüm kesimler aleyhine sürdürülen negatif ayrımcılığa derhal. son.verilmesi,

e) Madımak'ın utanç müzesi yapılması ve rejimin tüm insanlığa karşı suçlarıyla yüzleşilmesi.

3. Açıkça ilan ederiz ki öncelikle bu sorunların çözümü için adım atılmak isteniyorsa, bunun doğrudan muhatabı, Alevilerin on yıllara yayılan mücadeleleriyle oluşturdukları kurumlarıdır…

4. Buradan tüm ülke kamuoyuna ilan ederiz ki, iktidar Alevilerin sorunlarını, şimdiye kadar olduğu gibi görmezden gelmeye devam edemez. Kürt sorununda olduğu gibi Alevi sorununu da çözmek yerine çürütme inadı, sadece söz konusu bu kesimlere değil, Türkiye halkının bütününe de büyük bedeller ödetmektedir. Gerçeklik buyken Alevi kurumları, sadece kendilerine yaşatılan mağduriyetin çözümü için değil, bir bütün olarak Türkiye'nin sorunlarının çözümü için uğraş verdiğinin bilinciyle davranmaktadır… Bizler, Türkiye'nin her kimlikten halkına, vicdanını kaybetmemiş herkese gerçek bir demokrasi, gerçek bir laiklik ve sosyal hukuk devleti için birlikte mücadele etme çağrısı yapmaktayız.

5. Hünkar'ın huzurunda dosta düşmana ilan etmek istediğimiz bir diğer husus da, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına ilişkin kendi bağımsız tutumumuzun ilanıdır… Her türden tek tipleştirmeye karşı ikinci yüzyıla ilişkin perspektifimiz, çok kimlikli çok kültürlü bir Türkiye'nin gerçekleştirilmesi, başta bizler olmak üzere kimsenin kimliğinden dolayı mağduriyete uğramaması, eşit yurttaşlık hakkının tüm herkes için sorgulanamaz bir hak haline getirilmesidir… Barış savunucusu, barışçıl bir topluluk olarak biz Aleviler, özellikle dış politikada kendini gösteren yayılmacı, savaşçı yaklaşımların, iç politikada eril şiddet diline dönüşerek kadınları ve farklı cinsel kimlikleri ezmesine her platformda karşı çıkacağımızı ilan ederiz.

Saygıyla duyururuz.

Alevi Bektaşi Federasyonu ve 36 Bileşeni

Alevi Dernekler Federasyonu ve 38 Şubesi

Alevi Vakıflar Federasyonu ve 10 Bileşeni

Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu, 14 Ülke Federasyonu ve 280 Cemevi

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı ve 53 Şubesi

Alevi Kültür Dernekleri ve 98 Şubesi

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve 81 Şubesi

YAĞMURDAN ÖNCE

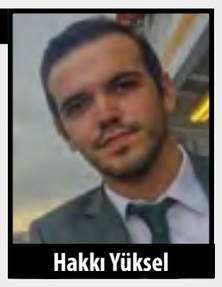

Hakkı Yüksel

"10 Dakika" ne kadar sürer?

10 dakika ne kadar sürer? Retorik bir soru gibi görünse de zamanın ölçülebilir olmayan, soyut ve göreceli bir kavram olduğu konusunda hepimiz hemfikiriz.

Zamanın ölçülmesi antik uygarlıklar döneminde başlamış olsa da 16. yüzyıla kadar zamansal örgütlenmenin temelini mevsimler, panayırlar, pazarlar ve kilise takvimi oluşturmaktaydı. Endüstri devrimi ve piyasa ekonomisinin ortaya çıkışıyla, zaman da kapitalizmin gelişimine uygun olarak yeniden tanımlanmış ve bireylere yeniden tasarlanmış bu zaman algısı sistemin kendi araçlarıyla dayatılmaya başlamıştır. Mekanik saatin icadı ve bu icadın nüfusun neredeyse tamamına yayılması, günün çalışma zamanına uygun olarak dilimlenmesi, zamanı nicelleştirip toplumsal yaşama tek biçimli bir ölçüt getirmiştir.

Kapitalizmin örgütlediği tek biçimli, nicelleştirilmiş zaman algısını bir kenara bırakırsak 10 dakika gerçekten ne kadar sürer? Bir düşünün. Belki bu yazıya başlayıp okumayı bitirdiğinizde hayatınızdan 10 dakika geçip gitmiş olacaktır. Bir sigarayı yakan çakmağın ilk aleviyle küllüğe bastırılan izmarit arası 10 dakika tutabilir sözgelimi. Yakın bir markete gidip hızlı bir alışveriş yapmak yine bu zamanı silebilir hayatımızdan. Bir dizinin reklam arası da bu sürenin geçmesine sebep olabilir. Sınırsız örnekler sayabilsek de kapitalizmin 10 dakika algımız üzerindeki tahakkümünü değiştirmek biraz zor olacaktır.

10 dakika "kısa" sayılabilecek bir süredir. Bir arkadaş buluşmasına geciktiğimizde "10 dakikada oradayım" mesajı çekebilir ve kendimizi affettirebiliriz. İşverenden kişisel ihtiyaçlarımız için 10 dakika izin istesek çok göze batmayız.

Yönetmen Ahmed Imamovic, senaryosunu Srdjan Vuletic'in yazdığı, European Film Awards ve Sarajevo Film Festivali ödüllerini kazanan 2002 yapımı kısa filmi "10 Minuta (10 Dakika)" adlı çalışmasıyla zihnimizde 10 dakikanın kısalığı ve uzunluğu üzerine bir çelişki yaratıyor ve kapitalizmin zihnimizdeki 10 dakika kısalığı tahakkümünü bulandırıyor.

Film, kurgusal bir başarıyla izleyicisine aynı süre içinde iki farklı uzamdan sesleniyor. 1994 yılının Roma'sından neşeli görüntülerle açılan film, Japon bir turistin 10 dakikada fotoğraf bastırdığı andan paralel bir olay örgüsü düzlemiyle Saraybosna'ya geçiş yapmakta. Yıkıcı savaş şartları altında Bosna'daki insanların yaşamının '10 dakikasını' sinema diliyle işleyen kısa film, Roma'daki bir turistin ailesiyle birlikte çektirdiği gezi fotoğraflarını teslim almasıyla sona ermekte.

Yönetmen tek açılı basit çekim tekniğiyle eleştirilmiş olsa da bunun tercihen yapıldığını anlamak çok zor değil. Filmin kurgusunda Saraybosna'nın içerisinde bulunduğu olumsuz vaziyetin ve rutin yaşamın ne denli zarar gördüğü, konum olarak Saraybosna'ya yakın Avrupa'nın başka bir başkentiyle kıyaslanarak gerçeklikten tam manasıyla ayrılmadan görsel dünyaya taşınmış. Yönetmen, savaşın travmatik yıkımlarını kurgusal bir oyunla "karşılaştırma" tekniğiyle izleyicisine kısacık bir sürede nakledebilmiş.

Filmde geçen kişilere yakın bir bakışla bu kişilerin simgesel anlamlarını çözümlemeye çalışacağım:

Japon turist

Filmin açılış ve kapanışında karşımıza çıkan Japon turist, Roma seyahatinde çektiği fotoğrafları tab ettirmek isterken bir fotoğrafçı dükkânının önünde gördüğü ilanla dükkâna girer. İşinin 10 dakikada halledilebileceğini öğrenerek sevinçle karışık bir şaşkınlık yaşar. Bu süreyi dükkânın önünde, büyükçe bir sokak saatinin altında içtiği sigarayla geçirir. Bu turisti, filmi izleyen tüm alımlayıcıların kişileştirilmiş hali olarak okuyabiliriz. Kapitalist sistemin içinde eritilmiş, sistemin istediği şekilde yaşamaya çalışan, teknolojinin sağladığı hızın tutkunu olan ve en önemlisi de fotoğraf kadrajını sadece güzelliklere ve kendi ailesine ayıran, bunun dışındaki dünyayla ilgilenmeyen tipik bir modern zaman bireyi. Yeni dünyaları görme ve tanıma derdinde olan; ama her dünyaya da açılamayan turist üzerine olumlu veya olumsuz bir yargıda bulunamamaktayız. Çünkü film boyunca herhangi bir karakter özelliği göstermeyecek ve bir tercihe maruz bırakılmayacaktır. Kendini her şeyin öznesi zanneden ancak filmin temalarını vurgulamak için araçsallaştırılan basit bir nesne konumundadır. Film, bu açıdan da zamanını aşarak, sosyal medya desteğiyle kendini tek ve biricik sayan bugünün insanını çok iyi yansıtmaktadır. Turist, izleyiciyi yansıtsa da filmin sonunda değişime uğramaz; ancak kendini izleyen izleyici, kurgusal düzleme üçüncü göz olarak şahitlik ederken tercihlerini ve bakış açısını sorgulamak zorunda bırakılır.

Fotoğrafçı

İtalyan fotoğrafçı, çat pat İngilizcesiyle Japon turist ile iletişime geçmeyi ve ürününü pazarlamayı amaçlar. "Al Pacino" gibi popüler kültür öğelerinden yararlanarak turistle ortak bağlamlar yaratmanın ve sempatik görünmenin derdindedir. Turiste sunduğu en büyük fırsat, hizmetinin 10 dakika içinde gerçekleşeceği bilgisidir. Tüm bu unsurları bir arada düşündüğümüzde fotoğrafçıyı kapitalist sistemin kendisi, sistemin öğretici araçlarından biri olarak kabul edebiliriz. Kapitalist sistem içindeki tek amaç ekonomik fayda sağlamaktadır. Bu pragmatist tutumun karşılığında her yol mubahtır. Sistemin içinde sindirmeye çalıştığı bireylere en sempatik ve renkli haliyle görünür. Tek ölçütü zamandır. Hız çağının içinde kendi organize ettiği zaman algısını bireylere de dayatır. Ancak zaman, sistemin öngördüğü gibi işlemez ve algılanmaz.

Saraybosnalı Memo

Filmin gerçek öznesi savaş yıllarının çetin şartlarında hayatta kalmaya çalışan Saraybosnalı Memo ve ailesidir. "Sözde özne" diyebileceğimiz Japon turist ve Memo birbirini görmez ve olay örgüleri farklı uzamlarda ilerler. İnsanlığın büyük ayıbı olan "savaş", aile içi iletişimin her zerresine nüfuz etmiştir.

Memo, su dağıtımı için meydana giderken kırık dökük şehrin içinde top oynayan Memo'nun sokak arkadaşlarını görürüz. Yönetmen Imamovic, savaşın rutinleştiği ve günlük hayatın bir parçası haline geldiğini bu etkileyici sekansla izleyiciye yansıtır. Siperde bekleyen silahlı iki Boşnak ile Memo'nun diyalogları da etkileyicidir. Ekmeği sigarayla takas eden Memo, savaşın "tüccarlaştırdığı" ve savaş üzerinden ekonomi sağlamaya çalışan savaş tacirlerinin çocuk ruhunu bile ele geçirmiş olduğunu izleyiciye yansır. Su kuyruğundayken patlayan bomba, Memo'nun tüm ailesinin birden yok olmasına yol açacaktır. Hikâyenin zirve noktasındaki kurgusal dönüş ve Japon turistin fotoğraflarını ele alışı Memo'yu kapitalist düzen içinde yok olmuş, bireyin görmeyi unuttuğu veya görmezden geldiği dünya gerçekleri simgesiyle okunmasını gerekli kılar. Memo, hiçbir zaman turistin kadrajına girmeyecek, hayata dair çektiği fotoğraflarında görünmeyecektir.

Japon turistin büyük sokak saati altındaki tasasız sigara içer görüntüsü, sistemin örgütlediği lineer zaman algısı altında ezilen modern bireyin ta kendisidir. Ancak Memo sayesinde, izleyici 10 dakikanın yeni anlamlarını keşfeder. Film, süregelen hayat akışındaki 10 dakikada hiç akla gelmeyenleri anımsatır. Savaşta yok olan aileleri, göç yollarında bırakılan çocukları, suyu unutmuş insanları...

Ahmed Imamovic, filmde masum ve sivil çocukların öldürülmesinin nefret duygularını yaymaktan ziyade insanlığın sınırlarını sorgulamakta ve sorgulatmakta, evrensel bir perspektifle olaya bakabilmektedir.

"Büyük Saat" şiirinde "Şimdi tarihte saat kaç?" diye soran Turgut Uyar'ı anmalı ve öğretilmiş zamanı, unutturulmuş insani duygularımızı hatırlayarak esnetmeliyiz belki de. Çünkü zaman, bize öğretilen mesai düzeninden fazlası. Çünkü zaman, görmediklerimizin ötesi. Çünkü "dururs a anlaşılır saatin kaç olduğu".

Kısa film linki:
https://www.youtube.com/watch?v=A6t3dB4Ur98

Adigecedeki (Doğu Diyalekti-Kabardey) bazı kelimelerin kökenine dair araştırma denemesi

Abdullah Telis*

Her birey kendine önem atfeder. Yapıp ettikleriyle, fikirleriyle, karakteri ve duruşuyla toplumda saygı görmek, önemsenmek ister. Bunu sağlamak için de bazen makamını, işini, parasını, fiziksel özelliklerini (gücünü, yakışıklılığını-güzelliğini), söz söyleme becerisi gibi yeteneklerini kullanır. Bu özelliklere sahip değil ise çeşitli savunma mekanizmalarına başvurur. Örneğin kendisi maddi açıdan zayıfsa mutlaka dedesi çok zengindir, kendisi sıradan biriyse dedelerinden biri paşadır vb. Sülalesi de bu vasıfları taşımıyorsa övünülecek özellikleri milletinin ön plana çıkmış bazı fertlerinde veya ulusunun tarihinde bularak tamamlamaya çalışır.

Milletler de bu konuda tıpkı bireyler gibi hareket eder. Onlar da köklü olmak (mümkünse milattan önceki dönemlere uzanmak), bilimde, sanatta, medeniyet alanında önemli şahıslar yetiştirmiş olmak, büyük kahramanlara sahip olmak, dünya tarihinde önemli rol oynamak gibi arzulara sahiptir. Fakat bu arzu, çoğunlukla çok eski dönemlere ilişkin ve belgeye dayanmayan kimi bilgilerle, çarpıtılmış ve zorlama dilsel (kelimeler-isimler bazında) yorumlarla veya bile bile anakronizme (Kişi, nesne veya olayların kendi gerçek zaman ve mekânlarından koparılıp farklı bir çerçeveye oturtulması) başvurularak tatmin edilmeye çalışılır.

Bu hataya çoğu zaman biz Adigeler de -maalesef- düşmekteyiz. Milletini sevmek, ona değer vermek gibi olumlu duygu ve düşüncelerin yol açtığı bu yanlışlara düşmemek, gerçekçi olmak zorundayız. Bu sebeple "Çerkesler en kadim halktır, en asil millet Adigelerdir, xabzemiz gibisi dünyada yoktur" gibi oldukça iddialı söylemlerden uzak durmalıyız. Tarihimizi, dilimizi, kültürümüzü objektif şekilde öğrenip değerlendirmeliyiz. Yapılacak nesnel çalışma ve değerlendirmeler, kimilerinin hoşuna gitmeyecek bazı sonuçları ortaya çıkarabilir. Fakat sonuçları olgunlukla karşılamak gerekir. Masal dünyasından sıyrılmamız, hatasından ders çıkarabilen olgun bir toplum olabilmemiz buna bağlıdır.

İnsanlık tarihiyle ilgili bilgilerimiz bugün bile yetersizdir. İnsanın Afrika'dan çıkışı, dünyanın farklı yerlerine yayılması, ırkların-milletlerin ortaya çıkış süreciyle ilgili olarak hâlâ büyük soru işaretleri bulunmaktadır. Dilin ortaya çıkışı ve dillerin farklılaşması günümüzde bile bir muammadır. İnsan toplulukları çok eski zamanlardan beri hareket halinde olup ulaşım imkânlarının yetersizliğine rağmen yeryüzünün neredeyse tüm noktalarına ulaşmışlar; yağma, ticaret, iklim değişikliği, savaş, başka milletlerin baskısı gibi pek çok sebeple yer değiştirmişlerdir. Artık şunu biliyoruz ki bu hareketlilik, toplumları, kültürleri, dilleri harmanlamıştır, bu yüzden yeryüzünde saf bir ırk, millet ve dil yoktur. Ben bu küçük çalışmada, milletlerarası harmanlamanın kültürel, özellikle de dilsel boyutuna değineceğim.

Çeşitli dillerin etimolojik (köken bilimsel) boyutuna yönelik çalışmalar yapılmış, sözlükler hazırlanmıştır. Örneğin Türkçenin etimolojisi ile ilgili olarak Tuncer Gülensoy'un (Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü), Sevan Nişanyan'ın (Nişanyan Sözlük-Çağdaş Türkçenin Etimolojisi) ve Andreas Tietze'nin hazırladığı sözlükler (Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati) bulunmaktadır. Adigecenin etimolojik bir sözlüğü -bildiğim kadarıyla- yoktur. Türkiye'de bu konuda yazılmış bazı makaleler vardır. Örneğin Ufuk Tavkul'un "Adige (Çerkes) Dilinde Bulgar Türkçesi Alıntı Sözcükler Üzerine" (Modern Türklük Araştırmaları Dergisi Cilt 4, Sayı 2, Haziran 2007) başlıklı makalesi ve Türk Tarih Kurumu'nca yayımlanmış bir de kitabı (Prof. Dr. Ufuk Tavkul, Kafkasya'da Kültürel Etkileşim / Sosyo-Linguistik Bir Araştırma, Ankara 2009, 143. s., Türk Dil Kurumu Yay.) bulunmaktadır.

Kültürü ve diline ilgi duyan, bu konuda -kendince- okumalar ve araştırmalar yapan biriyim. Anadilimizi, Kiril alfabesiyle okuma-yazmayı biliyorum, Kafkasya'da basılmış pek çok kitabı okuma imkânı buldum. Bir edebiyatçı olarak Orta Asya'da üç yıl görev yapmam da bazı dilsel benzerlikleri fark etmemi mümkün kıldı.

Aşağıdaki tabloda yer alan sözcüklerin Adigeceye başka dillerden geçmiş olma ihtimalinin ve bu sözcüklerin nispeten daha eski olan Sümerce, Hattice, Akadca gibi ölü dillerdeki kelimelerle olan benzerliklerinin araştırmaya değer olduğunu düşünüyorum. Sözcüklerden bazılarının kökeni hakkında verilen bilgilerin doğruluğu kesine yakındır. Kimi sözcükleri almaktaki maksadım "Acaba olabilir mi?" sorusuna cevap aramaktır. Tablodaki kelimelerle ilgili bilgiler, kaynaklarıyla birlikte verilmiştir. Tek gayem, konuya ilişkin bir farkındalık oluşturarak Adigece kelimelerin kökenlerini tespit edecek kapsamlı bir sözlüğe ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktır.

**Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni*

ADİGECE SÖZCÜK	SÖZCÜĞÜN KÖKENİ	KAYNAK
Hıdan: Kumaş parçası.	Khetan: Kumaş-Kıpçak Türkçesi, Katan-Arapça, Kittan Aramice	Codex Cumanicus, Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, Nişanyan Sözlük - Çağdaş Türkçenin Etimolojisi, Yer adları sözlüğü, Kişi adları sözlüğü
Şek': Kumaş.	Çek: Kumaş biçiminde pamuklu bir tür dokuma.	Türkçeye Çinceden Geçen Kelimeler, Osman Fikri Sertkaya, Dil Araştırmaları, Sayı 5, Güz 2009
Kubğan: İbrik.	Kumğan: İbrik, su kabı-Moğolca	Türkçeye Çinceden Geçen Kelimeler, Osman Fikri Sertkaya, Dil Araştırmaları, Sayı 5, Güz 2009
Burş: Karabiber.	Murç: Karabiber- Hintçe	Türkçeye Çinceden Geçen Kelimeler, Osman Fikri Sertkaya, Dil Araştırmaları, Sayı 5, Güz 2009
'Ane: Anne. 'Ade: Baba.	Hana: Anne-Hotence Hata: Baba-Hotence Atta: Baba-Gotça Atta: Hititçe Atë: Arnavutça	Türkçeye Çinceden Geçen Kelimeler, Osman Fikri Sertkaya, Dil Araştırmaları, Sayı 5, Güz 2009 https://tr.wikipedia.org/wiki/Got%C3%A7a https://tr.wikipedia.org/wiki/Proto_Hint-Avrupa_dili https://tr.wikipedia.org/wiki/Proto_Hint-Avrupa_dili
Altmak: Heybe.	Artmak: Heybe. Karaçayca	Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi (15), Bahar 2003
Çeşane: Höyük, tepe mezar.	Keşene: Mezar höyüğü. "Keşene" kelimesi Farsça "Kâşâne" (türbe, ev) kelimesinden geçmiş olabilir.	Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi (15), Bahar 2003 Abdülkadir İnan, Makaleler ve İncelemeler, 1. Cilt, Türk Tarih Kurumu, 1998, s. 366
Kolen: Alacalı, benekli.	Kolan: Alaca.	Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi (15), Bahar 2003
Ğonşeg: Pantolon.	Konçek: Don, pantolon.	Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi (15), Bahar 2003
Sak: Dikkatli, uyanık.	Sah: Uyanık. Sak: Kazakça, dikkatli.	Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi (15), Bahar 2003
Temak: Boğaz.	Tamak: Boğaz (damak).	Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, (15), Bahar 2003
Tepşek: Tabak.	Tepşi: Sahan, tabak (tepsi).	Abdülkadir İnan, Makaleler ve İncelemeler, 1. Cilt Türk Tarih Kurumu, 1998, s. 251
Almestın: Mitolojik dişi varlık.	Albastı: Lohusaları korkutan mitolojik dişi varlık.	Abdülkadir İnan, Makaleler ve İncelemeler, 1. Cilt Türk Tarih Kurumu, 1998, s. 251-252
Psığue Nane: (Psıhue Nane) Su kıyısında rastlanan dişi yaratık.	Almıs: Anadolu Türkmenlerinde su perisi, su anası. Yukarıdaki (Almestın) kelimesiyle bağlantılı.	Ali Rıza Yalman, Cenupta Türkmen Oymakları, Ankara 1993, s. 89
Gurağ: Uzun sırık.	Kurık (Құрық): Atları yakalamakta kullanılan, ucuna ip bağlanmış, kayın ağacından yapılan uzun sırık.	"Kazak Türkçesinin At Koşum Takımlarıyla İlgili Söz Varlığı -Tarihî Karşılaştırmalı Bir İnceleme- Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, 2020, Osman Kabadayı
Uş: Akıllı, zeki.	Us: Akıl (Kıpçaklarda Akıllı kişi için "us" kelimesi kullanılıyordu).	Yaşadıkları Sahalarda Yazılan Lugatlere Göre Kuman/Kıpçaklarda Siyasi, İktisadi, Sosyal ve Kültürel Yaşayış, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Yrd. Doç. Mustafa Safran, 1993, s. 69
Hade: Ceset, ölü. Hadrıhe: Öte dünya. Hadejade: Zombi, hayalet.	Hades: Yunan mitolojisinde ölülere hükmeden tanrı.	Azra Erhat, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 2019
Şebet: Cumartesi günü.	Şabat: İbranilerde cumartesi.	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi "Sebt" maddesi
Kengeş: Danışma, fikir teatisi.	Kengeş: Danışma meclisi, şûra. Kenes: Şûra. Kazakça	Fahrettin Kırzıoğlu, Yukarı Kür ve Çoruh Boylarında Kıpçaklar, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları VII, Ankara 1992
Mez: Orman.	Mes: Ne olduğu bilinmeyen bir tür ağaç. Mets: Estonca Metsä: Fince Les: Rusça	Tarih Sümer'de Başlar, S.N. Kramer (Çeviren: Muazzez İlmiye Çığ) Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1990 https://translated-into.com/tr/forest
L'ı: Adam.	Lu: Sümerce, adam. (Lu gal: büyük adam, kral) Lu: Hititçe, adam.	Tarih Sümer'de Başlar, S.N. Kramer (Çeviri: Muazzez İlmiye Çığ), Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 309
K'uten: Kırmak, kırılmak.	Gir in "kud": Ayak kırılırsa	Tarih Sümer'de Başlar, S.N. Kramer (Çeviri: Muazzez İlmiye Çığ) Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 45
Wusın: Bestelemek. Wusak'ue : Ozan-besteci.	Gusan (ozan) Gusan(ozan)lara çalgı çaldırıp, destanlar söyleterek…	Fahrettin Kırzıoğlu, Yukarı Kür ve Çoruh Boylarında Kıpçaklar, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları VII, Ankara 1992
Gû: Boğa.	Gaw: Boğa. Farsça öküz, inek. Cow: İngilizce Gu: Boğa. Sümerce Gû: Boğa. Gud-alu: İlahi boğa. Hititçe	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat Tarih Sümer'de Başlar, S.N. Kramer (çeviren Muazzez İlmiye Çığ) Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 293 Hitit Dünyasında Hayvanlar / Animals in Hettite World - Kaan Göktaş
Psı: Su.	Abzu: Sümerce su "Enkinin oturduğu dipsiz su, abzu'nun…"	Tarih Sümer'de Başlar, S. N. Kramer (Muazzez İlmiye Çığ) Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 293
Ka: Mezar.	Ka: Eski Mısır dilinde (Koptça) ruh- "Ruh demek olan 'ka' ise ilahi ve semavi elemandır."	Afet İnan, Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 221
Tha: Tanrı.	Ptah: Eski Mısır dilinde en büyük tanrı. Theos: Yunanca tanrı.	Afet İnan, Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 224
Gurey Gubğoe: Kurey bozkırı.	"Bu biçim küpeler, Altay dağlarındaki 'Kuray' bozkırlarında…"	Abdülkadir İnan, Makaleler ve İncelemeler, II. Cilt, Türk Tarih Kurumu, 1998, s. 377
Setenay, Seteney: Yabangülü (Kadın ismi).	"Alan kralının güzel kızı Satinig ile Armenya kralının…" Satenig: Küçük kehribar. Ermenice	Fahrettin Kırzıoğlu, Yukarı Kür ve Çoruh Boylarında Kıpçaklar, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları VII, Ankara 1992, s. 39 htpps://m. Facebook. com
Mahsıme: Hafif alkollü içki.	Buhsum: Eski Türklerde darıdan yapılan içki, mısır birası.	Avni Alanyalı, Eski Türklerde İçkiler ve Besin Kaynakları Divanu Lügati't-Türk
Kajer: 1. Soylu olmayan, aşağı soydan olan. 2. İranlı.	Kacar: İran hükümdar soyu "Kaçar" hanedanı. Muhtemelen oradan esir alınanlara verilen isim.	Kaçar Hanedanlığı Döneminde Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri (1795-1925), Abdolvahid Soofizadeh, Türk Tarih Kurumu, 2020
Jegunde: Şekerpancarı.	Cegunder: Şekerpancarı. Farsça	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat
Ş'e: Süt	Şir: Süt. Farsça	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat
Bjen: Keçi.	Bzın: Keçi. Farsça	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat
Ş'ı: Üç sayısı. T'u: İki.	Se: Üç sayısı. Farsça Dü: iki. Farsça, Two: İki. İngilizce	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat
Abg: Cam.	Abgine: Cam, kristal. Farsça	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat
Bın: Evlat, çocuk.	Binu: Çocuk. Hattice Bin: Oğul. Arapça Binti: Kız. Arapça	Arkhe dergisi, Hatti Uygarlığı, 2 Haziran 2021
Şerh, Şarh: Tekerlek.	Çerh, Çarh (çark): Tekerlek. Farsça	Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya Farsça-Türkçe Lügat
Nauhte: Gemsiz yular, at koşumu takımı.	Nokta /Ноқта (nogtu): Gemi bulunmayan, atın başına takılan koşum takımı; yular. Moğolca	"Kazak Türkçesinin At Koşum Takımlarıyla İlgili Söz Varlığı -Tarihî Karşılaştırmalı Bir İnceleme- Gazi Üniversitesi Doktora tezi, 2020, Osman Kabadayı
Şıa-n: Tahammül etmek, sabretmek, dayanmak.	Шыда-у (Şıda-w): Sabretmek. Kazakça	Kazakça Türkçe Sözlük Prof. Dr. Zeyneş İsmail Tekağaç, Eylül Kitap ve Yayınevi
Gaşırğa: Yırtıcı kuş türü, çakır.	Karşığa (Қаршыға): Bayağı çakır kuşu.	Қаршыға – Уикипедия https://kk.wikipedia.org
Ark'en: Kement.	Arkan: Kement. Türk şiveleri	Türk Lehçeleri Sözlükleri https://turklehceleri.org

Wuane: At eyeri.	Jona /Жона (yona): Altı keçe, üstü deri eyer takımı. Türkçe	Kazak Türkçesinin At Koşum Takımlarıyla İlgili Söz Varlığı -Tarihî Karşılaştırmalı Bir İnceleme- Gazi Üniversitesi Doktora tezi, 2020, Osman Kabadayı
Tırmeş, termeş, ape termeş: El kol hareketleriyle yapılan iletişim-jest.	Tılmaç (dilmaç): Tercüman. Eski Türkçe tılmaç	Kubbealti Lugati - dilmaç kelimesi anlamı, dilmaç nedir? http://www.lugatim.com
Pse : Can.	Psühe psyχḗ ψυχή: nefes, ruh. (psiko) Eski Yunanca	Nişanyan Sözlük - Çağdaş Türkçenin Etimolojisi, Yer adları sözlüğü, Kişi adları sözlüğü
Jey-ın: Uyumak. K'ue-n: Gitmek. T'ıs-ın: Oturmak.	Schlaf-en, sleep-ing, habid-en Geh-en, go-ing, reft-en Sitz-en, sitt-ing, nişest-en	Mastar ekleri (-mek, -mak) Hint-Avrupa dillerinde (-en, -ing, -en) ve Adigecede (-n, -ın, -in) benzerliği
Hurjın: Heybe.	Hurcun: Heybe. Özbekçe Horjun: Heybe. Türkmence	TRT Türk Lehçeleri Sözlüğü http://www.lehceler.com
Ş'akue: Yamçı, kepenek.	Bulgar Türkçesi caku, Genel Türkçe yaku	Çerkes dilleri - Vikipedi https://tr.wikipedia.org
K'iyn: Rahatsız, hasta, huysuz.	Kıyın: Zor. Karaçayca, Kazakça.	Ufuk Tavkul, Kafkasya'da Kültürel Etkileşim – Sosyo-linguistik Bir Araştırma, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009
Tınş: Rahat.	Tınç: Rahat. Karaçayca Tınış: Rahat, sakin, huzur. Kazakça	Ufuk Tavkul, Kafkasya'da Kültürel Etkileşim – Sosyo-linguistik Bir Araştırma, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009
Şeraş: Sahur.	Seraş (seher+aş): Sahur. Karaçayca	Ufuk Tavkul, Kafkasya'da Kültürel Etkileşim – Sosyo-linguistik Bir Araştırma, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009
Jurt: Yahudi.	Cuhut: Yahudi. (Çıfıt) Kıpçak Türkçesi	Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi http://turkoloji.cu.edu.tr/
Guş': Demir.	Kurş: Çelik. Kıpçak Türkçesi	Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi http://turkoloji.cu.edu.tr/
Jez: Pirinç metali.	Cez: Pirinç. Karaçayca	Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi
Gedu: Kedi.	Gadu: Kedi. Ermenice	https://ermenikulturu.com/ermenice-hayvanlar/
Yemıne: Veba.	Emina: Veba, kolera. Karaçayca	Karaçay-Malkar Türkçesinde Hastalık Adları, Ufuk Tavkul
Arğuey: Sivrisinek.	Urguy: Böcek, sinek. Karaçayca	Karaçay-Malkar Türkçesinde Hastalık Adları, Ufuk Tavkul
Dombey: Kafkas bizonu.	Dombay: Bizon. Karaçayca Dombay: Kimi Anadolu ağızlarında, öküz.	Karaçay-Malkar Türkçesinde Hastalık Adları, Ufuk Tavkul
Şıwan: Kazan.	Çoyun: Kazan. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Jumeren: Yer sincabı, gelengi.	Cubran: Yer faresi. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Kab: Kabak.	Kab: Kabak. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Karuw: Güç, kuvvet	Karuv: Kuvvet. Karaçayca Karuw: Kuvvet. Kazakça	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Babış: Ördek.	Babuş: Ördek. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Degehu: Teke.	Teke: Erkek keçi. Karaç.	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Goeguen: Güğüm.	Gögen: Güğüm. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Argen: Hasır	Cegen: Karaçayca, hasır.	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Gubate: Bir tür börek.	Köbete-Göbete: Bir tür Tatar böreği.	Göbete (Köbete) Tatar Böreği Tarifi, İyi Aşçı https://www.iyiasci.com › gobete-kobete-tatar-boregi-ta
Teybe: Tava.	Taba: Tava. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Jerume: Ciğer kullanılarak yapılan bir tür sucuk.	Cörme: İşkembe içine yağ konup kızartılarak yapılan yemek. Karaçayca	Kafkasya'da Türk Lehçelerinin Etkileşim Alanı, Doç. Dr. Ufuk Tavkul
Gurt: Kurutulmuş peynir.	Kurt: Kurutulmuş peynir (kurut). Kazakça ve Karaçayca	http://kazakistanda-inecekvar.blogspot.com/2014/06/kurt-tarifi.html
Gundepso: Çok ekşi bir tür yoğurt. (Kundusuv)	Kundu+suw olduğunu düşünüyorum, kaynak bulamadım къундысыу / къундэпсо	Kurulay Yılmaz, Çerkes Mutfak Kültürü, Gelenek ve Görenekler
Dığuase: Dün.	Dʰǵʰ(y)es: Dün.	Proto Hint-Avrupa dili, WIKIPEDI
Maze: Ay.	Mā́s /mā́saḥ, Sanskritçe Amis, Ermenice Mah, Farsça Myast, Peştuca	
Zıguet: Yan yana, bitişik, birleşik	Zygōtós (ζυγωτός) koşumlanmış at, öküz. Eski Yunanca Yewg: Çift koşmak, iki şeyi birleştirmek, çift. Hint-Avrupa	https://www.nisanyansozluk.com/

Zıri: Hiçbir şey, hiç.	Sifr: Hiç, boşluk, sıfır sayısı. Arapça Zero: Sıfır. Fransızca/İngilizce	https://www.nisanyansozluk.com/
Nıse: Gelin.	Nusa, Lazca, Megrelce Nus, Çeçence, İnguşça Nus, Avarca, Lezgice	https://tr.wikipedia.org/wiki/Kafkas_dilleri
Alabğue: Алабгъуэ – бдзэжьей лещ: Güçlü balık.	Eski Türkçe: Alabuğa balinayı tanımlamakta olup pek çok şivede bu sözcük büyük ırmak balıklarının farklı türleri için kullanılmaktadır.	https://www.turkce-nindirilisi.com/sozluk/alabuga
Guarte: At sürüsü.	Herde: Sürü. Almanca Herd: Sürü. İngilizce	
Yeper (Епэр): Güzel koku, misk.	Yipar: Güzel koku. Eski Türkçe Yıpar: Güzel koku.	Divanü Lügati't-Türk Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü
K'enje κ'ase nehışe: En küçük çocuk.	Çocuk ata-ajesinin kenjesi, yani en küçük ve son çocukları.	Kazakça Akrabalık İsimleri ve Onların Sözlü İletişimde Kullanım Özellikleri*
Bohtsey, Bostey: Giysi, kadın giysisi.	Bohtay: Elbise bohçası, heybesi.	Dil Araştırmaları, Sayı 5, Güz 2009 Çince Kökenli Kelimeler
Warde: Ordu. Wardem hodew: Warde gibi.	Уардэ: дзэ пакIэшхуэ, полк: Ordu. Bu ifadenin "ordu gibi, devasa" anlamında olduğunu düşünüyorum. Altın Orda'nın sarayı.	Шэрджэс Алий, Яхуэмыфащэу Лъэныкъуэ Едгъэзэ Псалъэхэр (Şerces Ali, Hak Etmedikleri Halde Kıyıda Köşede Kalmış Kelimeler)
Aze: Usta, işini iyi yapan.	Uz: Usta, sanatkâr, eli işe yatkın. Eski Türkçe "A.ZU/Asû": Hekim. Sümerce	https://www.etimolojiturkce.com/kelime/uz Divanu Lügati't Türk Eski Mezopotamya'da Gebelik ve Doğum – DergiPark https://dergipark.org.tr
Nalkut: Yakut.	Yāḳūt: Arapça	https://www.nisanyansozluk.com/
Wune: Ev	Hane: Ev. Farsça Konuşmada "ā" (uzun a) harfi "u" olarak telaffuz edilir. Örneğin Hune (Türkçe: Ev) sözcüğü Hüne	Tr.wikipedia.org/Farsça_söz_varlığı
'Ahhey: Tabii ki, elbette.	Hayhay. Türkçe Ayhay. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
'İd: Bayram.	"عِيد" İyd: Bayram. Arapça	http://www.sorusorcevapbul.com/soru-cevap/kurban/bayram-ne-demektir
Şerıkue: Yerelması.	Curka: Yerelması. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Şıle: Kışın en soğuk dönemi.	Şilde, Kazakça Çille, Karaçayca: Yazın ve kışın en soğuk-en sıcak kırk günü. Çil, çile: Kırk. Farsça	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Şırık: Bir tür ayakkabı.	Çuruk: Çizme, ayakkabı. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Dıwue: Muska, dua.	Dua: Dʿw kökünden gelen du ʿāʾ دعاء "çağrı, yardıma çağırma, tanrıya yakarma. Arapça Duva. Karaçayca	https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dua
Guh: Bulgur vb. dövülen büyük havan.	Güh: Ağaçtan oyulmuş havan. Karaçayca	https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dua
Goelmedın: Başörtüsü.	Gülmendi: İpek şal. Karaçayca	https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dua
Hanthups: Çorba.	Hantus: Darı çorbası. Karaçayca	https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dua
Hapşıp: Eşya.	Hapcük: Eşya. Karaçayca	
Jağue: Kötü, üzmek, nefret Jeğueğu: Düşman	Yagı: Düşman. Orhun Yazıtları Jau: Düşman. Kazak Türkçesi	Türkçenin Diriliş Hareketi https://www.facebook.com › turkce-nindirilishareketi
Kurmış: El öpmek, saygı göstermek.	Hurmat: Saygı. Arapça	https://www.nisanyansozluk.com/?k=h%C3%BCrmet
Pkıne: Kına.	Hinna: Kına. Arapça	https://www.nisanyansozluk.com/
Hırtsıj: İnsan kaçırıp köle olarak satan kişi.	Hırsız. Türkçe	Шэрджэс Алий, Яхуэмыфащэу Лъэныкъуэ Едгъэзэ Псалъэхэр (Şerces Ali, Hak Etmedikleri Halde Kıyıda Köşede Kalmış Kelimeler)
Ş'ı: Yer.	Ki: Yer-toprak. Sümerce	https://eskicagblog.istanbul.edu.tr/?p=323
Şha: Baş, kafa.	Sag: Kafa. Sümerce	https://eskicagblog.istanbul.edu.tr/?p=323
Haşpak: Sundurma	Kaşpak: Sundurma. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Gadabe: Kadife.	Kataba: Kadife. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Gith: Tırmık.	Kıythı: Tırmık. Karaçayca (Adigeceden geçmiş olmalı.)	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Koşın: Çömlek, pişmiş topraktan kap.	Кувшин-Kuvşın: Çömlek. Rusça Koşun, Karaçayca	Кувшин – Википедия https://ru.wikipedia.org › wiki › Кувшин Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr

Gud: Kadın cinsel organı.	Kuz-quz: Kadın cinsel organı. Kürtçe	https://tr.glosbe.com/tr/ku/am
Kozır: İskambil oyunu.	Kozır (Козырь): Koz. Rusça	Козырь Türkçe içinde – Rusça-Türkçe Sözlük | Glosbehttps://tr.glosbe.com ›
Kezu: Zaman, sıra, esna	Közüv: Zaman, sıra. Karaçayca Kezüw: Sıra. Kazakça	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Matse: Çekirge.	Maca: Çekirge. Karaçayca (Bu kelime Adigeceden geçmiş olabilir.)	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Mamır: Rahat, huzurlu	Mamır, Karaçayca, rahat, huzurlu. Arapça, mamur-hayat şartlarının uygun duruma getirilmesi için üzerinde çalışılmış olan, bakımlı, imar edilmiş.	Türk Dil Kurumu Sözlükleri https://sozluk.gov.tr
Mask'e: Küçük köpek, fino.	Maske: Fino. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Naşe: Salatalık.	Narşa: Salatalık. Karaçayca	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Sawğa: Hediye	Savga (Savgat): Bir acıdan kurtulmak ya da başarı kutlamak için verilen yemek, şölen. Sawga: Ödül, hediye. Karaçayca	https://www.turkbitig.com/eskiturkcesozluk-k-s.html Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Tarşın: Düğünü idare eden kişi.	Starşina: Başkan, yönetici. Rusça	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Beg: Yengeç. Begıh: Örümcek.	Bög: Bir çeşit örümcek, böğ. Eski Türkçe	https://www.turkbitig.com/eskiturkcesozluk.html
Bjın: Soğan.	Bujın: Çöpleme denilen (zehirli) bir ot. Helleborus Eski Türkçe	https://www.turkbitig.com/eskiturkcesozluk.html
-S: İsim-fiil geniş zaman eki (-dır, -dir) Yın-s: Büyüktür. Şabe-s: Yumuşaktır. F'ı-s: İyidir.	Is, İngilizce He is doctor. Ist, Almanca Er ist ein Arzt. Est, Farsça Û, doktor est.	
Khı(Xı): Deniz.	Sea: Deniz. İngilizce Hav: İsveççe	
Kure, Şı küre: Tay.	An-se kur-ra: At. Hititçe Karı veya Kurı: Tay, kısrağın gerisinde kaldığı zaman bu sözlerle çağrılır. (Kurıh kurıh, kurı kurı, kurrıh kurrıh)	Hitit Dünyasında Hayvanlar / Animals in Hettite World – Kaan Göktaş https://www.turkbitig.com/eskiturkcesozluk-k-s.html
Şine: Kuzu.	Sıla: Kuzu. Hititçe Jagnię, Lehçe (Polonya) Jahňa, Slovakça	Hitit Dünyasında Hayvanlar/Animals in Hettite World https://tr.wikipedia.org/wiki/Proto_Hint-Avrupa_dili
Sawut: Gümüş eşyalar, silahlar üzerindeki, kimyasal maddelerle siyahlatılmış motif.	Sevād: Karartı, siyahlık. Gümüş üzerine çizilmiş bir desenin, savat adlı eriyikle doldurulması ile yapılan süsleme, gümüş üzerine bu yolla yapılan siyah nakış. Arapça	Kubbealti Lugati – savat kelimesi anlamı, savat nedir?http://www.lugatim.com › savat
Sağındak: Bir çeşit yay, Tatar yayı.	Sagadag: Ok torbası, tirkeş. Moğolca	Nişanyan – Türkçe Etimolojik Sözlük https://www.nisanyansozluk.com
Tume: Melez.	Tuma: Melez. Karaçayca (doğma) kelimesinden	Başhüyük'ten Derlenen Karaçayca Sözler, Ufuk Tavkul, TDK Belleten – Dergi Park https://dergipark.org.tr
Badze: Sinek.	бындз (Bınz): Sinek. Osetçe	https://alanvakfi.org.tr/birinciders
Sırıkhu: Sarışın.	Сырх (Syrx): Kırmızı. Osetçe: Sörx: Kırmızı. Farsça	Kategori: Osetçe sözcükler – Vikisözlük https://tr.wiktionary.org › wiki › Kategori: Osetçe_sözcük
Ş'ale: Genç.	Залу (Zalu): Genç. Kalmukça	Vikisözlük https://tr.wiktionary.org › wiki › Kategori: Kalmukça_sözcük.
Ş'e:Yeni.	Sin: Yeni. Kalmukça	Vikisözlük https://tr.wiktionary.org › wiki › Kategori: Kalmukça_sözcük.
Okhu (Oxu): İş.	Ahuu/ahuy: İş. Oyratça (Moğolcanın bir dalı). Axu: İş. Sart. Kalmukça	Sart-Kalmaklar-ve-Dilleri
K'uen: Gitmek.	Going, İngilizce Gehen, Almanca	
T'ısın: Oturmak	Sitting, İngilizce Sitzen, Almanca Sidet, Rusça	
Wase: Fiyat.	Wesno, vasna: Fiyat. Sanskritçe Væzn: Ağırlık. Farsça	https://tr.wikipedia.org/wiki/Proto_Hint-Avrupa_dili
Tsı: Yün, kıl.	Sig: Yün. Sümerce	https://www.turkce-nindirilisi.com/dilbilim/sumerce-kelimeler
Zı: Bir.	Sas, se: Bir. Toharca	https://tr.wikipedia.org/wiki/Tohar_dilleri
Mak': Ses.	Vak: Ses. Toharca	
Wuencak': Ocak, baca.	Oçak: Ocak. Eski Türkçe	
Pşının: Ödemek.	Pişin, peşin: Avans, ön ödeme. Farsça	Nişanyan Sözlük - Türkçe Etimolojik Sözlük https://www.nisanyansozluk.com

Adalar'da bisiklet sergisi

Adalar Müzesi'nin Büyükada Aya Nikola ana binası, "Adalar'da Bisiklet Üzerinde 137 Yıl" başlıklı sergiye ev sahipliği yapıyor. Sergide ziyaretçilere birçok ünlü isme ait 40 bisiklet gösterime sunulurken, bisikletin tarihine dair de önemli bilgiler veriliyor. Her bölümü ayrı bir konseptle hazırlanan sergi büyük ilgi görüyor.

1 Eylül'de açılan ve 6 ay boyunca ziyarete açık kalacak olan sergi; bisikletle büyüyen, ada yollarını bisikletle arşınlayan Adalıların ve yolu Adalar'dan geçenlerin bisikletlerini, aksesuarlarını, sözlü tarih anlatılarını ve hatıralarını bir araya getiriyor. Dünyayı ilk kez bisikletle dolaşan İngiliz seyyah Thomas Stevens'ın 1885'da uğradığı Büyükada'ya dair yazdıkları ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Nâzım Hikmet'e, yolu Adalar'a düşen sanatçıların bisikletli hikâyeleri de serginin bir parçası.

Sergide yer alan yaklaşık 40 bisiklet arasında İnönü ailesinin bisikleti de bulunuyor.

Serginin küratörü Aydan Çelik, etkinlikle ilgili şu bilgileri verdi: "Adalar'da 137 Yıl Bisiklet Sergisi öncelikle, bisikletle özdeşleşmiş Adalar için kurgulanmış bir proje.

Biliyorsunuz, dünyada otomobilsiz yerler şeklinde bir liste yapıldığında, bizim dört adamız Türkiye'nin otomobil girmemiş yegâne yeri. Bu yüzden de bisikletin burada derin bir kültürü var. Biz bu sergide bu kültürü yansıtmak istedik. Sergide dünya bisiklet tarihini kısa bir özetle anlatmaya çalıştık. Bu tarihi Türkiye ve Adalara da bağladık. Henüz ortalıkta Amsterdam yokken Adalar vardı diye bir cümle de kurabiliyoruz. Sergimizde yaklaşık 100 yaşında da bir bisiklet de var, çok yeni modern bisikletler de var. Yaygın olarak Hollanda tipi, İngiltere tipi bisikletler var.

Türk bisiklet sporunda çok önemli bir yeri olan Garbis Bora'nın kendi vücuduna özel yaptırdığı ve üzerindeyken kalp krizi geçirerek hayatını kaybettiği bisiklet var. İnönü ailesinin bisikleti var. Adalar'a yolu düşmüş, Türkiye tarihine iz bırakan çok sayıda insanın bisikletlerini sergiliyoruz".

Sergi Küratörü: Aydan Çelik

Editör ve Çevirmen: Melis Şeyhun Çalışlar

Tasarım Ekibi: Deniz Koç Çeliker, Buket Kaya Ataseven

Grafik Tasarım: Atölye Nor, Zehra Derya Koç

Sergi Uygulama: Ali Erkurt

Sözlü Tarih ve Videolar: Ayten Şele, Mehmet Ali Hancı

KUTSAL GÜNEŞİN ÇOCUKLARINA

Çerkes etnik kimliği, ideoloji, inanç ya da inançsızlık

Süha Baytekin

Önce Çerkes olursunuz. Bu kimlik size binlerce yıl öncesinden intikal eder.

Sonra Müslüman Çerkes, Hıristiyan Çerkes, ateist Çerkes olursunuz.

İnancınız ve ideolojiniz değişebilir, belki de birden çok kez. Ama Çerkes olduğunuz gerçeği hiç değişmez.

İdeolojiler ve inançlar iyi Çerkes olmanın ön şartı değildir. İyi Çerkes olmak, Xabze'nin insana ve hayata dair kurallarıyla ilintilidir.

Etnik kimliğiniz sizin ortak paydanızı, genetik ve duygusal mirasınızı, aidiyetinizi ifade eder. Sizin için Müslüman Çerkes, Hıristiyan Çerkes, ateist Çerkes, sağcı Çerkes, solcu Çerkes ayırımı söz konusu olmaz. "Hepimiz Çerkesiz" dersiniz.

Etnik kimliğiniz tehdit altındaysa inancınızı, ideolojinizi elbette ki reddetmeyip kendinizde saklı tutarsınız ve bu kimlik etrafında birleşirsiniz. Farklılıklarınızı zenginlik olarak görür yola devam edersiniz.

İnanç ve ideoloji temelli zıt düşmeler, tartışmalar yaşamanız normaldir. Ama bunlar ortak paydanız olan Çerkes kimliğine sirayet etmez, kutuplaşmalara neden olmaz. Sınırlarını iyi belirlersiniz.

İdeolojileri de dahil edebileceğimiz aşağıdaki örnek çarpıcıdır.

19. yüzyılın ilk yarısında Çerkesya'yı ziyaret eden Prof. Dr. Karl Koch, Çerkeslerin dini inancından su şekilde söz eder:

"Bir Çerkes ailesinde üç dinsel inanışa birden rastlamak mümkündür. Dede doğa güçlerine, ağaçlara taparken, baba Hıristiyan, oğul ise İslam dinine inanabilmektedir. En önemlisi ise bunlar arasında herhangi bir çatışma ve sürtüşme olmamasıdır."

Ayrıca;

Xabze'de din ve ideoloji temelli ve geneli bağlayan tadilatlara, ekleme ve çıkarmalar yapmaya

kalkışmak gibi bir hakkımız asla bulunmamaktadır.

Bu konuda gerçekten son derece güzel yazılmış makaleler var. Ben de kendi üslubumla ve farklı bir açıdan bakarak bir şeyler yazmak istedim. Baştan belirteyim ki bu yazının amacı dini bir tartışma başlatmak değil. Çekinmeyin yani okumaktan. Farklı yönlere çekip beni üzmezsiniz, bundan da eminim.

Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere, kendilerine fetva verme, halkı din konusunda bilgilendirme ve yönlendirme yetkisini veren bir kısım zevat;

Kız çocukların evlenebilecekleri yaştan girerler konuya, kadınların ve hatta erkeklerinin tesettürünün milimetrik ölçülerini verirler.

Nikâh düşen kadın ve erkeğin aynı kapalı mekânda bir dakika bile kalmamaları gerektiğinden tutun da, tokalaşmaya, kadınların şarkı söylemesine, hamileyken sokağa çıkılıp çıkılamayacağına, hangi elin ne için nasıl kullanılacağına, yatağa yatınca ne tarafa dönüleceğine, rüzgâr esince, yağmur yağınca, ay ve güneş tutulması olunca anlamını bilmediğimiz hangi duaların okunacağına, hapşırınca ne deneceğine, hapşırdığımızı duyan kişinin ne söyleyeceğine, bizim nasıl karşılık vereceğimize kadar çok detaylı konularda bizleri bilgilendirirler.

Hele Ramazan'da nedense bizi enikonu anlayışsız zannederek, her yıl yaptıkları şeyleri yaparlar. "Sakız çiğnemek ve denize girmek, müstehcen rüya görmek orucu bozar mı? Zeytin ve hurma ile oruç açmanın fazileti" gibi konuları bir ay boyunca tekrar ederler.

Herkes, inancında ve inancının gerektirdiğini düşündüğü davranış biçimlerinde hürdür hür olmasına ama bu davranış biçimleri ve detaylar inancın özünü gölgede bırakıyorsa sorun büyüktür.

Dinin temel gayesinin insana yaraşır şekilde, barış, adalet, özveri, paylaşım, hoşgörü içinde yaşamak ve ölmek olduğundan da söz ederler arada bir, ama anlatılan bu kadar teferruatta kaybolup gider. Bu prensipler ikinci derecede önemliymiş algısı kendiliğinden oluşur zihnimizde.

Yine genelleme yapmıyorum, ama ne yazık ki önemli bir kesimimiz için Xabze'de de durum bundan farklı değil gibi geliyor bana.

Temelde din ile Xabze'nin öncelikli amacı aynıdır. Yukarıda söyledik, tekrar edelim. "İnsana yaraşır şekilde; barış, adalet, özveri, paylaşım, hoşgörü içinde, faydalı ve onurlu bireyler olarak yaşamak ve ölmek!

Xabze hakkında konuşma konusunda kendisini yetkilendirenlerimizin çoğu teferruata boğarlar bizi, şekille doldururlar beynimizi.

El öpülmez derler, gelin şunun ismini söylemez derler, sokakta yürürken kimin nerede olacağını tarif ederler, içeri önce kim girer kim çıkar konusunda bizi bilgilendirirler, tavuğun nasıl servis edileceğini anlatırlar, atımız olsaydı nasıl binecektik-nasıl inecektik, bir yerleşim birimine girerken ne yapacaktık detaylarını verirler, muhtemelen yapmazlar ama "Çocuk bile içeri girse ayağa kalkılır" demeyi ihmal etmezler.

Niyetleri kötü değildir ve bunları da uygulayamıyor olsak bile bilmemiz gerekir. Ama biz yalnızca ve sürekli bunları duyarak, okuyarak, Xabze'nin bu sayılanlar ve benzerlerinden ibaret olduğunu zannetmeye başlarız. Bilinçaltımız tıka basa dolar. Ruhundan uzaklaşırız. Dinde olduğu gibi...

Malum, insanın fıtratında kolaycılık da vardır.

WUZİNŞEW

Apandisit hafife alınmamalı

Dr. Hajbeviko Fatma Yılmaz

Merhaba...

Ekim ayı sayımızda akut apandisitten bahsetmek istedim. Acil ameliyat gerektiren durumlar arasında ilk sırada yer alan bu durum, apendiksin tıkanmasına bağlı enfekte olup şişmesi sonucu gelişir.

Apendiks, ince bağırsak ile kalın bağırsağın birleştikleri bölgede (çekum), kalın bağırsağın kör sonlandığı parmaksı bir uzantıdır. Genellikle 5-15 cm uzunluk ve 3-6 mm çapında, içi lenfoid doku ile dolu, bademcik benzeri fonksiyon gördüğü düşünülen bir organdır.

Kör bağırsak olarak da adlandırılan apendiksin, vücutta herhangi bir işlevi olmadığına inanılırdı. Ancak son zamanlarda sindirim ve bağışıklık sisteminde faydası olduğunu savunanlar bulunmakta.

Kör sonlanan bir yapı olduğu için herhangi bir bölgeden tıkandığında, tıkanıklığın gerisindeki bölümde biriken mukus iç basıncı artırır. Bu da, lenfatik ve venöz dolaşımın bozulmasına, bu bölgedeki bakterilerle iltihaplanmaya, yani apandisite yol açar. Zamanla da içi iltihapla dolan apendiks duvarı incelir ve patlar.

Peki, nedir tıkanmaya neden olanlar? Sindirilemeyen yemek artıkları, bazı meyvelerin çekirdekleri, yabancı cisimler ve fekalid dediğimiz taşlaşmış dışkı, nadiren apendiksin tümörü ve bazı parazitler...

Apandisit belirtileri

Genellikle en temel bulgulardan biri iştahsızlıktır. Buna karın ağrısı, kusma eşlik edebilir. Ağrı, başlangıçta göbek çevresindeyken bir süre sonra karnın sağ alt bölgesine yerleşir. Sürekli ve şiddeti giderek artan tarzdadır. Bu bölgeye baskı uygulandığında, öksürme-hapşırma halinde ağrının şiddeti artar.

İlerlemiş tabloda apendiks iltihap nedeniyle şişerek patlar (perfore apandisit) ve inflamasyon karın boşluğuna yayılır. Bu dönemde özellikle çocuklarda ateş görülebilir.

Küçük çocuklarda tanı koymak daha zordur. Keyifsiz, iştahsız olurlar. Karın ağrısından dolayı öne eğilerek yürürler veya bacaklarını karınlarına doğru büküp yatarlar. Zıplayınca ağrıları artabilir. İlerlemiş veya perfore apandisitte ağrı karnın her yerinde hissedilebilir.

Lütfen bu gibi belirtiler varlığında ağrı kesici almadan bir hastaneye başvurun, aldığınız ağrı kesici bize ipucu olacak belirtileri ve tabloyu maskeler.

Karna sıcak su torbası gibi uygulamalar yapmayın, karın içine iltihabın yayılmasına sebep olabilirsiniz.

Apandisit tanısı

Genellikle hastanın şikâyetleri ve muayene bulguları ipucu verir. Kan tahlilinde enfeksiyon varlığına dair bulgular ve radyolojik görüntüleme yöntemlerinin de yardımıyla tanı konur.

Görüntülemede ilk ve en sık tercih edilen yöntem ultrasonografidir (USG). Apandisit bulguları ve apendiksin gösterilmesi amaçlanır. Ancak bazen gaz varlığında, apendiksin doğuştan çekumun arkasında yerleştiği durumlarda apendiks USG ile görülemeyebilir. Bu durumda bilgisayarlı tomografi (BT) çekilebilir.

Şikâyetlerin başladığı ilk 24 saat içinde opere edilen olgularda genellikle perforasyon yoktur. Bu nedenle erken tanı önemlidir.

Tedavisi

Akut apandisitte sıklıkla iltihaplı doku, laparoskopik (kapalı ameliyat) veya açık cerrahi ile çıkarılır. Laparoskopik cerrahide hastanın karnına 3 veya 4 adet küçük kesik açılır ve buralardan karın boşluğuna ışık, kamera, gaz pompalayan tüp ve apendiksin çıkarılmasını sağlayacak cerrahi aletler iletilir. Bu işlemde karın boşluğu gazla şişirilerek operasyon sahası daha rahat çalışılacak hale getirilir. Genellikle kapalı cerrahide iyileşme açık cerrahiden daha hızlı gerçekleşir. Ameliyat sonrası ilk veya ikinci gün kişi hastaneden ayrılabilir. Karın boşluğuna pompalanan gaz nedeniyle operasyon sonrası bir hafta süren omuz ağrısı olabilir.

Apendiksin patlaması veya apendikste kitle varlığında, hastanın daha önce açık karın ameliyatı geçirmesi gibi durumlarda açık cerrahi tercih edilir. Açık ameliyatta, apendiks yerinde, yani sağ altta tek bir büyük kesik yapılarak karın boşluğuna ulaşılır. Çıkarılan apendiks dokusu patolojik incelemeye alınarak değerlendirilir.

Her iki yöntemle operasyon sonrası kabızlık gelişebilir, 1-2 gün ağrı olabilir. Bol sıvı ve lifli gıda tüketilip basit yürüyüşler yapılabilir, ağrı varlığında ağızdan ağrı kesici alınabilir. Ameliyat yerinin pansuman ve bakımı, iyileşme sürecinde son derece önemlidir.

Açık cerrahi veya apendiksin patlayıp karın boşluğuna yayıldığı durumlarda iyileşme süreci uzayabilir. Tam iyileşme genellikle ameliyattan birkaç hafta sonra gerçekleşir. Özellikle açık ameliyat sonrası en az 6-8 hafta yorucu hareketlerden kaçınmak gerekir.

Tamamen hastanın genel durumu ve kan tahlillerine dayanılarak olayın ilerlemediği ve tıkanıklığın tam olmadığı durumlarda cerrahi yapılmadan, oral alım kesilerek bağırsaklar dinlendirilip damardan (intravenöz IV) antibiyotik tedavisiyle enfeksiyonun çözülmesi veya ameliyatın ertelenmesi sağlanabilir. Özellikle çocuklarda ameliyat öncesi antibiyotik tedavisiyle takip sıklıkla ilk planda tercih edilmektedir (**Lütfen buradaki bilgilerle doktorunuzun tedavi şekline müdahale etmeyin; zira her koşulda hastanın kendine spesifik durumları göz önüne alınarak tedavi belirlenir. Doktorunuz size en uygun yöntemi belirleyecektir**).

Lütfen tedavisi özellikle erken tanı aldığında son derece kolay olan bu hastalığı hafife almayın. **Tanının geciktiği durumlarda ölüme dahi neden olabileceğini unutmayın!**

Vücudumuzda bulunan her yapının bir fonksiyonu olduğuna inananlardanım, apendiksinize veda etmeden sağlıklı yaşamanızı dilerim...

OKUR PAYLAŞIMI

Lezgi Raga - Lezgi Güneşi

Abdullah Kubalı*

Dünya halkları arasında gökcisimlerine dikkat etmeyene rastlanmamıştır: Bulutlar, Güneş, Ay ve yıldızlar. Bilimsel bilgi ve teknik donanım eksikliği nedeniyle insan gökcisimlerine bazen büyülü özellikler atfederek olabildiğince iyi tarif etmiştir. Tarikatlar ve dinler bu konuya ilgisiz kalmamıştır. Lezgiler de bu kuraldan istisna değildir.

Lezgi kültürünün merkezinde Güneş'in görünümü yer alır. Peki ama neden bu kültürde tüm gökcisimlerinin başrolünü Güneş üstlenmiştir? Örneğin Ay'a bu rolü Arapların ataları vermiş ve ay tarikatının yankıları geç Arap dini İslam'a da yansımıştır. Genellikle camilerin kubbelerini süsleyen sözde "Müslüman hilal", eski Arap ay tarikatındakinden başka bir şey değildir.

Lezgiler, yerleşik bir halk olarak, tarımın temellerini kavradı. Lezgi kültür yolunun mantığını anlamak için bunu göz önünde bulundurmamız gerekir. Çiftçilerin işi mevsimlere bağlıdır. Martın veya eylülün ne zaman geldiğini, ekinlerin, ne zaman ekileceğini, ne zaman biçileceğini bilmek onlar için yaşamsal bir önem taşır. Bu bilgi halk arasında asırlarca gözlem, deneme ve yanılma yoluyla birikmiştir. Ataları mevsimlerin öyle ya da böyle Güneş döngüsüne bağlı olduğunu fark etmiş, bu yüzden eski Lezgiler arasında Güneş kültü önem taşımıştır. Ve Lezgi takvimi, sırasıyla, bir "Güneş" takvimiydi.

Güneş kültü sadece Lezgiler arasında bilinen bir şey değil. Bu tipik nitelik çoğu köylü ulusun kültüründe vardır: Mısırlılar, Persler, Ruslar bu konuda akla geliyor. Yerleşik halklardan (yani köylü halklardan) farklı olarak göçebe halklar Ay kültüne sahiptir. Göçebe yaşam tarzı, hayvancılığı temel alıyordu ve otlakları değiştirmek için sürekli hareket etmeleri gerekiyordu. Bu nedenle göçebe, en çok gece ve gündüzün değişmesine (yani "lunar" takvimine) dayalı bir takvimle ilgileniyordu. Güneş'le değil, Ay ile zaman yönünü bulabilirdi ("bu geçiş yolculuğun üç ayını alır"; "beş ay sığır otlatırsın"). Böylece eski Lezgilerin görüşlerine göre yılın refahı Güneş'e bağlıydı.

Güneş döngüsünün asırlık gözlemleri, Lezgilerin gecenin uzunluğunun gündüz uzunluğuna kıyaslandığında tarihi belirlemelerine izin verdi. Bahar ekinoksu günü halk neşesine vesile oldu, ikonik bir şekle girdi, Yaran Suvar tatili oldu. Bahar ekinoksu, ışığın karanlığa, iyiliğin kötülüğe ve sonunda hayatın ölüme karşı zaferi olarak atalarımızla ilişkilendirildi. Yaran Suvar'dan sonra tarım döngüsü başladı ki bu şaşırtıcı değil. Şunu belirtmek gerekir ki; Lezgiler sadece bahar ekinoksunun gününü belirlemekle kalmadılar, aynı şekilde bir bayram yarattılar: Farslar - Novruz, Slavlar - Maslennitsa, Japonlar -Setsubun vb.

Güneş'in görüntüsü de bu toplumun sanat kültürünün bir parçası haline geldi. "Lezgi Raga - Lezgi Güneşi" sembolü tek bir noktadan yayılan spiral hançer ışınlarıdır. "Lezgi Raga" Lezginin felsefi görüşleriyle tamamen uyumlu olan yaşam döngüsünü simgelemektedir.

Lezgilerin Güneş'e olan saygılı tavrı sözlü halk sanatına, atasözlerine, deyimlerine ve sözlü dönüşlere yansıdı:

"Vun atui - raga atui" (Sen geldin - sanki güneş çıktı): Lezgiler misafire saygı göstermek istediklerinde söylerler.

"Ragh hiz nur guzva" (Güneş gibi parlar): Neşeli bir adam hakkında (Not: Güneş parlar, diğer bazı milletlerin genellikle söylediği gibi altın değil).

Bugün bilim bize atalarımızın ulaşamadığı Güneş ile ilgili tüm soruların cevaplarını vermiştir. Ve elbette çağdaş Lezgiler için Güneş herhangi bir tarikat olamaz ve Yaran Suvar tatili mistik dini altmetinden düştü. Ancak Yaran Suvar'ı korumak, Lezginin soyut kültürünün bir anıtı olarak halkın en önemli görevidir.

**İlxam Gazimuradov ve Nazım Hamzatov'un katkılarıyla.*

Kuba Qrız Köyü - 10. yüzyıldan bir cami kalıntısında güneş şekilleri

Lezgi Güneşi

Lezgi yerleşim bölgelerinde güneşi andıran desenler

SÖZCÜKLERİN DİLİ

Xeku kelimesine linguistik ve sosyolojik açıdan farklı bir yaklaşım

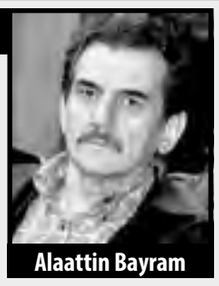

Alaattin Bayram

Sesler dolayısıyla kelimelerin ortaya çıkışını tesadüfler, nedensizlik ilkeleri ya da psikolojik, anlamsız, kaba-saba seslerin kendiliğinden oluşmasıyla ortaya çıktığı gibi bir nedene bağlayamayız. Sesin, haliyle kelimenin ortaya çıkışında bu ve benzeri kurumların etkisi ve katkısı olduğunu da inkâr edemeyiz. Tüm duyu organlarımızın bir şekilde dil/ler/in oluşmasında katkısı olduğunu biliyoruz. Ne var ki asıl büyük pay *kulak* denen organımıza aittir. Ses denen olgunun, insanlar hatta canlıyla teması *kulak* denen duyu organımızla mümkündür. Dilimizden herhangi bir sesin dökülebilmesi yani çıkması için önce o sesin kulağımızdan beynimize ulaşmış olma zorunluluğu söz konuşur. Öyleyleyse kelimeler oluşurken her sesin de bir sahibi olduğunu bilmemiz gerekmektedir; yani o sesi meydana çıkaran canlı ya da cansız bir nesne, bir varlık söz konusudur. Eğer durum basitçe açıkladığımız şekliyle olmayacak olursa ses dediğimiz gerçeğin olmaması, dolayısıyla kelime denen gerçeğin de oluşmamış olması gerekirdi. Durum ilk açıklamamız şeklinde olduğuna göre her sesin bir adresi, haliyle her kelimenin de bir hikâyesi var demektir. Bu, başlangıç evresi için böyledir. Bugünden geriye dönüp baktığımızda bir adres bulamıyor ya da bir kelimeye inandırıcı bir hikâye yazamıyorsak seslerin izini ve adresini kaybettiğimizdendir.

Bu kadarcık ön açıklamadan sonra yazımızın başlığı olan *Xeku (хэку)* kelimesini önce linguistik (dilbilimi) açısından ele alalım.

Xeku kelimesinin linguistik yönden irdelenmesi

1. **Ses Bilgisi (fonoloji) açısından:** *Xeku (хэку)* kelimesini oluşturan asıl sesler *X ve K* sesleridir. Sesli harfler genellikle yansıma seslerin insan ağzında şekil alırken sesin kalıba girmesini de sağlar, dersek önemli bir kuralı dile getirmiş oluruz.

1.1. **(X) sesinin doğuşu hikâyesi:** Bu ses sessiz, sürekli, damaksıl bir sestir. Dudaklarınız açık kalarak nefesinizi veriniz. Diş etlerinize çarparak ağzınızdan çıkan sesin adıdır bu ses. Bu ses, deniz dalgalarının çıkardığı uzun ve süreklilik arz eden *хIIII… хIIII… (хыыы… хыыы…) sesinin taklidinden ibarettir.* İnsanoğlu tabiattan işittiği bu sesi hangi varlıktan işitmiş ise o sesi, sesin sahibine ad olarak vermiş ve böylece insan hafızasında yeni bir kelime meydana gelmiştir.

1.2. (X) kelimesinin dile kazandırdığı diğer anlamlar: İnsanoğlu ilerleyen zaman dilimlerinde suyun mütemadiyen rakım olarak coğrafi kara parçasının aşağısında kalmasına, bir şeyi alıp götürmesine ve her zaman da aşağıya doğru hareket etmesine şahit olmuştur. Bu da insanoğlunun zihninde alt, aşağı, bir şeyi bir şeyden ayırma ve sayılamayan çokluk gibi kavramları, olguları ve eylemleri *X (хы)* sesiyle daha doğrusu kelimesiyle karşılamaya başlamıştır.

1.3. (Ku) sesinin doğuşu hikâyesi: Bu sesin doğuş hikâyesini *kukuw (кукуу)* kuşuna dayanır.

Bu kelime aynı zamanda *kukuw (кукуу)* kuşunun adıdır. Bu kuş da kendi adını *kukuw (кукуу)* şeklinde terennüm ederken aslında kendi adını söylemektedir. İnsanoğlu da kuşu taklit ederken dilinede hem bir ses hem de bir kelime kazandırmış olmaktadır: *Kukuw (кукуу)* kuşu.

1.4. (Ku) kelimesinin dile kazandırdığı diğer anlamlar: *Ku (ку)* sesini söylerken ağzımız yapısı silindir şeklinde yuvarlak bir hal almaktadır. Bu ses taklidini terennüm ederken bağırmak kavramı zihnimizde şekillenmektedir. Böylece somut üzerinden soyut bir kavram ortaya çıkmış olmaktadır. Kuwe (куо): bağır. İlksel bir dil olan Adıgecede insanoğlu *bağırmak* olgusunu, *kuwe (куо)* kelimesiyle karşılamaktadır. Kukuw (guguk) kuşu aracılığı ile kelimesiyle de yeni bir kelime daha dile girmiş olmaktadır:

Bu defa *kuw куу* sesini telaffuz ederken ağzımızın almış olduğu silindir şeklindeki derinlik ile *kuw куу* sesinin hava boşluğunda yankılanma şekli insan zihninde derinlik olgusunu meydana getirmektedir. **Örnek kelimelerle gidelim**. *Kuwu (куу):* derin. Çukurluk bildiriyor; *yiku (уку):* Bir şeyin iç bükey orta yeri, fiil olarak içine tıkmak; *koç' (кок|)*: kucak; kuwe (куо): Derin, büyük bağırma; *kukuw (кукуу):* kuku kuşu; *neku (нэку):* göz bebeği vb.

2. Şekil bilgisi (Morfoloji) açısından: *Xeku (хэку)* kelimesini günümüz yaklaşımıyla ele aldığımızda kelime ilk bakışta kök halinde, basit yapılı bir kelime gibi anlaşılmaktadır. Ancak dikkatle ele aldığımızda iki ayrı kelimeden oluşan birleşik bir kelime olduğunu anlarız. *Xeku (хэку)* kelimesi, *Xe + ku (хэ+ку)* kelimelerinden oluşmuş birleşik bir kelimedir. Herhangi bir ek almamıştır.

3. Anlam bilgisi (Semantik) açısından: Ülke (vatan) anlamına gelmektedir. Cins isimdir. Tekil bir kelimedir ve somuttur. Bu tarz kelimeler soyut olarak ele alınmasına rağmen ben, soyutluk konusunu sınırları bilinen ve görülen coğrafi bir parça olarak düşündüğümüzde somut olarak ele almanın daha doğru olduğunu düşünüyorum. Bunu incelerken kelimenin içinde bulunduğu kök halindeki görüntüsüne kanmamak gerekmektedir. Konuyu yapısal irdelemelerle değerlendirmek gerekmektedir. Kelime *çoğulluk kavramını karşılayan* ancak günümüzde neredeyse tek başına kullanılmayan *Xe* (хэ) kelimesi, kelime başında olduğu zaman sayılamayan çokluğu, kelime sonunda bulunduğu zaman ise Türkçedeki -ler, -lar çoğul ekinin üstlendiği tüm görevleri üstlenmektedir. **Bazı kelimelerle örneklemeler yapalım.**

Xı (хы): deniz. Kelimenin ilk ad kazanması.

Yex (ex): Aşağı in. Kelimenin alt anlam kazandığına dair örnek.

Мехın (мэхын): bayılmak. Eylemin yere doğru hareketini bildirir.

Хın (хын): Ekini orakla dipten biçmek. Bir eylemin dipten yapıldığına örnek

Pıx (пых): Bir şeyi ucundan çıkarmak, bir şeyi ucundan ayırmak. Kalemin ucunu açma gibi.

Xelh (хэлъ): Çokluğun içerisinde yatay (yatar) durumda var olma. (Xe, sayılamayan çokluk bildirir.)

Xes (хэс): Çokluğun içerisinde oturma halinde var olma. (Xe, sayılamayan çokluk bildirir.)

Xet (хэт): Çokluğun içerisinde dikey (dikilme) halinde var olma. (Xe, sayılamayan çokluk bildirir.)

Xıme (xame): yabancı anlamındaki bu birleşik kelimedir. *Xı + me (deniz + koku)* kelimelerinin birleşmesinden nasıl oluyor da *yabancı, gurbet, dış alem diyebileceğimiz* kelimeler doğabiliyor? Bu sorunun cevabını da aşağıda vermeye çalışacağım. Bunu cevaplarken de *Otej teoremimizin* verilerinden yararlanacağız.

Xeku kelimesinin sosyolojik yönden irdelenmesi

Otej teoremimizin önemli verilerinden biri *soyut kavramları somut varlıklar üzerinden anlarız.* Tarihin ilksel evrelerinde *insanoğlu ve diğer varlıklar* arasındaki mütemadiyen tekrarlanan ilişki kafamızda soyut kavramların oluşmasına neden olmaktadır. Bu temel ilke Otej teoreminin alt yapısını oluşturan *Yansıma kuramının* ve diğer kuramlarında tatmin edici cevapların veremediği çetin bir konudur. Bu yazımızda *X* ve *Ku* seslerini incelerken kısa olsa da açıklamalarda bulundum.

İnsanoğlu devamlı şekilde gördüğü ve sesini işittiği denizin adını, denizin dalgaları sonucu ortaya çıkan *xı (хы)* sesinden doğduğu ve bu sesi tekrar tekrar işitmesi sonucunda bunu denize ad olarak verdiğini söylemiştik. Buradaki güzellik her bir doğal varlığın, evrenin yaratıldığından beri hep kendi özel sesini çıkarıyor olmasıdır. Bu Otej teoremine, *evet ama kim bilir deniz geçmişte başka bir ses çıkarıyordu,* şeklinde itiraz etme durumunu ortadan kaldırmaktadır. Bu örneğimizde görüldüğü gibi insan dışı tüm varlıklar, aradan ne kadar uzun zaman geçmiş olsa bile sürekli kendisine tahsis edilmiş olan tek bir sesi nakarat şeklinde terennüm etmektedir. Bu bizim için atlanmaması gereken önemli diğer bir konudur.

İnsan yaşadığı süreçlerde deniz ile kara parçası arasında hem nitelik hem de nicelik yönünden yapısal bir farklılık ve dıştan bakıldığında da bir sınır olduğunu fark ediyor. Karada bazı şeyleri tek tek dokunarak diğer cisimlerden ayırabilmeye, kimi zaman onlara güç yetirmeye, dağ, orman, ırmak vb bazı varlıklarla denizin yapısal özelliklerini fark etmeye başlıyor. Ormanda bütünün içerisindeki bir ağacı diğerlerinden ayırt edebiliyorken, ya da iki tepe arasındaki farklılıkları görüyorken denizin bütüncül yapısına bakıyor çoğulluk kavramını *Xe (хэ)* sesi (kelimesiyle); üstündeki cisimleri aşağıya doğru alışına yani çoğu cisimlerin suda batmasına bakarak, bir şeyin altı, dibi tarzı soyut kavramları karşılarken onun dibi anlamında *yi - xe (uxэ);* denizin sayılamayan özelliğini fark ederek çoğulluk içeren topluk, meclis, yurt, yaşam alanları vb kelimeleri *xe (хэ)* kelimesi eksenli kurgulamıştır. *Xeku (хэку):* vatan, *xase (хасэ):* meclis, toplantı yeri, dernek; *xap'e (хап\|э):* malikâne, aile yaşam yeri; *xeğegu (хэгъэгу):* ülke, başkalarıyla birlikte kullanılan ülke, devlet. *xeku* (ülke) kavramı daha çok Adıgelere (Çerkeslere) özgü yurt için kullanılır. Burada manidar olan, Adıgeler ülke anlamındaki *xeğegu (хэгъэгу)* kelimesini kendileri de dahil genel için kullanırken xeku (хэку) kelimesini sadece Adıgelere özgü vatan olan Kafkasya'daki toprakları için kullanmalıdır.

İnsanoğlu, modern anlamdaki ülke kavramının olmadığı eski çağlarda bile çoğulun içerisinde bir yer *xap'e (хап\|э:özel alan)* tutmuş olması güçlü bir ihtimaldir. Bu durum insanoğlunun avcı-toplayıcı olduğu dönemler için de geçerlidir. İnsan, ne kadar gezgin olursa olsun, bir süre sonra kendine ayırdığı bir mekana dönüş yapmaması düşünülemez. En azından mevsimsel değişimlerin zorlamasıyla mekansal varlık bir zorunluluktur. Hal böyle olunca, insan kalabalıkları, kendine özgü tarzlarıyla geniş hareket alanları yani ülke (xeğegu - хэгъэгу) oluşturan kalabalıklar, zaman içerisinde daha dar ancak daha öz, daha özel ve dostluk, akrabalık bağları daha güçlü kişilerden oluşan, özgün alanlar yani ülkeler kurmuşlardır. Bu özel yapı kendine özgü ülke algısını güçlendirmiş adı yine ülke anlamında olan ama özel yapısıyla (xeku - хэку) adını almıştır. Dikkat edilirse bu oluşumda dıştan içe, çevreden merkeze, genelden özele doğru bir hareket, bir evrilme söz konusudur.

Bu açıklamalara ek olarak *xeğegu (хэгъэгу)* kelimesinin de üç kelimeden oluşan birleşik bir kelime olduğunu söylemeliyim. xe (хэ): çoğulluk ifade eder; ğe (гъэ): yıl; gu (гу): kalp kelimelerinden oluşur.

Ğegu (гъэгу): Yol anlamındaki bu kelime ile beraber *xeğegu (хэгъэгу: yurt)* kelimesini değerlendirdiğimizde insan toplumlarının hem gerçek anlamdaki hareketlerini (yollarını), günlük meşgale ilişkilerini hem de tarz, usül, yani Adıgelerin *xabze* dedikleri kurallar manzumesi anlamlarında bir sosyal olgu yaşamımızda geniş yer almaktadır. Bu toplumsal yapı çeşitli çalkantıları beraberinde getirdiği gibi çeşitli değerleri de insanlık tarihine kazandırdığı kuşkusuzdur. Bugünkü verilerinizle değerlendirdiğimiz zaman xeğegu (хэгъэгу) kelimesi sadece coğrafi bir yer olmaktan öte adeta tarzlar bütünü ve kültürel harman yeridir. Ne var ki bu dıştan merkezi öze, çekirdek yapıya doğru giden bu seçkinci yapı kendi coğrafi yaşam alanı oluşturacak ve adı *xeğegu (хэгъэгу)* olan yurdundan farklı olarak *xeku (хэку)* adlı yurdunu oluşturacaktır. Bu hal, yerleşik hayatın ilk temelleri demektir. Bu haliyle *xeku (хэку)* aynı zamanda özgün insanlardan oluşan bir millet, özgün bir dil, kendine özgü bir yurtta özgün bir xabze olacaktır. Bu hal medeniyetin ilk nüvelerini olacaktır. Böylece tarihte ilk kez topluluktan millete geçmiş olan *xeku* bireyleri biyolojik anlamlarda doğurgan, ekonomik alanda üretgen, siyasal anlamda yönetgen ve sosyolojik anlamda da kurallı toplum olma vasfını kazanmıştır. Bugün çok şeyini kaybetmiş olan Adigeler (Çerkesler), Lhepkh olarak yeniden tarihe bağlanmak istiyorlarsa, düştüğü yerden kalkmalı, çok güçlü dillerini yeniden kazanmalı, xabzelerini güncellemeli ve xeğegu genelinden xeku özelinde buluşmalıdır. Bze (бзэ), xabze (хабзэ) ve *xeku (хэку), lhepkh (лъэпкъ)* realitesinin ruhundan uzak kalmış insanlarımızın içerisinde, хıme kalabalıkların içinde lhepkh olarak kalabilmeyi hayal edenler varsa, onlara sadece derin bir uykuda olduklarını söyleyebilirim.

Emek ve Özgürlük ittifakı kuruluşunu ilan etti

Emekçi Hareket Partisi (EHP), Emek Partisi (EMEP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Sosyalist Meclisler Federasyonu (SMF), Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Toplumsal Özgürlük Partisi'nin (TÖP) oluşturduğu "Emek ve Özgürlük İttifakı" kuruluşunu ilan etti.

24 Eylül'de Haliç Kongre Merkezi'nde bir araya gelen Emek ve Özgürlük İttifakı, "Hep birlikte başaracağız" sloganıyla yola çıktı.

İttifak içindeki siyasi partilerin genel başkanları, sözcüleri ve eş genel başkanları birer konuşma yaptıktan sonra ilan edilen deklarasyonda ekonomi, yoksulluk, Kürt meselesi, temel hak ve hürriyetler ele alındı.

'Emek ve Özgürlük İttifakı deklarasyonu

Ekonomiden siyasete birçok alanda Cumhur İttifakı'nın yarattığı yıkımı durdurmak, tek adam yönetimini sonlandırmak, halkın çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek, demokratik hak ve özgürlükler temelinde bir değişim ve dönüşümün gerçekleşmesini sağlamak önümüzdeki dönemin acil görevidir.

Bu değişim ve dönüşümün yaşanabilmesi için emekten, barıştan, demokrasiden yana güçlerin ortak ve birleşik mücadeleyi güçlendirmesi ve kararlı bir şekilde sürdürmesi büyük önem taşıyor. Bu birlik ve mücadele, yeni dönemin belirleyici ve etkin bir gücü de olmak zorundadır. Halkın beklentisi ve talebi de bu yöndedir.

Verilecek ortak mücadele, takınılacak güçlü ve kararlı tutum, halkın acil ekonomik taleplerinin elde edilmesi ve demokratikleşme yolunda adımlar atılmasını sağlayacak bir yürüyüş olacaktır.

Bu yürüyüşün uğrak yerlerinden biri olan seçimler Türkiye için kritik bir anlam taşımaktadır.

Seçim sürecinde halkın gelecek umutlarını salt sandığa bağlamadan, ancak sandığın önemini de görmezden gelmeden emek ve demokrasi mücadelesini yükselterek, bu temelde halkı seçimlerden kazanımla çıkmaya motive etmek ve seçim güvenliği için bütün tedbirleri almak ihmal edilemez bir sorumluluktur.

İçinden geçtiğimiz bu olağanüstü süreçte ekonomik ve politik acil görevlerin gerçekleşmesi için hedeflediğimiz ittifak, sömürülen ve ezilen bütün halk kitlelerinin ittifakıdır. İşçilerin, emekçilerin, yoksulların, kadınların, gençlerin, doğa ve insan hakları savunucularının dayanışması ve ittifakıdır. Ortak, güçlü ve kararlı bir mücadele zeminidir.

İnsanca çalışılacak ve yaşanacak bir ekonomik düzen

Bu iktidarın program ve icraatları emperyalizmin, sermaye sınıfının, kendi yandaş şirket ve holdinglerin çıkarlarını önceleyen bir politik anlayışa ve uygulamalara dayanıyor. Yandaşları da palazlandıran bu haksız ve usulsüz ihale sistemi hukuken yeniden incelenmeyi gerektiriyor.

İzlenen sömürü ve baskı politikalarının işçi ve emekçilerde, yoksul çiftçi, köylü ve esnafta, ezilen halk kesimlerinde yarattığı ekonomik ve sosyal yoksunluk toplumun birinci derdi haline gelmiştir. Hayat pahalılığı, düşük ücretler, işsizlik, yoksulluk, geçinme, barınma vb. sorunların çözülmesi için somut adımların atılması ve işçilerin, emekçilerin, ezilen halk kitlelerinin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi bugün herkes için ilk meseledir.

Bu gerçekten hareketle yaşanan ekonomik krizin ve çok yönlü toplumsal yıkımın ağır faturasını yerli ve yabancı sermayeye ödetecek, emekçilerin yaşadığı güvencesizliğe ve geleceksizliğe son verecek politikaların izlenmesi şarttır.

Bu kapsamda;

Zamların durdurulması, ücretlerin açlık ve yoksulluk sınırının üzerinde insanca yaşanacak bir düzeye çıkarılması, işten atmaların yasaklanması, istihdamın artırılması, temel tüketim maddelerinden alınan vergilerin kaldırılması, az kazanandan az çok kazanandan çok vergi alınması ve yoksulluğu ortadan kaldıracak bir ekonomik programın izlenmesi en büyük toplumsal ihtiyaçtır.

Bütçe kaynaklarının; saraylar, savaşlar, yandaşlar ve dış borçların ödenmesi için değil halkın ekonomik güvencesi ve doğrudan gelir destekleri için seferber edilmesi ilk adımlardır.

Halkın elektrik, doğalgaz, su, internet gibi temel ihtiyaçlarının bir 'sosyal haklar programı' kapsamında, aylık geliri yoksulluk sınırının altında olan herkese ücretsiz sağlanması, KYK borçlarının tamamen silinmesi, Emeklilikte Yaşa Takılanların (EYT) ve öğretmenler başta olmak üzere kamuda ataması yapılmayan tüm meslek gruplarının sorunlarının çözülmesi acil ihtiyaçtır.

Emeklilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yoksul çiftçilerin borçlarının silinmesi, mağduriyetleri olağanüstü artan esnafın desteklenmesi ilk yapılması gerekenler arasındadır.

Özellikle enerji ve ulaşım hatlarında ve sağlık ve eğitim alanlarında nitelikli, parasız ve kamusal hizmetlerin verilebilmesi için işçilerin, emekçilerin denetimini içeren acil kamulaştırma adımlarının atılması gereklidir.

Kadın yoksulluğuna son verecek, ekonomik yaşamın her alanında eşit ve etkin olmasını sağlayacak politikalar şarttır.

18 yaş ve altı çocuk emeğinin ücretli emek olarak kullanılması yasak olmalıdır.

"Geri Kabul Anlaşması" iptal edilmelidir. Dönmek isteyen sığınmacılar için bölgede barış ortamı sağlanmalı, birlikte yaşamı talep eden sığınmacılara mülteci statüsü verilmeli ve birlikte yaşamın koşulları inşa edilmelidir.

Halkın egemenliğine dayanan bir demokrasi

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi adı altında kurulan tek adam yönetimi, demokratik hak ve özgürlükleri kullanılamaz hale getirmiş; keyfiliği, zorbalığı, hukuksuzluğu ve adaletsizliği kurumsallaştırmış; bu ülkenin ve halkların yaşadığı sömürüyü, baskıyı ve çözümsüzlüğü derinleştirilmiş ve faşizan uygulamaları gündelik politikanın parçası haline getirmiştir.

Dolayısıyla tek adam sistemini ayakta tutan ve besleyen tüm kurum, mekanizma ve bağımlılık ilişkilerini değiştirmek öncelikli amaçlarımızdandır. Seçim barajının kaldırılması, demokratik hakların ve siyasal özgürlüklerin en geniş şekilde kullanılmasının garanti altına alınması, demokratik, tarafsız ve bağımsız bir yargı sisteminin kurulması acil bir ihtiyaçtır.

Hedefimiz demokratik, özgürlükçü ve eşitlikçi ilkeler temelinde halkın gerçek egemenliğine dayanan bir demokrasinin inşasını sağlamaktır.

Bu kapsamda;

Yerinden ve yerelden demokratik yönetim için yerel yönetimlere merkezden kimi alanlarda yetki ve kaynak devrine bağlı, halkın güçlü katılım mekanizmalarının oluşması, yönetimin halkın oyuyla gelmiş kişilere ve yerel halk meclislerine devredilmesi, kayyum rejimine son verilmesi,

Bütün işçi ve emekçilerin sınırsız sendikal örgütlenme, her türlü (hak, dayanışma, siyasal ve genel) grev ve toplu sözleşme hakkının güvence altına alınması, günlük çalışma süresinin 7 saat olması ve lokavtın yasaklanması,

Demokrasiyi, eşit yurttaşlık taleplerini ve inanan inanmayan herkes için düşünce, inanç ve vicdan özgürlüğünü kapsayan bir laikliğin inşa edilmesi, Alevilerin eşit yurttaşlık hakkının güvence altına alınması,

Farklı kültürlere, kimliklere, inançlara ve yaşam tarzlarına saygıya dayalı eşit yurttaşlık hakkının temel bir ilke olarak benimsenmesi,

Kanun Hükmünde Kararnamelerle yaratılan hak gasplarının giderilmesi, kamuda işe alımda ve atamalarda her tür ayrımcılığa son verilmesi, halk egemenliğine dayanan demokratik bir düzen için atılması gereken acil adımlardır.

Yurtta, bölgede ve dünyada barıştan yana, uzun vadeli halklar arası iş birliğine yönelik politikalar acil ihtiyaçtır. Bunun için emperyalist güçlerin ve işbirlikçilerinin çıkarları değil halkların ihtiyaçları esas alınmalıdır. Komşularımız başta olmak üzere diğer ülkelerle savaş ve çatışmaya, askeri güç gösterisine dayalı yayılmacı politikaları terk etmek; eşit haklara dayalı ilkeli ve barışçıl bir dış politika yürütmek gerçek anlamda bir halk egemenliği için zorunludur.

Kürt sorununda barışçıl ve demokratik çözüm

Türkiye'nin çözmesi gereken en köklü sorunlardan biri de Kürt sorunudur. Demokratik çözüm ve barış için ülkedeki bütün toplumsal kesimlerin yaklaşımlarını ve kaygılarını dikkate alan yapıcı bir politika, olması gerekendir.

Demokratikleşme ile doğrudan bağlantılı ve iç içe geçmiş olan Kürt sorununun çözümü için inkâr ve bastırma siyaseti yerine demokratik ve barışçı bir çözüm için adım atılması gereklidir. Savaş politikaları, silah ve çatışma yöntemleri yerine, diyalog ve müzakere seçeneklerinin kendini tarihsel olarak dayattığı ve güncel olduğu aşikârdır.

Diyalog ve çözüm zeminini kurmak ve güçlendirmek ve demokratik müzakere yöntemleriyle tüm toplum için geleceğin kazanılmasına önayak olmak; bu çerçevede, başta anadili hakkı olmak üzere tüm evrensel kimlik haklarının tanınması için gerekli düzenlemelerin yapılması büyük önem taşımaktadır.

Kadınlar için adalet, eşitlik ve özgürlük

Kadınların toplumsal yaşamın bütün alanlarında eşit ve özgür olması için her türlü güvencenin sağlanması zorunludur. Erkek egemen zihniyetten ve uygulamalardan kaynaklanan kadınlara yönelik sistematik erkek şiddetiyle ve kadın cinayetleriyle çok kapsamlı bir mücadele şarttır.

İstanbul Sözleşmesi'nin yeniden geçerli hale getirilmesi ve uygulanması, kadınlar ve LGBTİ+'lar için toplumsal cinsiyet eşitliği önündeki siyasal, idari, ekonomik ve kültürel tüm engellerin kaldırılması ilk acil adımlardır.

Gençler, engelliler ve dezavantajlı gruplar için eşitlik ve özgürlük

Gençlerin yaşam tercihlerine saygı duyan bir yaklaşımla, kendilerini serbestçe ifade edebilmeleri ve özgürce yaşayabilmeleri için başta eğitim ve kültür olmak üzere ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda bütün engeller kaldırılmalıdır.

Eğitim her kademede parasız, bilimsel, anadilinde ve demokratik olmalıdır. Gençlerin ekonomik olarak desteklenmeleri, her alanda daha fazla yönetime katılmaları, yaratıcı ve ilerletici fikirlerin toplumda daha belirleyici hale gelmesine yol açacaktır.

Çocuklar toplumun kendine ait hakları olan özneleridir. Bunu böyle kabul edip, maruz kaldıkları bütün ayrımcılıkla mücadele etmeliyiz.

Ülkemizde 10 milyonu aşkın engelli yaşıyor. Engellilik salt bedene indirgenen bir tıbbi yaklaşımla ele alınamaz. Toplumda her anlamda farkındalık yaratmak, engellilerin kamu hizmetlerinden eşit yurttaşlar olarak yararlanması için her çeşit düzenlemenin kamu tarafından yapılması hayati önemdedir.

Doğanın, çevrenin ve kültürel varlıkların korunması

Kapitalizm gölgesini satamadığı ağacı keser. Neoliberal politikaların ülkede derinleşmesini sağlayan iktidar, bütün doğal varlıkları sermayeye peşkeş çekiyor. İklim krizine karşı acil durum ilanı, kar ve rant uğruna çılgınca doğa ve çevre tahribatına yol açan; ormanları, tarım alanlarını, akarsuları tahrip eden ve ekolojik dengeyi bozan, doğaya karşı işlenen suçların odağı olan tüm projeler durdurulmalıdır.

Enerji, ulaşım, kentleşme ve tarım başta olmak üzere tüm politikalarda doğanın korunması odaklı yaklaşım hem acil hem de zorunludur. Her canlının sağlıklı bir ekosistem içinde yaşam hakkı etkin yasalarla koruma altına alınmalıdır.

Tarihi ve kültürel varlıkların yağmasına son verilmelidir.

Çağrımız

Türkiye'nin aydınlık ve demokratik geleceğini düşünen tüm kurum, kuruluş ve partilere, tek tek yurttaşlaradır. Hep beraber sorumluluk alalım. Cumhuriyetin 2. yüzyılında yangın yerine çevrilen ülkeyi ortak talepler ve birlikte mücadele anlayışıyla özgür ve demokratik şekilde yeniden inşa edelim.

Türkiye halkları ayrımcılığa, nefret söylemine, kutuplaşmaya, Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı arasına sıkışmış bir egemen siyasete mahkûm değildir.

Emek, barış, özgürlük ve demokrasi değerleri temelinde halkın egemen olduğu bir toplumsal düzen kurabiliriz. Bunu başarmak ezilen ve sömürülen halk kitlelerinin değiştirici gücüyle mümkündür."

Vergide adalet eylemi

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), yeniden değerlenme oranın altında artırılan vergi dilimi oranları ile işçilerin maaşlarında yaşadıkları kayıplara karşı basın açıklaması yaptı.

20 Eylül'de İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı önünde gerçekleşen eylemde konuşan DİSK Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu, "Artan vergi yükü ile ücretlerimiz erimeye devam ediyor. Yüksek enflasyon nedeniyle büyük alım gücü kaybı yaşayan işçiler şimdi de vergi dilimleri marifetiyle yoksullaştırılıyor. Çarşıya, pazara, markete her gittiğimizde fiyatlar artıyor, evimize gelen her fatura bir öncekinden yüksek oluyor ama işçilerin artması gereken ücretleri, vergi dilimleri nedeniyle yıl içerisinde düşüyor"

"Dilim dilim soyuluyoruz", "Vergi dilimi soygununa son" ve "Vergide adalet istiyoruz" yazılı dövizlerin taşındığı eylemde, "Gelirde adalet, vergide adalet" ve "Gelir vergisi düşürülsün" sloganları atıldı.

Neler oldu?

Hedef gösterilen İranlı müzisyen Mohsen Namjoo'nun beş konseri iptal edildi

Daha önce de birçok etkinliği iptal edilmesi için şarkıcıları ve müzik gruplarını hedef gösteren 'Müdafaa-i İslam Hareketi' adlı oluşum ve Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası Genel Başkanı Mustafa Çopursuz, Namjoo'nun konserinin iptal edilmesi için kampanya başlattı. Hakkındaki iddiaları reddeden Namjoo, "Her zaman ilham kaynağım olan Kur'an-ı Kerim'le asla alay etmedim, küçük düşürmedim" ifadelerini kullanmıştı.

Mohsen Namjoo'nun hedef gösterilmesinin ardından 3 Aralık Bursa Merinos AKKM, 8 Aralık Konya Selçuklu Kongre Merkezi, 10 Aralık Van Nur Tatar Kongre Merkezi konserleri iptal edildi.

İstanbul'a 7 yeni denizyolu hattı

İstanbul'da, deniz ulaşımının yaygınlaştırılması ve toplu taşıma entegrasyonunun sağlanması amacıyla 7 yeni deniz hattı oluşturulacak.

Eklenecek yeni hatlar:
Kadıköy-Kasımpaşa-Fener-Sütlüce-Eyüp
Avcılar-Bakırköy-Kadıköy
Avcılar-Bostancı
Maltepe-Büyükada-Heybeliada-Burgazada-Kınalıada
Çengelköy-Kabataş
Beşiktaş-Kabataş-Karaköy-Kasımpaşa-Sütlüce-Eyüp
Bostancı-Caddebostan-Moda-Kadıköy-Kabataş

Cumartesi Anneleri davası, 2023'e ertelendi

Cumartesi Anneleri'nin 700. hafta eylemine yönelik polis müdahalesinde darp edilen ve aralarında kayıp yakınlarının da olduğu 46 kişi hakkında açılan davanın beşinci duruşması, Çağlayan'daki İstanbul Adliyesi'nde görüldü. Duruşma başlamadan önce adliye önünde basın açıklamasına kaymakamlık yasak getirdi. Adliye önünde toplanan kişiler polis ablukasına alındı. Polis tarafından gözaltına alınan 16 kişi, savcılık kararıylaa serbest bırakıldı.

Davanın bir sonraki duruşması, 3 Şubat 2023'te görülecek.

Ekonomistler, faiz indirimi kararını nasıl açıklayacağını şaşırıyor

Dünyanın büyük merkez bankaları enflasyonla mücadele etmek için faiz oranlarını artırırken, Türkiye'de Merkez Bankası büyüme odaklı politikası doğrultusunda yüzde 80'i aşan enflasyona rağmen eylül ayında da faizleri indirdi.

Merkez Bankası'nın yüksek enflasyona rağmen, ekonomik aktivitede yavaşlamayı gerekçe göstererek bir kez daha faiz indirmesi, bu modele hiçbir açıklama bulamayan ekonomistlerin tepkisini çekmeye devam ediyor.

İş cinayetleri raporu

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi'nin düzenli yayımladığı iş cinayetleri raporuna göre 2022'nin ilk sekiz ayında en az 1.202 işçi çalışırken yaşamını yitirdi.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) Milletvekili Muazzez Orhan Işık, iş cinayeti vakalarında Türkiye'nin 180 ülke içerisinde 149. sırada yer aldığını belirterek, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin'e soru önergesi verdi.

RTÜK destekli nefret suçu

Yesevi Alperenler Ocağı Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneği'ne bağlı Fikirde Birlik ve Mücadele Platformu, İstanbul'da Beyazıt Meydanı'ndaki Saraçhane Parkı'nda LGBTİ+ karşıtı bir miting düzenledi.

Siyasal İslamcı 150'ye yakın grup, "Büyük Aile Buluşması" adı altında 18 Eylül'de bir araya geldi.

Cemaat ve tarikatların da katıldığı, LGBTİ+ bireyleri doğrudan hedef alan yürüyüş için hazırlanan tanıtım videosunda, "Dijital çağda LGBT propagandasının Türkiye'yi ve dünyayı saran bir virüs" olduğu ve "Cinsiyetsizleştirmek, insan neslini azaltmak, aile kurumunu yok etmek isteyen küresel ve emperyalist lobilere 'dur' demek istiyorsan, ailemizi, çocuklarımızı ve gelecek nesillerimizi korumak için büyük aile buluşmamıza sen de katıl" ifadeleri yer aldı. Hazırlanan video, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) internet sitesinin "kamu spotları" bölümünde yer aldı.

Siyasetçiler, sanatçılar, gazeteciler ve yazarlar, Onur Haftası'nda yürüyüşü yasaklayan İstanbul Valiliği'nin bu yürüyüşe izin vermesine ayrımcılık yapılması nedeniyle tepki gösterdi, Son dönemde birçok konser ve etkinliğin "güvenlik gerekçesi" ile iptal edilmesinin ardından bu yürüyüşe izin verilmesi de eleştirilerin diğer odağı oldu.

Tepki yağdı

Türk Tabipleri Birliği (TTB) İnsan Hakları Kolu: "Toplumun bir kesimini ötekileştiren, nefret söylemi içeren eylem karşısında kamu otoritesinin sessizliği ve kamu kaynakları kullanılarak yapılan çağrılar toplumsal barışı tehdit etmektedir. LGBTİ+ hakları, insan haklarıdır. LGBTİ+lar ne yanlıştır ne yalnızdır.

Halkların Demokratik Partisi (HDP): LGBTİ+'ları hedef gösteren 'Saraçhane Mitingi' bir nefret suçu organizasyonudur. Nefret suçundan siyasi rant devşirmeye çalışan, toplumu açıkça kutuplaştıranlar suç işliyor. HDP doğaya ve bütün kimliklere dönük saldırının karşısındadır.

HDP Kadın Meclisi. Nefret suçundan siyasi rant devşirmeye çalışan, toplumu açıkça kutuplaştıranlar suç işliyor. HDP doğaya ve bütün kimliklere dönük saldırının karşısındadır.

Sol Parti: Nefret söylemini, ayrımcılığı kendine bayrak edinmiş gericilere dur diyelim."

Türkiye İşçi Partisi (TİP): 18 Eylül'de Saraçhane'de LGBTİ+ları hedef alacak nefret mitingine izin verilmesi kabul edilemez. İnsanca onurlu bir yaşam hakkı için mücadele eden LGBTİ+ların maruz kaldığı hak ihlallerinin takipçisi olacağız.

Ezilenlerin Sosyalist Partisi (ESP): Faşist erkek egemen rejim LGBTİ+lara ve kadınlara savaş ilan ediyor.

18 Eylül'de Saraçhane Parkında örgütlenecek olan heteroseksist aile yapısını dayatan LGBTİ+ düşmanı bir mitingdir. Bu politikalara karşı herkesi LGBTİ+larla dayanışmayı büyütmeye çağırıyoruz.

Halkevleri: RTÜK suç işliyor! Gericiliğe, faşizme, ayrımcı politikalara karşı eşitliğin, özgürlüğün ve laikliğin var olduğu bir ülkeyi ve yaşamı hep beraber inşa edeceğiz.

Sosyalist Meclisler Federasyonu: 150 gerici örgüt, 18 Eylül günü İstanbul Saraçhane Parkı'nda LGBTİ+ mücadelesini hedef alan, nefret söylemi ve şiddet tehdidi içeren bir miting düzenleyecek.

Nefret diline, gerici saldırılara ve ötekileştirmeye karşı LGBTİ+ mücadelesinin sesi olmaya devam edeceğiz.

Bu pazar günü bir seçim olsa...

Metropoll Araştırma, "Türkiye'nin Nabzı Ağustos 2022" anketinin sonuçlarını paylaştı. "Bu pazar bir milletvekili seçimi olsa hangi siyasi partiye oy verirsiniz?" diye sorulan anket çalışması, 13-17 Ağustos tarihlerinde, 28 ilde yapıldı. 1717 kişi ile yapılan araştırmada hata payı +/-2,32 olarak açıklandı.

Açıklanan sonuçlara göre, milletvekili seçimi anketinde, kararsızlar dağıtılmadan AKP yüzde 28,7 ile birinci parti oldu, CHP ise yüzde 20 ile ikinci sırada.

Kararsızlar oransal olarak dağıtıldıktan sonra Millet İttifakı üyelerinden CHP, İYİ Parti ve Saadet Partisi'nin toplam oyu yüzde 38,2.

Demokrat Parti (DP) ve Gelecek Partisi ankette yer almazken, Demokrasi ve Atılım Partisi'nin yüzde 3,1 oy potansiyeli görülüyor. Bu oran da eklenince, altı partinin oyu yüzde 41,3.

AKP'nin kararsızlar dağıtıldıktan sonraki oy oranı yüzde 33,3, MHP'nin ise 7,1. Böylece, Cumhur İttifakı'nın toplam oy oranı yüzde 40,4 oluyor.

Kararsızlar oransal olarak dağıtıldıktan sonraki oy oranları şöyle:

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP): 33,3

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP): 23,2

İYİ Parti: 13,7

Halkların Demokratik Partisi (HDP): 13,4

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP): 7,1

Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA) : 3,1

Zafer Partisi: 2,6

Saadet Partisi: 1,3

Yeniden Refah Partisi (YRP): 1

Diğer: 1,3

Kürt seçmenin oyları

MetroPOLL Araştırma, Kürt seçmenin parti tercihini ele aldığı anketin sonuçlarını da paylaştı.

"Bu pazar bir seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz?" sorusuna, ankete katılanların yüzde 51,7'si HDP yanıtını verirken, AKP diyenlerin oranı ise 10,2 oldu.

Ankete göre CHP'ye oy vereceğini söyleyenlerin oranı yüzde 12, İYİ Parti diyenlerin oranı ise 2,6.

Demirtaş'tan 'diploma' çıkışı

Gazete Duvar'da 'Cumhurbaşkanı'nın diploması' başlıklı bir yazı kaleme alan HDP eski eş genel başkanı Selahattin Demirtaş'a göre diploma iddiası, "Basit bir magazin konusu değil, çok ciddi bir şey".

Demirtaş'ın yazısında öne çıkan başlıklar şöyle:

-Aslında bir kişinin üniversite okuyup okumamış olması pek de önemli değildir. Üniversite okumadığı halde kendisini geliştirmiş, yetkinleşmiş pek çok kişi tanıyorum. Burada sözünü ettiğim durum, bir ülkenin en önemli yönetim kademesine gelebilmek için gereken çok önemli bir şartın sağlanıp sağlanmadığıdır.

-Gerçeği, seçimden sonra öğreneceğiz. Modern devletler tarihinin en büyük skandalıyla karşı karşıya gelebiliriz. Sahte bir üniversite diplomasıyla ülkeyi neredeyse 10 yıl tek başına yönettiği iddia edilen birinin gerçekte seçilme yeterliliğinin olmadığı ortaya çıkarsa neler olabileceğini bir düşünün.

-Diyelim ki diploma var. Peki neden bir tek üniversite arkadaşın bile yok? Neredeyse bütün orta okul ve lise arkadaşlarını devlette bir yerlere getirdin ama numune niyetine bir tek üniversite arkadaşını devlette bir yere yerleştirmedin? Üniversite arkadaşlarına ayıp olmuyor mu?

-İnsanın üniversite yıllarından bir tanecik bile fotoğrafı olmaz mı? Neden hiç üniversite fotoğrafın yok Neden bugüne kadar bir tek kişi bile çıkıp "Biz üniversiteyi birlikte okuduk, aynı okuldaydık, aynı sınıftaydık" demedi? Haydi diyelim ki hiç arkadaşın olmadı, hiç hocan da mı olmadı üniversitede? Neden bugüne kadar bir tek hoca çıkıp da "O benim öğrencimdi" demedi? Ya da sen neden "Falan hoca benim üniversiteden hocamdır" demedin?

'Kültürler Diyaloğu' ödülü Osman Kavala'ya verilecek

Almanya merkezli Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IFA), "Kültürler Diyaloğu" ödülünün bu yıl, Gezi Davası kapsamında Ekim 2017'den bu yana Silivri Cezaevi'nde tutuklu bulunan işinsanı Osman Kavala'ya verileceğini duyurdu. Ödül töreni 10 Kasım'da Berlin'de düzenlenecek.

IFA Başkanı Prof. Dr. Ulrich Raulff, ödülün Kavala'ya verilmesinin gerekçesini şöyle açıkladı:

"İnsan hakları dünya çapında ağır saldırılarla, insan hakları savunucuları da baskılarla karşı karşıya. İşte böyle bir ortamda hepimiz Osman Kavala'nın cesareti ve direncini kesinlikle ileri bir örnek olarak görüyoruz."

Musa Anter ödülleri verildi

Kürt aydın, gazeteci ve yazar Musa Anter'in 20 Eylül 1992'de Diyarbakır'da katledilmesinin ardından gazetecilik alanında verilmeye başlanan Musa Anter ve Özgür Basın Şehitleri Gazetecilik Ödülleri'nin sahipleri belli oldu. Bu yıl Yeni Yaşam Gazetesi'nin yarışmada, beş ayrı dalda ödül verildi.

Ödüller, 23 Eylül'de İstanbul Şişli Belediyesi Cemil Candaş Kent Kültür Merkezi'nde düzenlenen törenle sahiplerine takdim edildi.

'Türkçe Haber'

Candan Yıldız, Faruk Eren, Fatih Polat, Tuğrul Eryılmaz, İbrahim Varlı ve Hüseyin Aykol'dan oluşan jüri, "Türkçe Haber" dalında 3 habere ödül verdi.

Evrensel'den Murat Uysal'ın "Yenisahra'da ne oldu? Yangın için her şey hazırdı, kibriti çocuklara çaktırdılar", Etkin Haber Ajansı'ndan Yıldız Tar'ın "Mira'yı öldüren katil, arabasını çalıp arkadaşlarıyla düğüne gitmiş" ve Mezopotamya Ajansı'ndan (MA) Semra Turan ve Tolga Güney'in "Aydın Cezaevi'nde şüpheli ölüm: İntihar mı cinayet mi?" başlıklı haberleri "Jüri Özel Ödülü"ne layık görüldü.

Leyla Ayaz, Kadri Esen, Suna Tunç, Beritan Zagros, Ramazan Ölçen'in yer aldığı "Kürtçe Haber Dalı Jürisi", Denge Amerika'da çalışan Ömer Faruk Baran'ın "Manaya bilibendê û çend sirên 'Kurdish Mashup 2019'" başlıklı haberini birinciliğe layık gördü.

Kürtçe Haber Dalı Jüri Özel Ödülü'ne ise JINNEWS'ten Medya Üren'in "Girêdayî êrişa nîjadperest a li Qazakistanê agahiyên nu!" başlıklı haberi layık görüldü.

'Fotoğraf'

Ramazan Öztürk, Özcan Yaman, Nezahat Doğan, Refik Tekin ve Çetin Altun'dan oluşan "Fotoğraf Jürisi" ise Diyarbakır'ın Sur ilçesinde 2 Aralık 2015'te ilan edilen sokağa çıkma yasağı sırasında yaşanan çatışmalarda hayatını kaybeden Hakan Arslan'ın cenazesini 7 yıl sonra bir torba içinde alan babası Ali Rıza Arslan'ın fotoğrafı 'Birincilik Ödülü'ne layık gördü. Mezopotamya Ajansı'ndan Eylem Akdağ, "Bir Torbanın Ağırlığı" başlıklı bu fotoğrafla ödül aldı.

"Jüri Özel Ödülü"ne ise Evrensel'den Eylem Nazlıer'in "Benim Yuvam Gitti" adlı fotoğraf layık görüldü.

'Kadın Haberciliği'

Ceren Sözeri, Bircan Değirmenci, Elif Akgül, Pınar Ural ve Habibe Eren'in yer aldığı "Gurbetelli Ersöz Kadın Haberciliği Jürisi", birincilik ödülünü JINNEWS Yazı işleri Müdürü Safiye Alağaş'ın, Cizre'de 8 Nisan'da polis Enes A.'nın, S.S. adlı kadına tecavüz ederek intihara sürüklemesini konu alan "Polis tecavüz etti, savcı, doktor ve polis üstünü örtmek istedi" başlıklı haberine verdi. Alağaş, Diyarbakır'da gazetecilere yönelik yapılan operasyon kapsamında 16 meslektaşıyla birlikte tutuklanmıştı.

'Karikatür'

İmam Cici, Sefer Selvi, ve Aslı Alpar'ın yer aldığı "Karikatür Jürisi", birincilik ödülünü iki eser arasında paylaştırdı. Ödüller, Özgür Evran'ın "Atlaslı" karikatürü ile Murat İpek'in "Gül açmış ceset" karikatürüne verildi.

Halil İbrahim Çoban'ın cezaevi duvarına cesetlerle atılmış çentikli karikatürü ise Jüri Özel Ödülü'ne layık görüldü.

'Onur Ödülü'

Hasta ve infazı yakılan tutukluların serbest bırakılması ve cezaevlerindeki tecride son verilmesi talebiyle nöbet başlatan anneler, "Onur Ödülü"nü aldı.

Musa Anter davası 'zamanaşımı' gerekçesiyle düşürüldü

Diyarbakır'da 20 Eylül 1992 tarihinde öldürülen Kürt yazar ve gazeteci Musa Anter'in ölümüne ilişkin açılan davanın 37. duruşması Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü.

Duruşmada ilk olarak İHD Eş Başkanı Avukat Öztürk Türkdoğan konuştu. Davanın zamanaşımına uğramaması gerektiğini ifade eden Türkdoğan, "Bu davada insanlığa karşı suç kapsamında yargılama yapılması gerekiyor. Anter devlet içerisindeki çete tarafından alınan siyasi kararla öldürüldü. Faili meçhul olarak adlandırılan devlet içindeki çete yapılar tarafından sadece Anter değil çok sayıda insan öldürülmüştür" dedi.

Ara kararını açıklayan mahkeme heyeti, Musa Anter Davası için 30 yıllık zamanaşımının uygulanması ve davanın düşürülmesine karar verdi.

Eylülde çeşme başları...

Muharrem Baykan

Emek kokan harman yerlerinin süpürülüp, bir kısmı tohumluk olarak ayrılıp, diğer kısmı ambarlara dolan tahıllar...

Yabani ot tohumlarıyla karışık bozkır tohumlarının dahi tavuk yemi olarak ayrıştıktan sonra, efsane zerun buğdayının, un değirmenlerinde sıraya girip, sabahlara uzanan taze un kokulu gecelerin sonunda; öğütülme sırasında ısınan unu çuvallara doldurup, üzerinde sıcacık uyuklama nöbetleriydi eylül...

Neyse ki ekim yaklaşmadan Uzunyayla bozkırında düğün şenliklerinin başlamasıyla birlikte, renklenirdi tüm coğrafya harman sonunda...

Zorlu geçen hasat mevsiminden sonra, bu kadarcık eğlenceyi hak ettiğimizin gururuyla Uzunyayla gecelerinde, neredeyse omuzlarımıza düşen yıldızları taşır, akardık gecelere...

Traktörlerdi en favori ulaşım aracımız; bir keresinde 540 Fiat'ın farları yanmıyordu da arka projektör lambasıyla geri vites gitmiştik köyün birine...

Tabii her zaman traktörler bulunmaz, bulunsa da kontak anahtarı verilmezdi. Böylesi durumlarda; kanunsuz olarak sessizce köyün dışına ittirip, düz kontak denen sistemle, başarıyla çalıştırılırdı. O da mümkün görünmeyen durumlarda, yakın köylere yaya olarak çıkılır; arada çeşme başlarında molalar verir, devam ederdik...

Kofej suyunun efsunlu aroması hepimizi çarpar, çakırkeyif modunda ulaştığımız köy girişinde mızıka sesine dikkat kesilir, düğünün yapıldığı evi tespit eder, kalbimiz yerinden fırlarcasına ulaşırdık ket önüne (düğün salonu)...

Kısa bir araştırmadan sonra bir bısım (Tuhaf tabirle ev sahibi) edinir, çok kısa süren misafir ağırlama faslından hemen sonra...

Alınırken ket'ten içeri, hepimizde bir heyecan, başımız eğik, iddiasız tavırlarla dururduk ön saflara yarı mahcup...

Kısa zamanda çalınan akordeonun temposuna uyar, birlikte söylemeye başlardık şarkılarımızı sırasıyla...

Bir yandan karşı saflardaki kızlarımızın zarafetine kapılır, dökerdik tüm hünerlerimizi gururla...

Gafe (Yine bana tuhaf gelen tabirle "Dans") sırası geldiğinde rengimiz atar, kimimiz pancar gibi kızarır, kimimiz bembeyaz kesilirdi soluksuz...

"Şeşen" ritminde coşar, cüretkâr bir tavırla iddiamızı sergilerdik arpa samanı serilmiş zeminden taa en uzak yıldızlara...

Doyamadığımız geceye, sabaha karşı çıkılan dönüş yolunda, kimimiz âşık, kimimiz divane…

Tabanlara kuvvet Uzunyayla'nın sisli tarla yollarından akardık Gunaşey meydanına.

Bir düğün dönüşü sabah namazı öncesi ulaştığım evde, dışarıdaki çeşmede düğünün hararetini söndürmek üzere yanaşmıştım ki musluğa; rahmeti Halbed Nane namaza kalkıp beni çeşme başında görünce bir sevinç çığlığı atmış, "Pu maşallah, bizim bıdış namaza kalkmış da andez (abdest) alıyor" demişti...

Sonsuza kadar sürecek harman veresiye aşklar yaşanırdı her eylülde tüm Uzunyayla'da, hiçbiri unutulmadı, hafızalarımıza kazındı serin, sisli eylül gecelerinde...

'Kim Mihri' Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde yarışacak

Abaza ressam Mihri Rasim Açba'nın hayat hikâyesini konu alan "Kim Mihri" belgeseli, 1-6 Ekim tarihleri arasında düzenlenecek olan 59. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin "Ulusal Belgesel" kategorisinde yarışacak.

Berna Gençalp'in yönetmenliğindeki animasyon türündeki belgeselde, Mihri'nin 19. yüzyılın sonunda Osmanlı İstanbul'unda başlayıp Roma, Paris ve New York'a uzanan hikâyesini ortaya çıkarmak üzere, "Kim Mihri" sorusu soruluyor.

Antalya Altın Portakal Film Festivali seçici kurulu, belgeselin tanıtımında şu ifadeleri kullandı: "Osmanlı'nın son döneminde ayrıcalıklı bir çevrede büyüyen ve yeteneği fark edilince saray ressamı Zorano'dan aldığı derslerle resim çalışmalarına başlayan Mihri Rasim, pek çok kadın ressamın yetişmesine ön ayak olan, resim tutkusunun peşinde gitmek için dönemin toplumsal koşullarına karşı yüzmekte çekinmeyen, çok daha bilinir olması gereken bir sanatçımız.

Bu yetenekli ve başına buyruk kadın ressamın boşluklarla dolu, üç kıtaya uzanan ve hiç anlatılmamış hikâyesini görünür kılan Berna Gençalp'in yönettiği 'Kim Mihri', Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin Ulusal Belgesel Film Yarışması seçkisinde."

Berna Gençalp

Eskişehir Anadolu Üniversitesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde sinema üzerine lisans ve yüksek lisans öğrenimi gördü. Yunanistan'da Mediterranean Film Institute, Macaristan'da Katapult senaryo atölyelerine uzun metrajlı kurmaca film senaryoları "Celal Bey ve Peruk Hikâyesi" ile katıldı. Berlin Film Festivali'nin Talent bölümüne davet edildi. Türkiye'de bağımsız canlandırma sinemasını geliştirmeyi amaçlayan Canlandıranlar Derneği'nin isim annesidir. Canlandıranlar Festivali'nde farklı görevlerde çalışmaktadır.

Çeçen düğünü Lovzar

Çeçenya Cumhuriyeti, Rusya Halklarının Kültürel Mirası Yılı kapsamında "Çeçen halkının geleneksel ritüeli "Lovzar - Düğün" projesine ev sahipliği yaptı.

7-9 Eylül 2022 tarihleri arasında düzenlenen etkinlikte geleneksel Çeçen düğününün ana unsurları sergilendi: Düğün habercisinin gelişi, düğün korteji, damadın akrabalarının gelinle buluşma töreni, gelinin "dilini çözme" töreni, gelinin pınara götürülmesi…

Lovzar'a Dağıstan, Kuzey Osetya-Alanya, İnguşetya, Adigey ve Krasnodar Bölgesi'nden konuk sanatçılar katıldı.

"Bir ulusal kimlik unsuru olarak somut olmayan kültürel miras. Kafkas halklarının düğün törenleri" başlıklı bir yuvarlak masa toplantısının da yapıldığı etkinliğin mekânları, Şaroy Kule Kompleksi ve Grozni'deki Milli Kütüphane oldu.

Daurov'un filmi gösterime girdi

Hüseyin Daurov'un senaryosunu yazıp yönettiği "Prens Marukh - Cesaret Yolu" adlı filmin gösterimleri, 3 Eylül'de Maykop ve Çerkesk'te yapıldı.

Film hakkında ilginç gerçekler

-Oyuncuların çoğu profesyonel değil.

-Aktörler, Adige dilinin altı lehçesini de konuşabiliyor.

-Oyuncular, Adige kabilelerinin temsilcilerine göre seçildi. Bjeduğ rolünü bir Bjeduğ, Kabardey rolünü bir Kabardey oynadı.

-Çekimlerde kullanılan ateşli silahlar sahte değil. Nikolai Tverdokhlebov koleksiyonundan 18. ve 19. yüzyıllara ait silahlar kullanıldı.

-Film aslında 20'şer dakikalık 6-7 bölümden oluşan bir dizi olarak tasarlanmıştı.

-Erkek oyuncular için önkoşul, rolü daha iyi hissetmek için bıyık ve sakal bırakmaktı. Filmde rol alan aktörlerden biri, tıraşsız olmak şirket kurallarına aykırı olduğu için bankadaki işini bıraktı.

-Oyuncuların hiçbiri ücret talep etmedi.

Sergi

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı bünyesinde çalışmalarını yürüten Adiyuf Çerkes El Sanatları Atölyesi, 5-9 Ekim 2022 tarihlerinde Dr. Mimar Kadir Topbaş Gösteri ve Sanat Merkezi'nde düzenlenecek olan Craft İstanbul Uluslararası El Sanatları Ve Tasarım Fuarı'na katılacak.

Mstislav ve Ridade'nin savaşı

Nalçik'te M. ve V. Kotlyarov Yayınevi, "Mstislav ve Ridade: Bin Yıla Bir Bakış" adlı bir kitap yayımladı.

Kitapta, Rus ve Çerkes yazarların Mstislav ve Ridade arasındaki çarpışmaya dair yazdıklarından alıntılar bir araya getirildi.

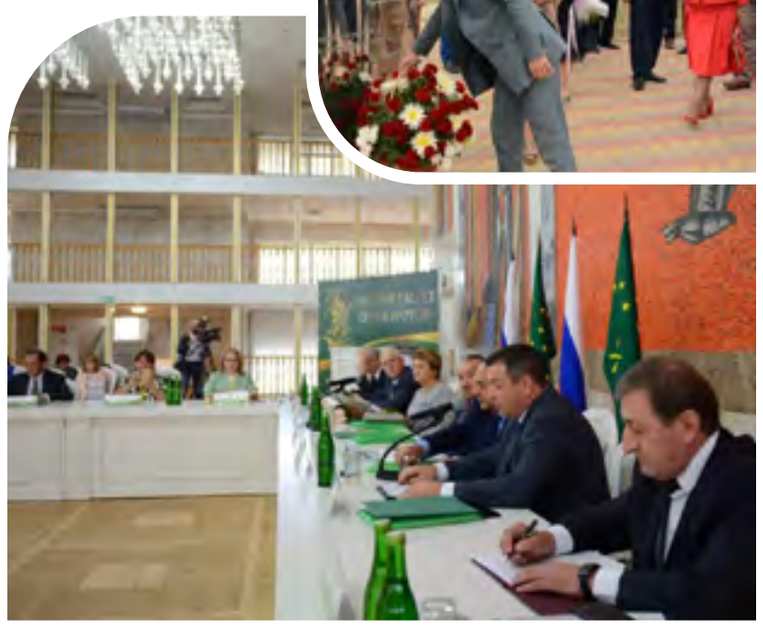

Nart sempozyumu

Adigey Cumhuriyeti'nin başkenti Maykop'ta "XX. yüzyılda Nart Çalışmaları: Tarih Yazımı, Paradigmalar, Arayışlar ve Çözümler" başlıklı uluslararası bir konferans düzenlendi.

Ünlü Adige edebiyatçı, Nart destanlarını kitap haline getiren Hadağatle Asker'in doğumunun 100. yıldönümü kutlamalarına denk getirilen sempozyuma Adigey, Kabardey-Balkar, Karaçay-Çerkes Krasnodar, Stavropol, Dağıstan, Ürdün, Suriye ve Türkiye'den Nart destanları üzerine çalışmalar yapan araştırmacılar katıldı.

14-17 Eylül tarihleri arasında Maykop'ta gerçekleşen, Adigey Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı ile Adigey Cumhuriyeti İnsani Araştırmalar Enstitüsü tarafından düzenlenen sempozyumun açılışı Devlet Filarmoni Salonu'nda gerçekleşti ve Hadağatle Asker'in Nart destanlarına yaptığı katkılar hakkında konuşmalar yapıldı.

Adigey Devlet Üniversitesi Bilim Kütüphanesi'nde gerçekleşen oturumların ana başlıkları ise "folklor, dilbilim ve edebiyat eleştirisi" oldu.

Sempozyumun son gününde Hadağatle Asker'in mezarının bulunduğu Hatukay Köyü ziyaret edildi ve anma etkinliği yapıldı.

Köstebek Yolları

Günay Çetao Kızılırmak

İletişim Yayınları

"Herkes neşelendiğinde ben de neşeleniyorum. Sonra neşe pörsüyor. Ne olduğunu bilmiyorum. Ne getirirlerse ben çevresini kuşatıyorum. Tek yapabildiğim kuşatmak. Kuşattıkça, getirdikleri şey, kokular, duygular, sözler koyulaşıyor, yoğunlaşıyor, ağırlaşıyor. Sonra havalandırıyorlar içeriyi toprak kendini hatırlatıyor. Gidemedikleri adımları da getiriyorlar, söyleyemedikleri sözleri de. Onları bende gidiyor, bende söylüyorlar."

Günay Çetao Kızılırmak'ın öykülerindeki insan, yaşamayı kolaylaştıracağını sezdiği şeyi tam bulacakken kaybediyor.

Aşk eski şarkılarda unutulmuş, ormana gitmek "kitabî bir heves", günün uzun tüneline iki ucundan dalan iki insan birbirine ulaşana kadar yorulup uyuyakalıyor. Derin bir nefes alıp yeniden yola koyulmaktan başka çare yok, ama önümüzde sandığımız, yürüdükçe varacağımızı düşündüğümüz hayat hep geride bir yerde kalıyor. İleriye veya geriye değil, daha derinlere gitmek gerekecek artık, köstebek yolları kazarak...

'Kafkasya Efsaneleri'

Çeçen sanatçı Rustam Yahihanov'un "Kafkasya Efsaneleri" isimli resim sergisi, Maltepe Belediyesi Prof. Dr. Türkan Saylan Kültür Merkezi'nde düzenlendi.

14-29 Eylül arasında gerçekleşen, Kafkas Vakfı'nın düzenlediği, Maltepe Belediyesi'nin ev sahipliği yaptığı sergide Yahihanov'un geleneksel ve çağdaş sanat deneyimini bir araya getirerek linol baskı tekniğiyle yaptığı grafik çalışmaları ve tablolar yer aldı.

'Kafkasya Efsaneleri' sergisi ayrıca Kayseri ve Ankara'da sanatseverlerle buluşacak.

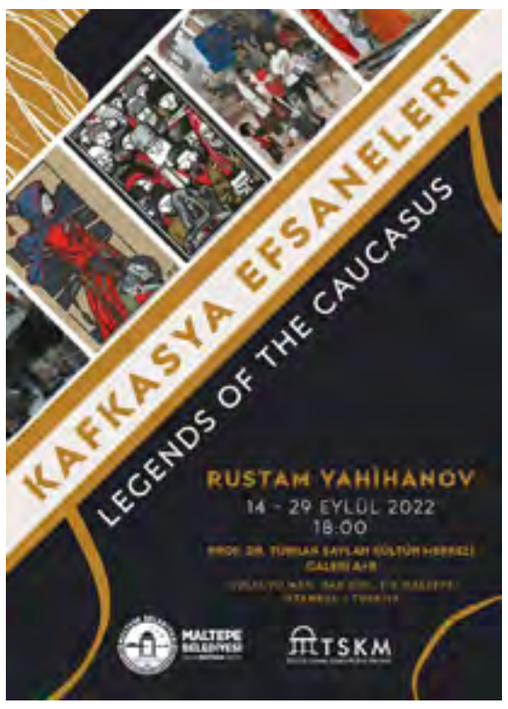

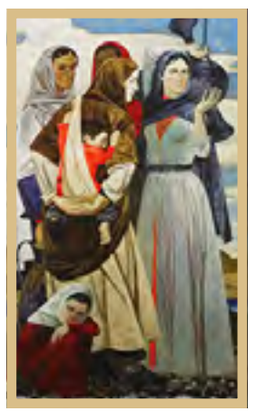

'Çerkes Günü' kutlandı

2014 yılından beri her yıl 20 Eylül'de Kabardey-Balkar'da kutlanan "Çerkes Günü"nde konser, sergi ve dans gösterilerinden oluşan etkinlikler yapıldı.

Belgesel dizi çekilecek

One Light Studio film şirketinin ekibi, Adige kültürü hakkında bir dizi belgeselden oluşan bir "medya ansiklopedisi" oluşturmak için bir belgesel proje başlattı.

Yönetmen ve yapımcı Bisher Yeroko, film çekimlerinin Kabardey-Balkar, Karaçay-Çerkes, Adigey, Mozdok ile Krasnodar ve Stavropol bölgelerinde yapılmasının planlandığını belirtti.

Kabardey-Balkar Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle çekilecek olan dizinin İngilizce, Türkçe ve Arapçaya çevirisi yapılacak ve fonda otantik ezgiler kullanılacak.

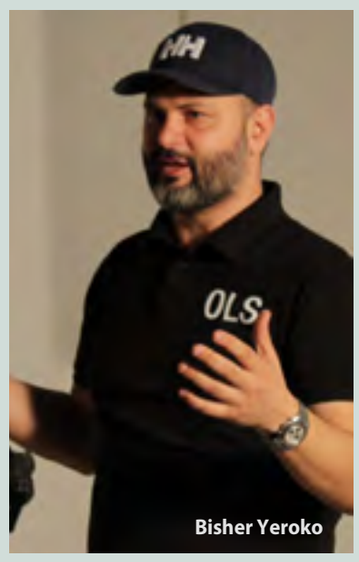
Bisher Yeroko

'Hayat' bir ödül daha aldı

Adigey Cumhuriyeti'nin 100. kuruluş yıldönümü etkinliklerinden "Seni Seviyorum Adigey" başlıklı kısa film festivalinde birinci seçilen Psığotij Muhammed Demiral'ın ГЪАШІЭ (Hayat) filmine bir ödül de Tataristan'dan geldi.

7-11 Eylül tarihleri arasında Tataristan'ın Başkenti Kazan'da düzenlenen 18. Kazan Uluslararası Müslüman Film Festivali'nde yarışan 40 film için yapılan oylamalar sonucunda Demiral'ın filmi, "Kısa Film" kategorisinde en iyi belgesel ödülünü aldı.

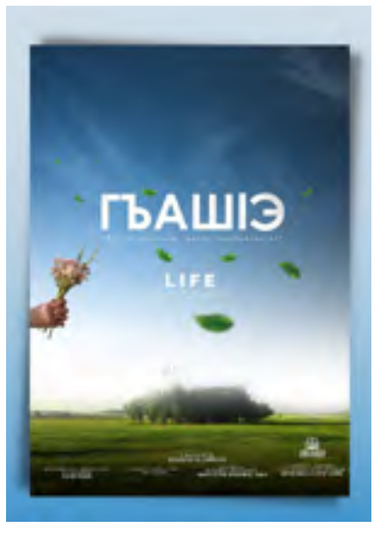

Muhammed Demiral

SEMERKOV

Uzunyayla'da Fatgeri isminde biri yaşıyordu. Evliliğe çok geç kalmıştı.

Üç çocuklu dul bir kadınla evlenince arkadaşları "Yahu Fatgeri bu kadar çoluk çocuğu olan birisiyle niye evlendin? Neden böyle yaptın?" demişler.

Fatgeri cevaplamış:

-Yaw! Böyle yapmasaydım, yaşıtlarıma nasıl yetişecektim?

Bindal Korhan paylaşımı

Bağımsızlık Demokrasi Özgürlük Eşitlik Birlik
JINEPS
Çerkeslerin Özgür Sesi www.jinepsgazetesi.com

İmtiyaz sahibi: Jineps Yayıncılık ve Tic. Ltd. Şti. adına Yaşar Güven
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Abdulkadir Polat
Yayın Kurulu: A. Kadir Polat, A. Seda Berzeg, Birgül Asena Güven, Erdoğan Yılmaz, Gül Yılmaz, Sebahattin Çurmıt, Serap Canbek, Yaşar Güven, Zafer Süren
Yönetim Yeri: Osmanağa Mahallesi Kırtasiyeci Sokak No: 8/4 Kadıköy-İstanbul
Yıl: 13 (1) **Sayı:** 165 (12) - Ekim 2022 **Fiyatı:** 25 TL (KDV dahil)
Baskı Hazırlık: Serap Canbek
Baskı: Özdemir Matbaa, Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Odin Topkapı Center No: 28/245 Zeytinburnu-İstanbul, Tel.: 0212 577 54 92

Jineps, Çerkes süreli yayın yaşamında ne ilk ne de son... 17. yılımızda bir hedef belirledik. Mütevazı bir hedef. 1000 abone sayısına ulaşalım dedik 2022'de. 2005 yılından beri ulaşamadığımız, bizden önceki yayınların pek çoğunun da ulaşamadığı abone sayısına... **1000 abone**, mütevazı bir hedef değil midir?

Diaspora Çerkeslerinin tek gazetesi mücadeleye destek verecek 1000 Çerkes arıyor

Kalbini koyacak
1000
kişi olsak
Yaşayacak Jineps!

TEMSİLCİLİKLER VE İLETİŞİM

İSTANBUL MERKEZ Serap CANBEK Tel: 0532 461 57 96
ANKARA Albuz GERGİN Tel: 0532 484 09 64
İZMİR İlter Candemir Tel: 0553 015 75 73
BURSA Filiz ÇELİK Tel: 0532 654 15 05, Metin KILIÇ Tel: 0541 414 03 81
ABHAZYA Behice Bağ ÖZVERİ bhcbag@gmail.com
AVRUPA Mehmet ULUIŞIK Tel: 0179-956 33 12

ABONELİK VE REKLAM
Serap Canbek
serap.jineps@gmail.com
jinepsgazetesi@gmail.com

E-GAZETE ABONELİK LİNKİ
https://fonzip.com/jineps/form/abonelik-formu
IBAN: TR07 0001 0006 2597 4938 5750 01

Köşe ve araştırma yazılarının sorumluluğu yazarlarına aittir. Okurlar, gerekçeli ve yazılı itiraz hakkına sahiptir.

‘Tembot’ Özgürlüğe uzanan yol

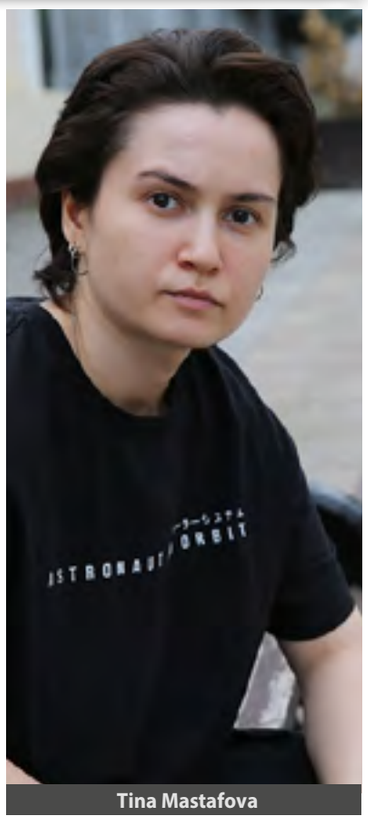
Tina Mastafova

Ünlü yönetmen Alexander Sokurov’un Nalçik’teki okulundan mezun olan Kabardey-Balkarlı Tina Mastafova ilk filmiyle sinema dünyasına giriş yaptı. Mastafova’nın yazıp yönettiği “Tembot”un gösterimleri, 22-27 Temmuz tarihleri arasında düzenlenen Zerkalo (Ayna) Film Festivali’nde ve 27 Ağustos’ta Vologda Bağımsız Sinema Avrupa Ekranları Festivali’nde yapıldı.

Eto Kavkaz sitesi, Mastafova ile ilk filmi, 82 dakikalık “Tembot” hakkında konuştu.

-İlk filmini çekmeye karar vermen biraz zaman aldı, bunun nedeni neydi?

-Annem hastaydı. Onunla ilgilendim. Bana ihtiyacı kalmadığında hemen senaryoyu yazmaya başladım. Ustam Alexander Sokurov’a fikirlerimi anlattım. Mezun olur olmaz film çekmeye başlamak tabii ki çok güzel olurdu. Ama kısmet böyleymiş.

“Önce karar ver, sonra düşün ve yaparken hızlı davran”

-Mezuniyet sonrasında film çekmeden beklemek zor muydu?

-Hem de çok. Ama bu süreçte insanların acılarını gözlemleme fırsatım oldu. Mezun olmadan önce Sokurov’un bana “Tina, sen hasta bakıcı olmalıydın” dediğini hatırlıyorum, bir anlamda bu gerçeğe dönüşmüş oldu.

-Sokurov sence ne demek istemişti?

-Hayatı bütünüyle tanımamı ve anlamamı, biraz deneyim kazanmamı istiyordu. Kişilik olarak hep sadece iyiyi göstermek istiyor, diğer her şeyi görmezden geliyordum. Hep komedinin cazibesine kapılıyordum. Bu tabii ki kötü bir şey değil. Ama hayat her zaman neşeli geçmiyor. Bunu anlayabiliyordum ama üçboyutlu olarak göremiyordum. Ustam bendeki bu boşluğu fark etti. Her zaman şunu söylerdi: “Ölüm mükemmel değildir, güzel de değildir. Ama bunu anlamak için birçok deneyime ihtiyacımız vardır”. Bunu şimdi anlıyorum.

-Herkesin kendine özgü tarzı ve hızı vardır.

-Evet ama hep daha da hızlanmak istersin. Sokurov’un dediği gibi: “Önce karar ver, sonra düşün ve yaparken hızlı davran”. Benim durumumda bu biraz zaman aldı ama üstesinden geldim.

-Filmin öyküsü nasıl ortaya çıktı?

-Öykülendirmem çok hızlı oldu. Her ne kadar 6 kere yeniden yazmış olsam da senaryo da çabucak şekillendi. Sonra Sokurov’un kurduğu vakfın yarışmasını kazanarak film projem için ödenek aldım. Çekim aşamasına hazırlanmak için bir ayım vardı. Telaşlandım, çünkü vakit azdı. Oyuncularla prova yapmaya bile vakit olmamıştı. Ama şimdi anlıyorum ki gerek de yokmuş. Oyuncuların hiçbiri profesyonel değil, doğal halleri filmin yapısına çok uygundu. Bu büyük bir avantajdı. Duygularını rol yaparak değil gerçekten yaşayarak gösterdiler. Profesyonel olmayan oyuncularla çalışmak aslında büyük bir risk.

-Bu riske neden girdin?

-Nalçik’te rollere uygun oyuncular bulamadım. Hiç pişman değilim. Günlük yaşamda sokakta rastladığımız gençlerin enerjisini göstermek istiyordum. Bunu rol yaparak yansıtmak çok zordur. Tembot rolünü oynayan Marat, karakteri oynadığı rolden çok farklı olmasına rağmen büyük bir iş çıkardı.

“Ebeveyninin kendisini sevmesi için can atan bir genç”

-Marat gerçek hayatta ne yapıyor?

-Özel matematik dersleri veriyor. Çok zeki biri.

-Filmin konusundan söz etsen...

-Ebeveyninin kendisini sevmesi için can atan bir genç. Her şeyi amansızca ebeveyni yönetiyor, onlar ne derse onu yapıyor. Ta ki bir gün prangalarını kırıp kendi hayatını yaşamaya karar verene kadar… Her şey yolunda gitmese de kararından dönmüyor. Artık kimse ona nasıl yaşayacağını dikte edemez.

-Yaşanmış bir olay mı?

-Bir arkadaşımın yaşadıkları… Bir anlamda ona yardım etme çabam.. Durumuna dışarıdan bakınca özgürlüğe ulaşabilir belki de.

-Bir röportajınızda, anneniz hakkında “Onun iyiliği için itaatkâr olmaya ve sorun yaratmamaya çalıştım” diyorsunuz. Tembot’un da annesiyle zorlu bir ilişkisi var. Bu konu sizi etkiliyor mu?

-Kaçınılmaz olarak filmde kendimden birçok şey var. İtaatkâr olmak zor ve enerji tüketen bir durum. Sürekli kendinizi eziyorsunuz. Bundan çok yoruldum ama annemle olan ilişkimle alakalı değil bu, daha çok başkalarıyla ilgili. Filmde bana dair şeyler de var ama sonuçta bunu başkaları için yaptım, kendim için değil.

“Yetişkin olmak demek her zaman bilge olmak anlamına gelmez”

-Filmin bir altyazısı var: “Gelenekler, eğilimler ve dünün çocuklarının Kuzey Kafkasya’da karşı karşıya kaldığı seçenekler hakkında bir belgesel taslağı”.

-Gençlerin planlarını gerçekleştirmelerine izin verilmiyor. En basitini ele alalım: Çocuklarının nerede eğitim göreceğine ebeveynler karar veriyor. Bu doğru mu? Bırakın kendileri yaşasın; seçsinler, hata yapsınlar.

Filmimde yetişkinlere söylemek istediğim buydu. Ve gençlere de prangalarından her an kurtulabileceklerini göstermek istedim. Evet, bize büyüklerimizle tartışmamamız öğretildi. Ama yetişkin olmak demek her zaman bilge olmak anlamına gelmez. Büyüklerinize saygı gösterin ama lütfen kendi içinizdeki sese kulak verin.

-Filmin gösterimleri konusunda program nasıl?

-Önce festivallere katılmamız gerek, sonrasında sinemalarda gösterilecek. Çok beklememiz gerekeceğini sanmıyorum. Şu anda sadece Rusya’daki festivaller uygun ama sayısı çok değil.

-Dünya festivalleri yok mu?

-Sınırlar kapalı, bu bir gerçeklik. Bu durum, tüm yapımcı ve yönetmenler için çok acı verici. Ama bir şekilde buna dayanmak zorundayız.

Tesadüflerin bir araya gelmesi…

-Sanatçılar sık sık çocukluklarından kalma imgelere yönelir. Sen kendi çocukluğundan neler hatırlıyorsun?

- Arkadaşlarla bahçede koşmak, beş taş oyunu ve saklambaç oynamak… Ve akşamın ilerleyen saatlerinde annelerin pencerelerden seslenişleri: “Çabuk eve gel”.

Ya da annemin işe giderken sürekli beni yanında götürmesi. Evde yalnız bırakmazdı. O bir kuaför. Yani yetişkinler arasında büyüdüm. Hayatı anlamama yardımcı oldular.

Yaşıtlarımın yanında değil de yaşlı insanların yanında kendimi daha rahat hissettim her zaman.

-Sokurov’un okuluna annen sayesinde girdiğin doğru mu?

-Evet. 11. sınıftaydım ve nerede okuyacağıma hâlâ karar veremiyordum. Annem tüm meslekleri bir kâğıda yazmamı ve öyle seçmemi önerdi. Ama yine seçemedim.

Kuzenimle bir tatile çıkmıştık. Bazı video ve fotoğraflar çekmiş, sonra da bunlardan montaj yapmıştım. Bunu gören annem, yönetmenlik bölümüne gitmemi tavsiye etti. Neden olmasın dedim. Sanat enstitüsüne gitmeyi planlamıştım ama teyzem gazetede Alexander Sokurov’un atölyesiyle ilgili bir ilan gördü… Tesadüflerin bir araya gelmesi…

-Kafkasya'da ailelerin yaratıcı meslek seçiminden caydırması durumu daha yaygındır.

-Babam avukat olmamı istiyordu. Ama annem kendi yolumda ilerlemem konusunda ısrarcı oldu. Bunun için ona minnettarım.

-Eğitime başlamanla ilgili komik bir şeyler hatırlıyor musun?

-Üç aşamalı bir imtihandan geçiyorsun, üç gün boyunca sabahtan akşama kadar sürüyor. İkinci aşamada Sokurov herkesle ayrı ayrı görüştü. Üçüncü aşamada ise bir komisyonun karşısında masallar okuyorsun. Masalın farklı ve yeni bir şekilde sunulması gerekiyor. Annem “sarhoş gibi okumamı” önermişti. Ama bir hıçkırık tuttu. Okurken güçlüce hıçkırdım ve o anda yere düştüm. Beyaz pantolonum ve ceketim kirlenmişti. Tam bir felaket.

Komisyon üyelerinden birinin güldüğünü fark ettim. Yani hıçkırmamı komik bulmuşlardı. Öyleyse beni kim durdurabilirdi? Öylece devam ettim ama gülüşmeler giderek azaldı. Başarısız olduğumdan emin olarak mosmor bir yüzle annemin yanına gitmiştim.

“Bilgiler kafamıza tıkıştırılmadı, anlamayı ve çözmeyi öğrendik”

-Atölye çalışmaları seni nasıl geliştirdi?

-Öncesinde hayattan korkuyordum. Sonrasında bilgiye, deneyime açık hale geldim. Hata yapmaktan korkmamaya başladım.

Eski Tina şu anda seninle konuşamazdı, utangaçtı. Eksikliklerimi ve hatalarımı sakince kabul ediyorum, zorlukların üstesinden geliyorum. Atölye çalışmaları bana güç ve bilgi kazandırdı. Bilgiler kafamıza tıkıştırılmadı, anlamayı ve çözmeyi öğrendik. Eğitim süreci, diyalog esasına dayalıydı. Bu büyük bir şans.

-Mezuniyetten sonra Sokurov’la ilişkiniz değişti mi?

-Sokurov halen benim ustam ve öğretmenim. Onun fikirleri benim için çok değerli. Ama onu sıradan konular için rahatsız etmiyorum, sadece işle ilgili danışıyorum.

-Sınıf arkadaşlarınla birbirinizin çalışmalarına katıldınız mı?

Alexander Sokurov (solda) ve Tina Mastafova

-Eğitim döneminde yardımlaşma vardı, hepimiz oradaydık. Ama şimdi tabii ki her şey değişti. Yine de herhangi birimiz film yaptığında ya da festivallere katıldığında tebrik ederiz, birbirimizi ararız. Ortak bir haberleşme grubumuz var. Sokurov da iletişimi bırakmamamız gerektiğini söyler.

“Kafkasya sineması yeni başlıyor”

-Ulusal temalarla çalışmak zor mu?

-Nüanslar var. Film ekibi Kafkasyalı değilse elbette pek bir şey anlamaz. Örneğin, geleneğe aykırı düşünceler var. Ama ben yeni bir şey bulmuşsam hayata geçirmeden geri çekilemem. Zorluk işte burada: Tamamıyla fikir değiştiremiyorsunuz.

-Dünya sinemasında genel kabul gören bir Yakut sineması fenomeni var. Kuzey Kafkasya sineması için de benzer bir gelecekten bahsetmek mümkün mü?

-Kafkasya sineması yeni başlıyor. Finansman eksikliği, endişe ve belirsizlik yüzünden duraklıyor . Yakut sineması maddi anlamda çok destekleniyor. Kafkasya'da ise sanata yatırım yapmaktansa yeni bir mağaza kurmayı tercih ediyorlar.

-Ama Sokurov atölyesinin mezunlarının başarısı, diğer genç yönetmenlerin film yapma girişimleri… Yavaş da olsa bazı süreçleri başlatacaktır.

-Evet, ben de gerçekten değişim istiyorum. Ama durum şöyle görünüyor: Herkes belki bir şeyler düşer umuduyla ağacı tek başına sallıyor.

“Bireyin tüm sistemle sonsuz mücadelesi…”

-Bu tek başınalığın cesaretlendirici örnekleri de var. Bulat Xalilov ve kurduğu Ored (Vored-Şarkı) Kayıt Stüdyosu mesela, ulusal müziği canlandırıyor.

-Evet, ama o ve arkadaşları bunun için kaç yıl çalıştı ve ne zorluklar çekti. En başından desteklenseydi, çok daha fazla şey yaparlardı. Bireyin tüm sistemle sonsuz mücadelesi…

-Gelecekle ilgili planların…

-Bir komedi filmi çekmeyi hayal ediyorum. Her ne kadar ‘dramatik’ bir filmle giriş yapmış olsam da dram benim için zor bir tarz, bana göre değil. Bir senaryo yazıyorum. Benim için önemli bir proje.

-Yaşamını Nalçik’te mi sürdüreceksin?

-Evet. Ama eğer gitmemi gerektirecek bir projenin içine girersem giderim. Ama bunu ister miyim? Hayır.

Burada yaşamak istiyorum, sadece çekim yapmak için gidip sonunda daima buraya dönmek istiyorum.

Çeviri: Serap Canbek